

Acta Oecumenici Concilij, habiti super controuersia de Coena Domini.

<https://hdl.handle.net/1874/427718>

Acta Oecumenici

Concilij,

HABITI SUPER

CONTROVERSIA DE

Cœna Domini.

CONSCRIPTA, PER

JACOBYM SCHROPPIVM

Abbatem Maulbrunnensem.

Einlaß für Georg

Iohan. 18.

Si malè locutus sum, restificare de malo: sin bene, cur me cædis?

TVBINGÆ,

Excudebat Georgius Gruppenbachius.

M. D. LXXXI.

Logo & title memorabilia ad 1582

exrupta cura Georgii Mazarelli.

Acta Oecumenica

Concilii

LABITTSVPER

CONTROVERSIA DE

Grati Dominii

CONSTITUTIO PER

JACOBI BOHOPHINI

Abbas Silesiacensis. Et

John. B.

...

TVINGE

...

M.D. LXXXI

...

CANDIDO

Lectori S.

QUAM CALVINIANORVM factio, in omnes occasiones tuendi dogmatis sui intenta, per multos iam annos hoc agat, vt sanctos Patres suffragatores habeat, & hominibus imperitis, nec in lectione Patrum versatis, fucum faciat, veritas autem in omnibus victrix, doctam antiquitatem ita excuset, vt Sacramentarij hac quidem in parte parum praesidij inueniant, & accedant etiam doctorum hominum scriptas, quae ipsos palam confundunt: ad Synodum prouocant: clamitantes, se, non audita cognitaq; causa, condemnari. Sed nemo est intelligens, qui non animaduertat, quam parum coloris praetextus ille habeat. Negant se auditos, cum tamen statim ab initio nascentis & oborientis controuersiae, & superioribus etiam annis, congressus Theologorum fuerint: in quibus accurate diligenterq; de tota re fuit actum: & ipsi etiam huius erroris patroni auditi sunt. Et quidem cum lumen illud Germania, D. Lutherus, Marpurgi Theologorum colloquio interisset, dicerent Sacramentarij, non discendi gratia se cum nostris congressos, sed vt possent spargere, se victores abiisse: qua de re Lutherus in Epistola quadam maiorem in modum queritur: & illorum vanitatem conspiciendam omnibus luculenter proponit. Nec obscurum est, quam putida & falsa post colloquium Maulbronnense sparsirint: in quo tamen ad eas angustias redacti sunt, vt negarent, omnipotentem esse, & habere omnem potestatem in caelo & terra, equipollere. Ex quibus sane coniectura fieri potest, cur Synodos flagitent: videlicet, vt postea ea, quae velint, disseminare possint: & nouas calumni-

AD LECTOREM.

calumniarum occasiones inueniant : nam frontem illi quidem omnino amiserunt.

Quales autem congressus ipsi expetant, ex eorum scriptis intelligi facile potest : in quibus certè disceptatores huius causa non Orthodoxos, & pios viros, sed suos esse cuperent : reliquos, qui praesentiam carnis Christi in cœna statuunt, & à Testamento Christi non discedunt, ut Ubiquitarios rejicerent aut certè dicerent, eos parum idoneos esse in hac causa iudicari. Cum ergo nec ipsi veritatem à nostris propositam, veluti radios solares, ferant, nec nos audire homines fanaticos, & ceteris opinionibus imbutos, tanquam iudices debeamus, quare tandem spes utilis & ad emolumenta Ecclesiae congregatae Synodi esse poterit?

Interea tamen non possunt negare Cingliani, se ad falsum usque auditos esse. Nam quot ipsorum extant scripta, in quibus hodie sua venena in totum orbem spargunt? An non hoc est loqui, imò vociferari : & falsam de cœna Domini doctrinam pro vera, toti Mundo obrudere, imò in ipsos caelestes blasphemias euomere? Quis autem negauerit, ipsis dudum ad $\Phi\lambda\upsilon\alpha\pi\iota\alpha\varsigma$ suas grauius & verè responsum esse? Quis non videt, omnes neruos argumentorum ipsis ita ademptos & incisos esse, ut ni causam suam deserere velint, aperte blasphemia defendere conentur? Christo homini omnipotentiam non esse tributam, qui tamē dicit, omnem sibi potestatem in caelo & in terra datam esse. Tantum nosse Christum, quantum ei concedatur. Miraculorum vim omnem diuinitati ascribendam. Christum in resuscitandis mortuis, vocem duntaxat accommodasse. Humanam in Christo naturam ne in hypostasi quidem adorandam esse. Maledictum, qui faciat carnem brachium suum, afferentes hoc testimonium Propheticum de humana Christi natura. Nihil certè his tetrus & abominabilius inueniri potest.

potest: in quibus tamen illi homines patrocinium causæ suæ ponunt.

Sunt ergo Calviniani non modo auditi, sed ita auditi, ut cum sua defendere conarentur, eò redacti sint, ut monstra opinionum, quæ olim alebant, nunc in medium producere cogantur. Et quidem, cum olim de ijs D. Lutherus & Brenzius varicinarcentur, videbantur quibusdam calore quodam animi proeecti, ὑπερβολικῶς in medium afferre velle: sed nunc res ipsa docet, quid Cingliani in recessu habuerint. Basilius scribit, matres quæ monstra pepererint, studiosè ea occultare: sed tamen alere: & id quidem Cinglius olim & assecla ipsius faciebant: nunc autem Dei beneficio, ac virtute verbi effectum est, ut illi infelices parcius, ex latebris protracti, omnibus horri sint. Estq; iam Cinglianorum reuelata summa impietas: quam olim integumentis quibusdam & ceu incrustatione quadam tegebant. Et quia intelligunt se deficere, ad mendacia & calumnias sese conuertunt: ita ut nunc libri edantur, quorum si primam chartam titulumq; intuearis, tractatum de cæna Domini promittunt: si euoluas, animaduertes omnem illam scripturam in calumnijs, conuicijs & viruperatione optime de Ecclesia Christi meritorum virorum consumi. Quia ergo ipsis placet innocentes homines toti orbi deridendos propinquare, & interim perinde ac si seridè rem agerent, Concilium flagitare, existimant contra illudendum Diabolo, & proponendum Concilium, in quo non, ut ipsi solent, afferantur plaustra mendaciorum, sed ex antiquitate ea proponantur, quæ ipsi aduersarij negare non possint. Et cum multorum lucubraciones vanitatem illorum hominum coarauerint, ego in his Dialogis ostendam, Calvinianos & Philosophiam & Theologiam corrumpere: ac discedere planè in castra Hebræorum & Turcorum: qui sepositis scripturis, suam Philosophiam pro veritate affe-

AD LECTOREM.

re afferunt. Ostendam, eos veterem Berengarij hæresin reuocare: & alias quoq; hæreticas opiniones ex antiquitate orbem Christianum velle reuocare. Idq; eam ob causam fecurus sum, quia animaduerto ex illorum scriptis, sedula hoc agere, vt imperitis hominibus persuadeant, certans illud Sacramentarium, omni antiquitati ignotum, his demum nostris temporibus motum esse. Accusant etiam Lutheri vehementiam: quod is inclementius, quam par sit, cum appropositis doctis viris egerit: & in eo animi morbo magis, quam veritate ipsi seruiert. Existimaui ergo ex veteribus historijs demonstrandum esse, non agi rem nouam: sed Cinglianos antiquissimorum hæreticorum, qui in sacrum hoc epulum blasphemias fuerunt, corruptelas renouasse: quibus occurrendum omnino fuerit, nisi Lutherus, & cæteri pij doctissimiq; viri, vt cessatores, imò verò proditores veritatis, apud omnem posteritatem accusari vellent. Hoc etiam productis in medium veteribus illis monstris ostendi, quò quisq; excitere truculentissimè hæreticus, eò sincera doctrinæ de sacra cæna magis infestum hostem fuisse: sed Deum plerosq; fatalibus pænis affecisse: vt doceret, se illorum blasphemias detestari, ac pro iniuria & seueritate sua, in ipsos velle animaduercere. Spero etiam pium lectorem, attentius totam Mundi historiam considerans, facile intellecturum, quòd is Diaboli quasi perpetuus conatus fuerit, consolationem illam, quam in cæna sua Dominus sanè maximam reliquit, è medio tollere: itaq; omnibus temporibus sacrilegos excitasse, qui non dubitarent, ipsa nos Christi carne, & profuso pro nobis sanguine, quantum quidem in ipsis esset, spoliare. Intellecturi etiam sunt, illos omnes, & veteres & novos fanaticos, in eo vno congruere: tantum è nobis carnem Christi abesse, quantum cælum ab infima terra. Hæ blasphemias & cum horrore audiuntur, & suo tempore vltorem

PRÆFATIO

plorem sunt habitura dominum: & nemo bonus est, qui non
 iudicaturus sit, eas ut presentissimam pestem fugendas esse.
 At verò, cum Calviniani patrocinium causa sua deploratissi-
 me quaesiveri, Patrum testimonijs abutantur, ut vel colo-
 rem saltem aliquem suo dogmati, veluti fucum & cerussam
 adfiscant, producant etiam Patres, qui suam ipsi innocen-
 tiam probent, & ostendant, quamvis ingeniosa sit impietas,
 & hinc inde ex antiquitate male truncatas sententias venerit,
 tamen his tam apertis testimonijs, ceu clarissimo Soli, nihil
 cum aliqua spe victoria opponi posse: & sanctos Patres, dum
 veteres hostes oppugnant, novos etiam expugnare. Et qui viui
 examina hereticorum prostrigârunt, eos nunc quidem mor-
 tuos, sed tamen in scriptis suis viuentes ostendere, ea quæ à
 Calvinianis asserantur, non fuisse piæ antiquitatis sententiam,
 sed figmenta male feriatorem hominum: qui non dubitârunt,
 Berengarium, & similes hereticos, iam olim iudicio Ecclesie
 damnatos, quasi ab ipsis inferis euocare: ut in hac Mundi &
 Ecclesie senecta, sua venena, cum interitu infinitorum homi-
 num, spargant.

Et quia Calviniani non dubitant, eos etiam Cingliani sine
 olim defensi insimulare, qui ad ultimos usq; spiritus in confes-
 sione veræ doctrine de sacra cœna perseverârunt: eos quoq;
 in hoc Concilium adducam, ut ne illi mortui de sua innocen-
 tia, culpa leuissimorum hominum, perichitentur. Deniq; do-
 cebo, eos etiam, qui sobriè Philosophati sint, non discedere à
 sententia purioris Ecclesie: sed Philosophiæ certos quosdam
 terminos circumscribere, quos ea egredi, aut transilire non
 debeat. Eos homines si imitati fuissent Dipnosophistæ, nunquã
 sibi tantum permisissent, ut omni modo negandum iudicarent
 id, quod angustia animorum nostrorum, secundum rationes
 Philosophicas, non capiunt.

AD LECTOREM,

In Testimonijs ergo & veterum & nouorum auctorum nihil de ingenio meo afferam, ipsi loquentur suis verbis: quæ ne mutila afferre videar, ad margines loca assignabo. Neq; enim opus est, vt ingeniosè aliquid ijs scriptis addatur, quæ ad omnem posteritatem loquuntur.

Mirabuntur fortasse Romanenses, se quoq; Sacramentarijs fuisse annumeratos, cum constet, Berengarij hæresin in Concilijs Oecumenicis, Vercellensi, Turonensi, Lateranensi, Constantinensi damnatam: sed graues sunt causæ, quod hos etiam alijs adnumerandos existimauerim. Nam cum in cæteris sessionibus, & de alijs articulis controuersis ageatur, Iesuitæ primas dicendi partes sint habituri, volui eos hic etiam primos producere.

Deinde digni sunt, qui in Sacramentariorum ordinem recantur: quia suis malè consutis Canonibus, huic hæresi recandæ occasionem dederunt.

Maxime verò eam ob causam in illorum numero habendi sunt, quia pari cum Sacramentarijs temeritate, somni impietate, sacrilegio & blasphemia, Filij Dei testamentum adulterarunt, prophanarunt, & à Christi instituto, in alio toto genere diuersum usum, peruertendo corruerunt. Et ridiculum sanè est, eos hæresin obijcere Berengario, cum & ipse non minus quàm ille à mandato & institutione Christi distendant. Perinde autem est, ac si asinus a fello deformitatem aurium obijceret. Postremò nocum omnibus est, Iehusos illos hoc tempore in castra Sacramentariorum transiisse: nam cum illis ipsis omnipresenciam carnis Christi in vnos uocet negant: & interim obliuiscuntur, se eam vno momento è celis euocatam, in mille Missis & cænis sua opinione habere: quæ etiam in infinita sacraria aut ediculas includant. Cum ergo isti homines non modò cum Orthodoxis, sed secum ipsi etiam dissideant, & ne quid ipsis ad cumulum errorum & corruptionum

PRÆFATIO

larum desite, Calvinianam etiam blasphemiam adiungant, digni sunt, qui non modo ad hoc Concilium euocentur, sed ab omnibus, ut inconstantissimi & ineptissimi disputatores, irrideantur. Quod autem hæc Dialogi inclusi, id idcirco feci, quia video etiam veteribus hanc ratione disjferendi placuisse. Oro autem pios lectores maiorem in modum, ut id, quod ab optimo animo profectum est, boni consulant: & attentis animis cum veteres, cum nouos illos Concilij assessores audiant: & in his cum quem oportet, delectum habeant. Iesus Christus Seruator generis humani, qui in hoc Mundo Ecclesiam sibi colligit, & qui eam tanto est amore persecutus, ut pascere vera sua carne, & rescicere vero suo sanguine voluerit, clementer nobis largiatur, ut hæc tanta bona & dona toto pectore amplectamur: & deinde efficiat, ne falsi Doctores confingendis opinionibus, de ingenio suo, thesauros illos caelestes nobis eripiant: & nos per inanem philosophiam deprædentur. Largiatur etiam nobis per Spiritum sanctum suum, ut omnes cogitationes nostras, ad obsequium suum ita stectat, ut à voluntate ipsius in verbo diuino expressa, ne ad latum quidem vnguem discedere velimus: sed nos totos ipsi resignemus: & hoc nobis præcipiamus: ea quæ ipse nobis proponat, omnibus pro demonstratione esse debere. Bene & feliciter in Iesu Christo vale, candide Lector. Datum die D. Bartholomeo sacro, Anno salutis, M. D. LXXXI.

Iacobus Schroppius Abbas
Mulbronnensis.

XX

patres,

PATRES, QUI HVIC CON-

CILIO INTERFERVNT: SES
cundam seriem literarum collocati.

A bdias Babylonius.	Concilij Tridenti P.
Aeneas Syluius.	Conradus Gesnerus.
Alexander ab Alexandro.	Cromerus.
Algerius Saxo Monachus.	Cyprianus.
Alphonsus de Castro.	Cyrillus.
Alvarus Hispanus.	Ditmarus Episc. Merse-
Ambrosius Eboracensis.	burgen.
Ambrosius Mediolanensis.	Dubrauius.
Antoninus Archiepiscopus	Epiphanius.
Florentinus.	Euagrius.
Antonius Bonfinius.	Eusebius.
Antonius Sabellicus.	Fl. Blondus.
Athanasius.	Franciscus Petrarcha.
Aurel. Augustinus.	Fasciculi temporum autor.
Augusta. Confessionis autor.	Gelasius.
Basilius.	Georgius Cedrenus.
Benno Cardinalis.	Guido Perpennianus.
Bapt. Fulgosus.	Gratianus.
Bernhardus Lubenburgus.	Gregorius M.
Bibliotheca sanctæ autor.	Gregorius Nazianzenus.
Boquinus.	Gulielmus Malnesbergensis.
Cassiodorus.	Guil. Damasus Lindanus.
Catalogi testiū veritatis autor.	Hieronymus.
Cæsarius Cistertiensis.	Hilarius.
Christianus Massonus.	Huldericus Cinglius.
Clemens Alexandrinus.	Honorius.
Cælius Rhodiginus.	Iacobus Meyerus.
Cornelius Tatus.	

Ignat

Ignatius Martyr.
Ioannes Balæus Sudouolga.
Ioannes Calvinus.
Ioannes Chrysoftomus.
Ioannes Damascenus.
Ioannes Eccius.
Ioannes Euiratus Moschus.
Ioannes Gerson.
Ioannes Hallerus.
Ioan. Iouianus Pontanus.
Ioannes Naclerus.
Ioannes Niderus.
Ioannes Pfefferkorn.
Ioannes Schyz.
Ioannes Trithemius.
Ioannes de Turri cremata.
Irenæus.
Iuo Panormitanus.
Isidorus Hispalensis.
Iustinus Martyr.
Iuris Canonici autor.
Lactantius.
Leander Albertus.
Leo Papa.
Lud. Lauaterus.
Marius Belga.
Martinus Chemnitius.
Martinus Lutherus.
Martinus Polonus.
Michael Riuus.
Nicephorus.
Nicolauſ Cufanus.

Nicolauſ Selneccerus.
Origenes.
Orpheus.
Papyrius Maſſonus.
Paulus Æmylius.
Paulus Diaconus.
Paulus Simoneta.
Pauſanias.
Petrus Boquinus.
Petrus Crinitus.
Petrus Cluniacensis.
Petrus Lombardus.
Petrus Martyr.
Petrus Se.
Petrus Viretus.
phileſtrius.
Platina.
Plutarchus.
Prateolus.
Quintil. Mondofius.
Q. Curtius.
Raphael Volaterranus.
Richardus Cluniacensis.
Rufinus.
Sebaſtianus Francus.
Sigebertus.
Sozomenus.
Stanichius.
Stanislaus Hoſius.
Suetonius.
Suidas.
Tatianus.

Tertullianus.	Vincentius Beluacensis.
Theodoretus.	Vincentius Curienfis.
Theodorus Beza.	Vrspergensis.
Theophilus Alexandrinus.	Vuolfgangus Kyriander.
Victor Vticenſis.	

*INTERLOCVTORES, QUI VER-
ba in hac Synodo fecerunt.*

P raefes.	Petrus, pro ſe & Marco.
Gregorius de Valentia, nomine Pontificiorum.	Paulus, pro ſe & Luca.
Rabbinus, nomine Iudæorū.	Stephanus Protomartyr, pro omnibus Martyribus &
Lucianus, nomine Ethnicorū.	Doctoribus Eccleſiæ.
Simo Magus.	Paulus Anachoreta.
Manes.	Martinus Lutherus.
Arrius.	Martini Lutheri Discipuli.
Berengarius.	Ioannes Stapulensis, Philoſo-
Carollſtadius.	phus.
Dathenus.	Iuriſconſulti.
Legatus Mahometicus, pro ſe & ſuis.	Philippus Melanthon.
Lucifer.	Angelus Maſarellus, Nota-
Gabriel, nomine S. Triados.	rius.
Matthæus, Apoſtolus & Euangelifta.	

A&a Concilij Nationalis,
 SCRIPTA, DE S. COE-
 NA DOMINI.

ORATIO PRÆ-
 SIDIS.

INTER MVLTAS AC VARIAS LITES
 & controuersias, Patres conscripti, quibus
 Religionum interpretes, hisce nouissimis
 temporibus, à se inuicem dissident, non
 est postrema, quæ de præsentia Christi, in
 sacra cœna hodie inter doctos agitur. Cu-
 ius dubitationis præcipua causa est, quòd cum omnium
 temporum, tum in primis huius seculi hominibus de per-
 sona Christi non conuenit: ac ferè tot hodie sunt sensus,
 quot capita. Nam Iudæi, etsi Christum non negant Ma-
 riæ filium, & Ioanne Baptista maiorem fuisse Prophetam:
 tamen pro Filio Dei, & promisso illo mulieris semine
 haudquaquam agnoscendum esse arbitrantur: vt qui ad-
 huc Mose longè sit inferior. Sarraceni verò & Turcæ,
 quamuis & ipsi Christum magnifaciant, & Mose superior-
 rem esse credant: eundem tamen Mahometi suo longè
 postponendum iudicant. Inter Christianos porrò, qui à
 Christo ipso nomen habent, tanta est opinionum varietas:
 vt licet omnes illum pro Filio Dei verbis prædicent: tamen
 animis ac mentibus plurimum inter se discrepent. Alij
 enim Christum pro Deo quidem agnoscunt, Deique Fis-
 lium

lium & Redemptorem generis humani esse fatentur, sed imperfectum dicunt: cuius passiones, nostris bonis operibus sint supplendæ. Alij etiam omnipotentem Deum cum Patre & Spiritu sancto profitentur: sed hominem, quem ille in vnitatem personæ assumpsit, nequaquam omnipotentem & omnipræsentem esse concedunt. Quorumdam opinio tam propinqua est Arrianismo, vt dicant & scribant, humanam Christi naturam, cum sit creatura, non esse adorandam: propterea quod cultus iste nulli creato, sed creatori soli debeatur. Ab his longissimè diuersi sunt, qui Christum non modo secundum Deitatem, sed etiam secundum humanitatem dicunt & scribunt omnipotentem, omniscientem, omnipræsentem. Docent enim, quod propter vim hypostaticam, duæ in Christo, tanquam vna persona, vnitæ naturæ non possint separari. Nam filium hominis ita copulatum cum Filio Dei affirmant: vt quicquid habeat Filius Dei: id etiam filius hominis quadam communicatione Idiomatum possideat. Hinc illa nata dubitatio: vtrum corpus & sanguis Christi secundum verba & promissionem testatoris, verè & substantialiter (quemadmodum in Scholis loquuntur) in sacra Cœna adsit, & à communicantibus verè percipiatur, an verò secus. Cum autem hæc quæstio, ita sit perplexa atque inuoluta, vt absque legitima Synodo & nationali Concilio explicari atque euolui non possit: visum est mihi vos in hunc locum conuocare, & quæ cuiusque partis sententia sit, in hoc amplissimo confesso explorare: vt collatis inter nos sententijs, tandem rei elucescat veritas. Est enim hoc è controuersis Religionum capitibus fermè præcipuum, omniumque periculosissimum. Nam plus in recessu habet, quàm in frontispicio commonstrat. Hoc vt plenius ac manifestius intel-

ligatis,

Controvers. de S. Coena Domini. 3

ligatis, principio cardinem, in quo negociū istud vertitur, paucis & breuibus declarabo. Sic enim fore arbitror, vt partis vtriusque opinio melius ac certius cognoscatur. Igitur plurimi sunt penè per totam Europam, homines non indocti, neque infimæ sortis, qui credunt, docent, & scriptis suis propugnant, ipsoq; opere & facto (quantum possunt) defendunt: quod verum corpus et verus sanguis Iesu Christi, quas ille res ex Beata virgine Maria, sine peccato assumpsit, nullo modo in pane & vino sacrae Coenae præsto sint, sed ab istis signis tantum absint, quantum distet supremum coelum ab infima terra. Neque enim pati conditiones Physici corporis, vt totius præsentia in Coena sit admittenda, sicut verba institutionis secundum literam requirant: quin imò Deum ipsum tam potentem non esse, licet omnes Maiestatis suæ nervos intendat, vt vnum corpus simul in duobus locis collocare possit. Itaque verba institutionis non proprie & secundum literam recipienda, sed Tropice & figurate intelligenda: vt HOC EST, idem valeat ac sonet, quod HOC SIGNIFICAT. Dicunt enim, panem esse signum corporis, & vinum esse signum sanguinis absentis, in coelo: vbi corpus Christi certo loco circumscriptum, inclusum & definitum sit: ac proinde etiam spiritualiter, in Coena fide sumentis esse accipiendum. Contra autem sentientes, & verba secundum literam intelligentes, vt clarè sonant & aperte loquuntur, commentum afferre, cuius ipsum Sathanam pudeat: figmentum producere Diabolicum, adeoque Sathanæ excrementum, & (sit verbo venia) stercus Diaboli. Varijs etiam nominibus secus docentes appellant: & Capernaitas, Cyclopas, Canibales, Thyestas, Deivoros, Anthropophagos, Sarcophagos, Hamatopotas nominant. Christū ipsum, qui se nobis man-
cans

*Cinglius.**Boquinus.**Viretus lib. 13.*

candum & bibendum exhibeat: Iouem Elicium, Deum
pistum, tostum, impanatum, paniceum, in horto crescens
tem, vocant, & consimilibus elogijs ac titulis multis exornant.

In primis autem hoc istorum affectu, in aduersa parte
acerrime reprehendunt, quod nescio qua simplicitate ad
ducti, Christo, Dei Filio, nimium tribuant, nimis eum ex
tollant: cum ipse à Deo (causa vnionis personalis) plura
non acceperit, quam homini secundum naturam suam
competat.

Qui verò contrariam huic doctrinam amplectuntur,
ij credunt, docent, & liberè atque apertè confitentur: quod
nulla prorsus de causa à promissionibus Christi, Seruatoris
sui Optimi Maximi, sapientissimi ac veracissimi, tam
claris atq; perspicuis verbis recedere, aut alienum illis sent
sum affingere, & Tropologico glossemate Christi Te
stamentum peruertere possint aut debeant. Itaque ex verbis
his Testamenti: Hoc est corpus meum, hic est sanguis
meus; certò concludunt: quod corpus & sanguis Christi
verè adsint: & cum pane & vino distribuuntur vescentibus
in Cœna Domini: & improbant secus docentes. Dicunt enim,
& constanter in suis scriptis affirmant: si Deus,
qui est ipsa æterna veritas, vnquam apertè & dilucide lo
qui voluisset, quod hoc ipsum in sui Testamenti constitutio
ne potissimum facturum fuisset. Neque enim se Deo
Opt. Max. diffidere, aut de illo suspicari, quod is in suo
Testamento, & vltimæ voluntatis contestatione tropica
verba adhibere, & perplexè loqui voluerit. Nam si boni
viri, qui absque cognitione veræ pietatis, in hac civili consue
tudine laudatè vixerunt, suis Testamentis, non ipsi modo
dilucide & apertè locuti sunt, sed etiam ex præscripto legum.

*Augustana**Confessio**Art. 10.*

gum alios testatores ita loqui voluerunt: multò magis Dei Filiù, qui est fons legum & honestatis, in suo Testamento idem præstare voluisse. Scire .n. se, quòd Deus Filiù suum non ideo in hunc mundum miserit, vt ille miseròs hominum animos, iam antè per se in rebus diuinis cæcutientes, & quantumuis dilucida Spiritus sancti oracula non animè aduertentes, verbis picturatis & tropicis, tanquam Sphynx Enigmate, aut pòmo quodam Eridos ludificaret, atq; in errorem perduceret. Neque enim hunc Christo fuisse morem, vt salutiferos articulos fidei, verbis obscuraret, & nebulis quibusdam Cimmerijs suam doctrinam inuolueret. Sed & ipsum Spiritum sanctum, si cum aduersæ partis opinione consentiret, absque dubio vel vnum saltem ex Apostolis, si non plures, ad veritatis cognitionem fuisse perduciturum: vt verba institutionis secundum veritatem sic interpretaretur, vt, HOC EST, idem valeret, quod, HOC SIGNIFICAT. Cum autem omnes Euangelistæ, vno atq; eodem ore, de hoc mysterio loquantur, & Paulus Apostolus aliter non fuerit, à Christo ipso, in tertio cælo edoctus, ex necessitate hoc conse qui dicunt: quòd Christianis mus ab aduersariorum opinione longissimè dissideat. Itaque verè se affirmare posse, quòd Iesus Christus, Dei Filius, verax, sapiens, omnipotens, verè dixerit: Edite, hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus. Nam vnà hanc esse illorum fiduciam, qua contra portas inferorum nitantur: vnum hoc illorum solatium, quod in Deo repositum habeant. Quapropter simplici verborum sententiæ constanter & syncerè se acquieturos: & vitam potius, quam veritatem istam amissuros: eos verò, qui huic Testamento Dei omnipotentis & veracis, temerè se opponant, idq; reiciant, aut longè petitis glossematis euertant, quicquid ore dicant,

dicant: corde & animo totum Christi nouum Testamentum abnegare, & omne id, quod Christus precioso suo sanguine nobis impetrauit, nefario ausu conculcare. Et quem admodum, in hac ciuili vitæ consuetudine bono vitæ nulla sunt commercia cum hominibus, qui aliorum Testamenta audacter deprauare, & turpiter peruertere non erubescunt: ita se nullam posse inire amicitiam, aut societatem qualis inter fratres Christianos esse solet, (bona quidem conscientia) cum illis, qui Filio Dei suum Testamentum adulterant, destruunt, euertunt: nisi fortè earundem cum ipsis contumeliarum, quibus Deus & homines offenduntur, participes fieri velint. Intercedere tamen suis assiduis precibus apud Deum pro ipsis, vt is seductas miserarum hominum mentes, in cognitionem atrocissimi huius erroris perducatur: peccata & delicta illis clementer condonet: ne peruersi, & in reprobum sensum dati homines, more Berengarij, qui & ipse præsentiam corporis & sanguinis Christi, in Cœna negauit, aliquando in extremam salutis suæ desperationem incurrant. Nam is in lucta mortis, cum iam se uero Dei iudicio premeretur, in hanc miseram & desperationem vocem erupit: Deus meus, inquit, hodie mihi apparebis aut ad meam salutem, vt spero; aut ad duram meam damnationem, sicut timeo, propter eos, quos peruersa mea doctrina decepi. Exposui hæcenus vtriusque partis in præsentem negotio sententiã, verbis, quam potui, paucissimis & dilucidissimis. Nunc, quod reliquum est, vos omnes, omnium & singularum nationum legatos, moneo & hortor, vt quæ cuiusque sit sententiã, de hac questione proposita, liberè, apertè, & perspicuè, quod in bonorum consultationibus fieri solet, proferatis. Sic enim fiet, vt cognita cuiusque opinione, certius iudicare & statuere possint

Vincent. Beluacens. spec. hist. lib. 25. cap. 30.

Guil. Malmesburg. lib. 3. cap. 58. & 59. de gestis Anglor.

Ioan. Gerson in lib. contra Amant. de Rosa et Serm. 1. de Cœna Domini.

possim, quæ sententia approbanda, quæ ue reiicienda & condemnanda sit.

ORATIO IESUITÆ.

Postquam in hac verba Præses Concilij perorauit, & finem dicendi fecit: primi surgebant è confessu IESUITÆ, genus hominum nouum, & Romani Pontificis postremi satellites: qui nouis coloribus, tanquam tectorio, parietinas Romanæ Cathedralis, ita incrustârunt hæctenus, ut periculum sit, nisi Romanus Pontifex eorum conatibus maturè eat, obuiam omnem Missam ire perditum, ac funditus extirpatum. Erat istius legationis princeps Gregorius de Valentia, Hispanus, homo ingenio vasto, & natura sua dicax, & Hispanico fastu nimium inflatus. Is pro se, & suæ Legationis, socys in hunc modum loquebatur.

 Respondeo, inquit, vobis Romanæ Ecclesiæ legatis nihil gratius, nihilque optatius in hoc confessu, accidere potuisset: quam vt nouæ huic quæstioni supersedere, & controuersiam de Coena Domini, silentio præterire nobis liceret: non quidem eam ob causam, quod in huius controuersiæ negotio, nos Catholici fundamento solido, cui insistere possimus, destituamur: sed quod hisce temporibus plures existunt Pseudocatholici, quam nunc olim fuerunt, homines vafri, versuti, Logodædali, & quouis Vertumno aut Protheo mutabiliores: vt qui vetera Romanæ Ecclesiæ placita et sancita iam innouata, & pristino suo nitore restituta non lunt agnoscere: Tamen quia in hoc Oecumenico Concilio, libera dicendi potestas cuius permessa est: nos etiam libere

& aperte, nullo cuiusquam hominis odio, sed solo veritate studio, opinionem nostram, quàm brevissimè fieri potest proferemus.

*Extra de heret.
cap. Ad abolen-
dum.*

Ac initio Canonem ex Iure Pontificio fundamenti loco ponimus, super quo, confessionem nostram extruimus quæ talis est: Quicumque aliter de Sacramentis docuerit, quàm sacrosancta Romana Ecclesia docet, is hæreticus est: & perpetuo Anathemate innodandus. Quia verò nos qui primi ad dicendum venimus, Romanæ Ecclesiæ adscripti sumus, eamque pro matre, tanquam filij obediens agnoscimus: ideo à nobis in præsentia requiritur, ut quæ nobis dicuntur, ea non ex figmentis cerebri nostri, sed ex scriptis ab Ecclesia Romana receptis & approbatis, confirmentur, & demonstrantur. Igitur opinionem nostram, ex Iure potissimum Canonico stabilire aggrediemur: idque propter duas causas, haudquaquam contemnendas: Quia

*Martinus Polonus
in præfatione
tabule Martinianæ.*

rum prior hæc est, quòd Martinus Polonus quidam Episcopus, & Romano Pontifici à pœnitentia seu absolutione (quem vulgò Pœnitentiarium appellant) circa annum Domini 1320. de Canonico Iure, in hæc verba scripsit: Decretorum libri doctrina ad hoc est tradita, ut per ipsam Clerici, quàm Laici regulentur. Per ipsam enim circa fundamentum Sacramentorum, & circa scientiam scripturarum, repulsa falsitate iniquitatis, perducitur quilibet ad veram perfectamque cognitionem veritatis. Posterior hæc: quòd omnia, quæ in illis sanctissimis ac divinissimis libris continentur, aut Pontificum sancita, aut Patrum dicta, aut Conciliorum decreta sunt. Ideoque triplicis probationis vim habebunt singula: & vnum quoduis longè maioris momenti, quàm terna alia, ex quibuscunque scriptoribus prolata. Quis enim nescit, quæ & quanta sit Pontificum Roma

Controuers. de S. Cœna Domini. 9

Romanorum authoritas? an non hi sunt, qui errare, labi, decipi non possunt? an non reliqui mortales omnes, nisi animæ & salutis suæ iacturam facere velint, illorum decretis, sancitis, placitis, iussis, vetitis, stare, credere, morigerari, neque vlllo modo aut via contra ire debent? Et quis tam remotus est ab Ecclesia Romana, vt nesciat, quo loco habendi sint sancti Patres: Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Theophylactus, & reliqui, penè innumerabiles? cum Tridentinum Concilium nuper sanxerit, vt Patrum scripta & Traditiones, cum Propheticis & Apostolicis scriptis, pari pietatis affectu & reuerentia, suscipiantur, & pro certissimo Dei verbo, habeantur? cum & glossa quedam Iuris Canonici expressè sic loquatur: Omnia scripta Patrum hodie ab omnibus vsq; ad vltimum Iota teneri iubentur. Quid verò de Concilijs dicam? an hæc à Spiritu sancto, qui est fons veritatis, non ita regunt: vt ne minima quidem in parte, à scopo veritatis aberrare possint? Quid? quòd Ius Canonicum à Pontifice Eugenio, in Concilio Claromontano, cui ipsemet non interfuit modò, sed etiam præfuit, peculiari decreto confirmatum & roboratum est? & sicut glossa testatur, circa annum Christi 1120. publicè promulgatum, & à tota Ecclesia sine vlla tergiversatione, acceptatum est, confirmatum est, approbatum est? Quin imò omnium sequentium seculorum controuersie ex eodem, ad hunc vsque diem disceptatæ, definitæ, diiudicatæ. Quid? quòd ipsimet, tam veteres, quàm recentes Sacramentarij, suum dogma, Iuris Canonici decretis strabiliunt: & gloriantur, se non noua asserere, sed antea Patrum & Conciliorum authoritate confirmata? Nam

Ioannes de turre crem. in sum. de Ecclesia lib. 2. cap. 109.

Quintilianus Mandosius de regimine Cancellar. Apostolicæ.

Extrauag. de Maiorita. & obed. Parag. Vnâ sanct.

Concil. Trident. Sess. 1.

Alphonfus de Castro, lib. 1. cap. 7. aduers. hæres.

Distinct. 9. Parag. Noli. ext. in glo.

Alphonfus de Cast. lib. 1. cap. 7. aduers. hæres.

Ioannes Eccius de Concilijs.

Sotus in assert. Catholica de Concil. 2. q. 6. Post appellat. in glos.

Sebastianus Franz
cus Chro. fol. 365.
Ioannes Hallerus
Bernens. in lib. de
Sentent. decret.
cap. 12.

hoc Francus, & Hallerus Bernensis, anno 72. publice editis libris, testatum fecerunt: ideoq; Pseudocatholicis, qui se socios Sacramentariorum esse negant, ipse hoc Sarcasmo, libris suis præfixo, insultant:

*Debueras Domini iam pridem cedere verbo
Tu, qui Romulea præsul in vrbe sedes.
At, quia cælestis tibi verbi oracula sordent,
I, morere: en, proprio casus ab ense iaces.*

Quæ omnia, cum in rei veritate ita se habeant, nec minem ego ex vobis tam impudentem, tam frivolum, tamq; impium fore arbitror: qui vel Pontificum decretis, vel Patrum dictis, vel Conciliorum statutis contradicturus sit. Quapropter, vt ad propositam a Domino Præsidente quæstionem perueniamus, in his, quæ dixi, fundamentis, nos Romanæ Ecclesiæ legati, eam quæstionis partem, quæ carnem & sanguinem Christi à pane & vino in sacra Cœna abesse negat, tanquam veram, & Catholicæ Romane fidei consentaneam, totis mentibus atque animis accipimus: & cum assertoribus illius, vnanimi consensu profectè fatemur: quòd caro & sanguis Christi à signis Elementaribus tantum distet, quantum cœlum supremum ab infima terra: & quòd Christi corpus, certo cœli loco alligatum, affixum, inclusum, & angustissimis terminis circumscriptum sit: sicut nos Iesuitæ Ingolstadtenses, editis hac de re thesibus luculenter demonstrauimus. Has enim veras esse theses, non modò Geneuenfes, qui eas tertio recudi voluerunt, sed etiam Vindobergenses satis superque contestati sunt. Ac proinde etiam

Controvers. de S. Coena Domini. 11

etiam verba institutionis Coenae, Tropice & figurate, ac longe alio sensu accipienda esse, dicimus, quam sessione, que fide fiat, & quidem a solis credentibus & fide de praeditis, nullo autem modo ab infidis & incredulis hominibus. Contra sentientes, iuxta Canonem supra allegatum, pro Hæreticis, Schismaticis & fanaticis Ubiquitarijs, agnoscimus, & condemnamus. Atque hæc sententia, ne cui noua, absurda, aut à Romana Catholica Ecclesia aliena esse videatur: primò omnium clarissimis & euidentissimis rationibus, figuratum hoc & tropicum interpretandi genus, tum in pleisque omnibus locis, vbi de scripto & sententia conuenerit: tum verò in primis hoc ipso in negotio, quod de verbis institutionis Coenae rectè interpretandis atque intelligendis tractatur, huc vsque in nulla alia Ecclesia, quam Romana frequentius, acceptius & vtilitatis fuisse, ostendam. Quod vt planissimè intelligat, repetito paulo altius sermonis initio, rem ipsam tam aperte & clarè ob oculos ponere aggrediar: quam clarum est Solis iubar in Meridie, cum sudum est. Hoc nisi fecero, non sit causa, quin hoc ipso Concilio Romani Pontificis anathemate, tanquam fulmine percutiar. Igitur Romana Ecclesia omnino quatuor modis S. literas interpretari solet. Aut enim literaliter, aut allegoricè, aut anagogicè, aut Tropologicè (vt loquitur Canon) Scriptura aliquid intelligit. Et postremus hic modus, vt ibidem dicitur, reliquorum omnium in Ecclesia nostrate, vt vtilitatis simus, ita vtilissimus est. Quo etiam nomine in Iure Canonico sibi cauit Ecclesia, vt figuratæ huiusmodi formulæ locutio-

De consecrat. dist. 4. Parag. Quæris.

12 *Acta Concil. National. super*

num, dictionum atq; interpretationum, liberè admittantur & adhibeantur. Quapropter etiam præcipui Romanæ Ecclesiæ articuli, figuris, tropis & schematis suffulti, stabiliti, & tanquam Aiacis clypeo, aut Palæladis Ægide communiti sunt. Nam si omnino volumus rei veritatem confiteri, totum Romanæ Ecclesiæ ædificium collapsurum esse credimus, si Tropologicæ & Allegoricæ columnæ illius succidantur. Quæ enim alia res Sanctissimum Patrem nostrum, Christi vicarium, ad Romanæ Ecclesiæ culmen, atque fastigium summum, adeoque ipsius diuinæ Maiestatis conformem gradum euexit, quàm tropica & picturata verborum Christi interpretatio? Nam quæ Christus Petrus & in persona Petri omnibus Apostolis de Ministerio prædicationis & virtute Euangelij dixit: an non Ecclesia Romana tropicè enarrat? Tu es Petrus inquit, quilibet Romanus Episcopus est meus Vicarius: Et super hanc petram, .i. ad Cathedram Romanam, Ædificabo Ecclesiam meam, .i. omnes ceteras totius orbis terrarum Ecclesias alligabo: Et portæ inferorum, .i. omnes Cæsares, omnes Reges, omnes Principes, omnes Domini: Non preualebunt aduersus illam, .i. pedibus illius subiecti erunt. Et dabo tibi claves regni cælorum, .i. Vicario meo, Romano Pontifici, dabo utrunque gladium, Ecclesiasticum puta & politicum: Et quicquid solueris super terram, id est: Cuiuscunque homini Vicarius meus aut Indulgentias dabit, aut imperium, regnum, &c. adimet, idq; alteri conferet: Solutum erit in cælis, .i. Hoc etiam egomet Christus in cælo & terra ratum habere & volo & debeo: Et quicquid solueris in terris, .i. quemcumque Romanus Pontifex aut excommunicabit, & sacro anathemate feriet, aut suo regno hereditario ac legitimo imperio ex-

Matth. 16.

Controvers. de S. Cœna Domini. 13

et: Ligatum erit in cœlis. i. non aliter dictum, factum erit, ac si Deus ipsemet id dixisset, voluisset, fecisset. Aliud exemplum huic non dissimile: & quod eodem planè sono desinit. Christus dixit Petro: Petre. i. *Beatissime Pater Romane Pontifex*: Pisce oues meas. i. *dominare Clericis & Laicis*. Si autem cuiquam hi tropi, ceu recentium inuenta sordeant, tunc proferam ex Diuo Antonino, antiquissimã Tropologiam: qua nostri Sanctissimi infinita potestas, & Maiestas manifestissime demonstratur. Deus omnia subiecit sub pedibus eius (Pape) oues & boues vniuersos, insuper & pecora campi: oues, videlicet, fidelium animas, ad dextram Christi collocandas. Boues, elatos, Hebræorũ iugo litera legis astrictos, & inde victimandos. Pecora quoque campi. Ethnicos & iniquos. Insuper & volucres cœli, viros beatos, vt adorentur, à cunctis sanctorum Catalogo adscribendo: Demum pisces maris, hoc est, animas defunctorum ex aquis pœnalibus per Indulgentias educendo. Obsecro te, celeberrima doctissimorum virorum corona, quot in his tribus interpretationibus putatis inesse figuras? quot tropos? quot schemata? Quid verò de igne dicam Purgatorio, toti terrarum orbi quondam formidabili? An non ille etiam figuris succensus, & in hunc vsq; diem, tropis, quasi fomentis quibusdam, conseruatus est? verbi gratia: Esto consentiens. i. *saris fac pro peccatis tuis*, aduersario tuo. i. *Domino Deo nostro*: dum es in via. i. *dum adhuc viuís*: ne aduersarius tuus. i. *ne Dominus Deus tuus*: tradat te Iudici. i. *objiciat te Sathanae*: & Iudex. i. *Diabolus*: tortoribus. i. *suis socijs*: & mittaris in carcerem. i. *& illi te abripiant in Purgatorium*: & non egrediaris inde. i. *& tu illic tam diu excar-*

Joan. 20.
Hæc interpretatio est Alphonsi de castro in lib. aduers. Hæres. Antonin. part. 3. hist. titul. 22. cap. 17. Parag. 1. fol. 188.

P salm. 8.
Magistralissima tropologia super Psalm. 8. Verbis, recitata ab Oratore Florentinorum coram Pio 11. Pont. Max.

Matth. 7.
Gregorij Magai hæc est interpretatio.

nificeris: donec persolueris extremum quadranten-
Donc pro omnibus peccatis tuis, etiam minimis, satisfere-
ris. An non intelligitis, optimi viri, quantopere Ro-
 mana Ecclesia Tropis atque Allegorijs in enarranda
 Scriptura S. vt vocant, delectetur? Sed multo adhuc
 plura exempla sunt, vnde Tropologia Rom. manifestis-
 simè colligi possunt: verum istis omnibus percen-
 sendis, ego iam supersedebo, ne in ijs, quæ non sunt
 huius causæ propria, nimis diu immoraturus esse vi-
 dear. Vnum tamen & alterum Tropologiae exem-
 plum tacitus præterire nullo modo possum: vnde fi-
 gurata in Ecclesia Romana, loquendi consuetudo op-
 pidò cognosci poterit. Nam vbi Paulus de officio &
 coniugio Episcoporum, siue Ecclesiæ Ministrorum
 loquitur, ibi mei Romanenses Tropicā expositionem
 instituunt. Episcopus .i. *quilibet Religiosus & Clericus.*
 Sit .i. *habeat: vnus vxoris maritus .i. vnicū tantummodo*
beneficium siue Præbendam. Iterum dicit Paulus: Homo-
 nem Hæreticum .i. *Lutheranum sectarium:* post vnā
 aut alteram admonitionem .i. *post inquisitionem Hispani-*
nicam, crudelissimè factam: Deuita .i. *in cinerem redige.*
 Cætera huius formæ allegorica interpretamenta, quæ
 penè innumerabilia sunt, consultò prætereo. Hæc
 enim, quæ attuli, satis superque demonstrant, in Ec-
 clesia Romana, Tropologicam enarrandi consuetu-
 dinem, multis nunc seculis admodum vsitatam, atque
 vsu receptam fuisse. Nunc ad institutum venio, breui-
 ter ostensurus, eandem figuratè loquendi & interpre-
 tandi rationem, in verbis Cœnæ, à nostra Ecclesia stre-
 nuè obseruatam fuisse. Nam tres articulos fidei Roma-
 na Cathedra, ex verbis institutionis Cænæ procedit:
 qui alias nullo Spiritus S. oraculo è tota sacra Scriptura
 ra con-

1. Tim. 3.

Tit. 5.

Matth. 26.

Marc. 14.

Luc. 22.

1. Cor. 11.

ra confirmari vnq̄ potuissent. Eorum primus est de sacrificio Missæ. Verbi gratia: Omnes .i. vos sacerdotes iniurati & vncti: Facite .i. sacrificate: in mei commemorationem. i. pro remissione peccatorũ, non tam viuorum, quàm mortuorum. Alter est: de communicatione sub vna specie tantum, vt vocant; vbi verba Christi sic interpretantur Catholici: Omnes .i. vos Sacerdotes Missarij: Bibite .i. Cænã Domini sub vtraq; specie accipite: Ex hoc. i. Laicis duntaxat alterã partem exhibere. Tertius est de absentia veri corporis & sanguinis Christi, de quo præsens instituta atque suscepta est disputatio. Vbi verbum substantiuum EST, vt vocant Grammatici, idem prorsus est cum verbo SIGNIFICAT: & corpus idem prorsus est quod signũ. Nam ita interpretantur Catholici hæc verba: Hoc .i. Hic panis: Est .i. significat: corpus meum .i. carnem meam alicubi in cælo seclusam. Sic enim Canon Iuris Pontificij de hac re loquitur: Sicut caro suo MODO VOCATUR CORPVS CHRISTI, cum reuera sit Sacramentum corporis Christi, illius scilicet, quod visibile, quod palpabile, mortale in crucem positum est, vocaturq; ipsa immolatio carnis, quæ Sacerdotis manibus fit, Christi passio, mors, crucifixio, non reuerentate, sed SIGNIFICANTE MYSTERIO. Quomodo autem Canon iste intelligi debeat, id ex Ioannis Teutonicus, aut Bartholomæi Brixienſis (quorum hic anno Christi 1240. temporibus Gregorij IX. ille autem 1250. Friderico II. Imperatore vixit) glossaria interpretatio nobis esse debet: quod Pontifices glossam istam authenticam fecerunt: & omnes Canonistæ eandem pro authentica agnoscunt, acceptantque.

De consecrat.
distinct. 2. Parag.
Hoc est.

Verba

16 *Acta Concil. National. super*

De consecrat. dist. 2. Parag. Hoc ex in gloss.

De consecr. dist. 2. Parag. Comperimus in glo. Ibid. dist. 4. Parag. Nulli. De consecr. dist. 2. Parag. Quia morte.

De consecr. dist. 2. Parag. Prima.

Verba glossæ sunt hæc: Cœleste Sacramentū, quod verè repræsētat carnem Christi, dicitur corpus, sed improprie. Vnde dicit Canon: suo modo, non rei veritate, significante mysterio: Vt sit sensus, vocatur corpus, Christi corpus, hoc est, SIGNIFICATUR, in alio loco: portione, hoc est, specie panis, quæ tantum sacrum corpus SIGNIFICAT. A' calice, hoc est, à specie vini, quod SIGNIFICAT sacrum sanguinem. iterum: Quia morte Domini liberati sumus, huius rei memores in edendo & potando carnem & sanguinem, quæ pro nobis oblata sunt, SIGNIFICATUR. Quî obsecro, clariùs, apertius, dilucidius, ac perspicitius verbum EST, per verbum SIGNIFICAT expressum, aut declarari potuisset? Verum enimverò, sensum Christi verborum planè eundem esse cum Canone & eiusdem glossæmate, etiam symboli Apostolici articulus probat: quo credimus & confitemur ipsum ad cœlos ascendisse: ibique ad dextram Dei Patris omnipotentis residere. Ideo enim Christus ascendit, quod corpore suo inter mortales versari amplius noluit. Certo item loco cœli residet, à quo ante novissimum diem non recedet. Hinc illa Iuris Pontificij verba promanarunt in Canone: Sciens autem Iesus, ait: hoc vos scandalizat, quia dixi, do vobis cibum meum manducare, & sanguinem meum bibere. Si ergo videritis, ascendentem filium hominis, vobis prius erat. Quid est hoc? Hic soluit, quod illos moverat, hic aperuit, vnde fuerant scandalizati, hic placat, nè si intelligerent. Illi putabant se erogaturum corpus suum, ille dixit se ascensurum in cœlum, utique integrum. Cum videritis filium hominis ascendentem

Controuers. de S. Coena Domini. 17

vbierat prius, certè vel tum videbitis: quia non eo modo, quo vos putatis, erogat corpus suum, vel tunc intelligetis, quia gratia eius morsibus non consumitur. Item: Donec seculum finiatur, *SURSUM* Dominus est: sed tamen hic nobiscū est veritas Domini. Corpus enim, in quo resurrexit, in vno loco debet esse: veritas autem eius vbique diffusa est. Diligenter obseruari debet, quod in hoc Canone Romana Ecclesia ex articulo fidei, de sessione Christi ad dexteram Dei, aut in loco superno, absentiam Christi à sua Coena demonstrare voluit. Est enim hic Canon ex Augustino petitus: quia alicubi in hanc sententiam scriptum reliquit: corpus Domini, in quo resurrexit Christus, in vno loco esse potest. Sed quorsum opus erat (vt hoc etiam obis ter attingamus) sanctissimi viri verba peruertere: & luri Canonico verbum *DEBET* pro verbo *POTEST*, inserere? Certè nisi Romana Ecclesia & ipsa credidisset, & alios credere voluisset, Christum à sua Coena longissimè abesse, & certo quodam coeli loco circumscriptam hærere: nunquam Canonistæ, verba Augustini in hunc sensum detorsissent. Sin alia subsit sententia, quæ tandem hæc iniuria erit: Patrum dicta aliter, quam ipsi senserunt atque scripserunt, intelligenda producere? Mihi hoc non est allegare, sed deprauare: non docere, sed seducere. At nemini obscurum esse, neque à quoquam negari potest aut debet, quod Romana Ecclesia inde ab initio Missificationis suæ, ad hæc vsque tempora nunquam statuerit, Christi corpus in sua Coena præsto esse: cum omnibus in locis, vbique cunque Missa celebratur, hæc verba ad poculum profertantur: *SURSUM* corda habemus ad Dominum: vt

August. Psalm. 4.
De consecr. dist. 2.
Parag. Prima.
Magr. sententiarum lib. 4, dist. 10.

Augustin. Tract.
30. in Pan.

De consecrat. dist.
2. Parag. Quando.

C etiam

etiam in Canone citantur. Quibus verbis Romanenses mei populum commonefaciunt, ut animos suos a pane & vino, Symbolis nudis & Elementis terrenis sursum ad Christum, in coelis habitantem, & certo loco agglutinatum attollant. Hanc enim eius Canonis esse sententiã, puer quadrimus intelligere possit. Nam quæ ista fraus sit? quæ impostura? aut quæ amentia? quæ Diabolica cæcitas? Christum in coelis quaerere, & illò corda attollere, si ipse suo corpore in sua Cœna adsit? Si autem credunt Iesuitæ Pseudocatholici, omnino ita adesse Christum: quid obstat, quò minus duos illi Christos, more Nestorij faciant, & alterum in coelo collocent, alterum in Cœna imaginentur? Sed quòd Ecclesia Romana nunquam in hac sententia fuerit, ut Christum suo corpore præsentem in Cœna crederet, Canon Missæ satis euidenter ostendit, cuius verba sequentia omnes Sacerdotes quotidie demurmurant:

» Offerimus præclaræ Maiestati tuæ, de tuis donis ac
 » datis hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ aternæ, & calicem salutis perpetuæ, supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris, & accepta habere: & sicut accepta habere dignatus es munera pueri tui, Iusti Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abraham, & quod tibi obtulit summus sacerdos Melchisedech, &c. At quis Ecclesiæ Romanæ filius Catholicus (testor omnes vos, quotquot adestis) credat aut dicat, oues Abelis, filium aut arietem Abraham, commeatum Melchisedechi, qui fœsis militibus fuit appositus, Christi corpus fuisse, cum illo tempore Christus nondum homo esset factus, neque dum mater ipsius procreata fuisset? Et quid verbis

Verba Canonis
Missæ.

Controuers. de S. Coena Domini. 19

verbis opus est? Si Sacerdos (vt idem refert Canon) post consecrationem rogat Deum Patrem, vt Christum (quem ipse in pane & vino consecrato corporaliter praesentem se habere opinatur) ministerio Angelorum ad faciem Patris transportet hostiam magni altaris: quomodo obsero, Christus adsit, qui magica praecatione, in coelum remittitur, & Thessalica quadam incantatione ibidem ligatur? quid miserimo Sacerdoti praeter panem & vinum in suo sacrificio relinquatur? Et quis ex his a me commemoratis non intelligit, corpus Christi a sua Coena longissimè abesse: neq; ibi quarendum, multò minus sumendum, bibendum, manducandù: Igitur eneruata, et ex Iure Canonico reiecta, atque explosa Christi verborum sententia, quæ nos accipere, edere, bibere iubet, alia quærenda est interpretatio: quæ nos de spiritali cibo & potu, de spiritali manducatione, de spiritali potatione erudiat. Hac autem ex Rubrica & Canone sequentibus aperte potest intelligi. Nam primum Rubrica in hunc modum loquitur: Verba Domini, quæ de manducatione corporis loquuntur, spiritaliter intelligenda. Canon autem ita sonat: Spiritualiter intelligite, quæ locutus sum. Non hoc corpus, quod videtis, manducatori estis: & bibitori illum sanguinem, quo me crucifigunt. Sacramentum vobis aliquod commendavi: SPIRITUALITER intellectum, vos viuificat: Caro non prodest quicquam. Et iterum: Hoc est manducare panem viuum, quod credere in Christum, hoc est, amando tenere in ipsum. Et in alio Canone: Quid paras dentes & ventrem, crede & manducaisti. Credere enim in eum, hoc est, panem viuum manducare: qui credit, manducat.

De consecr. dist. 2.
Parag. Prima.

De poenitent. dist.
2 Parag. charitas.

Quid euentius & clarius de spiritali manducatione, contra corporalem dici aut scribi potuisset, quam hoc ipsum? Quod verò Sacramentarij dicunt, & docent, impios & fide orbatos non fieri participes corporis & sanguinis Christi: planè idem dicunt, quod non Romanæ Ecclesiæ legati principes, credimus & docemus. Nam vt paucissimis nos expediamus, simpliciter negamus, eos, qui fide carent, corpus & sanguinem Christi in Cœna accipere, quemadmodum hoc ex Iure Pontificio perspicue videre est. Qui discordat, (dicit Canon quispiam) à Christo, non manducat carnem eius, nec bibit sanguinem: etiamsi tantæ rei Sacramentum ad iudicium suæ perditionis quotidie accipiat. Quid vultis amplius? Reos, ni fallor, habetis confitentes. Atq; hæc non credere piaculum est. Nam Iuris Canonici hæc est sapientia: omnia constituta sedis Apostolicæ ita custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit, nouerit sibi veniam denegari. At verò nouum non est, neque vobis, qui in hoc Concilio adessis nouum videri debet, quod in Ecclesia Romana, de præsentia corporis & sanguinis Christi, in Cœna, de manducatione spiritali, de esu impiorum, ita vt audiuistis, nos hodie sentimus, loquimur & docemus. Vetus est hæc in Ecclesia Romana controuersia, vetus de hac quæstione disceptatio, vetus dubitatio. Nam ante quingentos annos de præsentia corporis & sanguinis Christi in Cœna controuersum, quæsitum & dubitatum fuit. Cur enim tres Pontifices tria Concilia propter doctrinam Berengarij de Cœna Domini instituerint: Leo IX. Vercellis, Victor II. Turone, & Nicolaus II. Romæ: si Berengarius, & qui eum

De consecrat. dist.
2. Parag. Qui.

Distinct. 19. Parag.
Si Romanorum.

Alphonfus de Castro, lib. aduer. hære.
Prateolus lib. 2.
cap. 2. Catal. Hære.

sequer

sequebantur, easdem quaestiones non tractassent, quæ hodie à Sacramentarijs propugnantur? An vos putatis vnicum hominem, & Ecclesiæ Diaconum, sine tot Concilijs domari & compesci non potuisse: nisi multos ille summos & præstantissimos viros, sui erroris socios habuisset? Vtinam profecto, vtinam illius Concilij acta omnibus in promptu essent. Nam mihi durum non est, quin ex illo libro cunctis mortalibus facile possit innotescere, quæ tum rerum facies in Gallia atq; Italia, qui Religionis status, quæ controuersiarum ratio, qui modus fuerit. Etenim Berengarius suas partes ita tutatus est, vt Gregorius 7. qui in Concilio Turonensi Victoris II. vices gessit, cum esset Ecclesiæ Romanæ Cardinalis Presbyter, & Præses illius Concilij, in Synodo Berengarij dogma imbibere. Atq; hic Gregorius, quamprimum ad Pontificatum peruenit, commune & vniuersale indixit ieiunium, serio hoc mandato, vt omnes & singuli mortales assidue precibus Deum compellarent, vt is miraculose reuelaret, an Berengarius cum suo consortio, recte de Coena Domini sentiret, an verò secus. Cum autem hac via non succederet, alia sibi sanctissimus & beatissimus Pater aggrediendum censuit: qua nimirum veritatem explorare posset. Itaq; hostiam, vt vocant, consecratam, in ignem proiecit. Sic enim rationes apud se diuinissimus ille Gregorius subducebat: si igne consumeretur hostia, tum nullam Christi carnem aut sanguinem in Coena affore: sin adesset in Coena, fieri non posse, quin Christus flammis afflictus, pedes ad se traheret. Sed quia ignis deuorabat hostiam, ideo ipse Berengarij doctrinam approbabat, & eundem cum

*Benedo Cardinalis
in vita Hildebrand.*

*Vide Catal. Test.
verit. fol. 221.*

illo errorem defendebat: sicut huius rei triginta Episcopi, qui Synodo Brixienti interfuerunt, luculentum perhibent testimonium. Sed quid prohibet, quominus illud de Gregorio VII. (qui antea Hildebrandus vocabatur) testimonium producamus: cum auctoritate Simoneta, & alijs quibusdam Historicis, hic Pontifex magna in Ecclesiam Romanam beneficia contulerit, & miraculis quoque claruerit? Ita ergo Brixientes Episcopi loquuntur. Nos auctore Deo congregati in synodo: legatis ac literis freti decem & nouem Episcoporum congregatorum, contra Hildebrandum peracacissimum, sacrilegia ac incendia prædicantem: per iuria & homicidia defendentem: Catholicam & Apostolicam fidem de corpore & sanguine Domini in quaestionem ponentem: Hæretici Berengarij antiquum discipulum: diuinationum & somniorum cultorem, manifestum necromanticum, Pythonico Spiritu laborantem, &c. Nam huiusmodi propugnatoribus, qualis hic Gregorius (olim Hildebrandus dictus) fuit, noster de Cœna Domini articulus omnino indigebat.

Neque verò dubium mihi est, quin beatissimus ille Pontifex, sui erroris socios, ex omni Cardinalium atque Episcoporum cœtu, viros, ea ætate præstantissimos, habuerit. Nam obsecro, quibus artibus alias scum ille Papatum obtinere, & de Christi præsentia in Cœna talia pericula, qualia diximus, facere potuisset? Infecunda sunt paulò post tempora, quibus hæc de præsentia Christi in Cœna dubitatio admodum frequens, familiaris & peruulgata fuit. Cæsarius, qui, ut ex ipsius lucubrationsibus cognoscitur, anno Christi 1200. vixit & scripsit

Simonetalib. 5.
Com. histo. Pontif.

Vrspergensis
Chron. sub anno
1080. fol. 224.

& scripsit, multorum exempla connumerat: in quibus nostri Catholici, suram de hac quæstione hæsitantem & fluctuationem apertè confitentur. Erat illis temporibus Sacerdos quidam Colonienſis apud S. Andream, qui liberè hæc proferebat: Ego semper putabam, speciem panis & vini post consecrationem tantum esse Sacramentum, hoc est, signum & repræsentationem corporis & sanguinis Christi. Idem hic author libro 9. cap. 55. huius incredulitatis rationem non inconcinnam, & supra modum probabilem affert: Si enim (inquit) mali Sacerdotes Christi corpus in altari crederent, tam flagitiosa non præsumerent. Eodem lib. 1. cap. 3. Cum Sacerdos quidam ex alio audiret, B. Virginem cum filiolo, quem in sinu fouisset, in consecrata hostia cuidam apparuisse: subiicit ille: Cur mihi meiq; similibus, qui sæpe de hoc Sacramento dubitamus, Deus huiusmodi visiones non reuelat? Non autem tantum Germani, sed & Itali & Hispani istiusmodi dubitationum exempla commemorant: vt, Eborensis & Leander. Quid, quòd etiam ignominijs & contumelijs, à cœtu Sacerdotum istidem temporibus hoc Sacramentum variè affectum fuit? Nam hic, quem modò citavi, diligens scriptor Cæsarius, loco prius allegato, multa exempla eorum recitat, qui hostiam in luto prouoluerint, pedibus concularint, & alijs iniurijs affecerint. Qua de causa in Frisiorum agro, vltra centena millia hominum, non mitius perierunt, quàm hodie nostri in hoc articulo consortes, & Berengarij posterij, Sacramentarij in Gallia & Belgio occumbunt: quoties à milite extraneo miserrime contrucidantur.

Cæsar dist. 2. cap. 10. Dial.
Idem distin. 9. cap. 3. 5. 17. 18. 19. 20. 21.
22. 52. 55. 56.

Ambrosius Ebo-
renſis Luſtanus
lib. 2. Exempl. me-
morabil fol. 933.
Leander Albert, in
deſcript Ital fol.
104.
Cæſar. Diſt. 7. ca. 3.

Quòd

24 *Acta Concil. National. super*

Quod si abusus huius Sacramenti, quem in Ecclesia Romana multifarie commissum fuisse, negari non potest, ex æquissimo perpendatur, & apud animos nostros probè examinetur: quem obsecro, nobis persuadere patiemur, nostros Catholicos Rom. excoptis paucissimis, de præsentia corporis Christi in Cœna ynquam quicquam certi statuisse? Nam quis credit, in magno eos honore Cœnam habuisse, qui ea ad veneficia & latrocinia abutebantur? Anno siquidem Domini 1313. Monachus quidam, instinctu Bearissimi Pontificis, fortissimum ac sapientissimum Imperatorem Henricum VII. Bonconuenti, veneno infecta hostia, sustulit. Anno Domini 1509. quatuor Dominici canoni Bernates, similiter venenata Eucharistia fratrum Laicum è medio tollere aggressi sunt. Victori terribi venenum in sacro calice oblatum est. Quid de illis dicemus, qui pro defunctis Missas celebrabant, ut viuentes interficerent? Horrendum dictu, sed verum: atq; hoc tam vulgare fuit, ut in Concilio Toletano Patres id sub pœna gravissima prohiberent. Canon sic habet: Plerique Sacerdotum sauciati inimicitia odio, Missam pro requie defunctorum promulgatam, falsi voti pro viuis student celebrare hominibus, ut is, pro quo ipsum offertur Sacrificium, mortis incurrat periculum. Proinde nostræ elegit vnanimis conuentus, ut si quis deinceps talia perpetrasse fuerit detectus, à proprij deponatur ordinis gradu, & tam ipse Sacerdos, quàm etiam ille, qui eum ad talia peragenda incitasse perpenditur, exilij perpetui ergastulo relegentur. Neminem tam amentem esse arbitror, qui existimet, aliquem inter hos fuisse, qui viuificam car-

Simoneta lib. 6. de
persecu. Ecclesiaz in
vita Clemen. V.
Ioannes Trithemius
in Chron. Hirs-
saug.
Jacobus Mayerus
lib. 11. Annal. Flan-
drig.
Volaterr lib. 23.
Anthropol.
Fascicul. temp. 22
tit. 6.
Balæus Cent. 4. ca.
44. 82. append.
Stumpf. hist. Hel-
uet. lib. 13. cap. 35
Platina in Victo. III
26. q. 6 parag Qui
sanq.

nem & sanguinem Christi in altari adesse, crediderit. Christus vita, Diabolus autor mortis est. Potius ergo Sathanam, quàm Dei filium praesentem coluerunt. Propriam infamiam non allego, sed veritatem dico, ut cuncti intelligant, quid plerique ex Maioribus nostris, de Christi praesentia statuerint.

Et quis omnia exempla, quae in historijs passim occurrunt, hic percenseat. Nam fuerunt ex Roma: Catholicis homines, qui Casario teste, & de hoc quavis unanimi facinore grauer conquirente, etiam ad praestigias et incantationes magicas, hoc Sacramento abuterentur. Petrus Sermonetanus Italus, ex Minorum Ordine, temporibus Innocentij Octauj, consecratam Eucharistiam asino deglutendam dedit: sicut refert Fulgosus: vt Diabolum sibi beneuolum et proum in arte Magica retineret. Consimile exemplum Pontanus recitat: quod anno Domini 1462. (quo Neapolis obfessa fuit, magna aquae penuria Oppidanos vexante) Sacerdotes asino consecratam hostiam exhibuerint. Verba eius sunt haec. Sacerdotes quidam imbreciere volentes, asino praeadis sacrae foribus constituto, tanquam animam agenti, cecinere funestum carmen: post diuina Eucharistia in illius os palatumque iniecta, conclamatum: asinum funereis cantibus, visuum tandem pro templi foribus humauere. Quo facto repente imber horribilis ingruit: & saeuissima tempestas subito coorta est. Refert alio in loco Casarius, quod ante quingentos annos, Sacerdotes quidam foeminas, quarum in amore compotes fieri non poterant, dicta Missa, hostiam consecratam in ore tenuerint: sperantes (refero verba illius) si sic illas deoscularen-

D tur,

Cæsar distin. 9.
Cap. 9.

B. Fulgosus lib. 9.
cap. 11. dict. ac fact.
memorab.

Ioannes Iouianus
Pontanus lib. 5. de
Ferdin Rege Nea-
politano.

Cæsar dist. 9.
cap. 9.

Idem cap. 9. dist.
eiusdem.
Ibid lib 9. cap. 9.

Ditmarus Episc.
Merseburgius lib.
3. Chron. fol. 24.

tur, quòd vi Sacramenti voluntas foemine ad Sacerdotis libitus inclinaretur. Idem scribit, quòd nonnulli patrem istum in aluearia deposuerint: vt maiori eum fenore mellificarent apes. Idem scribit, quòd nonnulli minutatim concisas hostias oleribus, quæ erucis instabantur, aspererint: & luem ita abegerint. Temporibus Otonis II. ante annos ferme sexcentos, Gero Archiepiscopus Agrippinus, in sui memoriam lignæ crucifixi Christi imaginem erigi fecit: quæ cum sculptoris incitiam, fissura in fronte deformata esset: condolens sanctus vir Gero suo Christo, accepit hostiam, vocant, consecratam, illamq; in rimam pro pastillo iniecit, atque hoc modo vulnus curauit. Putas Archiepiscopum hunc credidisse Christum in hostia presentem? Non opinor, Nam quæ alioquin fuisset vesania, videntem Christum in fissuram mortui & inanimati Christi immittere, vt ibidem computresceret: aut teredinibus corroderetur? O sanctum & præclarum medicum Geronem. Sed quis omnia, quæ penè innumerabilia sunt, verbis atque oratione consecratur? Pauca hæc è multis ideo nos in medium attulimus, vt vos, qui ad seorsum de toto hoc negotio diligentius & meditatius apud vosmet cogitetis.

Supereff vnum adhuc, quod me valde mouet, vt neutiquam credam, Catholicos Rom. vnquam statuisse, aliquam Christi in Cœna sua præsentiam. Nam si hoc certo atque indubitato credidissent, nullis præsentis corporis & sanguinis Christi probandam, vsi fuissent. Quid enim opus erat, vt auari Sacerdotes rubiginem in manubrio Crystallino, pro sanguine Christi, Cras
couze

coiæ in Polonia adorandam prostituerent? sicut de
ista re Ioannes Vünschelburgensis, Theologiæ Do-
ctor, qui anno 1400. in Boioaria vixit, in libro de auar-
torum Sacerdotum fallacijs refert. Quid opus erat, vt
Sacerdos quidam Bohemicus suo sanguine hostiam
cruentaret, ad demonstrandam sanguinis Christi in
Cæna præsentiam? Quid opus erat illo fictitio san-
guine, qui Velsenaci in Saxonia ad cultum proflas-
bat? Nam si Laicis & plebeis hominibus persuasum
erat, Christi sanguinem in Cæna verè adesse: procul
dubio illis præstigijs atque imposturis nemo homi-
num fidem habuisset. Quid? quòd historiæ, & lite-
rarum monumenta apertissimè testantur, milites in
castris, loco panis consecrati, terra vel gleba vfos fuisse.
Nam Henricus Angliæ Rex, in eo bello, quod ad-
uersus Galliæ regem gessit, nactus idoneam occasio-
nem adoriendi hostem, ad suos milites dixit: Confite-
mini alter alteri sua peccata, pauillumq; terræ, ob me-
moriam Eucharistiæ Saluatoris, alter alteri porrigite.
Quibus verbis dictis, signa in hostem mouit: & octo
millibus suorum, sexcenta millia hostium, in acie ce-
cidit. Admodum simile facinus admisit Srephanus
Batorius, supremus Transyluania Gubernator, qui
temporibus Matthiæ, Regis Hungarici, prælium
cum Turcis factururus, terram prius mysticam pro Eu-
charistia suis militibus exhibuit. Quod si in Cæna as-
liquam Catholici isti, pro certo statuissent, corporis &
sanguinis Christi esse præsentiam, nunquam ipsi ter-
ram mysticā, pro consecrata hostia deuorassent: nun-
quam profanum militem, pro initiato Sacerdote ad-
hibuissent.

Vide Catal. Testi.
Verit. fol. 460.

Aeneas Syluius
lib. 3. Com in Pa-
nor.

Anton. Bonfi. lib.
6. Deca. 4. Rerum
Vnga.

28 *Acta Concil. National. super*

Quid multis: Si nos Catholici Romani Christum in Coena praesentem credamus, tum animae iacturam, & fidei naufragium fecimus, omnemque salutem penitus amisimus. Nam si verum est, quod Christus in Coena praesto sit, ut verba Testamenti volunt: praesto erit etiam in Ecclesia: praesto erit apud omnes credulos & pios homines. Dixit enim: Ego ero vobiscum usque ad consummationem seculi. Dixit: Ego non relinquam vos orphanos. Dixit: Vbi duo aut tres in nomine meo congregati fuerint, ibi ero in medio illorum. Dixit denique: Si quis sermonem meum audierit & conseruauerit, ad eum ego & Pater meus uenimus, & apud eum sedem & domicilium nostrum constituemus. Quod si vera sunt, quae Christus dixit: quorsum opus est Vicario? quorsum opus tot Patronis? tot Mediatoribus? tot Intercessoribus? Absit, ut Romani Pontificis auctoritatem, praesentiae Christi, siue in Coena, siue alibi, posthabeamus. Nam potius Christum suo corpore a Coena dicemus abesse, quam Pontificem nostrum Christi vices gerere abnegemus. Amicus Christus, amici Apostoli, sed magis amica Romana Ecclesia. Quid multis? notum est toti terrarum orbi, quod noui Berengariani ad demonstrandum dogma suum, ex Iure Canonico sententias proferant: neque tamen a Catholicis refutentur. Quin potius Iesuitae iam haud obscure cum Berengarianis colludunt. Cui enim ignotum est, quod cum superioribus annis Theologi in schola Tubingensi, crebrius & acutius disputando, Maiestatem Iesu Christi ad dextram omnipotentis Dei sedentis, propugnarent ac illustrent: quod tum nos Iesuitae Ingolstadtenses, &

Matth. 28.

Ioan. 14.

Matth. 15.

Ioan. 14.

grèferentes, Maiestati filij Dei & Mariæ nimum tris-
bui, tales theses proposuerimus & euulgauerimus,
quibus non tantum Tubingenses confutati sunt: sed
simul etiam clancularij Calvinistæ Saxonici, miris-
sice confirmati: ita vt Vuirtembergici Iesuiticas theses
non modo typis denuò excudi, sed Rectoris quoque
Academiæ Magnifico encomio ornari, & Studiosis
solicite commendari curauerint. Quid quæso opus
erat, vt Iesuitæ Ingolstadienses se Tubingensibus tan-
to conatu opponerent: & Vuirtembergenses in hoc ar-
ticulo de Maiestate Christi, qui est firmissimum fun-
damentum præsentia Christi in symbolis Cœnæ Ies-
uitis subscriberent, si non idem sentiant? Adamantis-
num hoc argumentum est, quo docemur, & Iesuitas
rei Romanæ labentis columnas: & Calvinistas mu-
tuas tradere operas, ad opprimendam & obscuran-
dam illam vbiquitariam Christi Maiestatem. Hac es-
nim sublata, obscurataq; omnes iam negent præsen-
tiam Christi in symbolis Cœnæ, quæ certè vna Chris-
ti Maiestate nititur, & salua consistit.

Nihil autem moramur paucos quosdam Pseu-
doromanos, & Semicatholicos, qui impudenter &
audacter affirmare audent: hæc omnia, quæ hactenus
à nobis dicta & confirmata sunt, meras esse calumnias,
meras nugas, meras iniurias. Dicunt enim omnis-
bus constare, & liquido patere, quòd in vtroq; Concilio
nouissimo habito: Constantiensi puta & Tridentino,
error Berengarij & Vuiclefi damnatus sit. Dicunt,
si Iuris Canonici pagella vertatur, facile contrarios
superioribus Canones, & diuersam à nostra sen-
tentiam animaduersum iri, Dicunt omnes eos, quos

30 *Acta Concil. National. super*

pro nobis adduximus Canones, glossaria & commenta quadam interpretatione adhibita, corrigi, emendari, & mitigari posse. Quòd igitur utraq; Concilia, quæ nominauimus, sententiam nostram Orthodoxam & Catholicam damnarint, factum quidem confitemur sed, quare id factum sit, iam non solícite inquirimus sicut nec de bellis, igni & ferro, quibus Sacramentarios fratres nostros, in Gallia & Belgio persequimur, rationem nunc cuiquam reddere volumus. Hoc tamen dicimus, quòd nos à Iure Canonico, ne latum quidem unguem recessuri simus. Quòd enim postrema duo Concilia, cæteris aduersa fronte repugnanti nihil nos mouet. Nam Regula & forma, quam sequemur, in promptu est. Sanctio enim Iuris Canonici præcipit, vt quotiescunque in gestis Conciliorum diuersa sententia inuenitur, illius Concilij sententia, cuius antiquior & potior autoritas, magis teneatur. Sed quis est à sensu & intellectu tam alienus, qui Claromontanum Concilium, in quo Iuris Pontificij autoritas, & opinionis nostræ veritas confirmatur, hisce postremis duobus non anteponendum censurat? Quis à duobus Concilijs nouissimis eos serio damnari existimet: qui Canonum pro nobis citatorum reppertores, authores & perfectores fuerunt? Et vt maxime posteriora fulmina haud bruta esse volunt, quem quæso feriunt, præter suos summos Pontifices, Sanctissimos suos Patres, Beatissimos suos Conciliorum Præsides, illorum decreta, & Concilia, & Romanam Ecclesiam? Haud verò opinor ex Catholicis Romanis quemquam fore adeò imprudentem, vt Claromontana acta rescindenda existimet. Sin autem hoc quispiam

Distinct. 50. Parag.
Domino sancto
24. q. 1. Parag. Mas
iorcs.

quispiam praesumat, facile Romana Ecclesia sibi eam potestatem arrogabit: ut ex veritate mendacium, & ex mendacio veritatem faciat. Si enim vera fuit, in Synodo Claromontana, nostra, quam in medium attulimus, sententia: & tamen in Constantina & Tridentina Haereseos serio damnatur: minime, ita me lesus amet, mirandum erit, si simplicissimi quisque homines dicant: Roman. Ecclesiam ex veritate mendacium, ex luce tenebras, ex Christo Belial, ex Deo denique Diabolum, & contra posse facere. Vel certe cum Chremete illo Terentiano, aduersus Concilia & Patres exclamandum:

Quid vos, malum, ergo me sic ludificamini

Inepti vestra puerili sententia?

Nolo, volo: volo, nolo rursum: cedo, cape:

Quod dictum, indictum est: quod modo erat ratum, irritum est.

Terent. in *Phorm.*
Act 5. Sec. 8.

Veritas sibi ipsi semper est conformis: neque ullis glossematibus, aut verborum pigmentis opus habet. Quare, si qui erunt, qui Canones à nobis adductos phalerato sermonis genere, aut procul accersito Orationis sermone, aut procul accersito Orationis sermone, eludere voluerint: illis Canonistarum regulam opponemus: quae dicit: Verba obscure loquentis, cum potuerit clarius loqui, interpretanda esse contra ipsum. Itaque nullum hic glossarium admittimus esse fugium, nullum pigmentum, nullas strophas, nulla verborum lenocinia: sed simpliciter Pseudocatholicos admonitos esse volumus, ut si omnino à nostra opinione dissideant, saltem ipsi Lutheranorum more, verbis Christi Testatoris toti inhaereant: neque ab illis recedant: neque Testamentum illud tropis & Schematibus

tibus evertant, neq; per Iesuitas Omnipotentiam & Omnipræsentiam, (quam alioquin B. Mariæ & alijs Sanctis concedunt) tam sacrilegè oppugnent, ne nos Rom. Catholici omnes audiamus olim: Ex ore tuo iudicabo, serue nequam. Verùm obijciat fortasse hoc aliquis, quòd cum Sacramentariorum opinio pugnet Catholicorum transubstantiatio. Dicunt enim Catholici, Panem & vinum in Coena Domini, ad eam transformari in Corpus & Sanguinem, vt panis iam non sit panis: Vinum, iam non sit vinum: sed his speciebus, vt vocant, & rebus Elementarijs profecto abolitis, ipsissimus adsit Christus: ipsissimum Christi Corpus: ipsissimus Christi Sanguis. Qua de causâ etiam in tremendo Missæ mysterio, quod incrementum esse dicunt, hæc ambo Ecclesiæ adoranda illi proficiunt. Vnde & factum est, quòd in ædicula, siue Sacramentario, hostiam non aliter asseruant, ac si ipsemet Christus Dei filius ibi inhabitet. Vnde factum est: quòd festum illud corporis Chrossici, (corporis Christi volò dicere) sanxerunt: in quo Sacramenti huius species pompa quadam Persica, à Sacerdote, magna cum veneratione, circumfertur. Quare non immeritò cogitare quis posset, Catholicorum Roman. sententiam, Sacramentariorum opinione, multis parasangis distare. Sed idem illis, qui hæc dicunt, respondeo: quòd Conciliorum nouissimorum Patronis, & assertoribus, iam antè à me responsum est. Nam si Catholici sunt, qui in Canone Iuris Pontificij dicunt: Corpus Christi, quòd sumitur de altari, figuram esse: dum panis & vinum videtur extra, veritas autem, dum Corpus & Sanguis Christi in veritate interius creditur.

Luc. 19.

Distinct. 2. de
Consec. C. corpus
Christi.

tur. Si, inquam, Catholici sunt, qui hæc dicunt, & si
verum est, quod ibidem glossa ordinaria dicit, per cor-
pus Christi, Sacrificium corporis Christi intelligen-
dum: Pseudocatholici erunt, qui non Panem conse-
cratum, sed Christum ipsum à circumstantibus ado-
rari, & iubent: Pseudocatholici erunt, qui
impanatum Christum, in Sacratio, tanquam Stoicum
Deum, aut Tyrium quendam Apollinem, cancellis
deuinciunt: Pseudocatholici erunt, qui figuram cor-
poris, pro ipso corpore, festis diebus anniuersarijs, tan-
quam mithram, ritu Persico, circumferunt. Dicant il-
li forte iterum: quod versa pagellæ facie sententia con-
tineatur diuersa, & huic Canonî contraria, in qua
transformatio illa Ouidiana apertè confirmetur & sta-
biliatur. At ego miror profectò, quæ ista tandem sit
incogitantia, quod Romani quidam Catholici, non re-
formidant dicere, versis pagellis sententias extare con-
trarias. Quid hoc rei est: quæ ista diuersitas? quæ
sententiarum contrarietas? Obsecro vos, Patres con-
scripti, quale putatis hoc esse Concilium, qualem Ecs-
clesiam, qualem spiritum: qui ex eodem ore calidum
& frigidum efflet: qui eadem pagella verum & fals-
um scribar: & nihilominus affirmet, Ius esse Canonis
cum: ex cuius præscripto, omnes controuersia sint dis-
rimendæ, omnes lites componendæ, omnes articuli
fidei & Religionis roborandi: nisi nos animæ nostræ
salutem amittere velimus. O Concilia, ô Patres, ô
Pontifices, ô Ecclesia, ô Spiritus. Spiritus certè san-
ctus, haudquaquam ira bilinguis est: sed Deus est, qui
non muratur: fons est, à quo omnis veritas promanat: Malach. 3.
Lux est, quæ verbo Dei, tanquam lucerna pedum, Psal. 118.

animos hominum illuminat: malus verò Spiritus veritatem mendacio, sacrum prophano, coelum terra, ima superis, supera imis permiscet. Quapropter, si qui sunt ex Pseudocatholicis, qui dicunt, in vna eademque pagella Iuris Canonici, diuersas & à se inuicem dissentientes esse opiniones, hi sciant, horrendam sibi à diuino Numine sententiam esse expectandam: vt, cum vocem Domini audire noluerint, in sensum reprobum dentur: & in errores efficaces perducantur: & noctuarum instar in ipsa meridiana luce nihil videant. Sin verò aliqui ex illorum grege sunt, qui adhuc à nobis dissentiunt: eos hinc etiam atque etiam monitos volumus, vt Deo honorem habeant: & palam fateantur Eugenium Pontificem cum toto Claromontensi Concilio errasse: Canonistas multis iam seculis cæcitate se: innumerabilem hominum turbam ab illis nequit esse seductam: Ius Canonicum, vnà cum Missalio Canone, aut corrigendum, aut abolendum, aut exurendum: tropos in scriptis apertissimis aut fugiendas, aut verbis Christi clarioribus acquiescendum. Tum deum nos vtriusque Concilij nouissimi Decreta, quæ ab hac opinione nostra dissentiant, omni laude effereamus, omni studio complectemur, omni veneratione prosequemur. At verò si Ius Canonicum Pseudocatholici incorrectum, inemendatum & dubium, perplexumque relinquant: nos de illis hunc Niceni Concilij Canonem pronuntiabimus: Dubius in fide, infidelis est: & nostram interim sententiam firmiter nos retinebimus: alios tamen, si forte meliora afferant, prius audituri.

Deut. 28.
2. Theff. 2.

Decretal. lib. 5. tit.
7. cap. 1.

ORATIO RAB
BINI.

HÆC cùm Iesuita omnium Legatorum Pontificia nomine prolixè in Concione dixisset, & finem iam Orationi imposuisset: Rabbini quidam Iudeorum cum suis Cabalisticis & Thalmudisticis ad dicendum venit. Is quamquam seuerò vultu, et caperata fronte tristitiam præ se ferebat: tamen Iesuitæ verbis, quæ ille de persona Christi fecerat, non parum confirmatus, fronte exporrecta sic inquit.

Quod Deus Opt. Max. cœli ac terræ conditor, nobis, Patriarcharum posteris, electo suo populo, bene vertat: lætamur ex animo, quòd negocium de Cœna Iesu Iulius Nazareni, eò perductum sit, vt cum Religione & fide Maiorum nostrorum, per omnia conueniat. Nam cum ea perpendimus, quæ à summo viro. F. IESUITA, dicta & disputata sunt, facile cognoscimus, Christianos nos ab auita nostra Religione, & Maiorum nostrorum sententijs nihil prorsus dissentire. Quis enim est à libris Euangelicis adeò alienus, vt nesciat: Patres nostros omnium primos fuisse, qui verbis Nazareni de manducatione carnis, & potatione sanguinis fidem non dederint, ipsumque propter hoc doctrinæ absolum, & inconcinnum genus prorsus dereliquerint: Refert Ioannes ille, quem in sinu Domini sui accubuisse fama est, quòd Iesus prolixam aliquando concionem in Schola Capernaitarum habuerit: in qua expressè dixerit: se corpus & sanguinem suum,

Ioan. 6.

36 *Acta Concil. National. super*

alijs pro cibo ac potu exhibiturum esse: sed tamen Maiores nostros illi obmurmurasse: & per iurgium ex eo quaesivisse: an non iste Iesus sit Iosephi filius, cuius pater & mater essent ex plebe abiectissima: Nam durus est, dicebant, sermo iste. Et ab eo tempore multi ex discipulis retrocedebant: neque cum illo in posterum conuersabantur. Vnde illa Augustini cuiusdam nati est sententia, quæ propter summam viri illius, inter Christianos, auctoritatem, Iuri Canonico post inferi, & à Magistro sententiarum in Pontificiorum Bibliotheca repetita fuit. Prima igitur Hæresis in discipulis Christianis, velut à duritia sermonis eius facta est. Cum enim diceret, nisi quis manducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam æternam: illi non intelligentes, dixerunt ad inuicem: durus est hic sermo: & separauerunt se ab illo, &c. Cæterum, ut omnes vos, qui hinc congregati estis, probè intelligatis, Iudæos in hoc articulo, de absentia corporis & sanguinis Nazareni, à Cœna sua, cum Sacramentarijs, non contenti tantum, sed istius dogmatis authores, inceptores, atque inuectores esse, nos hoc ipsum pro lato vno atque altero hostium nostrorum testimonio, clarum apertumque faciemus.

Igitur Cyrillus quidam, nescio quis (nam nos Iudæi hoc hominum genus non admodum curamus) odio nostræ gentis flagrans, hanc sententiam effudit: Animus arrogans & malignus quæcumque capitulum eius superant, tanquam frivola & falsa mox resicit. Oportuisset sanè Iudæos, qui diuinam saluatoris potestatem tot miraculis perceperant, eius sermoni credere: & si quæ difficilia videbantur, humiliter inquire-

D. Aug. in Psal. 4.
D. Alger. lib. 1. cap.
11. de Sacra. alt.
De conse. distinct.
2. Parag. prima.
Magister sentent.
lib. 4. dist. 10.

Cyrillus in Ioan-
nem lib. 4. cap. 13.

quirere, & petere elucidationem. At contra Iudæi non sine magna impietate, de Deo conclamant: quomodo potest hic nobis carnem suam dare? nec in mentem venit, nihil esse impossibile apud Deum. Sed nos magnum, quæso, ex aliorum peccatis profectum faciamus: & firmam fidem mysterijs adhibentes, nunquam in tam sublimibus rebus (QVOMODO) aut cogitemus, aut proferamus. IVDÆICVM enim hoc verbum est, & extremi supplicij causa. Aliorum igitur culpa perdocti, non quæramus QVOMODO: sed operis sui viam & scientiam illi soli concedamus. Nam quemadmodum, quamuis nullus nouit, quidnam secundum naturam sit Deus, iustificatur tamen per fidem: Sic, etsi operum eius rationem ignoret: si certa tamen fide OMNIA illum posse non dubitet: non contemnenda probitatis huius præmia consequetur. Qui enim sapientia & virtute adeo excellit, quomodo non operabitur ita miraculose, vt operum eius ratio, mentem nostram effugiat? Non ne vides etiam humano ingenio, & industria facta, sæpenumero captum nostrum superare? quomodo igitur extremo supplicio digni non erunt, qui, rerum omnium Opificem, Deum, ita contemnunt, vt, QVOMODO, in operibus eius dicere audeant: qui totius sapientiæ largitorem non ignorant, quem OMNIA posse ipsa nos docet Scriptura: Hactenus Cyrillus.

Ioan. 6.
Matth. 19.
Marc. 10.
Luc. 18.
Iob. 42.
Psal. 71.

Matth. 19.
Luc. 2.
Iob. 42.

Nimirum male habet bonum senem, quod Pateres nostri, sine diligenti & accurata pensatione verba & voces huius Nazareni, tam absurdas & inconuenientes, pro veris & vero consentaneis acceptare noluerunt: & τὸ πᾶς, item viam ac modum, quo ista fieri possint,

possint, prius inuestigandum esse censuerunt, quàm illi temerè crederent. Sed vt nostra fert opinio, non minus prudenter Maiores nostri, in hoc negotio fecerunt, atque illi, qui in ipsorum vestigia postea concesserunt. Nam vtriq; verba Christi, tanquam absurda, & falsa, & ridicula, & quæ nullo modo fieri possint, reiecerunt, reprobauerunt, et luserunt: aut certe capitis sui figmento in alienum sensum detorserunt.

Fuit hoc omnibus temporibus peculiare sapientissimo, & abstrusarum rerum callentissimo populo Iudaico: vt verbo Dei, cum ratione humana pugnanti, fidem non habeat. Nam ipse Moses Legislator & Princeps noster, cum audiret, quod Deus sexcenta millia virorum, vnâ cum vxoribus & liberis, qui non modò hunc numerum virorum exsuperabant, sed planè superabant, in deserto carnibus sustentare ac pascere vellet: admodum bellice, non aliter ac Sacramentarius quispiam, Deo promittenti obloquebatur: Tu dicis, dabo eis esum carnium. Et si autem Deus respondebat Mosi: Nunquid manus mea inualida est? iam nunc videbis, vtrum sermo meus opere compleatur: tamen Moses hoc in animimum suum inducere non poterat.

Consimilem huic fidem alebat quidam ex Iordanis Regis Israelitici aulicis minister, qui Helisæo, ex oraculi diuini sententia, annonæ vilitatem & copiam, in diem crastinum vaticinanti, Sacramentaria quadam & prudentissima voce respondit: Et si, (inquies) Deus cataractas iam in cœlo fecerit, nunquid poterit esse quod loqueris?

Exod. 16.

Exod. 16.
Num. 11.
Psalm. 77.
4. Reg. 7.

Quin etiam ipsimet Apostoli, cum à nostra Iudaica Religione nondum, ex omni parte, defecissent, suo Nazareno, quod ille aliquot hominum millia, paucissimis panibus cibare vellet, aperte in os obijciunt: quid hac inter tam multos? Quod si illa credi non possunt, quæ de rebus natura subsistentibus, & sub sensum venientibus, scriptura loquitur: quanto minus ea credamus, quæ coelestia sunt, & omnem rationis humanæ captum excedunt?

Matth. 14.
Marc. 6.

Quid de nostris Maioribus dicam? qui in deserto Coena Domini perinde vsi fuerunt, vt nostri fratres Sacramentarij? Nam huius rei testem habemus, non modo transfugam Iudæum quendam, & Ius ipsum Canonicum: sed etiam Sacramentarium

1. Cor. 10.

quendam Principem: qui Iudæorum sacrificia, Christianis Sacramentis longè præstantiora fuisse confitentissimè scripsit. Et si enim Patres nostri Manna vescabantur: & aquam è petra profluentem bibebant: tamen, quia cum istis rebus, in istis rebus, & sub istis rebus, carnem & sanguinem Christi nequaquam accipiebant: quandoquidem Christus, tum tempe, carnem nondum assumpserat: ex necessitate sequitur, quod Iudaicæ Religionis & fidei nostræ sit, crucifixum illum à Coena sua seiungere: & carnem ac sanguinem illius præsentem esse negare.

De consecrat. dist.
2. parag. inquit Ap.
Viretus lib. 15. cap.
4. de ministr. verbis
& Sacram.

Quid: quod ipsa Missa Pontificia, pro hac nostra opinione plurimum facit: quemadmodum id ex huius IEBVSITÆ oratione, satis iam antè intellectum est. Si enim quilibet Sacerdos, carnem & sanguinẽ Christi immolans, tantundem ex ea percipit, quantum Abel

40 *Acta Concil. National. super*

Abel ex agno aut oue, Abrahamus ex ariete: Melchisedechus ex frusto panis & lagena vini: & hæc Sacramentarij cum Papistis est communis opinio, non video, quomodo hæc ambæ religiones, aut in qua tantædem re à nobis dissentiant.

Possem & alia testimonia, ad nostram fidem, & absentia corporis & sanguinis Christi, stabiliendam ex Episcopo Ruremundano & Prateolo quodam Parisiensi Sorbonista adferre: si modò viri boni essent, & digni: quorum verbis fides adhibeatur. Nostra autem te (inquiunt illi) reperias, qui Manna in Cœna Dominica se edere asserunt: hinc Mannarij dicti. Quod autem obstat, quò minus hi Iudaici Mannarij de Catholicorum grege sint? Nam inter Lutheranos nullum locum habent.

Sed accedit huc aliud, communis nostræ opinionis præsidium: cuius propemodum fueram oblitus. Nam Cabalistsæ & Thalmudistsæ, patroni & propugnatores nostri consimilimum Sacramentarium Cœnæ ritum instituerunt: qui & ipse carne & sanguine penitus orbatus est. Ira enim illi sanxerunt, ut quilibet Paterfamilias, placentam aut libum in manus sumat, & iisdem gesticulationibus, quibus nostri Papistæ in suo Militico sacrificio vtuntur, consecret, & consecratum frangat, & fractum domesticis suis distribuat, eosq; ad gratiarum actionem cohortetur. Nec dubium est nobis, quin antiquissimi Sacramentarij, hanc Ceremoniam à Maioribus nostris mutati sint.

Præterea, cum in hac disceptatione mentio fiat loci circumscripti ac definiti: in quo Nazarenus ille Iesus

Lindanus Dial. 2.
Dubitant.
Prateol. lib. 9. cap.
31. Catal. hæret.

Anton. Margarita
lib. de rit. Iud. cap. 6
fol. 24.
Ioan. Pfefferkorn
in lib. de Paschate
Iud.

Controvers. de S. Coena Domini. 41

Iesus sedeat aut iaceat : & interdum etiam spaciatur, incredibile dictu est, quam illa ratio, cum nostra Religione, per omnia consentiat. Clunia-
Danaus contra Laonicum.
Petrus Cluniacens. lib. 2. cap 3 con. Iudæos.
censis quidam, qui circa annum Christi 1200. vixit, crebris Patrum nostrorum sermonibus, hoc vsurpari audiverat, quod Iesus Nazarenus Romæ alibi, in antro quodam Trophonio latitaret. Verba illius boni viri sunt hæc: Dicunt Iudæi, prout ab eis audiui, circa Vespasiani tempora suum Christum natum, & Romam, nescio qua arte, translatum: Ibi eum a canibus dilaceratum atq; corrosum, in cryptis vel specubus subterraneis latere: & corrosionis illius vulnera, pro peccatis, & iniquitatibus Iudaicis, tolerare: indeq; dictum esse: Vulneratus est pro peccatis nostris: attritus est propter scelera nostra. Victurum se autem, & hos dolores, in illis terræ visceribus, toleraturum: donec disposito à Deo tempore, inde exeat: & Iudæos, de vniuersis gentibus congregatos, ad primum suæ repromissionis terræ locum reducat. Tunc impleri omnia, quæ de Iudæorum felicitate futura, à Prophetis prædicta sunt. Tunc & illum suum Christum multis gentibus imperaturum. Hæc Cluniacensis. Hinc fieri arbitramur, quod Romana Ecclesia tot Iudaica sacra in suam Ecclesiam transtulit, & Iudaicam gentem tam clementer fouit, haud dubie sperans, se nobiscum huius Messiae beneficia accepturam.

At per sanctum nomen Dei, nos locum, multo certiorum & angustiorum, vobis demonstrare volumus; in quem Patres nostri Thalmudistæ Iesum

42 *Acta Concil. National. super*

Hieron. de sancta
fidelib 7. Cap. 5. de
erro. Iud. fol. 18.

Nazarenum redegerunt, quàm omnes vel veteres
vel noui Sacramentarij fingere potuissent. In Cap.
Cherubin scribunt Rabbini, quòd quidam Rabbi, vi
ac arte magica, euocauerit Balaach, ac Iesum de infero
no, vtrumq; simul: & interrogauit Balaach, quam pœ
nam ipse pateretur apud inferos: respondisse autem,
quòd puniretur in Caldaria plena spermate. Postea
etiam Iesum Nazarenum rogasse de eodem: Eum ve
rò respondisse, quòd coqueretur in Caldaria plena
stercoris feruentis. Contumeliosa hæc Lutheranis vie
debitur oratio. Sed non est, quòd ea magnopere ofe
fendantur: cum haud ita pridem, magni nominis Sa
cramentarius quidam, publico scripto hanc Thalmus
dicæ consimilem vocem ediderit. Si Christus est vbi
que: ergò & in cloaca. Cum hoc præclaro argumen
to & fragranti sibi quidam Sacramentarij etiam in
publicis concionibus, cum egregio imperitæ multo
tudinis applausu, mirificè placent.

Algerus Monach.
Corbeien. Saxo.
lib. 2. Cap. 1. de Eu
charistia.

Sine dubio autem hoc dicendi genus à veteri
bus Berengarianis mutuati sunt, qui etiam ante quæ
dringentos annos suæ opinioni contradicentes, Stere
coranistas appellare consueuerunt. Sicuti Algerus
hoc testatur: Ex visibili (inquiens) & corporali come
stione, quæ Sacramentotenus fit, nascitur Hæresis
foedissima Stereoranistarum. Dicunt enim, tantum
Sacramentum, sicut corporali comestioni, sic & secesse
sui esse obnoxium.

Vide Selneec in cõ
fut. accus. 29.
D. Stanichius con
tra tertiam Apol.
Beza.

Non minus pudicè ac modestè de hac re loqui
tur Theodorus Beza, cum ait: Candidæ quondam
concubinæ suæ, olim à se Epigrammatis decantæ
ta,

ta, culum, imò partem diuersam magis pudendam, mundiore fuisse, quàm illorum ora, qui simpliciter verbis Christi inhærentes, credunt, se præsens suum corpus ore suo accipere. An non hæc venerandi senis confessio, cum Thalmudica nostra Religione pulcherrimè consentit? Et quis vestrum, quotquot in hoc Concilio adestis, tam stupidus, tamq; amens sit, qui Iudaicam de Christi Persona sententiam, cum Sacramentariorum opinione congruere non intelligat?

Verum enimuerò hoc non postremum consensus nostri Argumentum est: quòd omnipotentia Nazareni, non modò ab vtrisque in dubium vocatur, sed etiam profum è medio tollitur. Propter hanc enim causam vel solam, progenitores nostri, Iesum illum morti adiudicârunt: quòd is se pro filio Dei gereret, cui omnis in cœlo & in terra potestas concessa esset. Vnde etiam illud promanauit, quòd Sacramentarij pleraq; Scripturæ testimonia, quæ antiquissimi Doctores Ecclesiæ de Christi Deitate, & magno consensu citra omnem dubitationem intelligenda censuerunt, hùc atq; illuc torserunt, & in omnes facies transformârunt: donec tandem istiusmodi verba duntaxat per Allegoriam, & Tropum, de Christi Maiestate intelligi posse statuerunt: Sicut Ioannes Calvinus in suis, super Genesin Commentarijs passim facit: sed tam firma & valida tamen haudquaquam esse affirmant, vt illis turò insistere debeamus.

Vide Caluinum
sup. verba Genes.
Ipsam conteret
caput serpentis.

Breuitè, vt rem omnem in pauca conferamus,
F 2 fatemur

44 *Acta Concil. National. super*

fatemur & credimus: quòd Christus in Cœna sua nequaquam sit præsens: sed quòd homo fraudulens & dolosus impostor, verbis obscuris & perplexis, cum multò clarioribus vti potuisset, imperitorum ora subleuerit, & vana spe credulorum Lutheranos animos lactârit. Itaque non immeritò Patres nostros illum deseruisse: & ab illo desciuisse: denique prorsus occidisse dicimus. Nam secundum Thales mudicam doctrinam, quoque sacram hostiam, pollutum corpus esse, cum Patribus nostris constanter asserimus. Credimus item & profiteamur, quòd vnicuique certo loco affixus sit, vnde redire nequeat.

Hieron. de S. Fide
lib. 2. Cap. 2.

Postremò, certam & indubiam spem ex his prolatis rationibus concipimus, fore: vt religio nostra in hoc articulo de Cœna, quandoquidem ea cum Sacramentariorum opinione per omnia congruit, propediem augeat: & Iudæorum sacra (quæ alias à Romanis Pontificibus, & Catholica, vt vocant, Ecclesia, (vt iam antea quoque grato animo commemorauimus) tantis ornata & communita sunt priuilegijs) subinde posthac ab alijs atque alijs approbentur, foveantur, propagentur: & nos ipsi in maiore re honore, quàm hæcenus apud Lutheranos habitum sumus, apud omnes alios deinceps habeamur.

DIXI.

ORA.

ORATIO LV
CIANI.

HAC oratione à Iudeo habita, Lucianus in medi-
um proceſſit: & genu leuiter curnato, Praſidem,
uſque ſibi, ſuisq; collegis, Ariſtoteli, Euclidi, Hierocli, Pli-
nio, Ptolemao, Porphyrio, caterisq; Philoſophis, Phyſicis,
& Mathematicis, poteſtatem dicendi faceret, uerbis
Graecis orauit. Cùm autem ab omnibus intelligi nõ poſſet:
propterea quòd Graeca lingua anguſtis admodum terminis
continetur, Latina uerò longiſſimè atque latiſſimè vaga-
tur: idcirco Praeſes petitioni illius renuit. Inſus ergo Lati-
nè prolequi, quæ uellet: quoniam in utraque lingua eſſet
eloquens, & nuper admodum ab Eraſmo Roterodamo in
Romana lingua eleganter inſtitutus: in hanc ſententiam
uerba fecit.

I, inquit, Apoſtolorum, aut crucifixi illis
us impoſtoris diſcipulorum ſcripta, in hac
Synodo, eam authoritate obtinerent, ut
illis, ſine vlla contradictione, certò credi
poſſet & deberet: tum ſanè nos laudatiſſimarum gens
tium Legati, ad propoſitã quaſtionem ex literis Pauli,
ad Corinthios datis, breuiter reſpondere uellemus: 1. Cor. 1.
quòd Euangelium Chriſti nobis perinde ſit ſtultitia,
ſicut Iudæis iam olim fuit offendiculum. Quid enim
ſtultius, & ab omni ratione tam alienum, tam inaudi-
tum, tam denique incredibile: quàm vnum corpus tot
ſeculis aliquot mille locorum interuallis, à tot mille
hominibus manducari, & nihilominus ſuam eſſenti-
am ſaluam & integram retinere? Itaque non abſque
cauſa

Sueton. in Nerone
ſe 210. 16.
Cornel. Tac. lib. 5.
Annal.

46 *Acta Concil. National. super*

Abdias Babilon.
lib. 3. certam.

Apostol.

Eusebius lib. 1. cap.

1. hist. Ecclesiast.

Tertullianus in A-

pologes. adu. gen-

tes. p. 895.

Nicephorus lib.

2. cap. 36.

Euseb. hist. Ecclef.

lib. 1. cap. 7. 12. lib.

6. cap. 18. lib. 8. cap.

18. lib. 9. cap. 1. & 7.

Sozom. lib. 1. cap.

16.

Tatian. contra Græ-

cos. Theophilus

contra Autol. lib. 3.

Tertullian. in A-
pologes. contra
gentes.

Coel. Rhodigin lib.

30. cap. 21. antiq.

lection.

Tertullian. vb. 5.

Tatianus contra

Græcos. Theoph.

contra Autolic.

lib. 3.

Iustinus.

Tertul. in lib. de

prescriptione ad-

uentus Hæret.

causa Maiores nostri, tum omne Euangelium Christi-
tum verò in primis hanc doctrinam de præsentia cor-
poris & sanguinis Christi, pro noua, inaudita, extran-
sibili & venefica superstitione habuerunt: eandem ne-
scio quam præsumptionem dixerunt: genus doctrinæ
nouum vocarunt: & ab eo quidem inuentum & tra-
ditum, qui à reliquis mortalibus nihil discrepet: ite-
meritatem barbaram, dementiam, perniciosam igno-
rantia caliginem, nuda & inania verba, maledictam
& execrandam vanitatem, perniciosum errorem, vo-
na stultitiæ cæcum errorem, impuritatem & impie-
tatē appellarunt: planeq; his encomijs Christi doctrinam
nam ornarunt, quibus hodie socij nostri Romanensis
prædicationem Euangelij ornant. Quin & Christum
ipsum asininis auribus pinxerunt, altero pede vogu-
latum, librum gestantem & togatum, addito titulo
ὄνυχιλος, vel ononychites: vt hac imagine docerent
Christum absurda & asinina dogmata in sua Cœc-
proposuisse. Neque verò alia propemodum causa
it, ob quam Maiores nostri Christianos tam atrociter
persequuti sunt, tam crudeliter iugularunt, tam im-
fericorditer occiderunt, quàm hæc: quòd illos pro Tri-
estis, Anthropophagis, Hæmatopotis repuratum
quis obsecro tam vecordis sit animò, qui non ab illis
hominibus abhorreat: qui dicunt, se carnem sui De-
comedere, & eiusdem sanguinem bibere? Nemo ce-
tè nostrorum hominum verbis vllius Oratoris, quæ-
tumuis eloquentis, hoc vt credat, persuaderi poterit.
Quid? quòd ex Iustino Martyre didicistis, progren-
toribus nostris Ethnicis Sacramentum fuisse, quæ-
cum nudis illis Symbolis, quàm optime congru-
N

Nam si quem illi Mithra, Deo Persico, initiabant, panem, & aquam carminibus quibusdam consecrabant: ut externum id professionis esset symbolum. Quod ipsum Corinthij quoq; factitasse videntur. Nam eam 1. Cor. 11. ob rem à Paulo reprehenduntur, & de prima institutione, quam ille in tertio Cœlo perhibetur didicisse, denuò admonentur, ne corporis & sanguinis Christi rei reddantur.

Præterea tantò libentius opinionem Sacramentæ riorum amplectimur, quanto illi à Paradoxis Nazarenis sui longius recedunt, eaque non secundum lites Oceani sicut, ita interpretantur, ut ea, quæ dicunt & scribunt, rationi humanæ sint consona, & valde plausible. Sic enim Propheta noster loquitur.

κίβητες δ' ἀνά ἄστυ, θεῶν φέρον ὄρητα πίσα,
ἀπὲρ δ' ἴσα καὶ ὄνον, ἐν φρονῶ, καὶ πρὸν ἀρῆς ἔρη,
ἀνοῦσ' οὐ αἰγύειο. Hoc est.

Tunc vere caprino præcones læta ferebant

Munera telluris, & sædera firma deorum,

Ritè duos agnos & læti pocula vini

Quæ verba diuinissimi Poëtæ, cum Theodorus Beza, Theologus Homericus, ad suam opinionem aptissimè accommodet: meritò nos illius sententiæ subscribimus. Sicut enim agni & vinum, sædus Deorum & Christi testamentum, de pane & vino, tanquam nudis signis & Symbolis, non autem de re ipsa, nempe, de carnè & sanguine Christi, intelligi debet. Quidè quòd Religionis nostræ socii atque amici, Sacramentarij, sua arma, quibus opinionem suam propugnant, à nobis

à nobis habent? Quas enim illi de loco, de re locata
 de corpore finito, de penetratione dimensionum, de
 supremo cœlo, & similibus rebus, theses, hypotheses
 definitiones & demonstrationes in medium afferunt
 non ne illas ex nostro Aristotele, Euclide, Platone
 Plutarcho, Seneca, cæterisque Philosophis, Mathematicis,
 & Poëtis depromunt? Et per Deum immo-
 talem, si quis nostra illis arma adimeret, homines
 ferrimi propemodum inermes redderentur, neque
 quicquam præsidij, quo suam opinionem tutari possent,
 reliquum haberent. Quid de Zenone dicam, præ-
 cæ Stoicorum principe? Non ne ab hoc didicerunt
 quòd Christus perinde ad axiomata physica alligatus
 sit: sicut Deus ipsorum ad causas secundas, velut ad
 amantino clauo affixus est? Sicut enim nostrorum
 Stoicorum Deus nihil agere potest, absque naturalium
 adminiculis: ita Christus sine conditionibus naturalium
 & Physici corporis, in pane sacro adesse non potest.
 cæt omnes diuinæ Maiestatis suæ nervos intendit.
 Ante conditam Stoicam sectam vatum antiquissimus
 Homerus, Iouem summum de catena suspensum non
 cinit: vt innueret, Deum præter rerum cursum non
 agere posse, quod omnibus Mythologicis non
 ignotum. Veruntamen vno quodam laudis genere
 nostros consortes Sacramentarios superare videmus,
 quòd nos pagani homines Deos nostros aliquando
 mentius tractare solemus, quàm illi suo cum Christo
 agere consueuerunt. Nos enim Iouem nostrum intem-
 dum ad conuiuia in Æthiopiam expaciatum, & an-
 mum relaxatum abducimus. At illi Christum sum-
 certo loco affigunt, vbi sedere, aut stare, aut iacere
 in-

Controvers. de S. Coena Domini. 49

inter animas beatas obambulare cogitur, ita vt ante nouissimum diem ex suo ergastulo, nisi hoc ei à Sacramentarijs permittatur, in has terras pedem mouere non ausit. Quamquã hoc ipso conatu quosdam ex nostris progenitoribus imitari velle videntur. Fuerunt enim aliqui ex Ethnicis, qui itidem Deos suos in certos locos compingere solebant: sicut Tyrij, qui olim aurea cathena diuinciebant simulachrum Apollinis, aræque Herculis, cuius numini urbem dicauerant, inserebant vinculum: quasi illo, Deum Apollinem reterenturi, ne urbem desereret, atque ad Macedones defereret: sicut Romani, qui Saturneum fascia constrangebant: sicut Lacedæmonij, qui suo Marti pedicas insciebant, vt illo præsentè victoriam obtinerent, sicut Athenienses, qui victoriæ simulacro alas præcidebant, ne ab illis auolaret: sicut Phigalenses, qui Dianam in catenas consiciebant: sicut etiam Maiorum nostrorum successores, Papistæ, qui Spiritum sanctum Ecclesiæ suæ ita alligârunt, vt nullo tempore, nullo loco, ab illis possit recedere. Imprudentius verò (quod pace illorum dixerim) mihi fecisse videntur, Sacramentarij, nostri socij, quod suum Deum ergastulo cuidam tam arcè incluserunt, vt cum eo maximè opus habent, vbi nam quarant, penitus ignorent. Illos tamen existimus, qui Mercurij instar alata fide tanquã Pegaso coelos coelorum penetrare, & Christum Deum suum in suo throno inuenire & adire, & salutare nouerunt. Non iocamur, neque in contumeliam cuiusquæ quicquam confidentius loquimur, sed ideo hæc monemus, vt omnibus vobis innotescat, tantum abesse vt à Sacramentariorum dogmate abhorreamus, vt potius il-

Quint Curt. lib. 4.
de gest. Alexand.
Magni.

Alexander ab Alexandro lib. 4 cap.
12. Genial. dierum.
Pausan. in Laconicis.

Idem in Arcadicis.

50 *Acta Concil. National. super*Zuinglius ad re-
gem Angliæ.

los solos, veram Religionem colere ingenue & fateamur, & eius rei gratia illis summam laudem tribuamus. Quis etenim inter omnes sectarum conditores vnquam extitit, qui Maioribus nostris Ethnicis, crucifixum Christum ignorantibus, locum beatitudinis in cœlo concederet, præter vnum Cinglium & Is Britonum regi persuasurus, vt suum dogma de absentia Christi in Cœna amplecti vellet, pro præmio illi, cum Camillo, Aristide, Socrate, Scipione, Catone (breuitatis causa me Lucianum, meosque socios omisit) aliisque nostrorum similibus, vitam beatam pollicitus est: cum vicissim pessimi Lutherani, & nonnulli naturaliter Pseudocingliani, quos sui præceptoris pudet, non credentes in Christum, omnes damnari oportere, ceterò statuunt. O magnam Cinglianorum benevolentiam & fauorem erga nos Ethnicos: An non hos amare, an non reuereri, an non communia cum illis ad assequendam beatitudinem dogmata tueri conuenit? Intelligitis, opinor, Patres conscripti, ex his, quæ diximus, quæ nostra sit de præsentis quæstione sententia: quòd nimirum Sacramentariorum opinio non sit nisi per excogitata, sed à Maioribus nostris inuenta, à Philosophis confirmata, à Dijs ipsis comprobata, & quòd vna omnibus hominibus beatitudo sit parata. Quapropter communi suffragio dicimus impossibile, imò ridiculum esse, quòd Christi corpus & sanguis sint in Cœna. Pace tua, chariss. Domine Præses, adhuc vnum atque alterum verbum profari liceat. Insufurrauit mihi in aurem diuinus vates Orpheus, huius Legationis haud postremus, se aliquando ad Musæum filium occulto quodam diuinæ mentis impetu cecinisse: Ioui

Opt. Max. tam longam esse dextram, vt ea Oceanum cingat. Cum autem Cingliani Deo suo, ad cuius dextram Nazarenus, quem filium eius esse existimant, exaltatus sit, multo, multo, inquã, breuiorem esse cerere sciant, ne vos ideo ipsum ab illorum placitis abhorere iudicetis. Ait se cupere priuatim cum Sacramentalijs, & reliquis Philosophis & Poëtis, qui Dijs immortalius plus, quam Cingliani Deo suo tribuere videntur, prolixius conferre. Diximus.

His in Concione dictis Lucianus pristino loco consedit: tum proxime dicendi partes Hereticis data sunt, vt illi etiam proferrent de negotio Cœna sententiam. Locus est pro his omnibus Simon Magus, Hereticorum princeps & Corypheus.

ORATIO SIMONIS MAGI.

SGO, (inquit) Simon ille Magus sum, quem Iræneus omnium Hæreticorũ ducem & Patriarcham vocat: propterea, quod omnium eorum, qui præsentiam Christi in Cœna negarunt, antesignanus extiterim. Quare non est, vt de me, meisque honestissimis filijs, quos hic in magna copia astare videtis, quicquam dubitetis, quin nos omnes & opinioni vestræ libenter subscripturi, et manifestis insuper rationibus hoc probaturi simus: quod nimirum ego, & nunquam satis laudata proles mea, hanc doctrinam de absentia corporis & sanguinis Christi à Cœna, excogitauimus.

Iræneus in præfat. lib. 3. aduersus hæres. Euseb. lib. 2. cap. 12. hist. Eccles. Nicephorus lib. 2. cap. 14.

confirmauimus, et ad omnem posteritatis memoriam, nullis literarum monumentis, sola nominis fama propagauimus. Nam quoties hoc doctrinæ genus operae studio Orthodoxorum, quos vocant, extinctum esset, toties nos oris nostri sufflatu id ipsum subinde resuscitauimus, atque accendimus, & per successores nostros, ad hæc usque tempora produximus: idemque ad finem usque mundi constanter & firmiter nos producturos esse pollicemur. Vt autem vera hæc esse intelligatis, rem omnem, e primis aduersariorum nostrorum annalibus, eorumque monumentis tanquam ab ovo repetemus. Igitur omnibus, qui in historia Ecclesiæ mediocriter versati sunt, notum esse arbitramur, quod superstitibus adhuc Apostolis, vixerit quidam Ignatius Martyr, qui Epistolam ad Smyrneneses scripsit, ut Theodoretus refert: in qua illos exhortatur, ut sibi à mea, meorumque asseclarum, Sacramentariorum doctrina, perinde, ac si falsa atque erronea esset, diligerenter cauerent. Eucharistias (inquit) & oblationes non admittunt: quod non confitentur, Eucharistiam esse carnem saluatoris Iesu Christi. Sed quæras forsitan, qui nam illi tum fuerint, qui præsentiam carnis Christi in Cœna negabant? Audi Ignatium, & quid ille ad Trallieneses perscribat, apud animum tuum seridulo perpende. Fugite, ait Ignatius, Diaboli progeniem, illius primogenitum filium Simonem Menandrum & Basilidem, & totam illam ipsius Sathanæ coluuiem: hominum cultores: quos & Hieremias Propheta maledictos appellat. His nimirum flosculis ille nos recte sentientes & sinceram doctrinam propagantes, exornat: perfidus & nequam: apostata verius dicendus

Ignatius in Epistola
ad Smyrneneses
Theodoret, lib. 3.
Polymorphi.

Ignat in Epistola
ad Trallieneses,

cendus quàm Apostolus? Sed Epistolam hanc ad
 Smyrnenfes non esse fictitiam aut supposititiam,
 manifeste testatur Theodoretus ille, cuius iam men-
 tio facta est. Ex quo par est intelligi, P. C. quòd ego
 sim Magus ille magnus Ecclesiæ Doctor, qui hanc
 saluberrimam doctrinam de absentia corporis &
 sanguinis Christi, vnà cum priscis ac nouis consor-
 tibus inueni, defendi, & ad hæc vsq; tempora propa-
 gavi. Quare malitiosa & detestanda quorundam est
 inscitia, qui hanc controuersiam de Cœna Domini
 primum anno 1575. in suis historicis narrationibus ex-
 titisse, impudenter affirmant, & meum honorem ac
 decus alteri conferunt: cum hoc notissimum sit, quòd
 ego Simon Magus, ante mille & quingentos annos,
 hoc certamen Sacramentarium primus excitauit, &
 Iudeos atq; Ethnicos secutus absentiam Christi car-
 nis, illorum argumentis & rationibus ductus apertis-
 sime demonstraui. Neq; enim est, vt cauilletur quis-
 piam, hanc Ignatiij sententiam esse fictitiam aut sup-
 posititiam. Noui enim multa veterum scripta, quæ
 contra me meosq; prodierunt, quorundam inuidia
 fuisse suppressa, ne scilicet sectatores mei, qui doctrinam
 & mores meos imitabantur, à Simone Mago Si-
 moniaci, sicut parasiti à Gnathone Terentiano Gna-
 thonici, appellarentur. Hoc profectò negari à nemine
 potest, quòd hac nouissima ætate Sacramentariorum
 dux quidam publico scripto testatus est, hanc Ignatiij
 epistolam adhuc anno Christi 1397. superstitem fuisse,
 quo tempore clariss. meus Abnepos Vuiclesus
 fati iam concesserat, Nam in Londoniensi Concilio
 eadem hæc epistola, aduersus Vuiclesum allegata

Theod. in præfat.
Dial. Eranist. l

Balæus Cent. 7.
Cap. 3. de Scriptor.
Brit.

fuit. Cæterum non absq; causa mirari quis possit, quod
 causæ sit, quod ego & filij mei, Ebion, Cherinthus,
 Carpocrates, Theodotus Bizantinus, Arremon, Pa-
 lus Samosatenus, Photinus, Arrius, aliq; complures
 meæ farinae homines, veram præsentiam corporis &
 sanguinis Christi in Cœna vnanimi consensu abro-
 gauerimus. Verum vbi is consilij nostri causam per-
 ceperit, mirari desinet. Itaq; aperte, & sine vllis verbo-
 rum ambagibus confiteor, quod nos omnes & singu-
 li nullam prorsus Christi Deitatem vnquam credide-
 rimus, sed omninò talem hominem Christum staret
 rimus, quales sunt cæteri mortales, qui ex coniunctio-
 ne viri & mulieris procreari solent. Cum autem vnus
 us Dei sit opus instituere sacros ritus, Sacramen-
 ta condere, & vim, virtutem, efficaciam & gratiam Sa-
 cramento largiri (nam sic quidam Augustinus Ho-
 monensis scripsisse fertur: Gratia Sacramenti non nisi
 ab ipso Deo est.) Quomodo nos, qui Deitatem No-
 zareni rem fictam esse statuimus, Cœnam Christi, &
 quouis alio rusticorum conuiuio discrepare crede-
 mus? Etenim si cui nostrum hæc opinio vnquam per
 somnium incidisset, quod Christus sit verus Deus &
 verus homo, in vna persona inseparabiliter coniu-
 ctus atq; vnitus, forrasse non dubitasset, quin illi
 omnia præstare posset, quæ se præstiturum promit-
 rat. Quis enim eum mendacij arguat, quem pro vero
 & omnipotente Deo habet? Nulli vestrum, P. C. hoc
 dubium est, quin illi, qui testamentum crucifixi No-
 zareni disputando, interpretando, fingendo & refu-
 gendo in quæstionem vocant, etiam de illius omni-
 potentia & veracitate, nihil aut certe parum ex animo
 statuant.

Augustin. contra
 Donatist.

statuant, vt vt verbis fidem & fiduciam præ se ferant, sed & illis ipsis temporibus, quibus ego uiuebam, & paulo post insecutis, quidam meorum discipulorum, resurrectionem humanæ carnis & sanguinis, quasi iam esset facta, oppugnârunt; propterea quòd hæ res à malo Deo (statuebant enim pleriq; duo principia pariter æterna) procreatæ, & sua natura malæ atque corruptæ essent. Itaq; valida ratione concludebant, eas bonorum cœlestium, vt sunt, regeneratio, immortalitas, beatitas & vita æterna, haudquaquam capaces esse: sed interitu suo prorsus in nihilum redigi, solumq; animam cum Dijs immortalibus æuo sempiterno perfrui. Fuerunt ex illo discipulorū meorū grege, Hymenæus, Philetus, Basilides, Carpocrates, Valentinus, Marcion, Apelles, Ophitæ, Marcus, Cerdo, Caiანი, Seueriani, Archontici, Heraclitæ, Seleuciani, Procliani, & alij innumerabiles: qui omnes, vt humanæ carnis, ita etiam carnis Christi resurrectionem, ac propagationem quoq; in Cœna sua præsentiam pernegabant. Cum enim substantiam humanæ carnis, desprauatam & corruptam, adeoq; à malo Deo procreatam esse dicerent, item panem & vinum, tanquam ex terna & terrena Cœnæ symbola, quibus Christi corpus & sanguis exhibetur, ab eodem principio malo existisse crederent: idcirco Cœnam nihil aliud esse, quam mali creatoris opus: vel, vt Beza noster loquitur, excrementum Diaboli iudicabant. Quòd si ergo nos nullam carnis & sanguinis Christi resurrectionem vnquam credidimus, ne in Cœna quidem Christi carnem & sanguinem illius præsto esse censuimus: quemadmodum hoc ex aduersariorum nostrorum

2. Tim. 2.

Tertul. de præserijs.
hæret. August. ad
Quod vult Deus

libris facile cognosci & intelligi potest. Quibus cum
 posterius eorum libenter fidem habituri sint: quando
 quidem scriptores isti, magnæ apud suos fidei & pietatis
 opinionione nituntur, age nos illorum testimonio
 (quid enim obstat?) quæ pro nobis faciunt, ex eorum

Irenæus lib. 5. adu.
 hæres.

dem ore proferamus, ut omnes intelligant, nos nobis
 iam participationem corporis & sanguinis Christi ve-
 quam statuisse. Calicem (inquit vnus illorum) qui est
 creatura, sanguinem suum testatus est, & panem, qui
 est creatura, suum corpus confirmavit: ex quo nobis
 auget corpora. Quando ergo & mixtus Calix & fra-
 ctus panis accipit verbum Dei, fit Eucharistia corpo-
 ris & sanguinis Domini, ex quibus augetur & con-
 stitit corporis nostri substantia. Quomodo ergo negat
 carnem capacem esse donationis Dei, quæ est vita
 eterna? Quæ & corpore & sanguine nutritur, & mem-
 brum eius fit, sicut Apostolus ait: Quoniam membra
 sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius
 Non de spiritali aliquo & inuisibili homine dicitur
 Spiritus enim neque carnem neque ossa habet. Sed de
 dispositione, quæ est secundum hominem, qui ex car-
 nibus & nervis consistit: quæ de calice, qui est sanguis
 eius, nutritur: & de pane, qui est corpus eius, augetur.
 Hæc ille.

Tertullianus in lib.
 de resur. carnis.

Sed producamus etiam alium scriptorem, ut
 ore duorum aut trium testium consistat omnis veritas.
 Itaque Tertullianus sic de nobis loquitur: Vide-
 mus nunc (ait) de propria etiam Christiani nominis
 forma, quanta friuolæ & sordidæ substantiæ carnis
 apud Deum prærogatiua. Et si sufficeret illi, quod nu-
 la omnino anima posset salutem adipisci, nisi dum

in carne, crediderit, adeo caro salutis est cardo, de qua, cum anima Deo allegitur, ipsa est, quæ efficit, ut anima allegi possit: sed & caro eluitur, ut anima emaculetur. Caro & corpore, & sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo sagineatur. Et mox diserte subiicit: illam participationem corporis & sanguinis Christi in Cœna, non solum animæ opera, sed coniunctim corporis & animæ opera. Inquit enim: Caro igitur & anima, non possunt separari, in mercede, quas opera coniungit. Hæc Tertullianus.

Sed, quis obsecro tam vecors est, ut ex his non intelligat: aut tam cæcus, ut non videat, quod nos Simoniani & Ebionitæ nullam unquam corporalem, sed solummodo spiritualem manducationem corporis Christi, & quandam animarum refectioem crediderimus, ut quæ sola fide & solo Spiritu peragatur? Contra verò Orthodoxos, uti vocantur, non modo spiritualem cibum & panem, sed etiam corporalem, neque tamen Capernaiticam & crassam, sed naturæ atque ingenio humano incomprehensibilem statuisse: cuius virtute Christus in p̄s & credentibus, & hi in illo sint, vivant, & moveantur. Tiresias videat doctrinam de sola spiritali participatione, non esse novorum hominum, siue illi sint Canonistæ, siue recentes Sacramentarij. Nostra enim hæc opinio est, nostra, inquam, nostrum inuentum hoc est. Neque nos quæquam seu fratrum, seu discipulorum, siue commilitonum Sacramentariorum, in societatem huius gloriæ admittimus. Vnam hanc laudem Carolstadio & Cinglio tribuimus, quod illi Simonis Magi & discipulorum dogma penè extinctum & oblitteratum, his

nouissimis temporibus contra aduersarios Lutherani nos resuscitauerunt, & totis viribus propugnauerunt. Erant enim quidam ex fratribus nostris hæc astute dissimulant, & eandem se nobiscum sententiam tutari negant, & Tertullianum atque Irenæum, idem in hæc cum ipsis sentire dicunt: tamen cum doctrina Sacramentaria nostrum omnino sit inuentum, frustra per merum hominem Christum, frustra inquam, & absque ulla causa perplexantur.

Sicut autem omnia reliqua recens excogitata dogmata perinde se habent, ut aliquod incendium, quod tanto plus crescit, quanto vehementius illi resistitur: ita etiam cum nostro hoc longè pulcherrimo atque rationi humanæ grato inuento, de absentia carnis Christi à Cœna, planè comparatum esse intelligo. Nam illud doctrinæ genus non in Asia tantum, intra angustos terminos latitauit: sed per vniuersam quoque Europam longè lateque peruagatum est. Anno siquidem Christi 175. cum Irenæus Lugdunensis Episcopus, meus perduellis atque hostis, Valentinum filium meum calamo (quod illi genus armorum solum su-

Irenæus li. 4. ca. 34.

- pererat) opprimere conaretur, in hæc verba erupit:
- » Quomodo autem constabit eis, eum panem, in quo
 - » gratiæ actæ sunt, corpus esse Domini sui, & calicem
 - » sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium
 - » dicunt, id est: verbum eius, per quod lignum fructificat,
 - » & defluunt fontes, & dat primum quidem fructum
 - » num, post deinde spicam: deinde plenum triticum in
 - » spica? Quomodo autem rursus dicunt, carnem in
 - » corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ
 - » à corpore Domini & sanguine alitur?

Quare,

Quare, si qui ex Sacramentarijs sunt, qui nunc temporis nos pro suis fratribus non agnoscunt, illi suo tempore intelligent, qui nam cum Irenæo aut Valentino hac ætate consentiant. Neq; vobis vllum sit dubium, multos fuisse non solum in omni Italia, præsertim verò Romæ, vbi Valentinus & pleriq; omnes Hæretici sedem suam esse volebant: ideocq; commune asylum est Hæreticorum, vt Petrarcha dicit: sed etiam in vniuersa Gallia, qui eandem nobiscum doctrinæ rationem ac viam sequerentur.

Nicæphorus lib. 4.
Cap. 3.

Francisc. Petrarcha
Epistola 20.

Erat autem eadem tempestate, vir quidam celeberrimus & optimus, noster frater intimus Tatianus, cuius assectæ vocati sunt Encratitæ: propterea, quod temperantes admodum viverent, & carne ac vino abstinerent. Dicebant enim istas res, à malo Deo procreatas: atq; ideo etiam à Cœna Christi, in qua panis & vinum dari solent vescentibus, tanquam à rebus Diabolicis ipsi abhorrebant. Huius Tatiani discipulus fuit Seuerus, qui ingenij gloria, & acumine, præceptorem suum longè superauit, à quo etiam Seuerini nomen acceperunt. Is igitur doctrinam hanc Simoniacam circa annum Christi 178. singulari quadam confidentia, & Religionis fiducia acerrimè, cum suis discipulis, propugnabat: quemadmodum huius rei testis locupletissimus superest, Ioannes Euiratus Moschus, qui ante annos mille & ducentos vixit, & huiusmodi historiam ea de re literis prodidit. Vidi, inquit, quendam genere Melitensem, nomine Isidorum: is sine intermissione cum eiulatu flebat. Cum autem rogaretur ab omnibus, vt aliquantulum quiesceret, & à fletu temperaret: nulli penitus acquiesce-

Ioan. Euiratus Moschus cap. 29. & 30.
Pract. Spiritual. Exertit Tom. 2.
Bibliot. Sanct. fol.

60 *Acta Concil. National. super*

bat, omnibus dicens: Nimum peccator sum ultra omnes, qui ab initio seculi fuerunt. Audite autem meum delictum. Ego & vxor mea eramus ambo Seueriani dogmatis. Cum ergo die quadam venissem domum, non inueni vxorem meam: audiui autem, quod abiisset ad vicinam mulierem, vt illic communis caret. (Erat autem illa Catholicae Religionis & fidei) cucurriq; protinus, & volui prohibere. Profectus autem domum, inueni illam iam communicasse. Quare indignatione concitatus, apprehendi guttur eius, feci q; illam euomere sacram communionem. Sumptam deinde particulam sanctam huc illucq; iacebam, donec in lutum cecidit. Mox autem vidi corruptionem in loco sanctam assumpsisse communionem, &c. Hæc siue vera sint siue fabulosa: manifestè tamen ostendunt, quod Tatiani & Seueriani de vera corporis & sanguinis Christi in Cœna præsentia nihil prorsus senserint.

Vt autem, filij mei dilectissimi, Maiestatem Christi & diuinam gloriam, testibus Ignatio, Irenæo & Theodoro, penitus abnegarunt: sic etiam, ex meis nepotibus alteri illi, qui Christi humanitatem sustulerunt, nullam omnino præsentiam corporis & sanguinis Christi admittere voluerunt.

Tales erant ab exitu Apostolorum, Basilides, Cerdo, Apelles, Proclianita, Valentinus, Apollinaris, Priscillianus, & alij: quorum nullus occurrit numerus. Ex his quidam fuerunt, qui rationibus inueuerunt, Christi corpus non fuisse verum & naturale, sed imaginarium duntaxat & Phantasticum. Alij contra dicebant, quod ipse coelitus suum corpus attulisset,

Theodoret. de fabul. Hæret. libr. 1.
Augusti. ad Quod vult Deum cap. 21.
& 91. Philast. de Hæres. Eusebius lib. 7.
cap 28. Vincentius Lyrinens. de Hæres. pro. Nicephor. lib 6. cap 31. Leo Papa Epistola 91. Extat 1. Tom. Concilii.

set: & proinde non verè, sed ex mera opinione hominum fuisse mortuum. Quis est, qui hosce omnes pro Sacramentarijs non agnoscat, vel puer septennis hoc possit animaduertere. Nam quis corpus & sanguinem in Cœna sibi dari ab eo expectet, quem hisce rebus nunquam fuisse præditum existimat? Quis tam stupidus aut amens sit, qui id accipiat, quod nusquam est? Spiritus enim carnem & ossa, & sanguinem non habet.

Pertinet ad hunc chorum dilectissimus & obediensissimus mihi filius Manes, è cuius stirpe Manichei suppularunt. Et si autem graue & molestum mihi non esset, sententiam illius, coram hoc conuentu, exponere: tamen cum lepidissimum hoc caput præ cæteris meis nepotibus, aliquid peculiare, & laude dignum, in hac controversia præstiterit, & in hoc consessu præsens adsit, quod pace Præsidis fiat, suam opinionem ipsemet verbis, quàm potest luculentissimis, testatam faciat. Surge mi Manes, & quid de præsentia corporis & sanguinis Christi in Cœna sentias, breuiter & perspicuè declara.

Concessa illi, nutu Præsidis, dicendi potestate, Manes surrexit, & in hunc modum exorsus est.

ORATIO MANETIS.

Voniam, inquit, tibi mi Pater Simon, & vobis, qui in hoc cœtu honestissimo consideretis, ita consultum videtur, vt egomet ea, quæ sentio, mea Oratione declarem:

62 *Acta Concil. National. super*

æquum esse censeo, ut vobis bene monentibus benemorigerer. Nam nullum ego consilium vnquam auidari esse vtile, nisi cui obediatur. Itaque animi mei sententiam paucissimis proferam: atque ita proferam, ut omnes intellecturi sitis, Sacramentariorum opinionem, à meâ nihil prorsus discrepare. Vos tamen hoc vnum oratos volo, ut pari benevolentia filium audiatis, qua patrem, ante me, audiistis.

Leo Sermon. 4.
Quadrages. de
Manich.

De consecr. dist. 2.
Parag. Comperimus.

Augustin. lib. 14
contra Faust. cap.
2. Et lib. de fid. contra
Manich. Item
lib. 15. cap. 10. & lib.
16. cap. 11. contra
Faust. Theodoret.
de Fabul. hæret.
Cyprian. in expos.
Symbol. Hilari. lib.
6. de Trin.

Nolo autem de ista communicatione dicere, quæ sub vna tantum sit specie, cuius me verè reum agunt Leo primus, & Gelasius, duo Romani Pontifices: sed de hoc vno tantum vos certiores faciam, quòd & ego, & se Statores mei, hæcenus docuerimus: Christi corpus nequaquã fuisse mortale: ideoq; fallaciter passum & mortuum, imò crucem & passionem tantum visiones & phantasmata fuisse. Hoc meum dogma, quoties aduersarij, qui se falso Orthodoxos nominant, rationibus conuellere atque euertere voluerunt, semper hoc argumentum, tanquam arietem quendam, aduersus me impulerunt: Christus, inquiunt, habet verum corpus & sanguinem: quia dat nobis verum corpus & verum sanguinem. Ex quo facile intelligitur, cum ego & mei fratres, Christo nullum corpus verum tribuerimus, quòd ne in Cœna quidem verum corpus esse credamus.

In eadem nobiscum sententia sunt hodie Sacramentarij: qui, dum negant veram præsentiam corporis Christi in Cœna, verissimè committunt Manichæismum, comminiscentes in his verbis: HOC EST CORPUS MEVM, phantasticum corpus: quod quidem in cœlo sit verum corpus, sed in terris, in quibus administratur.

Controuers. de S. Cœna Domini. 63

stratur, sit aliud, & non verè humanum, aut idem corpus. Non autem dixit Christus: hoc est Spiritus, hoc est Dietas, signum, representatio, phantasia, vel visio, sed: hoc est meum corpus, quod pro vobis traditur: sanguis, qui pro vobis effunditur.

Eti enim quidam ex illorum grege sunt, quos & mei meque opinionis pudet: tamen hoc omnium verissimum atque certissimum est, Manichæam hanc esse inuentionem, Christi corpus, quod pro nobis passum & traditum est, à Cœna tollere, & figuram corporis in locum illius substituere: perinde, ac si Christus, quod nos volumus, fallaciter sit passus.

Nazianzen, in Epistola ad Clynod.
August. tract. 34.
in Ioan. Et ad
Quod vult Deum
cap. 39, Philast. hæret. 27.
Theodoret. lib. 1.
de Fabul. hæret.
Hieron, in Amos.

Quid: quod Christi corpus & Hermogenes Afer, & Hermias, & Seleucus, vterque Galata, certo etiam cœli loco, quod etiam Basilides noster ante nos asseruit, eadem planè ratione, qua Sacramentarij solent, inluserimus & circumscrisperimus, neque in terra esse crediderimus? Hoc enim ex eo fit manifestum, quod ex scriptis Prophetiis & Apostolicis, tum ipsi didicimus, tum alios quoque docuimus: Christum in Sole posuisse suum tabernaculum. Hinc enim Romani Catholici acceperunt suum illud: Sursum corda: hinc Sacramentarij mutuati sunt suum illud verbum frequens: vbi, vbi est, in certo loco est.

Quare res non est noua, Christum certo loco alligare, cum & ego & mei collegæ, ante annos 1300, circiter, idem fecerimus: & quidem firmioribus nixi argumentis, et freti Sacrarum literarum testimonijs longe melioribus, quàm vel Catholici Romani, qui Christi corpus erga stulo cuidam includunt, vel fratres nostri Sacramentarij, qui Christum loco certo ratione incerta agglutinant.

Quan-

64 *Acta Concil. National. super*

Quamquam nos hanc vtriusque partis dementiam æquo ferimus animo: quòd spes nobis est, fore, vt ipsi temporis progressu aliquando meliora addiscant. Nam ætate omnes sapimus rectius: vt quidam ex veteribus aiebat. Etenim, si fiat, vt Sacramentarij nostram opinionem induant, magna, per Deum immortalent, Christus molestia subleuabitur. Nam ex carcere suo cæco, & loco angustiissimo, in quem Sacramentarij ipsum compegerunt, vel tandem liberatus, & curia Solis (ibi enim tabernaculum suum posuit) velut Hungarico Sarraco, aut Essedo Belgico, quouis die semel circumuectus, totum terrarum orbem lustrare, & quid illic rerum geratur, aut quomodo vices eius Romanus Pontifex agat, certius cognoscere & explorare poterit. Nisi fortasse hoc etiã metuant Sacramentarij Christo, velut Icaro cuidam, aut Phaëtoni, gubernaculum Solis, tutò committi non posse: ne per inficiam atque impotentiam suam, aliquod terrarum orbi datum inferat.

Videor, profectò, P. C. ex oculorum vestrorum obtutu, & remissione frontis videre, quòd in hac conuouersia, quæ est de loco & sessione Christi, etiam vos vnà nobiscum consentire gaudeatis: & quòd Manichæi, Hermogeniani, Hermiani & Seleuciani, quàm Catholici Romani, aut Carolstadiani & Cinguliani esse malitis. Itaque etiam atque etiam vos oro, vt de ista re tota diligenter cogitetis. Nunc tu pater Simon, suscepta atq; instituta Oratione perge: nam ego me clarè atque dilucidè expediui, vt neminem hic esse credam, qui quorundam Sacramentariorum negotium

cum mea doctrina congruere, & per omnia in fundamento consentire non intelligat.

Postquam Manes feliciter perorasset, Simon iterum veniam dicendi, nuntii Praesidis adeptus, ad propositum suum redijt.

ORATIO SIMONIS ALTERA.

Concessa, inquit, mihi potestate, ea quæ sus-
persunt exponendi, postquam omnes Ma-
netis sententiã ex ipsomet percepistis, agi-
te nũc, P. C. paucis reliquã posteritatis no-
stræ seriem percurramus, & quomodo singuli in ean-
dem de Coena Sacramentaria sententiam conspirent,
breuibus ostendamus. Etsi autem Maneti proximus
& similimus est Arrius, & hi duo, tanquam Lucifer et
Hesperus, in Ecclesia lucent: tamen, priusquam de
Arrio dicam, Origenes mihi cum suo dogmate pro-
ducendus esse videtur. Nam is non modo à nostra
parte totus est: sed etiam in Ecclesia Romana Catholis
eam auctoritatem obtinet, vt illius testimonia & di-
cta, facilè à Catholicis acceptentur: quandoquidem &
ipse reliquis Patribus ita annumeratur, vt penes eum
non minor, ac penes ipsos Apostolos & Prophetas
sit fides. Antè tamen aliquid de ipso præmittendum
videtur, quàm de doctrina illius loquar. Neque enim
parum refert, vti sciamus, quibus moribus præditi fue-
rint, qui aliquod doctrinæ genus nouum attulerunt,
& scriptis in vulgus disseminarunt.

I Igitur

Igitur Origenes Præceptore vsus est Clemens quodam Alexandrino, viro certè doctissimo & Philosopho solertissimo. Nam is præceptis, atque institutis Philosophiæ penitus immerfus, arcana sacramentorum literarum mysteria, & humani ingenij captum excedentia, mentis quadam acie rimari, & allegoricis, & tropologicis explicationibus, singulari arte adhibitis cum Philosophorum placitis comparare, & ea omnia inter se, mirum in modum, conferre solebat. Cum autem hac doctrina, quæ est de præsentia corporis, & sanguinis Christi, in Cœna, tanquam absurda, & rationi humanæ perquam aduersa, nimium offenderetur, proci-
 circo pientissimus vir, Orthodoxus Christianus, proprietate verborum Christi neglecta, tropos & allegorias adhibuit: testamentum Nazareni Christi belle & commodè interpretatus est.

Et si enim hanc Clementis explicationem, nuper admodum Lutheranus quidam cauillatus fuit, quod non modò stupidi sit hominis, & nescio quorum Babilonicorum agricolatum fatuitas, verba Testamenti tam ineptè interpretari, sed etiã maliciosi viri facinus, Testamentum alterius pervertere: tamen ista calumniæ nihil nos mouet, vt qui à Spiritu Simonis Magi meliora edocti sumus.

Primò autem Clemens iste Alexandrinus verba Christi: HOC EST CORPUS MEVM: sic interpretatur, vt sint intelligenda de sanguine vultus, cuius Patriarcha Iacobus in suo vaticinio meminuit, dicens: Laui bit in sanguine vultus pallium suum. Vocari autem sanguinem vultus dicit Clemens, propterea, quod per Christum sanguis ille sit conditus. Deinde, cum in Testamento

Clemens Alexandrinus lib. 2.
 Pedagog. c. 2.

Genes. 49.

mento sit scriptum: SANGVIS, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum, non autem videatur vuae sanguis, idcirco bonus pater, & acutissimus Philosophus, Tropum siue Allegoriam, in verbis Christi quaerendum censuit. Sicut enim vinum latificat cor hominis: ita & praedicatione Euangelij de remissione peccatorum afflictas conscientias mortalium recreat ac reficit. Quis hanc ingenij humani solertiam non admiretur? quis aciem atque oculos perspicacissimos mentis non suspiciat? quis industriam tam sapientis intellectus, non omnibus laudibus extollat? Quid? quod idem Clemens duplicem Christo sanguinem attribuit: alterum, quo nos redempti simus: alterum, quo nos, tanquam spiritali vnguento vncti simus. De primo sanguine verba Testamenti accipienda esse negat: de posteriore spiritali sanguine affirmat. Adhaec, de Christo nos docet: quod ille solo spiritu sese nobis coniungat & vniat, sola Deitate sua, non autem carne sua viuos nos faciat. O hominem acutum, o Philosophum subtilem, o Theologum profundum atque argutum. Nequeo profecto rationem apud me capere, quo modo illum satis laudem, satis depraedice, satis admiret. Est enim haec opinio posteris temporibus a Chrysostomo & Cyrillo, duobus aduersarijs nostris, explosa est, et ab Ephesino Conciliabulo reiecta atque damnata: tamen, per Dei Simoniani gratiam, ad haec vsq; tempora, fidei opera nostrorum hominum, syncere, & constanter perducta atque propagata est. Postremo addit Clemens, quod verba edere & bibere nequam de orali (vt hodie loquuntur nostri regni hostes) perceptione ac manducatione accipienda: sed allego-

ricæ & tropicæ interpretanda sint. Quid mirum sit, si
 tota Christianitas, hac tam subtrili Philosophatione cog-
 gnita, statim manibus pedibusque in sententiâ Cle-
 mentis concedat, & tanquam læta Catastrophe in Sce-
 na applaudat? Certè hanc opinionem Clementinam,
 de Cœna Domini, tanquam optimi præceptoris opti-
 mum commentum, diligens auditor atque discipulus
 Origenes, ita, vt fert natura ingeniorum subtilium, sta-
 tim arripuit, & suis quoque scriptis eandem illustri-
 rem reddidit, atq; ad posteros & auditores (nam Cle-
 menti præceptoris suo in cathedra Catechetica successerit
 ferat, circa annum Christi 230) & successores suos fu-
 deliter transmisit. Nullæ virum optimum à suo pro-
 posito deterruerunt calumniæ, nulla conuicia, nulla
 vitæ aut capitis discrimina. Quæ enim hæc Theophe-
 li Alexandrini contumelia: quod eum vocat hydram
 omnium Hæreseon, & qui omnes Hæreticos vincat?
 Quid, obsecro, in fratrem nostrum Origenem dici gra-
 uius, aut contumeliosius scribi potuisset? Equies
 illi fuerunt Epiphanius & Suidas: qui dicunt, Arria-
 nismi fundamentum ab illo positum esse, & triginta
 quinque propositiones aduersus Pseudorthodoxos ab
 eodẽ excogitatas: & quod omnibus bonis euenire so-
 let, ab omnibus, qui de Hæresibus scripserunt, inter
 Hæreticos relatum: denique à Vigilio & Gelasio Ro-
 manis Episcopis, pro Schismatico condemnatum. Que
 Iuo de miserabili ipsius interitu commemorat, nec scio,
 quàm vera sint. Vincentius certe Lyrinensis, odio ho-
 minis adductus, male eum nobis commendauit. Ori-
 genes, inquit, dum insolentius Dei gratia ac donis ab-
 utitur, dum ingenio suo nimium indulget, sibiq; suis
 credit

Theophil. Alex.
 ferm. 1. Pet. 2. Pas-
 chal. Epiphan. in
 Epistola ad Ioan.
 Hierosoly. Suidas.
 Hieron. ad Pam.
 & Ocean. Zonor.
 3 tom. Anal. in
 Constan. M. Aurel.
 Cassiod. lib. 1. inst.
 diuin. lect. Distinct.
 16. Parag. Sancta.
 Iuo CANNOT. Pa-
 nor. lib. 5. cap. 116.

Vincent. Lyrinens.
 cap. 23. contra Hæ-
 reses.

credit, dum parui pendit antiquam Christianæ Religionis simplicitatem, dum se cunctis plus sapere præsumit, quædam capitula scripturarum nouo more interpretatur: & quæ ibidem sequuntur.

Hactenus de Origene dixi paucissimis, & quo magistro dogma Sacramentorum didicerit, & qualem se in illo propagando gesserit, perspicue ostendit: nunc breuiter eiusdem de instituta quaestione sententiam, ex ipsius verbis referam, vt omnes intelligant, eandem illi cum nostris Sacramentarijs esse conuenientiam. Panis, inquit, de quo Christus dixit: Hoc est corpus meum, nihil aliud est, quàm verbum, quod à Deo, qui est verbum, egreditur, & animam patet: potus, de quo Christus dicit: Hic est sanguis meus, nihil aliud est, quàm verbum, quod animam potat. Iterum: Non est quod fixus adhæreas sanguini carnis Christi, sed cognosce sanguinem verbi, hoc est, diuinitatis. Et alibi: Sicuti Christus in Cœna dat corpus manducandum: sic etiam Apostoli, Petrus, Paulus, & eorum discipuli, mundus sunt cibus suis fratribus. Quis non videat commentum hoc Chrylippo & Crantore dignum? aut quis Origenem pro Seraphico Doctore esse neget?

Origen. in 26. cap. Matth.

Idem Homel. 9. in Leuit.

Ibid. Homel. 7.

Idem vbi prius.

Omnium verò optimè consentit Origenes cum nostrorum Sacramentarium opinione, in his verbis: Agnoscite, quia figuræ sunt, quæ in diuinis voluminibus scripta sunt: & ideo tanquam spirituales & non tanquam carnales, examinate & intelligite ea, quæ dicuntur. Si enim quasi carnales ista suscipitis, lædunt vos & non alunt, Est enim & in Euangelijs litera, quæ

» quæ occidit. Non solum in veteri Testamento occi-
 » dens litera apprehenditur: est & in nouo Testamen-
 » to litera, quæ occidit eum, qui non spiritualiter ea, quæ
 » dicuntur, aduertit. Si enim secundum literam sequa-
 » ris, hoc ipsum, quod dictum est: Nisi manducaueritis
 » carnem meam, & biberitis sanguinem meum, occidit
 litera. Ecquid beo vos, ò Sacramentarij fratres, cum
 Clementis & Origenis doctrinam de absentia Chris-
 sti à Cœna, de figura corporis, de amissa diuina Chris-
 sti maiestate, tam dilucide & perspicue vobis come-
 monstro? Nam Christi Deitate abnegata, qui obles-
 cro, credat eum in Cœna adesse, & se alijs mandu-
 candum bibendumq; propinare, qui non sit Deus &
 homo? Nihil addam his amplius: nam satis demons-
 stratum esse iudico, Clementis & Origenis opinio-
 nem, à Sacramentariorum sententia, ne latum quie-
 dem digitum distare. Etenim posteris temporibus
 vtriusq; discipuli, auctoritatem suorum magistrorum
 secuti, super Cœna Domini multa & magna excita-
 runt certamina: quemadmodum hoc ex Patrum quoti-
 rundam, qui illis temporibus vixerunt, linguis & li-
 teris facile animaduerti potest. Nam testimonia illo-
 rum studio breuitatis omittimus, vt temporis ratione
 habita, ad reliquam sobolem nostram perueniamus.
 Sed vt hoc tamen etiam obiter attingam, ouum ouo
 tam simile non est, quàm hæc nouissima tempora il-
 lis primis, quibus dogma Sacramentariorum à Cle-
 mentinis, & Origenianis Discipulis propagatum
 est.

Vt enim illa ætate, Doctores Sacramentarij suos
 discipulos Philosophicis rationibus, in hanc opinio-
 nem

nem perduxerunt: ita etiam hisce nouissimis diebus, magistri disciplinarum, suis auditoribus, doctrinam hanc auream, de absentia Christi à Cæna, præceptis è Philosophia petitis commodissimè & solertissimè instillare solent. Et per Genium meum, si fas est dicere, non postremam laudem ille magister promereri mihi videtur, qui suum discipulum ita instituit, vt is magistri sui auctoritatem cuiusuis alterius (etiã si ille oracula loquatur) demonstrationibus longè anteponat. Quemadmodum enim omnes aliæ doctrinæ, quæ nouitatem sapiunt, incendij aut ignis instar se habent, qui vt ardeat, lignis & admota flamma indiget: ita meum quoq; placitum, nihil aliud, quàm primus huius incendij igniculus fuit, quem Origenes sua doctrina, quasi lignis quibusdam postea fouit, ne scilicet extingueretur: donec tandem Arrius prodijt, qui flammis iniectis circa annum Christi 315, hanc doctrinam, veluti incendium quoddam, in tota Asia excitauit. Quare nunc de Arrio vt dicamus, ipsa rei necessitas, & temporis oportunitas postulat.

Fuit Arrius hic, quem vos ipsimet coràm aspiciatis, meus pronepos, & in Academia Alexandrina Theologiæ Professor, & in Ecclesia eiusdem loci Presbyter, homo paucorum hominum, qui alios præ se ex alto despiceret, tanquam omnibus doctior, & gloria haudquaquam negligens, vt quæ vires animo atque ingenio daret: præterea magnanimus, & sententiarum tenax, vt qui nulli hominum, quantumuis laude eruditionis excellenti, cedere posset, aut vellet. Is cum tota animi sui contentione Episcopatum, tanquam rem bonam, appeteret, nec tamen eum consequi posset.

set, eandem doctrinam, quam nostri Sacramentarii, etiamnum hodiè propugnant, solerter admodum propagavit. Itaque Christum dixit non esse Deum, sed creaturam Dei: & ut maiorem ingenij gloriam consequeretur, Christi corpus & sanguinem haudquasquam in Coena esse docuit. Quae sanè res non tantum ex historia Victoris Vicensis, de Arianis facientis, sed etiam ex Canone quodam Concilij Niceni, manifestissimè intelligi potest. Verba Canonis sunt haec: ἐπὶ τῆς θείας τραπέζης, μὴ τῶ προσημειωθέντων, καὶ τῶ ποτηρίου ταπεινῶς προσέχωμεν: ἀλλὰ ὑψίστους τῆς διάνοιας ὄντας, νοῦσφωμεν καὶ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τραπέζης τὸν ἄμωρον τὸ θεῖον, τὸν ἄφροντα τῆν ἁμαρτίαν τὸ νόσητον: ἀθύτως ὑπὸ τῶν ἱερῶν θυόμενον: καὶ τὸ τίμημα αὐτῶ σφωμεν καὶ αἷμα ἀληθῶς λαμβάνοντας ὑμᾶς πιστεύοντες, ταῦτα εἶναι τὰ τῆς ἀναστάσεως ἡμετέρας: σύμβολα, διὰ τῆτο ὅτι οὗτοι σφωμεν λυ λαμβάνομεν, ἀλλ' ὀλίγοι, ἵνα γινώσκωμεν, ὅτι ἐκ ἑὸς πληρωμένοι, ἀλλ' ἑὸς ἀγισμοῦ. Hoc est, ut quidam abnepotum meorum Praeceptor, Ioannes Oecolampadius latine vertit: In hac diuina mensa non in propositum panem & poculum humiliter intenti sumus: sed mentem seu cogitationem eleuantes, noscimus seu consideremus politum esse, in sacra illa mensa, agnum illum Dei, qui tollit peccata mundi: qui à Sacerdotibus sacrificatur, sed non more sacrificij. Et quando preciosum ipsius corpus & sanguinem reuera sumimus, credere nos oportet, haec esse resurrectionis nostrae symbola. Propterea enim non multum sumimus, sed parum: ut agnoscamus, non ad saturitatem, sed ad sanctificationem haec sumi. At quorsum opus erat, P. C. 318. Episcopus scopos conuocare, ut ipsi hoc, quod diximus, in concilio

Victor Vicens. lib.
2. persecut. Vandalicae.

Controuers. de S. Coena Domini. 73

clio decretum facerent, si Arrius idem non sensisset de praesentia corporis & sanguinis Christi in Coena, quod ego, quod Manes, quod Clemens, quod Origenes, quod omnes Sacramentarij? Quis hoc Canone diligenter expenso credat, vnam tum, eandemq; fuisse omnium in Ecclesia Christi docentium de Coena Domini sententiam? An vos putatis, piensissimum Caesarem Constantinum, & eius Consiliarios fuisse pueros, qui non intelligerent, ex Arrianismo Berengarianissimum, & rursus ex Berengarianismo Ariannissimum posse existere?

*H*æc locuto Simone Mago, statim Orationem illius magna voce Arrius interrupit: & ut est hominum feraculorum ingenium, ulterò exclamauit.

O R A T I O A R =

R I I.

Iceat mihi, inquit, interpellare sermonem tuum, pater dulcissime Simon, & vos P. C. atq; amplissime Praeses, veniam, quaeso, mihi concedite, vt, quæ sentio, liberè & absq; vlla formidine profitear: nam rei magnitudo postulat, vt ipsemet pro me verba faciam. Quilibet enim suorum verborum optimus interpret esse praesumitur. Primum autem hoc liberrimè fateor, quod Sacramentariorum opinionem, velut sententiæ meæ valde consentaneam, supra modum approbem. Cum enim nulli creato fas sit Sacramentum condere, vt ipsimet Orthodoxi profitentur; quomodo Christus, qui mei

K similis

similis est homo, Sacramentum instituat, quomodo is, qui moritur, alteri vitam suam concedat: quomodo mortuus alteri suum corpus & sanguinem in Cœna præbeat?

Ruffinus lib. 1.

cap. 11.

Sozom lib. 2 ca. 23

Fateor equidem, atq; haud illibenter fateor: quòd retrocatus ab exilio per Cæsaris sororem Constantiam, verbis iisdem, quibus Orthodoxi loquuntur, locutus sim, sed istud loquendi genus tum de munitur fermonibus meis usurpatum fuit, cum ego metuerem, ne, si aliter loquerer ac sentirem, denuò mihi exulandum esset. Multa facit metus: multa prohibet loqui propositi periculi magnitudo. An non videtis, idem hodie præclarè & singulari industria facitare nostros successores Sacramentarios, qui metu bellorum, ne à Papistis & Pseudocatholicis opprimantur, idem cum Lutheranis loquuntur, & iisdem verbis, cum illis videntur: scilicet, vt Augustanæ Confessionis socij esse videantur,

Et si autem ægerrimè mihi faciebant aduersarij mei, tum multis scripturæ locis, tum verò in primis hac vna Euangelistæ voce, dicentis: Verbum erat Deus, & Verbum caro factum est: sicut hodie Lutherani oculos Sacramentariorum valde pungunt his verbis Christi: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, tamen ego potius negare volui, Verbum fuisse à principio: maluiq; dicere, neque Deum, neq; Verbum factum esse carnem: quàm hoc confiteri, quòd Deus fuerit Verbum, & quòd Verbum caro factum sit: quemadmodum hodie congerrones mei malunt dicere: Non est corpus meum, non est sanguis meus, quàm cum aduersarijs affirmare, quòd panis sit

cor

Controvers. de S. Coena Domini. 75

corpus Christi, quòd vinum sit sanguis Christi.

Neque est, vt quisquam miretur, quã nam ratione animi mei sententiam contra aduersarios ego obfirmare potuerim. Nam Sacramentarium more ad tropos & Allegorias confugi, figuras Origenianas expressi, Schemata conformaui, his armis opinionem meam defendi, hoc clypeo tela hostium auerti, hoc ariete muros totius Asiae concussi. Quid enim ad me, quòd Athanasius, meus perduellis, me per contemptum appellat Tropicum? quid ad me, quòd Philastrius me nominat Tropistam? Rationibus in disciplina fidei agendum est, non scripturae testimonijs: sicut Felicianus frater meus dicebat, & sicut ipsimet hodie Catholicum Romani strenuè asserunt. Quid? quòd exemulae meum secuti, commilitones mei, Sacramentis nullo praesidio fortiori sua propugnant, quàm tropis, quàm figuris, quàm Schematibus, quàm Allegorijs? Quid? quòd suis rationibus, & suo Orthodoxo consensui, longè plus tribuunt ipsi, quàm diuinis articulis? Non dicam, quanta mei æmulatione, hostes bellicosi, interdum ad arma prosiliant, tum multus excitent, bella faciant, scilicet, vt hoc doctrinae genus saluberrimum conseruare & propagare studeant.

Augustin. contra Felician. Arian. Prateolus lib. 6. cap. 6.

Liber Consens. Orthodox. veteris Ecclesiae, de sentent. verb. Coenae.

Satis, puto, ex his constare vobis, P. C. & notum esse omnibus, qui nam primi Tropici & primi Tropistae fuerint, & in hoc negotio de Maiestate Christi Tropos atq; figuras quaesierint. Sed placet mihi supra modum, Adami huius Neiseri fratris mei festiuissimi, candor & synceritas, qui aliquando interrogatus, quamobrem

76 *Acta Concil. National. super*

quamobrem à Christianismo ad Arrianismum defecisset, apertè respondit : quia Sacramentarius & Cingilianus fuerit. Non dissimiles illius sunt hi, quos in hoc confessu videtis : Stancarus, Gonasius, Gribaldus, Blandrata, Gentilis, Alciatus, Gregorius Paulus, Simanus, Casanovius, Menno, Franciscus Vuarger : & innumerabilis copia omnium illorum, qui ex Sacramentarijs facti sunt Antitrinitarij.

Dixi paucis, sed tamen pro rei necessitate & fama nominis mei, ea quæ in hoc Concilio dicenda mihi videbantur. Nunc, ne cui vestrum longiori oratione molestus sim, patri Simoni eas partes, quas mea interpellatione eripueram, libens restituo : vosq; omnes maximoperè rogatos voio, vt si quem alium ex hoc toto cœtu socium & fratrem vobis exoptatis, eum Arrium fore certò vobis persuadeatis.

*C*um hæc Arrius in Concione protulisset : incredibile dictu est, quàm pleriq; ex Sacramentarijs obmurmurauerint, & dentibus infremuerint. Nam erant aliqui non postrema authoritatis Phanatici, qui Arrium cum Neisero eiciendum putabant : alij supplicio capiti utrumq; multandum dicebant. Sed cum antè sibi essent malè conscij : propterea, quod opinio illorum ab Arrij sententia non longè dissideret : euentum Concilij expectandum esse censebant. Orto murmure, Præses silentium fecit, & Simonem Magum dicendo pergere iussit. Is igitur Præsidi morem gerens, tertia vice orare instituit.

ORAE

ORATIO SIMONIS
MAGISTERIA.

M Aluissim profectio, inquit, vt omnes & singuli mei filij atque nepotes, sua, quæ habebant, ipsimet proposuissent: nam hoc modo ego labori huic superedissem, & ipsi animorum suorum sententiam melius atque persectius, quàm ego, proponere potuissent. Quantum enim ex Manetis & Arrij doctissimis Orationibus intelligere possum, video illos non modo singulari libertate & candore, ea quæ sentiunt, audacter proloqui: sed etiam ad dicendum & perorandum non adeo male instructos venisse: veruntamen, quia Conciliū in meo proposito pergam, malo illi morem gerere, quàm officij mei rationem absque iusta causa negligere. Decet enim patrem loqui pro filijs, & eorum causam non aliter, quàm suam, agere. Quod vestrum est, filij, vos admonitos volo, vt ea, quæ dicturus sum diligenter obseruetis: & si quid fortè vitio ætatis decrepitate, quæ plerunque obliuiosa esse solet, prateriero, id aut ipsi palam absque metu proferatis, aut mihi hastitanti in aurem insusurretis.

Anno igitur Christi 359. circiter, cum Arrianismus adhuc passim locorum effloresceret, alij quidam Sacramentarij ex mea progenie in lucem prodierunt: qui tum dicebantur Macedoniani. Eorum caput erat circa annum Christi 359. Macedonius, Episcopus quidam Constantinopolitanus, & Arrij amicus ac socius.

Ruffin, hist. Eccles.
lib. 1. cap. 25.

August. ad Quod
vult Deum, cap. 52.

Niceph. lib. 9. cap.
4. & 7 8.

Chrysof. hom. 60.
ad pop. Antioch.

& hom. 49. in Io:
an. & hom. 60. in

Matth & 61. ad po.
Antioch.

Hic præterquam quòd filij & Spiritus sancti Deitatem negaret, & res creatas esse diceret, etiam hanc laudabilem doctrinam de absentia corporis & sanguinis Christi à Cœna, totis virib. defendebat. Acriter quidem huic Macedonio sese opposuit Ioannes ille Chrysofomus: qui eodem planè modo de præsentia corporis & sanguinis Christi in Cœna loquebatur, quo hodie Lutherani, seu Augustanæ Confessionis socij loquuntur. Quare nonnulli ex nostris male circumspecti, aut potius male feriatii homines, in suo Orthodoxo consensu, Berengarianismi bonum virum insimulant.

Vt autem omnibus liquido & manifeste constet Macedonianos omnino ad religionis nostræ societatem pertinere, proferam ex Cedreno historiam: quæ hoc ipsum clarissimè testatum faciet. Nam ex illo scriptore vel cæco apparebit, diuersissimam fuisse Macedonianorum Cœnam à reliquorum Christianorum communione.

Geor. Cedrenus in
hist. fol. 269. Nicephor. hist. Eccles.
lib. 13 cap. 7. Sozomenus lib. 8. cap. 5.

Cum enim Orthodoxæ Ecclesiæ (ait Cedrenus) præfesset Chrysofomus, accessit ad eum quidam, qui à Macedoniana secta in viam redierat, & uxorem ad idem operose exhortatus, impetrasse ab ea videbatur, ut ipsa quoque ad veram secum Ecclesiam rediret, ac Sacramentum communicaret. Hæc particulam Macedonianam ancillæ dat, iubetque secum adseruare: & ad Chrysofomum aggressa, cum sacram particulam de manibus eius accepisset, fingens ea se vesci, ancillam eam porrigit, Macedoniamque ab ea repetens, cum hanc ori admoueret, sensit in lapidem muratam. Hoc horrescens ergo, tremebunda se ad pedes S. Episcopi abijcit, facinus confitens, ac tum verè ad Ecclesiam re-
cota

Controuers. de S. Coena Domini. 79

conferens, &c. Non expendam hinc singula, quæ à Ce-
drino scribuntur: cum ego, vt Simon Magus, non ha-
beam singulis fidem. Vnum hoc vobis diligenter ex-
aminandum relinquo, an ex his verbis non sit euiden-
tissimum, aliam Sacramenti in Ecclesia Chrysofomi,
aliam in Ecclesia Macedonij rationem fuisse.

Proximi nunc his sese offerunt Messaliani, eius-
dem omnino nobiscum & cum Sacramentarijs Cins-
glianis sententiæ: de quibus aliquid est dicendum, ne
ipsorum in hoc Concilio, tanquam veterum Milesio-
rum, nulla ratio habita fuisse videatur. Igitur circa an-
num Christi 380. exorti sunt Messaliani, qui & Euche-
ta, hoc est, orantes, & Euthusiastæ, quasi diuino affla-
tu perciti, vel, vt quidam volunt, sacrificatores & Pfa-
liani appellati sunt. Præcipui horum magistri & do-
ctores fuerunt: Dadoes, Sabbas, Adelpheus, Simeo-
nes & Hermias. Docuerunt autem inter cætera, quòd
Coena Domini res sit ἀδαιφωσθησα: quæ pro libitu atque
arbitrio cuiusquam sumi aut negligi possit, cum ea ne-
que damni neque commodi quidquam afferat vtens-
tibus. Addunt historici, quod valde memorabile est,
& pro nostra assertione in primis multum facit: quòd,
licet illi ex Scriptura sacra sæpè admoniti fuerint, eos,
qui Christi corpore & sanguine fruantur, manere in
Christo, & Christum in illis, qui autem indignè edant
& bibant, iudicium sibi sumere, nihilominus tamen in
sua sententiâ firmiter & obstinatè perdurauerunt.

Et, per Geniū meū, videntur mihi ab his Messalianis
nouitū Sacramentistæ, non inualidum argumentū pro
sua sententiâ mutuati esse. Nam vt vsumfructū huius
Coenæ tollant, suis discipulis continenter illud verbū
inculs

Theodoret. hist.

Eccles. lib. cap. 11.

Nicephor. lib. 11.

cap. 14.

Theodoret. lib. 3.

heret. fab. August.

ad quod vult. cap.

37.

Ioan. 6.

1. Cor. 11.

in culcant: Caro non prodest quicquam. In eadem etiam sententia fuerunt Hermiani, circa annum Christi 388. qui nihil aut parum prodesse arbitrabantur, si quis bucellam panis deglutiret. Quare, ut mea quidem fert opinio, Messaliani & Hermiani, à ducentis illis Concilij Ephesini Præsidiibus, iniuste damnati sunt. Si enim iusto anathemate perculsi fuerunt: sanè etiam hodie Carolstadiani & Sacramentarij numero impiorum & sceleratorum habendi essent: & rectè illi agerent, qui hodiè illorum aditum, sermonem, & consuetudinem fugiunt: ne quid scilicet ex contagione incommodi accipiant.

Sed, quærat aliquis, ubi tam diu hæreat Nestorius? ubi Eutyches? Nam utrumque à nostra parte semper stetit, & opinionem Sacramentariam præ alijs acerrimè defendisse, lippis, quod aiunt, & tonforibus notum est. Quare de illorum quoque sententia, ut aliud quid in medium afferamus, tempus est. Prius tamen de Nestorio, quàm de Eutychete dicendum erit.

Vincentius Lyri-
neus. aduersus pro-
phan, nouat Hæ-
ref. Euagrius lib. 1.
cap. 2. 7. Socrates
lib. 7. cap. 32. Da-
mascenus Hæref.
81.

Igitur anno Christi 427. Constantinopoli vixit Nestorius vrbis illius Episcopus, cuius hæc fuit doctrina: quod duæ in Christo personæ essent: altera quæ homo, altera quæ Deus Christus, & altera, quæ Deus Christus esset. Vel, ut Damascenus refert, Nestoriani dogmatizabant: Proprium honorem ipsius & humiliora operarorum à Domino in ipsius ad nos aduentu, soli homini ipsius adaptantes: excelsiora autem & Deum decencia, soli Deo verbo, & non vni & eidem personæ, adducunt. Opinio hæc, ni fallor, iam olim Elcesaitarum, sicut Sampæorum fuit, qui anno Domini 239. duos faciebant Christos: alterum quidem sursum alterum verò deorsum

Controuers. de S. Coena Domini. 81

deorsum. An non animaduertitis idem cum Nestorio & Sampsaïs etiamnum hodie sentire, dicere & facere omnes Sacramentarios, omnes Carolstadianos, omnes Cinglianos? An non enim literis & linguis hoc illi testatum fecere: quod homo Christus certo cœli loco affixus atque agglutinatus sit: Christus autem Deus passim omnem terrarum orbem perambulet, & homini Christo, quem interdum conuenire solet, res nouas, & quæ hinc inde à mortalibus gerantur, tanquam non omniscio, sed multorum negotiorum ignaro, percenseat & recitet?

Cæterum nullam à Nestorio fuisse creditam corporis & sanguinis Christi in Coena præsentiam, sed solummodo spiritualem participationem, præter Cyrillum (qui multa aduersus Nestorium edidit) etiam & Nestorium in prima Synodo damnarunt, abundè his verbis testantur: Sic ad mysticas benedictiones accedimus & sanctificamur, participes sancti corporis, & pretiosi Sanguinis Christi omnium nostri redemptionis effecti, non vt communem carnem percipientes (quod absit) neq; vt viri sanctificati, & Verbo conuincti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut diuina possidentis habitationem, sed verè viuificatricem, & ipsius Verbi propriam factam. Vita enim Deus naturaliter existens, quia propriæ carni vnitus est, viuificatricem eam professus est: & ideo quamuis dicat ad nos: Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem: non tamen eam vt hominis vnus ex nobis existimare debemus (quomodo enim iuxta naturam suam viuificas

Epiphani. August. ad Quod. Theodoret. de fabul. heret. lib. 3. Nicæphor. lib. 5 cap. 24. Eusebius lib. 6. cap. 58.

Cyrillus in Ionn. lib. 11. cap. 26, 27.

Tomo. 1. Concil. Paschasius in expositione Math.

82 *Acta Concil. National. Super*

ficatrix esse caro potuerit hominis?) sed vt verè propriam eius factam, qui propter nos filius hominis est factus et vocatus. Haecenus Ephesina Synodus. Quis aut tam stupidus sit, aut tã vecors, qui ex allegato loco non animaduertat, aut Nestorium fuisse ipsum Cinglium, aut Cinglium fuisse alterum Nestorium. Nihil iam dicam de Sergio Nestoriano, & Ioanne Arriano Monachis, qui vnà cum Mahomete, Religionis nostrę socio, Alcoranum Turcicum proclauerunt, & cursum Nestorianum, cum ferro Chalybum atque Arabum in vnã massã confluxerunt. Quã enim expressa sit in Alcorano Turcico, Carolstadij & Cinglianorũ de Cœna Domini sententia: hoc paulo post Legationis Turcicę princeps apertissimè demonstrabit.

Zonaras Tom. 3.
Annal. Paulus Dia
con. lib. 17. Rerum
Rom. Nicol. Cuz
fan. lib. 3. Cribrat.
Alcora. cap. 18.
Raphael. Volat.
lib. 12. Geogra.
Vincent. Beluac.
lib. 23. cap. 51. An-
ton. part 2. Tit. 13.
cap 5. Azoar. 13.

Vide Tom. 1. Con-
cilior.

At obsecro, quis non cæcos fuisse iudicet trecentos illos & octodecim Episcopos, qui à Constantino Cæsare, Nicæam, aduersus Arrium conuocati, doctrinam Arrij pulcerrimam iniquissimè damnarunt: quis non deliros atque insipientes existimet, ducentos illos Presules, qui à Theodosio II. contra Nestorium Ephesin congregati, dogma Nestorianum impudenter reiecerunt & condemnarunt: quis non insanos esse omnes illos credat, qui exemplo illorum patrum, nostris temporibus, omnes eos damnant, & anathemate ferunt, quicumque absentiam carnis Christi à Cœna, tot secus sentientium Episcoporum serie, in hunc vsque diem docuerunt, comprobauerunt, propugnauerunt?

Paucorum annorum spacio interiecto, prodijt in lucem Eutyches, Abbas quidam Constantinopolitanus:

Controuers. de S. Cœna Domini. 83

nus, qui anno Christi. 443. vel 450. Nestoriano dogmati aduersum protulit, & magnum sectatorum numerum repente habuit. Nam inficiabatur duas naturas esse in Christo: quia in ipso natiuitatis articulo, caro fuisset in diuinitatem, carnemque Deificatam transmutata. Hæc opinio fuit Apollinaris, Dioscori Patriarchæ Alexandrini, Petri Gnaphæi, & Seueri Acephali, Antiochiensium Episcoporum, itemque Eucharij Mantocunis. Quam parum verò Eutichiana hæc Religio, à Cinglianorum opinione dissentiat, facile quiuis oculatus potest colligere. Nam quomodo credat Eutichianus præsentiam corporis, & sanguinis Christi, qui non credit, Christum in vtero materno veram assumisisse carnem, & sanguinem? Nolite putare, Eutychianos tam stupidæ fuisse mentis, tam hebetis ingenij, vt non intelligerent, affirmata Christi præsentia in Cœna, etiam affirmari veram carnem, & verum sanguinem Christi, ac non potius omne fundamentum, quo Eutichianismus nititur, funditus euertere, & labefactari. Obliuiosi est hominis, ita adstruere vnam sententiam, vt vniuersam interim religionem destruat, & præcipua fundamenta doctrinæ suæ è medio tollat.

Sed agite, vnum atque alterum testem de hac re audiamus. Leo primus, omnium Pontificum, quorum monumenta extant, longè doctissimus, in hunc modum scriptum reliquit: Hanc, inquit, Confessionem, dilectissimi, toto corde promentes, impia Hæreticorum commenta respuite, vt ieiunia vestra & Eleemosynæ nullius erroris contagio polluantur. Tunc enim & Sacrificij munda est oblatio, & misericordiæ sancta

Theodoret. lib. 4.
fabul. hæret. vide
Tom. 1. Concilior.
Leo Papa Epistol.
10. & 52. Euagrius
lib. 2. cap. 4. & 16.
Nicephor. hist. Eccl.
lib. 18. cap. 53.

Leo primus in sermone de ieiunio septimi mensis.

largitio, quando hi, qui ista dependunt, quid operentur, intelligant. Nam dicente Domino: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sic sanctæ Mensuræ communicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis et sanguinis Christi ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur, & frustra ab illis (Eutyrianis) Amen respondetur, à quibus contra id, quod accipitur, disputatur. Gelasius: Certè, inquit, Sacramenta, quæ sumimus, corporis & sanguinis Christi, diuina res sunt, propter quod & per eadem efficimur diuinæ consortes naturæ, & tamen esse non desinit substantia vel natura panis & vini, &c. Quis non videt ex his Leonis & Gelasij verbis, quid Eutyriani (contra quos hi scripsere) de Cœna Domini senserint? Præterea negari non potest, quod Armeni, gens magna, eam partem Asiæ incolens, quæ est inter Taurum & Caucasum montes sita, & à Cappadocia vsque ad Caspium siue Hircanum mare (hodie de Bachau) protensa, Eutychetis & Dioscori doctrinam amplexi sint: & cum vtriusque magistri sententia esset à Synodo Chalcedonenſi reprobata, ipsi ab Ecclesia Orthodoxa et Catholica, quæ tunc videbatur, excommunicati fuerint, sibi quæ proprium Episcopum, quem Catholicum nominabant, delegerint, & in concepta opinione Eutyrii deinceps perseuerarint, omnemque Christi in Cœna præsentiam corporalem simpliciter negarint. Cuius rei fidem nobis facit Perpinianus, Maiorica, quæ vna est Balearium Insula, celebris Episcopus, qui ante annos ducentos & quinquaginta ad Cardinalem Albanensem in hæc verba de Armenis scripsit: Negant,

Gelasius contra Nestorium & Eutyriam.

Guido Perpinianus, in lib. de Hæresibus.

Controvers. de S. Cœna Domini. 85

gant, inquit, verum Christi corpus realiter in Sacramento Eucharistiæ sub panis, & sanguinem sub vini speciebus contineri.

Nam hic duodecimus Religionis Armenicæ est articulus, in quo ipsi à Romanensibus dissentiunt. Sed & decimus quartus ita sonat: Afferunt hunc sacratissimum cibum nec prodesse quicquam, nec etiam obesse. Atq; hoc doctrinæ genus, à Messalianis, de quibus supra meminimus, Armeni, atq; omnes Eutychiani, iure quodam hæreditario acceperunt.

Sed Eutychianos idem prorsus sentire de absentia carnis Christi à sua Cœna, cum omnibus Sacramentariis & Carolstadianis, vel ex eo liquet: quod sacer ille Spiritus, qui ex ore Eutychis iam olim locutus est, etiam hoc nouissimo seculo per Menonem Simonem, quendam Belgij Abbatem, dignitate Principis, & omnium Anabaptistarum Patrem: nec non & nuper admodum, per Casparum Schvuenckfeldium, hominem ex Silesica nobilitate haud infimum, de humana Christi natura Deificata, iisdem planè verbis, quibus Eutychiani vtuntur, dixit & scripsit. Nam vterq; horum Christi in Cœna sacra præsentiam, vt Anabaptistæ omnes, inficiantur. An non hoc magno est argumento, idem sentire Sacramentarios cum Eutychianis, quod vnus idemq; Spiritus tanto tempore ac locorum interuallo planè idem sentire & loqui, iisdemq; verbis vti, tam manifestè deprehenditur.

Sed ne hoc quidem silentio prætereundum est, quod ad meam meorumq; consortium laudem non parum facere videtur: nimirum Sacramentarij huius

Prateol. lib. 1 cap. 67. Catal. Hæret. Bernhard. Lutzelburgus de Hæret.

Auri sacra fames &c. Prateol. Cat. Hæret. lib. 1. cap. 37.

Dist. 15. parag. Ca-
noncs.

certaminis longæura diuturnitas, & durans eiusdem
sententiæ in Ecclesia perpetuitas. Etsi enim hæc do-
ctrina Arrii, Macedonij, Nestorij atq; Eutycheris de
absentia corporis Christi à Cœna, à quatuor Conci-
lijs, Niceno, in quo 328. Constantinopolitano, in quo
450. Ephesino, in quo 449. & Chalcedonensi, in quo
451. Episcopi præsentés fuerunt, quorum omnium
Canones in pari autoritate cum quatuor Euangeljs
à quibusdam habentur, etsi, inquam, doctrina hæc res
probata & condemnata est, vt hæcenus docuimus,
tamen ad hæc vsq; tempora, contra tot tantorumq;
aduersariorum impetus haudquaquam contemna-
dos, constanter à suis assertoribus & propugnatoribus,
literis, linguis & armis defensa, approbata & con-
seruata fuit. Neq; vlli hominum dubium esto, si quid
in Religionis negocio temporis præscriptio valeret,
quin nostra doctrina Sacramentaria magnam anti-
quitatis & ordinariæ successione laudem consequi
posset. Sed iudicent de hac re omnes boni & prudens
tes, & æquirerum arbitri.

Venio nunc ad ea tempora, quæ Concilium
Chalcedonense insecuta sunt. Nam his etiam multi
nostræ opinionis socij passim extiterunt, omniumq;
primi Acephali, siue Seueritæ Trithoitæ, Theodoliani,
Iulianistæ siue Escharicodocitæ, Monophysitæ,
Monothelitæ, Theopaschitæ, Gaianitæ, Agnoscitæ,
siue Themistiani, Aphantodocitæ, (in quam sectam
ipse etiam Cæsar Iustinianus prolapsus est) qui omnes
vnam verbi & carnis naturam prædicarunt, & cum
Armenis de Cœna, vt audiistis, per omnia consensu-
serunt.

Nicéphor. lib. 17.
cap. 29.
Carol. Sigon. de
Reg. Occid. lib. 2,

Controuers. de S. Cœna Domini. 87

Durarunt igitur hæc certamina Sacramentaria annos ferme trecentos.

Sopito demum per aliquot annos tumultuario hoc strepitu (id quod autoritate quatuor dictorum Conciliorum maximè fiebat) plurimi secus de persona Christi sentiebant, quàm Arrius, Macedonius, Nestorius atq; Eutyches: nihilominus tamen moti auctoritate Clementis & Origenis, illorum opinionem de absentia corporis Christi à Cœna penitus abijcere non poterunt. Itaq; de Tropis atq; figuris cogitare cœperunt, vt illarum ope ac præsidio nostra sententia aduersus literalem Christi verborum sententiam suscipiretur & stabiliretur. Nam corporis loco figuram corporis posuerunt, quemadmodum ex Damasceno intelligitur: qui circa annum Christi 700. aduersus progeniem meam, inter alia sic scriptum reliquit.

Non est figura panis & vinum corporis & sanguinis Christi, Absit hoc. Sed est ipsum corpus Domini Deificatum, ipso Domino dicente: HOC EST MEVM (non FIGVRA corporis) sed CORPVS, & non figura sanguinis, sed sanguis. Et mox: Cœna dicitur communicatio, & reuera est, quia communicamus per ipsam Christo, & participamus eius carne & diuinitate, & quia communicamus, vnimur inuicem per ipsam. Nam quia ex vno pane participamus omnes, vnum corpus Christi & vnus sanguis & inuicem membra efficimur, concorporati Christo existentes. Omni igitur virtute obseruamus, ne participemus participatione Hæreticorum, &c.

Quæ hic aduersus Hæreticos dicuntur acerbius, eâ nihil

“ Damasc. lib. 4.
“ cap. 14. de fide
“ Orthodoxa.

ea nihil ad nos. Nam hoc nomen cum omnibus pijs & iniuste damnatis commune habemus: & sancti Dei martyres omnibus temporibus pro Hæreticis habiti atq; damnati fuerunt. Hoc nobis in præsentia ex Damasceno demonstrasse sufficit, quòd etiam annis ab hinc octingentis, Doctores in Ecclesia Christi vixerint, qui verba Testamenti Christi non secundum litteram, sed secundum Tropos & figuram interpretati fuerunt. Et quoniam ante paucos annos quidam in somno vidit quendam, sed, ater an albus fuerit, ignorat: qui hanc figuram illi reuelavit, dicens: *Quin piget respondes: Phase Domini est: idcirco nulli debium esse debet, quin iste monitor meorum abnepotum alius quis fuerit, qui anxium perturbatumq; hominem sua sollicitudine liberauerit, & hoc salutare cõsiliu bone viro subiecerit. Nam aliàs ne angelum quidem de Cœlo venientem, & aliud doctrinæ genus proferentem audiisset.*

Zuinglius in libello de subsidio Eucharistiæ.

Balæ. Part. 2. Cent. 14. Cap. 40.

Cromer. lib. 3. ca. 1.
Polon. Chron.
Theophylactus in
4. Mar. in 6. Ioan.
in 26. Matth. Cap.

Porro Tropologica hæc interpretandi ratio, à posteris meis vtiliter inuenta atq; excogitata, multis celestiter arridere cœpit. Nam Theophilactus, qui circa annum Christi 860. vixit, & à se ad fidem conuersis Bulgaris, cognomen Bulgari accepit, passim in scriptis suis affirmat, quòd in sacra Cœna non tantum figura respondens, aut nudum Symbolum, sed corpus ipsum præsto sit. Atq; hic Theophylactus, cum sit abbreuiator Chrysostomi, & diligens Græcorum scriptorum lector, facile colligitis, quòd illi Doctores de vero aut figurato corpore contra nos senserint, dixerint & scripserint.

Progressa est deinde hæc doctrina paulatim Ionigijs,

gius, & ex Asia, vbi initium sumserat, etiam in Europa domicilium & sedes fixit. Vt enim flamma, ad montis lignis aridis & vento ingruente, vires sumit, magnumq; excitat incendium: ita Sacramentarium hoc certamen, nouis subinde excitatis in Ecclesia dubitationibus, & glossarijs verborum Christi interpretationibus, sensim inualuit, donec tandem sumptis viribus, omnem Europam longè lateq; peruagatum est, atq; ad extremos vsq; Britannos peruenit. Nam anno 856. Rabanus Maurus primùm Abbas Fuldenis, deinde Archiepiscopus Moguntinus, claruit: hunc Thomas Vualdenus Generalis, vt vocant, Carmelitarum, qui Concilio Constantiensi interfuit, in epistola ad P. M. Martinum Quintum, & in libro suo de Sacramentis, inter Hæreticos numerat cum Herebaldus, quodam Altiliodoriensi Episcopo (quem Regnibaldum Trithemius vocat) quòd Eucharisticum panem, cibum digerendum esse asseruerit, secessui obnoxium, Bertramiq; partes fouerit. Sic eo tẽpore tam in Germania, quàm in Græcia, nostra doctrina florebat.

Anno Christi 877. Imperante Carolo Caluo, cum sacrificium illud Missaticum, pro peccatis viuorum & mortuorum, caput efferret, & alas sumeret, solliciti pro aris & focus suis Sacrificuli, ne opinio nostra peruulgata aliquid noxæ aut damni eis afferret, mōstrum illud transubstantiationis excogitarunt. Nam si verum est, vt certè est, quòd præter nuda signa nihil sit in Cœna Christi reliquum, quomodo panis buceluorum & mortuorum: quas res solo Christi sanguine expiari & ablui constat? Ne igitur Sacerdotes Missæ sacrificio alas iterum præcidere cogerentur: idcirco

Ioan. 1.
I. Ioan. 2.
Actor. 20.

Clerici, homines astuti, monstrosam quandam panis & vini, in corpus & sanguinem transformationem commenti sunt, eamq; Patrum Ecclesiæ dictis quibusdam, aliquam veri speciem habentibus, tanquam larua, tegere & vestire, mox deinde personatam metreticulam in scenam producere, & varijs indutamentis aggressi sunt. Nam modo pueri, modo carnis humanæ, modo sanguinis, aliàs aliã specie Christum præsentem in Missa apparere, imperitæ multitudini altuatè persuaserunt.

Erant illis temporibus circa annum Christi 830. duo Monachi, Ordinis Benedictini, Bertramus, & Ioannes Mailrosius, à patria Scotus cognominatus, & Sententionario illo Scoto longè antiquior. Hi duo, cum alijs pluribus in summa autoritate constitutis viris, nostram doctrinam ex Angliã, ubi primum docuit Scotus, in Galliam attulerunt: neq; solum sedam illam transubstantiationis metreticulam denuclarent: sed etiam opinionem Sacramentariam, de absente à Cœna sua homine puro Christo, verbis & scriptis tam alacriter propugnarent, ut neq; ab Ecclesiasticis, neq; a Politicis Magistratibus, dum viuerent, excommunicati & damnati, neq; post mortem, ut aliàs Romanæ Ecclesiæ mos est, effossi atq; cremati fuerint. De doctrina eorum Sacramentaria publicum historicum testem habet Papyrium lib. 3. ubi inquit: Antè Berengarium, Stephanum, de quo infra, & Scotum, controuersia illa de Eucharistia, quæ Patrum nostrorum, nostrisq; temporibus Europam turbauit, Carolo Caluo Rege, mortalium animos vexare cœperat. Extat enim eiusdem argumenti ad eum libellus Bertrami,

Papir. hb. 3. fol. 210

gentur. Sed ea nos, compendium temporis sequentes, consulto præteribimus. Postea anno Christi 1022, vt Mafonus ex epistola Ioannis Monachi Floriacensis ad Oliuam, Abbatem sanctæ Ausenensis Ecclesiæ refert, Robertus Rex Galliæ in ciuitate Aurelianensi, ex nobilioribus cum Clericis tum Laicis quatuordecim, qui Baptismi gratiam & Eucharistiam negarent, viuos exuri curauit.

Ex his ergo, quæ dicta sunt, satis vobis constare arbitror, nullum huc vsq; à nato Christo fuisse seculum, in quo Religionis Sacramentariæ consensus Orthodoxus, & docentium successio ordinaria non existerit. Sed quoniam dicendo longius sum progressus, ac ferè defatigatus (nam senem vox propemodum deficit) hic finem faciam, & quod pace D. Prædis & Patrum præsentium liceat, Berengario, filio meo charissimo, & ad dicendum omni rerum verborumq; copia instructissimo, reliquas perorandi partes committam. Te igitur, fili mi Berengari, oro atq; hortor, vt pro tua singulari eruditione & facundia, qua polles, reliquam temporum & successorum nostrorum seriem absoluas: vt qui dogmatis Sacramentarij defensores ac propugnatores, aut oppugnatores posteris temporibus fuerint, & quando, & vbi singuli vixerint, ab hoc consensu prudentissimorum hominum intelligatur.

F Acto silentio, & omnium animis attentis, Berengarius non diu cunctatus, veniamq; adeptus, sic orare cepit.

ORATIO BERENGARII.

Quoniam video, inquit, mihi Berengario hoc tibi Gallo, & Ecclesiæ Turonensis Archidia-

chidiacono, non autem Archidiacono, sicut aduersarij me calumniantur, dicendi partes à patre meo demandatas, atque à Præsìde concessas esse, nolo honestum officiũ callidè subterfugere aut hìc tergiversari: cum opus confessionis sit, ea, quæ sentias, absque vlla cunctatione liberè & propalàm dicendo explicare. Quanquam maluissem hoc munus cuius alijs, qui me solentior & eloquentior est, delegari: ne quid, quod ad rem pertineat, à mēe omittatur. Veruntamen, quia fors ita cecidit, vt honestè detrectare non possim, quæ iustus sum facere: agè, pro viribus meis conabor, consensum huius doctrinæ, posteris seculis, in Ecclesia ad hunc vsque diem conseruatum, dilucidè & breuiter demonstrare. Vos hoc vnicum rogatos volo maxime moperè, vt æquis animis adlitis, & quod à prologis peti solet, mihi crescendi copiam detis.

Igitur circa annum Christi 1048, animaduertebam, quod monstrum illud Transubstantiationis animos multorum hominum obsedisset ac fascinasset: ita vt plerique eam doctrinæ Romanensis partem, pro fidei Catholicæ articulo amplecterentur, & pari venerationis cultu, quo cæteros, prosequerentur. Erant tamen nihilominus aliqui benè cordati viri, quorum animus à portentoso illo Transubstantiationis dogmate penitus abhorrebat: & qui idem cum Scoto & Bertramo in Religione Sacramentaria sentiebant. Sed hi metu Ecclesiasticæ authoritatis, & Politici magistratus, Circæo poculo infatuati, & summa ac tremenda potentia deteriti, ea quæ sentiebant, profiteri non audebant. Ego igitur ratus opportunum adesse confessionis tempus, vt suam quisque fidem et Religionem liberè proloqueretur: primus in Ecclesia Turonensi sui rexi, &

Sigebert. in Chron.
Platina in Nicolao
2. Vincent. Par. 2.
lib. 25. cap. 30. Spe.
hist. Antonius Par.
2. Titul. 16. cap. 1.
Parag. 20. Papius
Mafonus lib. 3.
Anal. Fran.

Tom. 3. Concil.
fol. 601. Alfonfus
de Castro lib. 6.
aduers. hæref. Pa-
rag. Eucharist.
Præcolus lib. 11.
cap. 20. Catal. hæ-
reti.

occulta quadam vi numinis diuini incitatus, passim at-
que intrepide professus sum, in Cœna Christi, præter
nuda symbola panis et vini, nihil amplius dari vesce-
tibus; eaque absentium rerum figuram, nequaquam
verò res ipsas esse. Hac animi mei alacritate complu-
res tum excitati, qui metu quodam territi prius missas
bant, mox pedibus in eandem mecum sententiã ibant.
Non pauci disputationum & scripturum libris pri-
mum dubij reddebantur: paulò post confirmati, nos
stras partes vtrò sequebantur. Hinc tantus meorum
numerus excreuit, & nominis mei authoritas tantum
inualuit: vt etiam Pontifex Gregorius, huius nominis
septimus, quemadmodum ex Legati Romani oratio-
ne supra intellexistis, opinionem meam arriperet &
approbaret. Qua de causa Missarij satellites, & Chris-
sti sacrifices, nihil aduersus me meosque hostiliter ma-
chinari, neq; me pro Hæretico, vti volebant, & me nos
minabant, cremare audebant. Postquam verò mea
opinio multis iam grata esset facta, & multos adepta
patronos & laudatores: ibi demum Missarij satellites
pro suo Missatico sacrificio solliciti, ne doctrina mea
subuerteretur, me inopinatum, & nihil tale veritum,
coram Leone Pontifice, huius nominis primo, graui-
ter accusabãt. Duobus igitur indictis à Pontifice Con-
cilij, altero Romæ, altero Vercellis in Italia Transpa-
dana, ego è Gallia euocatus, neutri bi comparui. Cum
autem tota penè Gallia, in doctrina Sacramentaria, vt
hodiernis etiam temporibus, mecum faceret, & Leo-
ne primo extincto, Victor secundus à coetu Cardina-
lium in sedem Pontificiam collocatus esset tertium
indicitur Concilium Turone in Gallia, in quo vices
Pon-

Controuers. de S. Coena Domini. 95

Pontificis gessit Hildebrandus Cardinalis, postmodum & ipse Pontificatum adeptus, & Gregorius sextus nominatus: ut antea quoque meminimus. Et si autem haec tria conuenticula aduersus me, meamque doctrinam acta sunt, & Berengarianismus in his omnibus pro Heresi damnatus fuit: tamen confirmatis in mea Religione animis, omnia Pontificum Romanorum, quasi bruta fulmina, & ex pelui micantia, a me meisque consortibus neglecta atque contempta fuerunt. Successit deinde in sede Romana Nicolaus secundus, qui 113. Episcopos Romam conuocauit, & conuentus egit in Laterano. Actametsi ego doctrinam meam, in illo Lateranensi Conciliabulo, ubi praesens comparueram, semel atque iterum abnegavi: tamen, quia id metu supplicij, contra conscientiam commiseram, mox ad me ipsum redij: non ut canis ad uos tantum, sicut illi de me contumeliose loquuntur, sed tanquam Orthodoxus Simonis Magi discipulus & filius, ad mores & ingenium paternum reuersus. Peracta Concilio, Romanus Pontifex & Cardinales, tunc stante hoc Antonino, istam retractationem & abnegationem, tanquam partiam de me uictoriam, in uniuersam Europam literis ac legatis disseminarunt: ex quo factum est, ut illi, quibus de mea doctrina nihil ante constabat, diligentius in eam inquirerent, eamque non approbarent modo, sed me quoque in proposito mirifice confirmarent. Atque utinam Romana Ecclesia Conciliorum istorum acta in medium proferret, ut sententia mea opinionis melius apud omnes innotesceret. Nam utri uerioribus & firmiteribus argumentis sua placita confirmassent, longe clarius ex actis horum

De consec. distinct.
2. Parag. Fgo. Sa
bellicus lib 3. Enc
ad. 9.

Antonius Par. 2.
Titul. 16. cap. 1.
Parag. 20.

Hi authores ex-
tant Tomo 4. Bi-
bliothecæ sanctæ
Parisijs anno 1575,
impressæ.

Vincent. par. 2.
Spec. hist. lib. 25,
cap. 30.

actis horum Conciliorum cognosci posset, quàm ex
libris Lanfranci, Algeri, Guitmundi Monachorum:
qui styllum aduersus me strinxerunt. Quod autem
huius Synodi Præses, initio de aduersariorum meo-
rum sententia dixit, esse quosdam, qui in contumeliam
saluberrimæ doctrinæ meæ scribant, me in extremo
vitæ limite in desperationem incurrisse, & omni spe sa-
lutis abiecta expirasse: rei ipsius necessitas à me postu-
lat, vt quid huic rumori insit veri aut falsi, paucissimis
in hoc honestissimo confessu declarem. Igitur sexto
Ianuarij, qui dies Epiphaniarum fuit, cum atra mors
mihî ob oculos obuersaretur, & iudicium Dei conscia
entiam meam pulsaret, & insuper horribilis atque in-
gens Dæmon (vt Beluacensis refert) meus forte
Genius, intra me & populi circumstantis multitudi-
nem appareret : ibi ego ad festum alludens (fatebor
ingenuè) in hæc prorupi verba : Domine mihi hodie
etiam apparebis ad meam saluationem, vt spero, pro-
pter pœnitentiã meam, aut ad DURAM MEAM DAM-
NATIONEM, SICVT TIMBO, PROPTER EOS
QVOS PERVERSA MEA doctrina decepi. Causæ
propter quas vocem hanc plenã spei bonæ emisi, fue-
runt omnino geminæ. Altera, quod, excepto hoc Re-
ligionis articulo de Cœna Domini, in alijs omnibus
cum Romana Ecclesia consentirem : præsertim vero
in eo, qui de æterna salute dubitare omnes pios iubet,
nisi peculiari reuelatione aliquis de gratia Dei sit cer-
tus. Quis enim sciat, quando pro omnibus peccatis sa-
tisfecerit, de ijs satis doluerit, satisque ea expiauerit ?
Quid igitur mirum, si ego qui neque arcana reuelatio-
ne confirmatus eram, neque pro peccatis meis satisfecerim,

ram: desperata salute, ex præscripto Romanæ Ecclesie vitam hanc ærumnosam, cum ærumnosiori morte commutavi? Altera causa est, quod ea doctrinæ mea fuit ratio, quæ me ad hanc dubitationem & desperationem necessario impelleret. Nam quia non credidi, Verbo huic, per quod omnia creata sunt, & sine quo nihil est factum, dicenti: Hoc est corpus meum, sed contra dixi: Hoc non est corpus tuum: quæ quidem manifesta est contradictio: idcirco mihi tantisper hæsitandum fuit, donec coram tribunali ipsius certum atque indubitatum, à iudice iustissimo & veracissimo responsum acciperem: & vter nostrum mendaciter ac falso locutus sit, cognoscerem. Verum enimverò, hic exitus vitæ meæ nihil prorsus incommodi attulit doctrinæ meæ: sicut neque Carolstadii & Zuinglij interitus Zuinglianismo quicquam nocuit. Nam nihilominus in vniuersa Europa multi subinde viri doctissimi extiterunt, qui & doctrinæ meæ subscriberent, & me tanquam numen aliquod suspicerent, ac colerent. Quod ut clarius vobis illucescat, vnius discipuli mei Fulberti Cænomanensis Episcopi carmen proferam: quo ille meas laudes decantauit: dum in hunc modum de me poetatur.

Guillel. Mairese
burgenf. de gestis
Anglorum lib 3.
cap. 59.

Vaticinium. Papi-
rius Mafonus an-
nal. Franc. lib 3.
fol. 215.

*Quem modo miratur, semper mirabitur orbis,
Ille Berengarius non obiturus obit.
Quem sacra fidei fastigia summa tenentem,
Hunc iam quinta dies abstulit, ausa nefas.
Illa dies damnosa dies & perfida mundo,
Qua dolor & rerum summa ruina fuit.
Qua status Ecclesie, qua spes, qua gloria cleri,
Qua cultor iuris, inre ruente ruit.*

N

Quic-

Quicquid Philosophi, quicquid cecinere Poeta,
Ingenio cessit, eloquioq; suo.

Sanctior & maior sapientia maius adorta,
Implevit sacrum pectus & ora Deo.

Pectus eam voluit, vox protulit, actio promisit:
Singula factori sic studuere suo.

Vir sacer & sapiens, cui nomen crescit in horas,
Quò minor est quisquis, maximus est hominum.

Cui sensus prabet, paucos seruauit honores,
Cui potior pauper diuite, iusq; lucro.

Cui nec desidiam nec lucrum res dedit ampla,
Nec tumidum fecit vultus, & altus honos.

Qui nec ad argentum, nec ad aurum lumina flexit,
Sed doluit, quoties cui dare non habuit.

Qui non cessauit in opum fulcire ruinas,
Donec inops dando, pauper & ipse fuit.

Cuius cura sequi naturam, legibus uti:
Et mentem vicij, ora negare dolis.

Virtutemq; opibus, verum praeponere falsi:
Nil vacuum sensu dicere, vel facere.

Ladere nec quengquam, multis prodesse, fauorem,
Et populare lucrum peller e mente, manu.

Cui vestis textura rudis, cui non fuit unquam
Ante sitim potus, nec cibus ante famem.

Quem pudor hospitium statuit sibi: quamq; libido,
Incestos superat, tam superauit eam.

Quem natura par ens cum mundo contulit, inquit,
Degenerant alij, nascitur iste mihi.

Quaę, vagabatur, & penè reliquerat, orbem,
Includit summo pectore iustitiam.

Vir sacer à puero, qui quinto præeminet orbi,
Fama tamen fame, præeminet ipse sua.

Fama minor meritis cum totum peruolet orbem,
Cum semper crescat, non erit equatamen.

Controuers. de S. Coena Domini. 99

Vir pius atq; grauis, vir sic in utroq; modestus,
Vi liuor neuro rodere possit eum.
Liuor enim desiet, quam carpsit, antea vitam:
Carpsit & odit eum, quem modo laudat, amat.
Quam prius ex vita, tam nunc ex morte gemiscit,
Et queritur celeres tantus abire dies.
Vir vere sapiens, & parte beatus ab omni,
Qui caelos anima, corpore ditat, humum.
Post obitum secum vinam precor, ac requiescam,
Nec fiat, melior fors mea sorte sua.

Hæc ille, & his similia alij multi elogia scripserunt: quæ ego prætereunda censeo, ne mihi ipsi præconium canere videar. Tempus nunc erat, vt aliquid de Stercoranistis dicerem, mea progenie. Sed quia de his Sacramentariæ Religionis socijs nostris, Iudæi mentionem fecerunt, & Albigeis illorum non sunt dissimiles, hoc loco de illis dicere supersedebo, & hanc rem in aliud tempus reijciam. Anno dein 1124, erupit in lucem Tanchelinus, vt à Mayero nominatur (nam Sigebertus Tandemum, Trithemius Tanchelinum appellat) qui ex sententia professionis meæ Brugis in Flandria, in falso habitu monastico, de quo gloriabatur, pro publica concione dixit: euomendum esse Sacramentum, quod in die Paschæ sumeretur. Hac de causa Tanchelinus, siue Tanchelinus à Clero, populoque Brugensi damnatus, atque vrbe eiectus fuit. Etsi autem vita illius, quam duxit turpissimam, doctrinæ Sacramentariæ parum affert autoritatis: quia tamen de doctrina ipsa ex vita & moribus cuiusq; non est iudicandum, cum sepe aduersarij odio alicuius Doctoris teterrima & pessima quæque confingant, quibus non tam personam,

Iacobus Mayerus
Annal. Flandr. lib.
4. fol. 37.
Sigebert Gemblacensis sub Anno
1144. Trithem. in
Chron. Hirsau,
gient. fol. 155.

quàm Religionem illius deturpare student: idcirco non dubitabo ea proferre, quæ scriptores nonnulli de vita & doctrina Tanchelini huius literis commendârunt.

Chron. Hirsaugi
enf. sub. Anno
1124.
Præcolus lib. 18.
cap. 1. Catal. hęret.
Bernhardus Luz
ceburgus de hæz.
sch.

Caro non prodest
quicquam.

Sacramentarius à
Sacrificulo marty-
rio coronatus.

Ex Hæreticorum
sanguine Monachi
tanquam Scarabei
ex stercore equino
nascuntur.

Igitur, Anno 1124. (inquunt) turbavit Ecclesiam Antuerpianam Tanchelinus, qui quamvis Laicus esset, multis tamen Clericis etiam doctissimis in loquendo et disputando acutior, multos à fide Catholica miserabiliter seduxit, sacri ordinis ministros, Episcopalem & Sacerdotalem gratiam nihil esse confirmans, corporis quoque & sanguinis Domini Sacramentum suis mentibus prodesse negabat. Et in precioso apparatus ac deauratis vestibus incedens, triplici funiculo, crinibus intorta, verbis persuasibilibus et conuulsiorum apparatusibus, suos, qui eum circiter 3000 armati sequebantur, alliciebat, & per eos in resistentibus sibi, cædes operando sæuebat. Credebant ei Antuerpienses, & in circuitu penè omnes, & reuerebantur eum tanquàm sanctum et missum à Deo, in tantum, vt etiam aquam, qua corpus abluisset, pro maximis reliquijs asportantes biberent: cum tamen tantæ incontinentiæ esset & impuritatis, vt filias in matrum præsentia, sponsasque maritis intuentibus corrumperet, & hoc opus spirituale assereret. Qui tandem post multos errores in populum disseminatos, & multas cædes in clerum factas, dum nauigaret in navi, à quodam Presbytero percussus in cerebro moritur. Sed nec post mortem eius opinio quam seminauerat, tam facile extirpari potuit. Propter quod à Clericis loci illius Ecclesia cum aliis quantis redditibus per manum Episcopi ad construendum monasterium Norberto, Pramonstratensis ordinis

Controvers. de S. Cœna Domini. 101

ordinis fundatori, data est, quatenus eius doctrina & prædicatione hæresis illa de medio tolleretur, quod & factum est. Siquidem ipso prædicante, compuncti viri ac mulieres, corpus Dominicum, quod in cistulis & foraminibus per decem annos & amplius reposuerant, ex contemptu & incredulitate, ad ipsum cum poenitentia attulerunt, & ad Catholicam fidem reuersi sunt. Hæc illi.

Ex quibus par est intelligere, primum hunc fuisse Tauchelinum, qui Berengarianismum in Belgium transtulerit; quodq; ab eo tempore in hunc usq; antrum doctrina mea in Belgio nunquam extincta fuerit. Nam Lauatero teste, Cinglius interpretamentum verbi EST, per verbum SIGNIFICAT, ex epistola cuiusdam Bataui Honnij primum addidit. Refert de eodem Tauchelino siue Tandemo Ioannes Trithemius, quod ab exitu illius, doctrina Tandemica per annos 39. continuos, & postea annis 408. vsque ad sua tempora ad annum Christi 1508. cum adhuc Carolstadius esset ignotus, longè lateq; inclaruerit.

Ex fecibus, inquit, Tauchelini Hæretici, quidam, qui se Catharos, hoc est, mundos & solos Christianos dici volebant; & SACROSANCTVM CORPVS & SANGVINEM DOMINI NEGABANT: & licet per fratres Sancti Norberti ea hæresis pro maiori parte sit extincta, toties tamen repullulauit in diuersis mundi provincijs, & maximè in Regno Bohemiæ, in Alsatia, in Thuringia, vt vsq; in præsentem diem, (claruit autem Trithemius anno 1508. cum adhuc Carolstadius, vt dixi, & Sacramentarij Nicodemitæ siue Clauicularij essent ignoti) veneno prauitatis suæ infecerit,

Ludo. Lauateri
histo. certam. Sa-
cramentarij mox
ab initio.

Chron. Hirsaugi-
enf. sub anno 1163,
fol. 193.

& nec hodie credatur in toto extincta: quamuis valde occulta sit, & paucissimis cognita. Nam metu ignis semper occulta latibula Professores huius erroris amore consueuerunt.

Papirius Mafonus
lib. 3. Anal. Franc.
fol. 267.
Richardus Monachus
Cluniacensis
in Epistola 1. & 2.
Prateolus lib. 14.
cap. 18. & lib. 7.
cap. 7.
Bernhardus Epistola
143.

Stanislaus Hosius
in lib. de Mis
Prateolus lib. 8.
cap. 7. Catal. Hæret.

Circa hæc eadem tempora Tandemi, aut paulo post quidam Petrus de Brucis extitit, Sacerdos Gallicanus: à quo Petrobrusiani nomen acceperunt. Hic cum in oppido S. Ægidij vigesimū Sacerdotij suianum ageret, consortem doctrinæ nactus est Henricum, Monachum Gallicanum: à quo Henriciani cognominati sunt. Ambo isti suam Religionem Sacramentariam, quam vnâ nobiscum profitebantur, (Nā Papirius de illis refert, quòd docuerint tēpla dirui, crucis deijci oportere, & in Eucharistia verū Christi corpus nō esse) ambo, inquam, suam religionē in omniregno Gallix & præcipuis Episcopatibus spargebant, vt Arelatensi, vt Ebrodunensi, vt Diensi, vt Vapientiensi. Inde expulsi, in Gasconia & Narbonensi prouincia Tolosæ, vbi publico docendi munere fungebantur, Berengarianismum cum laude & fructu propagarunt & propugnârūt. Adest huius rei locuples testis Stanislaus Hosius, qui de vtroque horum sic narrat: Ante quadringentos annos, inquit, fuerunt Petrobrusiani & Henriciani, qui & veritatem corporis & sanguinis in Eucharistia negabant, & Missam nihil esse contendebant. Ex quibus omnibus luculenter patet, etiam ab hinc annis 450. in vtroq; Regno, Gallico & Belgico, hanc Sacramentariam opinionem, frustra resistentibus Ecclesiasticis & Politicis Magistratibus, non minus floruisse ac viguisse, quàm hodie in istis

Controuers. de S. Coena Domini. 103

istis locis Calvinismus floret & viget. Eodem tempore circiter annum 1145. Clericus quidam Lismorensis cum affectis suis publicè profitebatur, in Eucharistia tantum esse Sacramentum, non rem Sacramenti, & pro sui ingenij viribus scriptitando, se fortiter defendebat. Dicebat enim Malachiae disputanti, se non rationibus, sed potius autoritate Archiepiscopi presum. Sed his clamoribus nihil aliud effecit, quam vt pro Haeretico damnaretur. Cum autem huius doctrinae sectarij, summa poenarum atrocitate & immanitate, quibus à Monachis & Sacrificulis torquebantur, non parum territi, conflescerent: propterea, quòd Tandem vita malitiosa, Religionem suam admodum suspectam reddidisset: commodè factum est Anno 1160. Lugduni in Gallia, vt colloquentibus animi gratia quibusdam illius vrbs ciuibus, vnus repentina morte subito examinatus concideret. Eas res Petro Vvaldoni, qui eidem colloquio interfuerat, occasione praebuit, vt de animae suae salute cogitaret aliquantò diligentius & accuratius. Erat enim homo potens & magnarum opum, cui dissoluta Clericorum vita, & mores improbi admodum displicebant. Itaque omnia bona, quae possidebat, pauperibus distribuit, & affectas sibi comparauit, quos à suo nomine Vvaldenses, & pauperes de Lugduno nominauit. Obiter hic silentio praeterire non possum, quòd magnus & grandiloquus noster ille Beza, in libello suo iconico, quem non ita pridem edidit, & virorum quorundam clarissimorum, maximè sociorum, viuas imagines expressit, Vvaldensium ceu fratrum mentionem honorificam facit, & Valdenses ab Alpium anfras

Balæus Par. 2.
Cent. 1. cap. 85.
Ap.
Guido Perpinianus de haeres. ca. 9.
Paul. Aemil. lib. 6.
de reb. gest. Franc.
Aeneas Syl. de orisgin. Bohem. cap. 35
Nauclerus generation. 39.
Alfonsus Castrenf. lib. 3 haeres. 7. de Baptist. aduers. haeres. ref.
Pratecolus lib. 14. cap. 13 Catal. haer.
Balæus Cent. 2. cap. 94. Append.
Debrauius lib. 14. hist. Bohem.

anfractibus, in quos se iam dudum receperant (forte
decennium, postquam emerissent, & anno 1170. in
Lateranensi Concilio hæreseos damnati fuissent) ap-
pellatos. Pauperes verò Lugdunenses non à Petro
Vvaldone dictos, sed à Ioanne à Vvaldo, quodā metu
catore Lugdunensi ditissimo, quem perperam multi
conditorem cuiusdam sectæ existimant, qui tamen
propter suam celebritatem tantum præfuerit Valdens-
sibus. Vt ut sit, parum refert, nobis sufficit hoc certo
scire, quòd hi, postquam secessionem à Pseudo clerici-
cis fecissent, & vitam moresq; ex præscripto Euan-
glij Christi emendassent, meam quoq; doctrinam de
Cœna Domini amplexi sunt, publicèq; promulga-
runt.

Ne autem existimet quispiam, Vvaldenses dis-
uersum à Berengarianis in hoc articulo sensisse, pro-
pterea quòd nemo historiographorum expressam huius
rei mentionem facit, agite, proferamus aliquod
euidens testimonium ex recentioribus scriptis, quod
manifestum faciat, idem prorsus in Sacramentario ne-
gocio sensisse Vvaldenses, quod ego Berengarius &
mei socij sentimus. Anno siquidem Christi 1506. pos-
teri Vvaldensium Regi Vladislao confessionem su-
dei & articulos Religionis obtulerunt: qui etiam num-
typis vulgati extant: in quibus longa probatione in-
stituta de ascensu Christi in cœlos, tandem conclu-
dunt, quòd Christus ante nouissimum diem naturali
suo corpore præsens in terra esse haudquaquam posse
sit, sed certo loco ad dextram Dei resideat. Itaq; panem
alia ratione non esse corpus, quàm qua Ioannes est,
& dicitur Helias. Sicut enim Ioannes non est ipse
Heli-

Controuers. de S. Coena Domini. 105

Helicæ persona aut essentia, sed exemplum atq; imago
Helicæ: ita & panis figura tantum est corporis, non autem
ipsum Christi corpus. Fatentur idem Vvaldenses
isti, quòd sit contra mentem Euangelij, dicere, Hic autem
illic est Christus. Quare certum est, quadringentis circiter
annis, nihil prorsus de vera præsentia Christi in
Coena Vvaldenses credidisse & statuisse. Anno de-
mum 1523, concionibus & scriptis Lutheri adducti,
suam confessionem Luthero transmiserunt: & eius-
dem iudicium expetierunt. Nam eo tempore Carolus
stadius nulla adhuc somnia, nulla per quietem visa
nocturna, nullas reuelationes expertus fuerat. Sed ac-
cepta Vvaldensium defensione, Lutherus nescio qua
calliditate miseris, & persuasum faciles homines in sen-
tentiam suam, à Berengarianismo, sicut & alios mul-
tos, fraudulenter abduxit. Nam resuscitato postea
Berengarij dogmate per Cinglium & Carolstadium,
Vvaldenses publico scripto contestatum fecerunt,
se à Luthero meliora didicisse, quàm à suis Maioribus
& progenitoribus ipsi accepissent. Vtrum ex animi
sententia hæ reliquæ Vvaldensium locutæ sint, an se-
cus, parum interest, quandoquidem meæ doctrinæ
defensores multò doctiores & acutiores hoc seculo
extiterunt, qui negligentiam Vvaldensium horum
egregie compensarunt.

Sed redeo nunc ad Vvaldonem, quem huius se-
culi patrem fuisse supra audiistis. Is cum Lugduni
Religionem suam palàm profiteretur, vnâ cum suis
sectatoribus vrbe eiectus, atq; in exilium missus est.
Magno ibi fato accidit, quòd exulante Vvaldone, hæc
doctrina per vniuersam Europam disseminabatur.

Vide Luthe. Tom.
6 Ienensi fol 115.

Vide Catalogum
testium veritatis
fol 424.

Equidem multa passim à Iurifconsultorum scholis
 petita consilia, acti Romæ & Tolosæ conuentus, san-
 guis innumerabilium hominum, qui idem nobiscum
 sentiebant, magna strage profusus, facta modis omni-
 bus (quanquam frustra) omnium Vvaldensium in-
 ternecio: denicq; tantis machinationibus contra socios
 nostros actum, quantis nulla vnquam factio, præter
 Arrianam, ab hostibus impetita fuit. Possem hæc om-
 nia multis demonstrare exemplis, nisi prolixum id
 foret. Sed breuitatis studio vnum tantum recitabo,
 quod in consultatione Iurifconsultorum Auinionen-
 sis Academia, & trium Archiepiscoporum, Narbon-
 nensis, Arelatensis & Aquensis, in hunc modum le-
 gitur: Quis est, inquit, solus ille peregrinus, qui
 condemnationem Hæreticorum Vvaldensium igno-
 ret, à longis retrò annis tam iustissimè factam, tam fa-
 mosam, tam publicam, tot & tantis laboribus expen-
 sis & sudoribus fidelium insecutam, & tot moribus
 infidelium solenniter damnatorum, publiceq; dam-
 natorum, tam fortiter sigillatam? Fuerunt hi Vval-
 denses etiam alijs nominibus appellati, Leonistæ, In-
 sabbarati, Publicani, Picardi: eò quòd Vvaldo Luga-
 duno discedens, in Piccardiam commigrasset, ibiq;
 suos conuentus potissimum habuisset. Præcipue au-
 tem Vvaldenses dicebantur: sicut ante paucos annos,
 cum Rex Galliaë Franciscus, captos Vvaldenses Mi-
 randolæ vtriusq; sexus, puberes atq; impuberes, sine
 discrimine crudelissimè interfecit, & innumerabilem
 hominum innocentum multitudinem ad internecio-
 nem destinauit. Paucis annis ab exitu Vvaldonis in-
 teriectis, triginta Sacramentarij ex Germania in An-
 gliam commigrarunt, ibiq; circa annum Christi 1162,
 salubert

Catal. test. veritat.
 Balæus Cent. 2. ca.
 96. append. & cent.
 3. cap. 20.
 Dubrauius lib. 14.
 Bohem. hist.
 Sleidan. comm.
 hist. lib. 16.

Polyd. Verg. Angl.
 hist. lib. 13.
 Balæus Cent. 2. ca.
 45 & 97. append.

saluberrimam hanc, de absentia corporis & sanguinis Christi a Cœna, doctrinam propagare instituerunt. Sed Angliæ Rex, vt eos prohiberet, & cæteros homines ab illorum consortio absterreret, frontibus singulorum stigma, Oxonijs, multis præsentibus Episcopis, candenti ferro inuisit. Dux illorum fuit Gerardus quidam, cuius asseclas in Gallia, Italia, Hispania & Germania fuisse Neubringensis testatur. Erat ipsdem temporibus Coloniae Archiepiscopus Reinoldus: qui horum Vvaldensium ingentem numerum vrbem ingressum, comprehendit, examinavit, condemnauit, & sanctos Martyres, cum duce Arnolde, pro hæreticis igni cremavit. Refert de Vvaldensibus Cæsarius, quòd iam condemnati ad rogam, prius panem & aquam petiuerint, vt his symbolis Cœnam Domini ante mortem, ex instituto suo veteri celebrarent. Sed hæc illis denegata fuisse perhibet. Ex quo manifestissimum est, nihil ipsos, aut certè parum delius exhiberi fruuentibus, vnquam credidisse. Statuerant enim symbolis quibuscunq;, absentem sibi Christum designari & denotari. Itaq; contra institutum Seruatoris Christi pro vino aquam adhibebant, tanquam rei inanis, inane & nudum symbolum. Sic quidam Vvaldenses ex labrusca, quidam ex pane in vinum tincto, quidam ex vno vasculo Synaxin accipiunt: alij conficiunt ex aceto, quidam Eucharistiam feruant in Cameris & in hortis. Atq; hoc modo Sacramenta & propagata fuit, neq; intra priuatos parietes, in latibus aut diuerticulis se continuit. Nam posteri nostri Vvaldenses, suæ Religionis exercitia publica in Gal-

Cæsarius dist. 5. cap. 19.

Catal. test. veritat. de Vuald. fol. 438.

lia Narbonensi, itemq; in valle quadam, iuxta radices Alpium, non ita procul à Mediolano, vocata Lucerna, præsertim autem sedes suas in Bohemia retinuerunt, & vt illa rumpantur omnibus aduersarijs, fideliter atq; syncerè ad hunc vsq; diem conseruârunt. Neq; est, vt miretur quispiam, qua ratione Valdo & socij illius, homines illiterati & rudes, omnisq; Philosophiæ & Theologiæ prorsus ignari, tam subtilia argumenta Berengarij capere potuerint: aut qua nam fronte Christo, dicenti: HOC EST CORPVS MEVM, oblocuti sint, dicendo: HOC NON EST CORPVS TUUM. Equidem Vvaldenses isti peculiare habuerunt scholas, in quibus multos viros doctos educârunt: neq; suis etiã Philosophis caruerunt, qui tanquam antesignani primam secuerunt glaciem, & Sacramentariæ opinionis fundamenta posuerunt. Equidem Petrus Abailardus homo Anglus, Præceptore vsus Rutelino Britanno, vt referunt Cario & Auentinus, insignis fuit Peripateticus. Huius parastatæ & synergæ erant Arnoldus Brixiensis Episcopus, & Gilbertus cognomento Porretanus, insignis Philosophus, Pictauiorum Episcopus: qui circa annum Christi 1140. vixerunt. De his Bernhardus scripsit: Legite libellũ, quẽ dicunt sententiarũ eius, nec nõ & illũ, qui inscribitur: Scito te ipsum: & animaduerte, quãtũ & ibi syluescant fegetes sacrilegiorũ atq; errorũ, quid sentiat de anima & persona Christi, de deo scẽsu ad inferos, de Sacramẽto altaris &c. Et iterũ: De virtutibus & vitijs non moraliter, de Sacramentis Ecclesiæ non fideliter, de arcano sanctæ Trinitatis non simpliciter disputat, sed cuncta nobis in peruersum, cuncta præter solitum, præter quã accepimus. Certè

Fascicul. tempor.
ætat. 6. Carion lib.
3. Chron.

Auentin. Annal.
Boior. lib.
Papirius Massonius
lib 3. Annal. Franc.

Bernhardus in epistola
ad Episcopos & Cardinales
Curia: 190.
Papirius V. S. ex
Bernardo.

Certe articuli Confessionis de persona Christi & de Trinitate, cum ea disputatione, quæ est de Cœna Domini, insolubiliter coniuncti sunt, neque alter sine altero recte intelligi, neque dextrè quando tractari possunt: id quod omnes eruditi norunt. Condemnatus est Abailardus in Concilio Senonensi, cum suo dogmate & eiusdem affectatoribus: & anno dein 1180. Cathari & Publicani, de quibus paulò antè meminimus, itemque Patrini ab Alexandro III. in Concilio Lateranensi repudiati, atque ex Ecclesia Christi exterminati, & pro Hæreticis anathemate Pontificio percussisunt. Sed & hodie etiamnum diè anniuersario quodam Romæ, in Bulla excommunicationis, Arnoldus dista condemnantur. Nam huius sectæ principi, Arnoldo, Hadrianus III. tam infensus fuit, vt iam electus & designatus Pontifex, in sede Petri inaugurari prius noluerit, quàm Roma Arnoldus Hæreticus expelleretur. Ita omnibus temporibus Sacramentarij, homines doctissimi & sanctissimi, maxima quæque virtutis & capitis discrimina pro veritate sustinuerunt. Non dissimilis huic Arnoldo fuit Almericus Carnotensis, Philosophus acutus, & Parisiensis Scholæ Doctor primarius: qui anno Christi 1204. docebat: corpus Christi non aliter esse in pane Altaris, quàm in alio pane & qualibet re, &c. Habuit hic Berengarius Philosophus complures suæ doctrinæ approbatores & adfuppulatores, vt refert Beluacensis. Itaque ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi anno Christi 1215. his verbis damnatus est: Reprobamus etiam & damnamus peruersissimū dogma impij Almarici, cuius mentem sic pater mendacij excæcauit, vt eius doctrina non

Concil. Lateranen
se cap. 27.

In cap. Excommu-
nicamus extra de
hæret. lege Gazaros
Balsans lib. 2.
cap. 64. Append.

Vincent. lib. 29.
cap. 107. Spec. hist.
Alfons. de castro
lib. 6. Parag. De
Eucharist. hæref 4.
Cæf. Dist. 2. cap. 22.

Vincent. lib. 29.
cap. 107. Spec. hist.

Concil. Lateranen
se cap. 2. extra de
sum. Trin. & fide:
Cathol. cap. fin.

2. 4. q. 2. Parag.
finali.

Robertus Gagui-
nus lib. 6. hist.
Franc. Nauclet.
generat. 41.

Cæsarius dist. 5.
cap. 22.

Ibidem.

Idem.

tam Heretica censenda sit, quàm insana. Et hic quidem
Almaricus, vir diuinissimus, demum post mortem sua
pulchro exemtus est (nam Romana Ecclesia Hære-
ticos etiam post mortem anathematizare solet, vt in
Canone dicitur) & pro Hæretico exustus. Vt autem
Origenis discipuli, præceptoris sui placita sine vlla con-
tradictione approbabant &, Pythagoricorū more, sua
etiam Almarici successores & asseclæ, magistri sui dis-
ctis in omni proposita materia assentiebantur : & quia
ea Schola, (vt refert Cæsarius) fons totius scientiæ, &
puteus diuinarum Scripturarum habebatur, idcirco
multi viri doctissimi ex ea, tanquam ex equo Troiano
prodierunt. Nam Guilelmus Pictauiensis, professor,
Bernhardus subdiaconus, Guilelmus aurifex, Stephanus
Sacerdos de veteri Curbuelo, Stephanus de Cella,
Ioannes Sacerdos de vncinis, Dudo, Zodo, Barinus
Sacerdos, Vlricus de lucrì Sacerdos, Petrus de S. Clo-
doualdo, Stephanus Diaconus de veteri Curbuelo,
omnes Theologi, docebant : non aliter corpus Chris-
sti in pane altaris esse, quàm in alio pane & qualis
bet re. Neque horum tantum, quos modò nomi-
nauimus, ista fuit opinio, sed eadem præcipuos Ar-
chiepiscopatus, Parisiensem, Treccensem, Lingon-
ensem atque alios perreptabat. Ex ijs autem, quos
recensuimus, nonnulli Almaricani exusti, quidam per
petuis vinculis mancipati fuerunt. Vnus illorum mes-
tu mortis, abiecta et abnegata fide, vitam Monasticam
ingressus fuerat. Memorabile est, quod historici refe-
runt, priusquam Sacerdotes initiati profanarentur, &
rog

Controuers. de S. Coena Domini. III

rogo iniicerentur, horribilem ingruisse tempestatem, non secus, ac si fractus illaberetur orbis. Nam hoc argumentum diuinitus edito, innocentia sanctissimorum Martyrum, & veritas Confessionis ac doctrinae illorum comprobata & confirmata fuit. Sed ne hoc quidem sibi Ibidem. lentio praetereundum videtur, quantumuis figmenti & fabulae speciem de se praebeat, quod princeps huius Almaricanae factionis, noctu ad ostiolum conclusae peruenerit, eique ualedixerit: & cum ab ea interrogaretur, quo nam iret, cum Diabolo conuiuatum se ire responderit. Haec si vera sunt, non dubitantis ista vox fuit, ut Berengarii, sed plane desperati. Cum autem suspicio quorundam animis infedisset, qui praeter supra dictos, plures Berengariani dogmatis assertores, & claustrum Almaricanorum discipulos esse opinabantur: idcirco Petrus Parisiensis Episcopus cum Fratre Guarino, qui Philippo Regi a secretis erat, callidum inquit consilium. Erat Lutetius quidam M. Rodolphus, patria Namurcius, homo versipellis & perquam astutus, ordinis Sacerdotalis, & fatelles Missaticus. Hunc ambo subornant, & magnificis pollicitationibus & spe impunitatis & remissionis omnium peccatorum proposita, eo impellunt, ut Almaricanae factioni se associaret, eandem cum illis professionem fidei simularet, singulorum nomina consignet, mores & facta obseruet, arcanum illorum exploret: atque haec omnia Regi aut Episcopo Parisiensi clam detegat. Cui versutissimo consilio, cum homo versatilis & varius, quiduis simulare ac dissimulare doctus, prompte paruisset, & iam pro Almaricano inter homines ignotos & credulos se gereret, ita ut plerique eum pro amico & socio agnoscerent,

Gaguinus. V. S.
Vincent. Vb. S.
Nacl.
Caesarius dist. 5.

rent, & arcanis reuelationibus, quas ille callidè mentiebatur, fidem haberent: factum est, vt omnia ipsorum secreta & occulta consilia penitus exploraret, & nomina insuper diligenter connotaret. Quæ cum ille ad Regem postea, vt constitutum erat, detulisset: multi Almaricani proditi, capti, custoditi, condemnati, & flammis exanimati sunt, solisque impuberibus & foeminis parsum est. Ex his à me commemoratis, ni fallor, abundè satis intelligitis, Vualdenses Sacramentarios, non fuisse illiteratos & rudes tantum homines, sed viros autoritate claros, eruditione insignes, pietate graues, & omni laudum genere præstantes. Quare etiam doctrina Vualdensium in magno habenda est precio, cum à tot tantisque viris propugnata, et sanguinis profusione confirmata sit.

Oppressis à Pontificio Regno Vualdensibus, & metu periculi omnibus perterritis, circa annum Christi 1210. repente & cateruatim eruperunt Albigenes, primum Romæ, postea in Gallia exorti. Hos ab Albiga Cadurcorum ciuitate, ad auriferum Tarnem sita Albigenes, & ab alijs locis, in quibus vixerunt, scriptores nominant Albios, Albianos, Albienfes, Bagnolenses, Baiolenses, Concordienses, Cozocenses, Aganenses: quorum ex numero non abiecti et plebei tantum erant homines, sed viri principes, ex Regum & Ducum familijs oriundi. Censebant autem corpus Christi in Coena, sicut in alijs rebus inesse: quod idem est, ac si quis dicat, Christum in sua Coena perinde esse, vt sit in rapo, aut frusto casei. Doctrinam hanc ab Arrio mutuati sunt Albigenes, vt ait Gaguinus, ac certe ab Origene & Manichæis, vt inquit Casarius Neque

Sibell. Tom. 2.
Enead. 9. lib. 6.
Chron. Noriber.
genf. ætat, 6.
Alfonfus de castro
lib. 8. Parag. Iura:
ment. & lib. 2. Pa-
rag. Aia, hæref. 8.
Papirius Mafonus
lib. 3. anal. Franc.
Casarius dist. 5.
cap. 21. Paulus Aez-
milius lib. 6. dere:
bus gest. Franc.
Balæus cent. 3. cap.
65. Append. Prate.
lib. 1. cap. 23. catal.
hæret.

Controvers. de S. Cæna Domini. 113

Neque hoc à vero alienum est, quod dicit Cæsarius: quandoquidem supra demonstratum est, Manichæos Sacramentarios, idem cum Cinglianis & Calvinistis sentire. Nam quicumque de persona Christi aliter sentit & loquitur, quàm Oecumenica illa quatuor Concilia statuerunt & decreuerunt: Sacramentarius ut sit, necesse est. Cæterum hæc Albigensum coniuratio, intra paucos annos supra modum inualuit. Nam Cæsario autore, ultra mille oppida & vicos in sua potestate habuerunt, totumque comitatum Tolosanum occuparunt: nam loci illius Præses in eadem cū illis erat sententia. Neq; absq; causa grauisima tantis se viribus confirmarunt & præmunierunt: quippe armis suâ Religionem defensam cupiebant: si forte eadem illis euenirent à Romanensibus mala, quæ nuper admodum Vvaldenses oppresserant. Si enim Concilijs Pontificum & Episcoporum, ad rogum condemnati fuissent, iam iam in procinctu erant staturi, & se suamque doctrinam ferro protecturi. Equidem bonam in spem venerant omnes Albigenes, propediem fore: ut intra dies paucissimos doctrina hæc Sacramentaria, per ipsos interpolata, tanquam commune incendium in tota Europa exardesceret. Nam Christianæ Reipub, Principes & Reges, tum temporis grauisissimis bellis, adversus exterâs & barbaras gentes distinebantur. Et facile intelligebat Romanus Pontifex, irrituros fatuum sui anathematis fulmen omnes Albigenes: quandoquidem Legatū Pontificium, Petrum de nouo castro, ad se causa excommunicationis missum, interfecissent: neq; ad Conciliū euocatos sese apparituros, sed armis, ferro & igni statum Ecclesiæ reformaturos dixissent.

P

Itaq;

Robert. Gagui lib.
6. hist. Franc. fol.
101. Cæsarius dist.
5. cap. 21.

Cæsar. vb. 6.

Antoninus Par. 2.
Tit 19. cap. 1.
Parg. 2.

Itaq; ad extremū illud, atq; vltimum remedium decurritur, quò nisi in ipso orbis incendio, atque in desperatione salutis, nunquam à Romanis Pontificibus antè discessum est. Instituta enim & publicè indicta prædicatione crucis, vt vocant, plenaria remissio peccatorum omnium, quæ quis ab infantia prima commississet, omnibus illis promittitur, qui arma aduersus Albigenes sumerent, & manus in illorū sanguine abluerent: sicut huius rei Beluacensis author est. Illis etiam, qui in expeditione prius morerentur, quàm hostem adoriri possent, fiebat certa promissio: quòd Romanus Pontifex D. Petro mandatum esset daturus, vt absque vlla tergiuersatione, intra cœli tecta Albigensum hostes reciperet.

His ita constitutis, Lupoldus Dux Austriae, & Simon Comes Montisferrati, cum innumerabili exercitu Germanorum, & Gallia rex cum ingenti manu ad bellum se præparabant: nec non & Hispani atque Itali: in primis verò Episcopi potentissimi, Tolosanensis, Nemenensis, Baiocensis, Londonensis, Agatenensis, Biterrenensis, Narbonensis, et Conuenarum: præterea Abbates quamplurimi, & sanctissimi Patris Legati principes, vno consensu, & vnanimi conspiratione ad armorum cupiditas in omnibus, vt miserabili Sacramentorum cæde, Deorum immortalium fauorem emererentur, & in vita sempiterna triumphum de superatis hostibus agerent.

Ne autem Innocentius III. Cerberus servitorum Dei, qui belli huius autor & inceptor fuerat, malè audiret, quòd ipse ex pastore bono factus esset lupus raptivus pacis.

pacissimus: emittit duodecim Abbates, ordinis Bernardini, ut suis Concionibus Hereticorum doctrinam ex verbo Dei conuellerent. Magna illi pompa & ostentatione, ut fert ipsorum natura & consuetudo, in vrbes & vicos ingrediebantur: magno satellitio stis pari incedebant.

Quod cum Didacus, quidam Hispaniae Episcopus, animaduertisset, docet, nihil aut parum ipsos sua doctrina effecturos: praesertim apud ignobile & rude, ac simplex hominum vulgus, si tanto cum apparatu & luxu aduentaret. Hortatur, ut exemplo Dominici, seu potius Daemonici, qui ordinem Praedicatorum prius instituerat, humiles & simplices, Hypocritarum more, ingrediantur. Etsi autem consilio boni viri huius obtemperare instituebant: tamen carnificum Epichis rematis, ut Hieronymus loquitur, quam sacrarum litterarum testimonijs, agere malebant. Nam expugnatis Biterris, celebri Albigenensi vrbe, cum milites quendam horum Abbatem interrogarent, quomodo agendum cum illis, qui se Catholicos ex Albigenibus profiterentur: ille ratus metu periculi aut mortis aliquos Albigenes sese Catholicos, falso dicere, militibus respondit: Omnes occidite, neque cuiquam parcite. Nouit Dominus, qui sint sui. O virum fortem, o religiosum Monachum, o concionatorem, & seruum Christi humilem & sanctum. Quis vocem hanc Monacho dignam fuisse non iudicet? quis Catholicum Spiritum ex operibus suis non agnoscat? Facet mihi nunc in mentem venit Romani illius Ducis oratio, qui dicere solebat: malle se vnum ciuem conseruare, quam mille hostes perdere.

Vincent Par. 3.
Spe. hist. lib. 29.
cap. 93. Anton.
Par. 3 Sum. hist.
Tit. 19. cap. 1. Par.
rag. 3. Caesar. dist.
5. Parag. 1. Prateo-
lus lib. 1. cap. 23. in
catal. haeret. Berns
hard. Lucemburg.
in catal. haeret.

Caesar. dist. 2.
cap. 21.

Cæterum, & hoc magnam Sacramentarię Religio-
nis opinionem & laudem attulit Albigenſibus, quod
Cinglianorum more altaribus pro latrinis, et tegumen-
tis altarium pro anitergijs vtebantur: ſicut narrat Cęſar
rius.

Idem filij mei Calviniſtę, haud ita pridem facti a-
runt in Belgio: qui ſimiliter oletum in altaribus fece-
runt, & lingua Belgica circum oras altarium ſcripſe-
runt, *dat iſt min Dine*: Hoc eſt corpus meum.

Quidam ex meis caſtris miles Berengarianus, in ala-
tari meretricem ſubagitavit: & expleta libidine, ſimus
lachro Chriſti crucifixi manus & pedes præcidit, &
oborto fune reliquum corporis truncum, non aliter
circum omnes vrbis vicos raptavit, quã Hæctoris
cadaver circa Ilienſiũ muros immitis veſtauit Achil-
les. Quid multis? Confer hiftoriam Albigenſium
cum geſtis Cinglianorum in Gallia & Belgio: diſpe-
ream, ſi non per omnia æquales vtroſque inuenias.
Nam in profananda Cœna Domini, in evertendis ima-
ginibus, diripiendis templis, contaminandis omnibus
locis, planè idem fecerunt Albigenſes, quod hodie faci-
ciunt Sacramentarij, Calviniſtę & Cingliani.

Videamus nunc, quibus modis Romani Catholici
errantes Sacramentarios in viam reducerint, & quibus
remedijs ægrotas hominum mentes ſanauerint.
Biterris, vt dixi, ſuperatis, cruce ſignati milites Sacra-
mentariorum 7000. in caſtro Mineruę 150. in Pro-
uincia Narbonenſi 400. Pariſijs 40. contrucidarunt,
in caſtro Vari, Toſoſanę ditionis 400. combuſſerunt,
80. decollarunt: Almericum principem à patibulo ſuſci-
penderunt: Dominam caſtri Girardam in puteum
demere

Chriſtianus Maſſ.
lib. 17. Chro. Vinc.
Par. 3. hiſt. Spe. lib.
29 cap. 9 106. Ant.
Par. 3. Sum. hiſt. 67.
append. Bal. cent.
3. cap. 67. append.
Paulus Aemil. lib.
6. de geſt. Franc.
Blondus Decad. 2.
lib. 6. Nauclet. ge-
ner. 21.

Controvers. de S. Coena Domini. 117

demersam, lapidibus obruerunt: Biturigibus septem mille confoderunt: in Castro Agenois 74. strangulauerunt, ceteros fumo nathera sul miserunt. Similiter expugnato Careo, Apistagio, Galliaco, Causaco, Fano Marcelli, Fano Antonij, Modaco, & alijs vrbibus, ferro, igni & laqueis, quæ Catholicorum Romanensium argumenta sunt, cum miseris Sacramentarijs conuentum, actum, & disputatum fuit.

Anno sequenti, qui fuit à Christo nato 1213. iterum collectis viribus, ope & auxilio Petri Arragonum Regis, Comitis S. Egidij, Comitis Fuxi, & aliorum confirmati, Simonem Montisferrati Comitem, & Cruce signatorum Ducem in Castro Murello obsederunt. Sed hinc eruptione in hostem facta, septendecim millia Albigenensium cecidit, neq; suorum plures in acie desiderauit, nisi octo & vnum ex nobilitate, si modo scriptores vera memorant. Victoriâ hanc idcirco Deus illi concessit, quia plenariam peccatorum remissionem à Pontifice promissam, admittere noluit.

Affecti hac clade Albigenes, cum de Christianorum auxilijs desperassent, ad Regem Maroccensem, Miramolinum, Saracenum in Affricam confugerunt: & quia Saracenicus Alcoranus, à Sacramentaria opinione parum aut ferè nihil discrepat, facile optinuerunt & copias militares ab eo impetrarunt. Contracto igitur exercitu Affricano, in Hispaniam ingressi sunt Saraceni, vt Sacramentarijs Albigenibus subsidio contra hostes Catholicos venirent: sed priusquam vires suas cum Albigenibus coniungerent, 16. Iulij, anno Christi 1214. cæsi sunt, amissis in prælio sexaginta

Auentin. in Anal.
Boior.

Platina in Nocens
tio 3.
Blondus Decad. 2.
lib. 6.

Naucerus in Ges
ner. 41.
Fulgofus lib. 1.
cap. 1.
Bernhardus de Lus
cenburgo in Catal.
Hæret.

millibus, & Rege in fugam coniecto. Occuparunt ta
men in eo bello Saraceni Regnum Beticæ, idq; ad
tempora vsq; Alfonsi & Elizabethæ Castellæ Regum
obtinuerunt. Neq; mihi dubium est propediem fore,
vt posterius mei, Calvinistæ, præsertim qui adhuc latent,
Barbarorum auxilijs contractis, magnam hostibus
suis cladem sint illaturi.

Michael Ritus lib.
2. de reg. Francor.
Robert Gaguin.
lib. 7. cap. 1. hist.
Franc.
Balæus Cent. 3.
cap. 97. Append.

Vixit Coloniae Monachus quidam, ordinis Præ
dicatorum, annis ab hinc septuaginta, qui scriptis pro
didit, in hoc Albigenfium tumultu cæsa fuisse centes
na millia Sacramentariorum. Ludouicus etiam Auenio
uus, Rex Galliarum, anno Christi 1228. Auenio
nem obsedit, & tandem expugnauit, eiectis illinc omni
nibus Albigenfium reliquijs. Postea, anno 1236. Ro
bertus Brugensis, ex Schismatico & infideli, factus Mo
nachus Dæmoniacaster & Inquisitor, ope Regis Gal
liæ multa millia Patrinorum & Bulgarorum (his enim
nominibus Albigenfij nominantur) in Gallia & Flan
dria interemit. Neq; vos frustra mentionem Flandro
rum in hac historia fieri cogitetis, quandoquidem illis
in locis, & prope etiam in omni Belgio, etiam Othone

Cæsar. dist. 9. ca. 3.
52. 55. & 56.

Quarto imperante, complures fuerunt Sacramentarij
& quidem ex Sacerdotali ordine, plures quam hodie,
qui hoc Sacramentum in luto prouoluerunt, pedibusq;
conculcârunt. Quin etiam Presbyter quidam
Coloniensis ad S. Andream, in quodam colloquio dix
it: Ego semper putabam, speciem panis & vini post
consecrationem tantum esse Sacramentum, hoc est,
signum & repræsentationem corporis & sanguinis
Christi. Quod autem sunt, qui dicant & scribant, illis
temporibus diluuium inundasse Belgium, & centena
millia,

Cæsar. dist. 7. ca. 3.

Controvers. de S. Cœna Domini. 119

millia hominum in aquis perisse propter Albigen-
sium Religionem, & Cœnæ Domini prophanationem,
id à vero alienissimum est. Nam ideò Belgicæ vrbes
pœnam luerunt, quòd veritatem doctrinæ Albigen-
sis agnoscere, & acceptare noluerunt.

Possẽ adhuc multò plura commemorare, quæ
hoc seculo in re Sacramentaria raptim atq; turbatè ac-
ciderunt, nisi temporis exiguitate, & rerum aliarum
multitudine excluderem. Sed quia propositum mihi
est, totam historiam ab initio vsq; ad finem pertexere,
vt intelligatis, quæ cuiusq; Sacramentarij fuerit opi-
nio, & quibus in diuerticulis singuli latitârint, quodq;
longè maior Sacramentariorum numerus fuerit illis,
quam nostris temporibus: idcirco in aliud tempus ista
rescribam, & hoc conuentu peracto, data occasione, co-
ram hoc honestissimo cœtu prolixè omnia percen-
sebo.

Duo supersunt, quæ vobis exemplo Albigen-
siorum in memoriam reuocanda iudico: alterum, vt dili-
genter apud animos vestros cogitetis, quæ facies Ec-
clesiæ tum temporis, & quæ nunc proximè præteritis
viginti annis, in aliquibus florentissimis regnis fuerit:
quam pijs conatibus Sacramentarij sanctam de Cœna
doctrinam propagare: aduersarij verò, quibus artibus
hanc radicatus extirpare conati sint. Enimverò si
ista tempora cum Albigeniorum gestis componan-
tur, ouum ouo non erit similius, quàm Calvinistarum
historia historiæ Albigenisium: De qua re iudicent
eruditi, & quid amplius à viris bonis cogitari possit,
diligenter expendant. Alterum, quòd Albigenisium
clades & miseria longè maior fuerit, quàm Christiano-
rum,

norum sub decem primitiuae Ecclesiae persecutoribus, Nerone, Domitiano, Traiano, Vero, Seuero, Maximiano, Decio, Valeriano, Aureliano, Diocletiano, crudelissime ab hostibus suis oppressorum. Neque enim vlla secta fuit, quae tantis viribus, tantoque conatu Religionem suam armis propugnauit, quam haec Albigensium factio, quae etiam foedus cum Barbaris & exteris nationibus iniuit. Referunt autores, quod Diocletiani & Maximiani crudelitate intra triginta dies, septendecim millia Christianorum interfecta, & martyrio coronata fuerint. Sed quae ista sit proportio, si cum Albigensium numero conferatur? Iuardus Monachus, cui optimus Imperator Carolus magnus mandauerat, vt ex omnibus historijs & Martyrologijs numerum eorum colligeret, qui propter fidei Christianae confessionem omnibus temporibus interfecti essent, instituta diligenti inquisitione, tandem inuenit quod singulis diebus, 300. Martyrum anniuersaria memoria (nam Ethnica mortuorum Christianorum *αποθνήσκουσιν* nondum erat in naturam rerum introducta) passim celebraretur. Quod si 365. dies (tot enim annus in se continet) accipias, & 300. illis Martyribus multiplices, prodibit numerus, sexcenties & nouies mille quingentorum Martyrum. Ingens haec est, & penè ineffabilis multitudo. Sed nos Sacramentariam longe superamus hunc numerum, vt suo tempore id patebit. Nec tamen tot caedibus innocentium sanguinolenti tyranni exatiati sunt, vt non etiam in reliquias nostras dirissima quaeque statuerint, fortunaeque nostras in id discrimen adduxerint: vt, nisi Deus Opt. Max. hanc Sacramentariam doctrinam conseruatam voluisset.

Marius Belgae lib. 1.
 cap. 3. de schismatibus.

Fascicul. tempor.
 aetat. 6. fol. 64.
 Naucler gener. 28.
 Polydorus Verg.
 lib. 6. cap. 2. de re-
 rum inuentor.

lisset, iam olim ex hominum memoria prorsus fuisset
abolita. Non possum hoc loco crudeles, & plus quam
inhumanos, omnium doctrinæ nostræ hostium, præ-
sertim Regum Galliæ & Reimundi, Comitis Tolo-
sani, conatus reticere. Extant decreta sanguinaria
contra nostros, apud Papyrium, Annalium scripto-
rum, quæ hîc recitare, nimis foret prolixum. Vos ipsi,
qualia sint, legendo cognoscite. Dubium mihi nō est,
si ea diligenter pensitetis, quin illicō sitis intellectu-
rî, quàm atrociam, ob Religionis nostræ confessionem, si-
mus perpessi, & quàm immanium flagitiorum rei
acti. Cum autem nusquam liceret tutis viuere in Gal-
lia, multi pientissimi & optimi viri exulare coacti
sunt; & multi Orthodoxi Sacramentarij extremos
Britannos adire maluerunt, quàm cum impijs Vbiqui-
tarijs habitare. Idc̄q; iusto Dei iudicio: vt ingratitude
hominum fuga bonorum puniretur, & veritas in alijs
locis propagaretur.

Papyr. Mafonus
lib 3. Annal. Franc.

Anno igitur Christi 1250. Albigesiorum doctrinæ
na etiam in Angliâ caput extulit. Nam alijs in locis
inquisitorum Hæreticæ prauitatis tanta erat crudelis
tas, vt nemo Albigesius ne hiscere quidem auderet.
Itaq; factum est, vt Sacramentaria doctrina intra pa-
rietes priuatos latuerit. Demū anno Christi 1306. Ere-
mita quidam, in templo D. Pauli, apud Londinienses
publicè affirmavit, Sacramenta nequaquam à Christo
ita esse instituta, vt à Catholicis administrantur &
vsurpentur. Pœnam hanc esse ingrati huius mun-
di, qui contempta & neglecta Berengarij doctrina,
quàm gratis conseruare potuissent homines, som-
nia Monachorum Prædicantium & Minorum, tan-

Balæus Cent. 4.
cap. 4. Append.

Balæus Cent. 4.
cap. 82. Append.

Q quam

Sabellicus Ennead.
9. lib. 6. fol. 735.

quam locustarum strepitus audire & approbare cogatur. Hinc illa aduersariorum meorum vox profecta est, quod dicunt, ex morte meorum discipulorum suabinde nouam progeniem viperarum exoriri, sicut ex medullis hominum mortuorum serpentes pronascantur. Censentur autem, vt & hoc obiter addam, ordinis Prædicantium vna & viginti prouinciæ, Cœnobia quatuor millia centū quadraginta tria. Et in his iniustiorū sex & viginti millia, quadringenti sexaginta millia. Hanc proluuiem ociosorum ventrum stulti homines enutrire & cibare, & malam insuper ab illis gratiam referre coguntur. Nunc ad propositum reuertamur, & in percensendis Sacramentarijs pergamus.

Sebast. Franc. in
Chron. fol. 400.

Dictum est huc vsq; de Albigeijs, & quanta animorum contentione, sumptis armis & bellis excitatiss, Sacramentarium dogma illi defenderint. Sed quia Religio armis non potest obtineri, propterea quod inferiores à potentioribus opprimuntur, ideo inferius temporibus doctrina Berengariana multo auctiori & laudabiliori ratione resuscitata fuit. Anno enim Christi 1315. prodijt nouus ordo Flagellantium, siue Niniuitarum, qui doctrinam Sacramentariam in vniuersa Germania, inter alios articulos suæ professionis etiam hominum animis instillabant. Decimus quintus Religionis Flagelliferæ articulus est hic: Si Christi corpus esset in Cœna, iam dudum esset absumptum, et siamli montem sua magnitudine æquaret. Decimus septimus hic est: Si Christus est in Cœna, tum Sacerdotes Missarij longè erunt deteriores Iuda Iscariothe, qui 30. illum vendidit argenteis. Peruagata est hæc secta multas nationes, durauitq; ad años quadraginta, &

Alphonsus de Cas-
tro lib. 2. parag.
Aqua aduers. hæ-
ret. omnes.

multos præstâtes & graues viros sectatores habuit, ita vt sepe numero aliquot millia Flagellatorū, vnâ iter facerent. Sed vt probè intelligatis, quî nam illi Berengariani fuerint, breuiter ex historijs id commonstrabo, in quibus hæc leguntur.

Profecta ex Germania superiore mala quædam, & miseranda mortalium secta, qui fratres Cruciferi & Flagellatores vocabantur, crucibus rubris erant signati à fronte & à tergo, vagabantur per varias classes, bis se palam de die, semel de nocte clam nudos ad sanguinem vsq; flagellabant, nemo ex illis mendicabat, nemo in consortium admittebatur omnino inops, nemo nisi peccata sua confessus, nisi de consensu suæ coniugis, nisi iniuriam omnem inimicis remisisset. Hos adeo admirati sunt initio Germani, vt certatim ad mensas omnes vbicq; suas inuitarent. Sed nusquam his pransi sunt, aut morati vltra diem aut noctem vnâ. Cœpit se illis iungere ex omni ferè ordine & ætate magna hominum multitudo. In Flandria, Anglia, & multis Germaniæ locis illis sociabantur sectæ quædam nouæ, quæ Lollardi, Cellani, Beggardi vocabantur, simul Monachæ quædam, quas Lutas ætas appellabat, ortæ (vt Castiensis refert) ex Vuicleso Sacramentario nostro, quarum Colonia aliquot millia reperiebantur. Cœperunt & concionari ad populum, sed nec Sacerdotes, nec Euangelion, nec rem diuinam, IPSVM QVE CORPVS DOMINI REVEREBANTVR. Soli suæ fidebant opinioni. Asserebant inter alia, si quis eam flagellationem per dies 33. contínuasset, omni crimine esse purgatum, omnem illi peccatam & culpam esse remissam. Finxisse & quædam res feruntur

Ioan. Anst. lib 7.
Anal Boior.
Fascicul. tempor.
ætate 6. fol 85
Tritheim. in Chro:
Hirsaug 292.
Prateol. lib. 6. ca. 8.

Balaus Centur. 4.
cap. 2 Append.
Prateolus lib 4 ca.
7. Catal. Hæret.
Alfonfus aduers.
hæres. lib. 2. parag.
Aqua hæres. 2.

feruntur miracula. His se quoque adiunxerunt perditissimi quique, ut exules, fugitivi, seditiosi, decoctores, adulteri & adulteræ, scortatores & scorta, & qui a re alieno nimis premebantur. Fures præterea & homicidæ, latrones, periuri, & eiusmodi facces hominum: si modo vera sunt, quæ aduersarij de nostris memoriæ prodidère.

Alphar. Hispan.
Minor. lib. 2. de
planctu Ecclesiæ.
Naucler. gen. 46.
Philast. lib. 2. ca. 17.

Erat ex illorum grege quidam Bertholdus Rorobacensis, Lolhardus, qui adstruebat, hominem deosum in perceptione cibi communis tantam posse consequi gratiam, quantam in Eucharistiæ Sacramento. Dicebat enim, cibum esse duntaxat spiritualem. Atque hic Bertholdus, anno Christi 1355. Spiræ pro Hæretico exustus est. Cœpit autem hæc Lolhardorum secta, anno Christi 1314. & multi illorum in locis tectis & clandestinis latitabant. Audiuiſtis antè de Sacramentarijs, qui ab hostibus suis oppressi fuerunt: nunc etiam de viuis martyribus auditis, qui seipſos affligebant & flagellabant, neque tamen à Catholicis ferri poterant: propterea, quod genus doctrinæ nouum & Sacramentarium proponerent. Itaque factio ista Pontificis cum consilio, & principum opera ubique dissipata, penitusque subuersa fuit.

Cum autem multi sic de vtrisque, puta Albigensibus & Flagellantibus, iudicaret, quod illi in excessu, hii in defectu peccassent, alteris nimio furore armorum sua propugnantibus, alteris nimia tolerantia & abiectioe sui, veritatem doctrinæ Sacramentariæ comprobantibus, repente in Angliâ exortus est Ioannes Wiclefus, qui mediâ quadam viâ incedendum putauit. Is anno 1352, ut Prateolus refert: vel, ut Balæo visum,

sum, 1360, editis quadraginta quinque suæ Religionis propositionibus, tertiam hanc esse voluit: Christum non esse in Sacramento altaris identicè & realiter, in propria præsentia corporali. Et hanc ille doctrinam neque armis tutatus est, neque hypocritica flagellatio- ne asseruit, sed Tropis & Schematis confirmauit & declarauit.

Quamobrem etiã multos discipulos, & rei noue no- uos ad stipulatores, ita vt fit, celeriter adeptus est: & in his Eduardum Angliæ Regem, & filiũ eius Ioannem, Lanceltriæ Ducem, principes item complures, & ma- gnum aulicorum numerum, denicq; totam penè An- gliam in sententiam suam pertraxit: ijs tantum exce- ptis, qui pro sacrificio suo Missatice solliciti & anxij erant. Ab eo tempore, Vuiclefi doctrina vniuersam Europam longè lateq; occupauit. Anno autem Chris- ti 1382. Archiepiscopus Cantuariensis, omnibus totius Angliæ Regni Præsulibus conuocatis, Londini Ecclesiastica Concilia celebrauit, vt Vuiclefi opinio Sacramentaria in illis condemnaretur. Sed cum hora secunda pomeridiana omnes essent congregati, in solis- tus & terribilis terræmotus (si Balæo habenda est fi- des) vniuersam Angliam perualit: vnde omnes, exce- pto Archiepiscopo, mirum in modum deterriti, ab in- cepto negotio desistendum censuerunt. At ipse auda- cior quàm prudentior, omnia in diuersum interpreta- batur, & delapsos eorum animos in malitia confirma- bat. Supra modum prodigiosus fuit ille terræmotus, quo simul tremuit tota Insula. Nunquam etiam visa est Solis Eclipsis notabilior a passione Christi vsque, quàm eo tempore. In hunc modum excitato terræ-

Thomas Vualdes- nus Tit. 2. cap. 6. lib. de Sacramenta libus. Prateol. lib. 9 cap. 20. catal. he- ret. Alфонс. de ca- stro lib. 2. Parag. De adoratione. hæ ref. 1. & lib. 6. Pa- rag. Eucharist. hæ ref. 2. Kyriander in lib. de persecution. Eccles. Balæus cent. 6. cap. 1. Balæus cent. 6. cap. 25. & 63. Append.

Idem eodem loco & cent 7. cap. 14.

motu, & horribili inducta Eclypsi, Deus haud obscurum veritati Sacramentariae Religionis testimonium perhibuit.

Mortuo Vuiclefo anno ab illius exitu 41. Anno Christi 1428. doctrina hæc preciosissima & saluberrima, in Concilio Senensi nefarie damnata est: ipse è tumulo effossus, & pro Hæretico, iussu Martini Quinti Pontificis, concrematus est: quæ res illi magnam apud omnes pios sanctitatis & veritatis laudem conciliauit. Reliquit iste filius meus præclaram posteritatem, & copiosam sobolem: cuius hæc extat in peruetusto scriptore Genealogia: Vuicleff genuit Stephanum de Colonia, Stephanus genuit Mathiam de Vuessälta, Mathias genuit Magog de Sofato, Magog genuit Ancuma, Ancuma genuit Stanislaum, Stanislaus genuit Poliez, Poliez genuit Chus, Chus genuit Marcus, Marcus genuit Zdenkum, Zdenkus genuit Chuch, Chuch genuit Comptum, Comptus genuit Michalim, Michalim genuit Bonim, Bonim genuit Hieronymum Pragensem.

Catal. test. veritat.
in Petr. Dresdensis
fol. 498.

Bakus cent. 6. cap.
94. & 78. & 85. &
92 cent. 7. cap. 50.
& 10. & 63. & 86. &
70. & 76. & 97. &
18. Cent. 8. cap. 19.
& 28. Catalog. test.
verit in Ioan. Vuic-
cleff. fol. 494.

Sed præter hos alij etiam fuerunt Vuiclefi asseclæ & eruditi discipuli, quos ille post mortem suam defensores Sacramentariae Religionis acerrimos reliquit. Eorum nomina sunt hæc: Gualterus Britte, Ioannes Astone, Ioannes Aschuardi, Nicolaus Herforde, Ioannes Puruccis, Richardus Vuith, Ioannes Olderaestel, eques auratus, qui martyrio fidem suam confirmabat, Petrus Clarke, Guilelmus Taylour, Guilelmus Vithe, Petrus Payne, Philippus Noris, Ioannes Treuissa, qui omnes fuerunt celeberrimi. Nam illorum virtute & opera, doctrina Vualdensium & Albigelorum

Controuers. de S. Coena Domini. 127

rum, & Sacramentaria opinio ad 14. seculum vsque à nato Christo literis & linguis propagata est.

Igitur 14. seculo initium capiente, hæc doctrina Vualdensium & Vuiclefitarum, præsertim articulus de Coena Domini, cum multis in locis, tum præcipuè in Bohemia gliscebatur. Ne autem extingueretur, commodè Oxonio ex Anglia Pragam aduentabat Nicolaus quidam, ex nobili domo, quam putridi piscis vocabant: qui illis in locis studia literarum secutus fuerat. Is secum ex Anglia ingentem Vuiclefi librorum numerum afferebat in Bohemiam, quorum duoscentos præceptor huius Nicolai Vuiclefus conscribatissimus. Nam sæpe viginti millibus, & nonnunquam triginta millibus discipulorum frequentabatur: qui ex omni Germania, Saxonia, Polonia & Bohemia, capessendi ingeniorum cultus gratia, illo confluebant. Summa verò rerum, & totius literariæ Reipub. gubernaculum, penes Germanos stabat, quorum plerunque erant quinque millia. Hæc res Bohemis, hominibus natura ferocibus, ægerrimè faciebat. Itaque aliam viam obtinendi principatus in Schola, præter Vuiclefi doctrinam, non reperiabant. Nam hæc subtilis contemptio Maiestatis Christi, rudia et crassa Germanorum ingenia longè superabat. Mirificè ergo à Bohemis vexati Germani, & magno affectu tædio, locum dederunt aduersarijs: & quodam die bis mille Praga excesserunt: quorum multi Lipsiam, multi Cracouiam, alii qui Erfordiam, plurimi Ingolstadium se contulerunt. Hac ratione Bohemi Academiae Pragensis summam à Vuenceslao, qui Ignaui cognomen accepit, impetrâs

Aeneas Syluius de
orig. Bocmor. cap.
35. 36. 37.

petrârunt, & Vuicleficam doctrinam publicè docendo, prælegendo & disputando, non sine laude & fructu asseruârunt.

Fuit ex horum numero etiam Ioannes Hufs, qui etsi in alijs articulis cum Vuiclefo rectè sentiente conuersa est, repudiabat. Ab eo proximus fuit Hieronymus Pragensis, vir summę authoritatis, & maxima orationis eloquentia, qui cum Vuiclefo idem planè in omnibus sentiebat.

Concil. Constan.
Sess. 8. Tom. 3.
Concil. fol. 790.
Platin, in Ioan. 24.

Cum autem anno Christi 1415. tota Vuiclefiana doctrina, in Synodo Constantina esset damnata, & Hieronymus Pragensis exustus, & omnes Hufsitę & Vuiclefitę promiscuè ab Ecclesia excommunicati & proscripti, neque iam aliud vllum genus argumentorum à Pontificijs nostrę religioni apponeretur, quam carnifices, rogi & laquei: ibi demum Ioannes Zisca, quidam ex nobilitate Bohemica, Vuiclefi discipulus, in lucem prodijt, & se pro duce Vuiclefitarum gessit. Sed vt perpetuus nostrorum mos est, primum impetum in templa, altaria & simulacra fecit: quibus dissectis, & solo æquatis, in aperto campo trecentas mensas extruxit, prorsus de Caluini sententia, vbi triginta millia hominum, eodem planè ritu, quo hodie Calvinistę, Cœnam Domini administrârunt & celebrârunt. Preterea arcem communiuit, in qua hostium insultus sustineret, eamque Thabor, & milites suos Thaboritas nominauit. Regi Bohemorum audacter se opposuit, omnesque aduersantes sibi interfecit: & Anea Syluius teste oculato, Vualdensium et Vuiclefi doctrinam armis, sic vt talem militem decuit, strenuè defendit.

Naucler. gener. 47.

Syluius ib. cap. 40.

Aeneas Syluius de
Orig. Behem. cap.
35.

pro

protexit. Nam vndecies cum hoste conflixit, neque vnquam nisi victor ex acie recessit: quæ res non obscurum diuini fauoris indicium, & certum veritatis doctrinæ argumentum fuit. Postremò idem Zisca subditos, qui contra opinionem et conscientiam suam, Deo quàm hominibus maiorem debent obedientiam, contra Magistratus ad iram concitauit, nihilq; horum intermisit, quæ hominem Sacramentarium, heroïco Spiritu ornatum, facere oportuit. Cæterum qui, quante animositate subditi Magistratibus suis se tunc opposuerint: quanta crudelitate Magistratus subditos ac ciues suos, nulla interposita causæ dijudicatione, armis oppresserint: quantum sanguinis vtrinque profusum: quot expugnata templa: quàm stolidi fuerint Germanorum infania, qui cruce Pontificia signati, cædis & rapinis, gratum Deo cultum se præstituros, & sua peccata se expiäturos opinabantur, si Orthodoxos interimerent: qualis denique & quàm tetra Ecclesiæ Christianæ facies toto illo bello Sacramentario, quod vltra viginti annos durauit, extiterit: hæc omnia melius & euidentius intelligi non poterunt, quàm si superiorum temporum, quibus in Gallia & Belgio Sacramentarij cum suis Regibus intestinum bellum gesserunt, cum historia Bohemica diligenter conferantur.

Neque tamen vnus tantum generis omnes Sacramentarij Bohemici fuerunt. Nam Ioannis Ziskæ semetarij, primùm dicti sunt Thaboritæ, vt modo docuimus, deinde mortuo Zisca, nominati fuerunt Orphanij: alij alijs nominibus appellati: de quibus Ioannes Niderus Noribergensis, qui illis temporibus vixit, sic

R

scribit:

Ioannes Nider lib.
3. sui fornicarij
Pratecolus lib. 13.
cap. 6.
Syluius de orig. Bo
hem. cap. 48. Vide
Sleida. lib. 3. Com.

scribit: Tres, inquit, Hæreticorum sectæ in Bohemia
extiterunt, Pragensium siue Hursitarum videlicet, qui
alijs tolerabiliiores & mitiores, Thaboritarum, & Or-
phanorum, Orphani autem dicuntur propterea, quod
mortuo Zisca, quem inuincibilem putabant, ingens
mæror seditionis illum exercitum inualisse, perinde
atque orphani vel orbati essent tanto eorum duce,
sub quo prædas agere solebant. Ex quo effectum, vt
Thaboritæ in duos exercitus diuiderentur, & aliqui
Orphanorum appellationem, ob ducis sui interitum,
sibi inderent. Hi porro Orphani Morauiam vicinasque
regiones assiduis incursionibus infestabant. Inter
quos post Ziskam, quidam Procopius nomine, eorum
dux & patronus factus est. Tandem autem tanta sunt
cæcitate percussi, vt vna secta aliam inuaderet, & vic-
trix victam occideret.

Syluius V. S. cap.
43. Naucler. gener.
48. Pratecol. lib. 2.
cap. 16. & lib. 13.
cap. 4.

Sed & Orebitarum secta à monte Oreb nomen
& originem à Bedrico Stanicensi Morauo accepit:
verè Sacramentaria, quæ à suis aduersarijs in hunc
modum describitur. Fuit (inquiunt) & alia in Bohe-
mia secta, fratrum Orebitarum appellata: quæ terros-
rium Grecense vicinasque gentes magnis cladibus as-
fecit, pestifera atque immanis, neque Thaboritarum
crudelitate vlla ex parte inferior. Aduersus quam
Martinus Quintus P. M. nominatim cruciandam de-
creuit, neque tamen in plures annos extirpari potuit.
Huius sectæ homines, quoties Sacerdotes nostros in-
tercepere, aut igne cremauerunt, aut nudos rigente
hyeme super glaciem colligatos dimisere, et quos adeo
parui momenti existimauerunt, vt defectis virilibus
abire dimiserint.

Eiusdem

Controuers. de S. Coena Domini. 131

Eiusdem farinae erant Picardi sic dicti à quodam, nomine Picardo, ex Gallia Belgica oriundo, homine ex Albigenſibus reliquo: qui docebat se filium Dei esse, sicut Ioannes Leidenſis, qui & ipse fuit Sacramentarius, vel, sicut fecit Dauid Georgius. Hic Rheno transmissio in Bohemiam penetrauit, praestigijs quibusdam sibi fidem concilians, ac breui tempore non paruam mulierum virorumque plebem ad se traxit. Sed hanc factionem Thaboritæ penitus extinxerunt.

Non dissimiles horum fuere Sionij, de quibus veterum monumenta sic referunt. Ioannes Roatius, nobili loco natus, non longe à Cuthinis montibus, intra Syluas castellum ædificauit munitissimum, quod montem Sion appellauit: afferens ex eo loco veritatem aliquando orituram, quæ gentem Bohemicam libertate donaret. Vicinis infestus prædas agebat. Crimique itinera quæque infesta redderet, armenta, quæ Imperatori ex Hungaria aduehebantur, raperet, iussu Sigismundi castrum obsidetur, capitur, solo æquatur, Roatius cum 90. satellitibus, & Sacerdote Thaborita, capti, & Pragam ducti, vitam suspendio finierunt, furcarum triplici differentia: Sublimiori Roatius pependit, inferiori Martyres Sacramentarij: media Sacerdotem tenuit.

Sed quorsum hæc tam prolixè dicat aliquis. Eo nimirum, vt intelligatis, P. C. certamen hoc Sacramentarium nequaquam cum Carolstadio primum cepisse, vt quidam nugantur: sed à temporibus Apostolorum ad hanc usque ætatem, suis defensoribus nunquam caruisse: præterea, vt diligenter cogitetis de Spiritu fortitudinis, quo omnes Sacramentarij omni-

Syl. V. S. cap. 47.
Naocl. gener. 48.
Pratecol. lib. 14.
cap. 26.
Alfonf. Castrenf.
lib. 4. Parag. Coir
rus.

Syl. cap. 12.
Pratecol. 9. cap. 24.
Naocl. gener. 48.

bus temporibus ornati fuerunt. Postremo, vt cognita
 interfectorum multitudine, & tanto piorum marty-
 rum numero perspecto, doctrinam Sacramentariam
 pro vera, & innocentum sanguine confirmata, habeas-
 tis & agnoscat. Rebus autem in hunc, quem dixi-
 mus, modum constitutis: nouum Concilium Basileæ
 indictum fuit, anno Christi 1431, in quo non modo tri-
 um Pontificum pro triplici corona, aut verius, pro viri-
 di morionum caputio, & nescio quo liripipio, inter se
 dimicantium, dissensio confopiretur: sed etiam Vni-
 clesi reliquæ, & nostra doctrina condemnaretur. Es-
 rant eodem conuocati, saluo & meliori conductu,
 quam Huss & Hieronymus, Hussitæ & Thaboritæ.
 Et Hussitarum quidem nomine in Concilio respon-
 debat, Ioannes de Rokenzana: qui mortuo Subinco,
 Pragensi Episcopo, hosti Vniclesitarum (nam 200. li-
 brobus Vniclesi concremauerat) loci illius Episcopa-
 tum mirabili arte obtinuerat, cum Religionis Hussiti-
 cæ esset ex professo socius. Verum in Concilio suam
 & Hussitarum causam ita agebat cum Patribus & Ep-
 piscopis, vt in multis articulis vtrinque concordatis
 pax iniretur. Pro Thaboritis autem Sacramentarijs
 nostris respondebat Nicolaus Galæus, natione Bo-
 hemus, vir constans, & suæ opinionis tenacissimus:
 qui Patribus Concilij in omnibus confidenter oblo-
 quebatur, & Vniclesi doctrinam, quam multis Bohe-
 mis acceptam nouerat, alacriter propugnabat. Itaque
 noua occasio tum data, qua in fratres nostros à Ponti-
 ficis ferro & flamma rursus crudelissimè sauitum sus-
 cit. Animaduertebant enim Romanenses, & illorū sce-
 derati, extincto Zisca, bellicosos Thaboritarum Spi-
 ritus

Silius. Naucler.
 Præcol. lib. 9. cap.
 2. & lib. 12. cap. 6

Controuers. de S. Cæna Domini. 133

ritus non nihil cecidisse, & prius ipsos deleri posse, quam vires resumerent, sed animos tamen pertinacis um hominum infractos metuebant, Idcirco hominem Catholicum subornant, Mainardum & nobilem virum, qui se bellum meditari simularet, & ad eam rem sibi necessarios fore Thaboritas, qui sub Procopio militassent, cautè præ se ferret. Is ergo dictis obsequens, voce præconis edixit, vt omnes, qui sub se stitendia facere vellent, in horrea proxima sese reciperent. Introierunt tum in horrea Orphanorum & Thaboritarum millia, homines nigri, ad solem & ventum prorsus indurati & assuefacti, aspectu tetri & horribiles, & qui circa fumum in castris sedulo vixissent, aquilinis oculis, impexo crine, corporibus proceris, membris hispidis, cuteq; adeo dura, vt ferrum, quasi lorica repulsura videretur. Clausa sunt confestim horrea & ignis immissus, quo sax illa & colluies horminum, ignominiosum agmen, post multa, quæ patrauerat scelera, exusta, contemptæ demum Religionis pœnas dederunt.

Hac ratione iterum aliquot millia Sacramentariorum recenti fumo, quanquam innocentes & immentes, in cœlum subuolarunt. Sed nondum tamen omni ex parte incendium hoc Sacramentarium restinctum fuerat. Nam fauillæ huius ignis in vniuersam Europam transuolitarunt. Quicquid enim Berengasiorum, quicquid Valdensium, quicquid Albigerum, quicquid Viclesitarum in cinerem redactum fuerat, id omne, ardescente Thaboritarum rogo, interpolatum & resuscitatum est. Sicut enim excisa vepres, nisi stirpitis eradicentur, denuò solent repullu-

lascere, ita Sacramentaria doctrina subinde nouas vi-
res acquirit. Possent harum fauillarum ex libris Inqui-
sitionum Hæreticarum proferre quamplurimas, nisi
id tædiosum foret; sed vnum tamen atq; alterum
exemplum non inuitus recitabo, vt hinc de reliquis
cogitandi occasionem in animis vestris relinquam.
Anno 1468, Londini in Anglia faber quidam ferrar-
rius, & Ioannes Cleydon Pellio, & Richardus Tur-
myn pistor, exusti sunt, quod dixissent, id non esse rea-
liter corpus Christi, quod Sacramentaliter tractatur
in Ecclesia. Anno dein 1491, vt ex Masseo Sudouolga
Balæus refert, Parisijs quidam Magister, Ioannes Lan-
glois, & ibidem anno 1493, Hermonus Picardus, am-
bo negantes carnem Christi in Cœna, flammis exar-
mati sunt. Anno 1515, Nordouici in Anglia, quidam
sacrificus de Eccles, & Thomas de Bongar, (cum ad-
huc lateret Carolstadius) pro Sacramentarijs Hære-
ticis concremati sunt. Qui plura cupit cognoscere Mar-
tyrum nostrorum exempla, is Inquistorum libros,
& legat. Nam innumerabiles in illis Sacramentario-
rum copias inueniet.

Defessus sum dicendo, & longa Berengarij poste-
rorum serie percensenda supra modum defatigatus.
Itaq; hoc loco, quod vestra pace fiat, quiescam: & Car-
rolstadio filio meo reliquas dicendi partes committe-
tam. Nam is decimi quinti seculi historiam Sacra-
mentariam omnium optimè explicare poterit. Quod
vnum superest, vos rogo maximoperè, P. C. vt ea,
quæ dixi, apud animos vestros diligenter perpenda-
tis, memoriaq; sempiterna foueatis, & Berengarij in
negocij

Balæus Cent. 7.
cap. 50.

Idem Cent. 8.
cap. 50.

Idem cap. 62.

negocio de persona & Coena Christi, idem cum Papis
Istis, Iudaeis, Ethnicis, & omnium temporum Sacra-
mentarijs supradictis sentire, & deinceps quoq; sensus
rum esse, certo statuatis.

ORATIO CAROL-
STADII.

Tsi in hoc amplissimo grauisimorum ho-
minum confessu, nihil euenire mihi potus-
isset optatius, quàm vt proxima à Berengario
dicendi partes, huic Thomae Mone-
te Praesidis, demandarentur, Propterea, quòd ipse nos
eternis visis, & propheticis somnijs non minus, atque
ego, suam Theologiam addidicit, eamq; imperterrito
animo, tãquam alter huius seculi Gedeon, etiam cum
internectione aliquot mille hominum confirmauit: tas-
men, quia ita visum est Senatui, populoq; Sacramen-
tario, vt ego in percensendis ijs, quae reliqua sunt, pro-
grediar, age hoc officium, dicendiq; munus ego ne-
quaquam detrectabo, eademq; omnino fide, huius nos-
tissimi seculi historiam continuabo, qua superiores
illos, qui ante me dixerunt, vsos fuisse, animaduers-
ti. Atq; hoc eò libentius faciam, quòd video multa in
me esse, quibus ego cum parente meo Berengario
non immeritò videar comparandus. Ambo enim
non (vt aduersarij criminantur) Archidiaboli, sed
Archidiaconi fuimus: Ille in celebri ciuitate Turonen-
si, ego in celebriori, propter nostrum dogma, Vviten-
bergenfi; ille Parisijs, ego Romae literarum studijs
operam

operam dedi: Ille extinctum Simonis Magi de absentia Christi in Cœna dogma, in Gallia resuscitavit, ego in Germania restauravi, & novis flammis ita auxi, vt hoc incendium nullæ iam vires humanæ possint restinguere: Illi iam morituro suus apparuit Genius, mihi meus in templo, qui itidem meum mihi exitum haud obscurè denunciauit. Cum autem breuitas amica & grata sit, & insuper requiratur veritas, ego vtrique ita studebo, vt neq; nimia prolixitate, vobis tedium afferam, neq; inani verborum lenocinio vestras aures demulceam. Antequam autem historicam meam narrationem aggredior, maiorem in modum vos oro & obsecro, vt si fortè de me ipso, ac socijs meis durius loqui, aut quædam inconsulto & temerè effutire videror, id non tam senectuti meæ, quam veritati, cuius tantam vis, vt incredibiles cruciatus afferat, si contra conscientiam in iniustitia, detineatur, acceptum ferre, mihiq; ignoscere velit.

Slidan. lib. 3.
Comm.

Igitur illis temporibus, quibus Ecclesiæ Doctor Martinus Lutherus, propter Euangelij professionem, à Romani Imperij statibus, Ecclesiasticis iuxta & Politicis, Vvormatiam ad Comitiam euocatus fuit, multi boni & graues viri erant, qui hoc iter illi dissuaderent. Nam idem illi accidere posse iudicabant, quod Ioanni Hulsio, in Constantiensi conciliabulo, contra publicam fidem ipsi datam, accidisset. Solent enim Romenses nostri, quod Cardinalium horum pace dixerim, inauditos, & erroris nondum conuictos, pro Hæreticis Vulcano immolare, & igneo curru, quo Elias in cœlum subuectus fuit, ad superos mittere. Sed nihil tamen amicorum vocibus commotus, neq; minime aduersus

aduersariorum territus Lutherus, intrepido animo
Vvormatiam se iturum dicebat, etiamsi tot illuc essent
Cacodæmones, quot tegulae inhærerent tectis. Profe-
cto demum Luthero Vvormatiam, cum ob rem ibi
præclarè gestam, vt dicebatur, omnium hominum
linguis, literis & sermone celebraretur, dolebam ego,
& (quod inficiari non possum) vehementer hanc lau-
dem primò clanculum, post etiam aperte illi inuide-
bam. Itaq; mecum sic cogitare coepi: Hem, tu' ne Ar-
chidiaconus sis, & sordido cedas Monacho? Tu' ne
Romæ inter Deos penates tuam doctrinam frustra
comparaueris, cum ille Erphordiæ, inter ignobiles &
sordidos fraterculos latitauerit? Quid enim? prædica-
uit, disputauit, docuit Lutherus, an non idem fecit Car-
rolstadius? ille est Theologiæ Doctor, an non hoc
idem est Carolstadius? Cum hæc agitarem animo,
pulchrè mihi ipsi placebam, meq; per omnia cum Lu-
thero comparandum, & omnino pari honore afficiens-
dum arbitrabar. Deceptus autem hac mea opinione,
cum nomen meum paulatim Lutheri gloria obscu-
rius redderetur: coepi ego, absente ipso, commodam
inire viam, vt etiam mei aliqua haberetur ratio.

Igitur anno 22. supra millesimum & quingentesimum, Sléidan. lib. 2.
Vvitebergæ caput exerui, deiectis in æde stas-
tuis, & sanctorum simulacris, quemadmodum hodie
facere consueuerunt posteri mei, Caluinistæ & Cini-
gliani, qui crucifixi Christi imagines, pari cum Diabo-
bolis odio, diuinitus ita iussi, vt aiunt, persequuntur.
Sed hac arte cum parum processisset honos meus,
neq; ego hac re multum gloriæ mihi comparassem,
(nam pleriq; me statuam, truncum & stipitem dice-
bant,

bant, quasi qui cum staturis & laruis luctarer) idcirco cogitavi inire aliam rationem, vt aliquid essem. Quare de trito & populari Lutheri tramite deviaui, & maturo consilio cœlestes Prophetas sectari cœpi. Hi enim multa habebant somnia, multa visa, multa cum Deo ipso colloquia. Quare de testamento Christi varias institui disputationes, varia excogitavi glossemata, varios quœsiui colores, quibus verba Institutionis pingere: quanquam initio non statim intelligebam, quid meus in me agitaret Genius, aut quid quæreret. Erat tum hæc mea opinio, quia Particula, HOC, non congrueret cum præcedente substantiuo panis, ideo Christum præter panem, & nudum symbolum amplius nihil distribuisse suis discipulis, neq; illos præter panem & vinum aliud quicquam percepisse, sed aliqua temporis mora interiecta, a Christo, corpus suum digitis commonstrante, hæc verba fuisse prolata: HOC EST CORPVS MEVM: QVOD PRO VOBIS TRADITVR. Et si autem inter meos socios, Prophetas cœlestes, plenis buccis deprædicabam, virum quendam ignotum, nec antea mihi visum me conuenisse (quem admodum & per quietem nocturnam Cinglio, fratri meo, postea obuersatus est monitor) qui verborum Cœlestæ hunc esse sensum edifferebat: Cum post verbum, manducate, punctus sit, quo claudatur sententia, deinde noua sequatur periodus, & hæc propositio (HOC EST CORPVS MEVM) à maiuscula & vniuersali, vt vocant, litera incipiat, idcirco cum præcedentibus verbis, ACCIPITE, COMEDITE, nequaquam illa coherere. Tamen, quia de mea opinione adhuc incertus eram, & animo fluctuabam, idcirco primum

me

Controvers. de S. Coena Domini. 139

me suspicione nouitatis liberaui coram Luthero: quod istac tantum disputandi, & inquirendae veritatis causa, in medium attulissem. Nam & multi tum opinionem meam literis & linguis oppugnabant, & absurde me facturum aiebant, si ei, qui expresse dicit: *HOC EST CORPVS MEVM*, temere obloquerer, & contradicerem: *HOC NON EST CORPVS TVVM*. Deinde, cum negligi me viderem, & pro gloria ignominiam mihi paratam, ibi & consilium, & vitae genus mutauit. Nam deserta schola, ex Doctore factus sum agricola, ex pastore Ecclesiae, pastor pecudum Chembergæ. Mutato dein nomine, & reiectis honorum titulis, neq; Dominus, neq; Doctor, sed frater Andraeus, ab omnibus saluari cupiebam. Et vt maior esset humilitatis opinio, vnâ cum rusticis in syluas ibam, & ligna caedebam, eaq; in forum aduehebam, & vendebam. Vestitus tum erat mihi planè rusticus, alti perones, penula subcinericea, culter aurigarius, rupta vagina promicans. Hac armatura ornatus, propolam areuissiam, pyra tosta, silices, sulphurata ligna, & his similia, populo vendebam. Nam hac animi deiectione, & extrema humilitate magnum credebam me notum, magnam laudem inuenturum. Sed omnia attemptabam frustra. Quare Tigurum profectus, sententiam cum Huldricio Cinglio contuli, qui tum Ecclesiam istâ, vnâ cum alijs quibusdam regebat. Huic sum mopere arridebat inuentum meum, quòd Institutio nis verba non essent accipienda secundum literam. Veruntamen illud, *HOC*, vt à me exponebatur, nequam approbabat Cinglius. Et quia non multum

Lutherus tom. 2.
Vuitenberg fol.
112.

intererat, siue pronomen *hoc*, siue, *Est*, verbum nouo
 glossématique peruerteretur, idcirco facilis & prompra
 erat, ineundæ inter nos amicitia concordiaq; ratio.
 Elatus demum à Cinglio, & pristina dignitati resti-
 tus, atq; ex aratore Orator, ex rustico Archidiaconus,
 ex fraterculo Dominus Andraeas factus, mirificè in-
 concepta opinione profeci. Nam Tropologico, *hoc*
 in figuratum *Est*, transmutato, tantum fidei & laudis
 emerui, vt mox Basiliæam vocarer, ad suscipiendum
 illius Ecclesiæ regimen. Diu cum illic vixissem, &
 Christianæ Ecclesiæ fideliter præfuissem, tandem hor-
 ra mortis appetente, qua mihi redeundum erat ad pa-
 trem meum, qui me miserat, sub ipsa nouissima con-
 cione, quam habebam, in templo comparuit vir quis-
 dam oblongus & ater. Is ex oppositu suggesti consi-
 stens, proximum se Consuli locabat: sed mox templo
 egressus, domum meam se contulit, vbi neminem re-
 perit, præter vnicum filiolum, patri apprimè charum.
 Hunc ille apprehensum crinibus è terra sublimem rap-
 puit, quasi terræ allisurus. Mox eidem præcipit, vt pa-
 tri nunciet, affuisse atrocem virum, qui illum queritets
 reuersurum eum post triduum, & secum esse abdu-
 cturum. Vbi ego domum reuersus, ista comperi è puero,
 primum vehementer sum exterritus, animoq; percu-
 sus, sicut vos ipsi facile potestis conijcere, deinde præ-
 mœore in lectum me contuli, & tertio die, iuxta vo-
 cem angeli mei, è vita commigraui. Orto autem hor-
 ribili vento, qui æterni cuiusdam Spiritus præsenz
 tiam indicabat, sepultus sum, & in hunc vsque diem
 dormiui, dum ad frequentandam hanc Synodum à
 Genio bono exuscitarer. Atque hic vitæ meæ cursus
 fuit.

fuit, breuis ille quidem, sed propagando tamen dogmati Sacramentario sufficiens. Et quia sapius in mentionem Vlrici Cinglij, consortis mei incidi, per quem doctrina Sacramentaria, a me excitata, vires accepit: æquum esse arbitror, vt omnis vita illius, coram hoc laudabili optimorum vitorum confessu, honorifice describatur.

Igitur anno vigesimo quinto, supra millesimum quingentesimum, cum Pontifex Romanus, non sine magno multorum hominum offendiculo, Iubilæum, in toto Christianitatis orbe denunciasset, & orta iam Anabaptistarum Secta, belloque seruili conflato, facies rerum esset planè miserabilis: ibi Deus singulari quodam consilio, & magno totius Germaniæ commoheroa: qui, cum animaduerneret, vulgus hominum rebus nouis vbique locorum studere, & equo iam currenti leuissimis opus esse calcaribus, hanc opinionem Sacramentariam, quam diu occultarat, in medium protulit. Nam in hunc modum de semetipso edito scripto professus est: In hac, inquit, opinione de Sacramentis, diutius & pluribus annis hæsi, quàm dicere fas est. Neque quisquam nostrum vnquam credidit, quod in pane Coenæ tale aliquid, quod plerique somniabant, comedamus. Et quia intelligebat Cinglius, homo acutissimi ingenij, multos esse, quibus mea placeret opinio, & qui manibus pedibusque in hanc irent sententiam: quod panis esset panis, vinum esset vinum, neutrum autem caro, vel sanguis: idcirco animos hominum primò tentare cœpit, vt, quomodo essent cordati, quidque sentirent de ista doctrina, probè cognos-

Vide Mart. Kemnitzerium cap. 25, in lib. de sana doct. Coenæ Domini.

sceret. Nam glossariam meam interpretationem, multo pro absorta, & inconcinna habebant, neque illi per omnia assentiri poterant. Itaque verbis & sermonibus quibusdam primo egit Cinglius. Nam concepta opinio diu occultari non potuit, sed tandem in verba & vocem erupit. Sicut dicitur:

Omne superuacuum pleno de pectore manat.

Deinde vero literas de hoc doctrinae genere exaravit, & ad quendam Reutlingensem misit, ut illae à multis legerentur, & ipse de aliorum iudicio fieret certior & confirmatior. Quamprimum ergo animi aduertit, non defuturos opinioni suae patronos & asseclas, tandem ad mercatum Francfordiensem profectus est: edito libro, in quo ille multis verbis hoc conatur euincere, quod in hac propositione, **HOC EST CORPUS MEVM, verbū EST,** idem proferri valeat, quod **SIGNIFICAT.** Nam panem nihil aliud esse docebat Cinglius, quam absentis corporis signum, sive symbolum. Refert ibidem Cinglius, quod Seraphicam & Cherubicam interpretationem primum ex literis cuiusdam Bataui addidicerit. Tu Dathene, quaeso fac operae precium, & hanc Epistolam Batauinam legendo recita: vos, qui adestis, auscultate sedulo. Nam digna vestris auribus percipietis.

DATHENVS.

Dominus noster Iesus Christus veniam peccatorum saepenumero promisit: sed hoc illi extremum fuit animi propositum, ut mentes suorum discipulorum confirmaret.

mare. Quare promiſſioni pignus addidit, ne forte in aliquod dubium peruenirent. Sicut enim ſponſus ad roborandam fidem ſuam, ſponſæ dat anulum: acciſſe (inquiens) ego me tibi dedo: illa autem anulum ſuum accipit, & maritum eum ſibi eſſe credit: ideoque ſolum ſuum ab alijs omnibus auertit, vt ſuo marito ſoli placeat ita etiam Dei Eccleſia, panem & vinum à Chriſto accepit, tanquam à Sponſo, qui hoc pignore teſtetur, quòd ſeſe ſponſæ dediderit: ideoque firmiter credat Eccleſia, Chriſtum eſſe ſuum, vt qui propter Eccleſiam ſit mortuus, & propter eandem ſuum ſanguinem profuderit. Quapropter animum ab omni eo auertat, quod ante amauerat, vt ſoli Chriſto adhæreat: ſolum id quærat, Chriſto quod placeat, & pro ſe nihil ſollicita, omnem curam in Chriſtum reſiciat: de quo etiam credat, quòd vnus ipſius ſit propria, & quòd Chriſtus ſuæ Eccleſiæ in omnibus abundè ſufficiat. Hoc eſt verè Chriſtum edere, & ſanguinem illius bibere: ſicut ipſemet dicit Ioan. 6. Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, is in me manet, & ego in illo. Qui verò ſine hac fide ad Cœnam Domini accedunt, hi non Chriſtum, ſed Iudæorum Manna comedunt.

Romanenſes Scholæ, huius viuæ fidei nuſquam meminerunt, ſed aliam fidem, mortuam & inutilem docent. Nam ſibiſiſſis perſuadent, ſatis hoc eſſe, vt credatur, poſt factam conſecrationem verum Chriſti corpus ad eſſe. Et hoc quomodo fiat, multis conantur ſubtilibus argumentis demonſtrare, ſed tamen abſque omni ſcripturæ ſacræ adminiculo. Hæc autem fides, cum ſit hiſtoricæ tantum, neminem beare poteſt: id quod
omnis

omnibus liquido constat. Ceterum, an ista Religio sine causa sit recepta, & an etiam damnari mereatur, nunc indagabimus. Nam deprehendimus, quod hæc Religione consecratus panis adoretur, & pro Deo omnibus modis habeatur. Quid igitur est discriminis inter nos & Ethnicos, qui ligna & lapides adorant, si iste panis non sit Deus? Credebant illi, aliquid numinis inesse ipsorum simulachris: quod certe non inerat. Neque enim adorassent saxa, nisi crassa temeritate ad ducti, aliquid Deitatis in statutis esse iudicassent. Quod si dicat quispiam, verbum Dei nobis adesse, nempe HOC EST CORPUS MEVM: huic respondeo, verbum Dei id esse. Habetis enim vos Romanenses verbum Dei, idque etiam tum habuistis, cum Romani Pontificis tyrannidem eo confirmastis: vt cum Christus Petro dicit: Quicquid ligaueris super terram, &c. Hoc n. pro adstruendo Pontificum pestilenti primatu, inualidum esse, diligenti inuestigatione cognitum est. Quare etiam hic verbum quæramus, ne duces cæcorum sequamur, & vnâ cum illis in foueam incidamus. Equidem Christus vetuit, ne credamus illis, qui dicant: Ecce hic, ecce illic est Christus. Itaque illis non est fides à me habenda, qui dicunt, Christum esse in pane Sacramento tali. Quomodo enim me possim quasi ignarum & seductum excusare, si hanc Christi admonitionem non admittam? Hæc enim illa sunt periculosa tempora, in quibus, iuxta verbum Christi, talia fient. Apostoli de hoc Sacramento, in eum, qui sequitur, modum loquuti sunt: Accepit panem, fregit panem, &c. Patrem hi dixerunt, neque Romanensium doctrinæ meminere. Paulus 1. Cor. 10. non repugnat. Panis inquit

inquit, quem frangimus, non ne est communicatio corporis Christi. Non dicit: Panis est corpus Christi: sed, est communicatio. Quare non negat Paulus hoc loco verbum EST, idem valere ac verbum SIGNIFICAT.

Patet hoc ipsum ex comparatione panis cum victimis Iudæorum. Nam in his reuera nihil fuit permutatum: at nihilominus dicit, quod istæ victimæ sint & significant consortium cum Dæmonijs, quibus fuerint oblata. Ex quo concludit, fugienda esse idola: nisi victimæ indifferentē (*ἀδιαφόρως*) accipiantur & comedantur. Fuerunt temporibus Thomæ Aquinatis, qui dicerent, Christū esse in pane tanquā signo: hoc alij interpretati sunt Sacramentotenus, non corporetenus: quanquā Thomas hanc sententiā pro Hæretica habet & repudiât, & ab huius ore, tanquam ab ore Dei, Romanenses pendent. Veruntamen verba Christi confutari non possunt, cum ait: Si quis vobis dixerit, hîc est Christus, nolite credere. Præterea, quod Paulus in allegato loco dicit: Patres nostri omnes in deserto eundem cibum spiritualem comederunt. Agè verò videamus, quibus fundamentis Romanenses doctrinam suam stabiliant. Tam enim inusitata atque inaudita est, vt eiusmodi monstruosa sententia in nulla scriptura reperiat. Legimus Christum esse hominem factum, sed semel tantum in vtero virginis Mariæ. Hoc multi Prophetæ prædixerunt, hoc Christus sua vita, & sua morte confirmavit, hoc Apostoli prædicauerunt. Sed Christum quotidie fieri panem in manibus cuiusque Sacrificuli, id nemo Prophetarum tanquam venturum prædixit: nemo Apostolorum tanquam

rem gestam percensuit: sed in his verbis solis consistit, quod Christus dixit: *HOC EST CORPUS MEVM. & HOC FACITE IN MEI COMMEMORATIONEM.* Quod si hoc voluisset Christus, quod illi dicunt, sanè hoc verum verbum nobis sufficeret. At hoc mirum est, quod non eodem modo dicunt, Ioannem Baptistam fuisse transformatum in Eliam Prophetam, cum tamen de eo dicat Christus: Ipse est *ELIAS*, *Matth. 17.* aut Euangelistam Ioannem fuisse transmutatum in Christum, cum Dominus in cruce pendens, diceret ad matrem suam: Mulier, ecce hic est filius tuus: aut Petrum fuisse conuersum in Christum, cum Paulus dicat: Petra erat Christus, hoc est, significabat Christum. Cur istam sententiam nolunt in his etiam verbis Testamenti admittere: cum ipse dixerit, hoc esse faciendum in sui commemorationem? Visitata est loquendi ratio, vt memoria accipiatur, & intelligatur pro signo rei absentis. Mihi consuetudo videtur esse causa, quod aures ab hac sententia abhorrent: quam tamen in alijs locis haud grauatim admittunt. Aliam causam ignoro. Possem & alia proferre testimonia, vt cum Christus se nominat ianuam, viam, & portam. Et Ioan. 15, dicit Christus: Ego sum vitis vera. Illic tam horridi non sumus, vt ex Christo, aliquam in natura rerum vitem faciamus. Quid ergo nos hinc adigit in his Testamenti verbis, nisi imperium, & vis Romani Pontificis?

Vt autem melius tota res cognoscatur, sciendum est, panis spiritualis tria esse genera: Christum, qui fide manducatur, Ioan. 6. Manna, quod comederunt patres in deserto: & Eucharistiam Christianorum, hoc est,

est, panem Domini, de quo hîc agimus. De primis duobus legitur hoc Ioan. 6. Ego sum panis vitæ, Patres vestri comederunt Manna, & mortui sunt. Hic panis de cælo descendit, qui de hoc comedit, non morietur. Aperit hîc Christus discrimen inter panem Iudæorum, qui in deserto de cælo veniebat, & inter seipsum, qui talis est panis, qui se ipsum vult tradere, pro vita mundi. Manna Iudæorum significabat Christum cœlitus venturum, vt esset vita Mundi: sed tamen erat vnus ille panis, qui nobis est Christus, neque vitam dabat cuiquam. Ac proinde, qui comederunt, mortui sunt. Qui autem Christum comederunt, non morientur, sed in æternum viuent. De tertio addimus Paulum 1. Cor. 10. dicentem: quod panis, quem pro Christi memoria frangimus, itidem sit spiritualis cibus, vt fuit Iudæorum Manna. Hic enim panis de cælo descendit pro vita mundi: vt nobis significetur id, quod factum est: sicut Manna Iudæis significabat id, quod futurum erat. Quare noster hic panis, non est panis ille viuus. Nam multi eum comedunt, qui tamen moriuntur. Sic transitus filiorum Israël per mare rubrum, significabat transitum in vitam per mortem: non tamen omnes, qui mare transierunt, in vitam peruenerunt: sed hi soli, qui vera fide in Christum venturum fulti, mortem obierunt. Sic Baptisma nostrum significat transitum in vitam, per mortem: neque tamen omnes, qui baptizantur, ad vitam peruenerunt. Nam hi soli, qui cum Christo mortuo moriuntur per fidem, etiam cum illo resurgunt per fidem. Sic Manna in deserto significabat Christum, qui est panis viuus, & homines à morte æterna præseruat. At non

omnes ab hoc præseruati sunt, qui Manna comederunt, sed hi soli, qui venturum Christum vera fide comederunt, Manna enim significabat Christum, sed non erat Christus: Eadem est ratio panis in Sacramento: sicut Paulus testatur. Sic vt enim Manna non erat id, quod denotabat: neque omnes, qui illud comederunt, à morte liberabat: Ioan. 6. Ita panis noster non est Christus, quem similem ob causam denotat: neque omnes, qui eum comedunt, à morte præseruat. Quos circa Paulus nos admonet, ne quod malum est, appetamus, neu nobis ipsis placeamus, propter Baptismum & panem Domini: quasi Baptismi & panis causa aliquid amplius haberemus, quam Iudæi: aut quasi nos rem ipsam & veritatem rei possideamus, Iudæi verò solummodò signa & vmbas rerum habuerint quod non est. Nam Apostolus dicit: cibus vester spiritualis, est idem cibus, qui fuit Patrum. Et sicut ille nihil indulsit Patribus, quoties peccârunt: ita nec vobis paracet, nisi fidem habueritis operosam, quæ per charitatem benè agat, per quam solam Patres & nos id consequimur, quod per illorum & nostra signa præfiguratum est. Confirmat hoc Psalm. 15. Non permittes sanctum tuum videre corruptionem. De Christo hoc dicitur. Sed panis consecratus corrumpitur, & à muribus non roditur: Itaque necessario sequitur, hunc panem non esse Christum. Præterea, vt maximè detur, Christum virtute sui verbi esse in Cœna: & panem conuertiri in corpus Christi, aut in pane corpus Christi incorporari: ita, vt præcisè iuxta verbum, Christus hoc ipsum sit, quod est panis, citra alium sensum: tamen in vniuersa Scriptura nihil simile de Christo, aut illius discipulis

pulis factum esse deprehendis : ad quos tamen ille dixit, quod etiam maiora sint effecturi, Ioan. 13. Neque consentaneum est, si Christus hoc fecerit, & corpus suum cum pane unigerit, quod propterea quilibet Missarius idem possit praestare. Nam quibus, obsecro verbis isthac potestas & vis hominibus est concessa? Romanenses respondent, per haec : Hoc facite in mei commemorationem. Quod tamen incertum est. Nam bifariam verba haec possunt intelligi. Quod ego facio, hoc facite: vel, quod vos facitis, hoc facite in mei commemorationem. Si prius illud arrideat, erit itidem incertum. Sunt enim, qui teste Paulo 1. Cor. 11. affirmant, quod Christus prius consecrauerit panem, & postea demum haec verba (Hoc est corpus meum) de consecrato pane protulerit. At si etiam hoc detur, quod hisce verbis (Hoc est corpus meum) panis consecretur, quis tamen adeo sit audax, vt absq; mandato Christi corpus illius ore accipiat & manducet? Neq; enim mandatum habemus manducandi, si uocula **FACITE** ad consecratores, non autem ad manducatores sit referenda. Certè Christi verba Ioan. 6. aperte loquuntur, de manducatione fidei, non oris. Sin autem dicere velit quispiam, quod haec verba (Hoc facite in mei commemorationem) ita sint accipienda, vt si dicat Christus: quod facitis, hoc facite, id est, corpus meum manducate.

Cum autem nemo sit mortalium, qui hoc possit praestare, quid nobis agendum? An expectandum nobis, dum Christus veniat, qui nobis det, aut aliquem mittat, qui nobis dare possit, quod accipere nos iussit? Hic respondent illi, neutrum esse agendum, propte-

rea quòd Christus hanc vim & potestatem aliquibus concesserit. Quæro igitur, quibus verbis? Nam hæc vna sententia (Hoc facite in mei commemorationem) duas res significare non potest, neq; pronomen hoc ad multa potest referri. Alij tamen dicunt, quòd hæc vocula denotet Apostolorum opera, quippe qui talia fecerint, quæ perficere nullo modo potuissent, nisi si corpus Domini eis datum fuisset, etiam si hanc consecrandi potestatem non habuissent: ex quo par sit intelligi, quòd Christus occultam dederit vniuersæ Ecclesiæ potestatem ordinandi, & constituendi certas personas, sicut in ordinatione sacerdotali fieri consuevit. Responsio hæc obscura est, neq; digna refutacione. Quæro igitur amplius, cur panem consecret Sacerdos illis verbis, quæ diximus? Respondent illi, quòd solum hunc consecret, quem velit denotare per voculam hoc: quæ in consecratione est omnium prima. Sed quid hinc aliud sequitur, quàm vt homo plebei- ius, qui mentem consecrantis ignoret, cogatur credere, id esse Christum, de quo tamen certus esse nequit, vtrum sit Christus, an verò secus? Si enim de proposito Sacrificuli semper incertus esse debet, consecratio est, & de hoc illum dubitare, vtrum verum Sacramentum adsit, nec ne. Qui certè cultus Dei, est incertus. Sed omisis his obiectionibus, pergamus nunc de reliquis verbis consecrationis agere, quæ omnino talia sunt: Accepit Iesus panem, egit gratias, fregit, & dedit discipulis suis, dicens: Hoc est corpus meum. Quæro nunc, vtrum Sacerdos consecrans, ista verba pronunciet ex persona sua, an nomine Ecclesiæ Christi. Si ex sua loquitur persona, tum non Christi cor-
 pus

Controvers. de S. Cœna Domini. 151

pus, sed suum consecrabit. At neq; illud consentaneum est vero, vt ex persona Christi loquatur. Nam dicta verba, magis ad illos pertinent, qui rem gestam reſerunt, quàm qui ex persona Christi loquuntur. Præsertim non dixit Christus: Hoc facite in meo nomine, sed, in mei memoriam. Consuetudo sermonis hoc postulat, vt ad panem dicat Missarius: Ego te consecro, & frango, & distribuo in nomine Christi. Sicut, qui baptizat, ex persona Dei inquit: Ego baptizo te, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Hic affirmant illi, quod Sacerdos prima hæc verba (accepit, fregit, dedit discipulis suis) ex sua persona propria reſerat: sed post verbum (dicens) loquatur ex persona Christi. At neq; hoc responsum potest consistere, quandoquidem in consecratione calicis ita scriptum est: hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur. Nam hæc verba erant mutanda, & dicendum: qui pro vobis effusus est, siquidem Christus factum velit commemorare. Ex quo perspicitur, quàm obscura sint, & quàm incerta Romanensium insomnia, quæ illi in doctrinam de S. Cœna inuexerunt. An verò non esset consultius, simpliciter insistere verbis Christi: Si quis dixerit: hic est Christus, nolite credere? Cæterum & hoc doctrinam Romanensium suspectam reddit, quòd tanti momenti articulus, & qui in primis hominum animis debebat inculcari, non sit in Apostolico Symbolo comprehensus, & nihilominus in principio Decretorum Pontificis tam diligenter, & exquisitè de illo sit scriptum. Hæc res suspicionem auget, vt pro figmento Pontificio habeatur, aut potius pro summo apice doctrinæ Sathanicæ. Nam in hoc fundas

fundamento consistit totus Papatus. Sed enim Christi
 stus sola fide à nobis videtur: & sola fide colitur.
 Idemq; nos monuit, vt officia corporalia duntaxat.
 proximo nostro exhibeamus: sibi verò seruiamus Spiritu
 ritu per fidem. Quamobrem dicit, quòd corporali præ-
 sentia non multum proffit, eaq; de causa illam remouit
 ab oculis. Nisi ego abiero (inquit) paracletus non ve-
 niet. Hoc autem agit Diabolus, vt carnalem præsentia
 am obtineat, & omnia bona subuertat. Itaq; fraudes
 suas fucò tegit, dum Christi præsentiam, non in specie
 hominis proponit, sed in specie panis. Vbi autem panis
 iste oculis corporeis aspicitur, & pro Deo colitur,
 etiam ministerijs corporalibus indiget. Nam fieri non
 potest, vt Deus in Ergastulum includatur, & suo hono-
 re destituatur. Atq; hæc res tot preciosa templa, &
 templorum ornamenta protulit: hinc orta omnes
 lampades, omnes cærri, omnia vasa argentea, aurea,
 holosericæ vestes, tapetes, sacraria, & his similia. hæc
 res occasionem præbuit Monachorum & Sacerdotum
 immoderatis vluatibus: hæc res vnctionem Sac-
 cerdotum, & cœlibatum Sodomiticum peperit: Hæc
 res alteram Sacramenti partem Laicis, quos vocant,
 abstulit. In summa: tolle Sacramentum, & simul omni-
 nem Papatum, cum omnibus suis priuilegijs, & ipso
 fundamento sustuleris. Nec dubium est, quin aliqua
 do Papatus sit corruiturus: præsertim cum iam magna
 ex parte conciderit. Quòd si in Christo petra esset con-
 dificatus, sanè contra omnes tempestates posset con-
 sistere. Sed hominum figmenta non sunt perpetua,
 neq; inuicta. Quæ igitur sententia est verborum Chri-
 sti: Hoc est corpus MEVM. Sententia non latet. Neq;
 eni

enim panem vult transformare, sed hisce verbis (HOC EST CORPVS MEVM) seipsum vult tradere: vt si quis agrum vendit, & emptori tradit lapides, ligna aut culmum, & dicat: En trado tibi hunc agrum: & si fori traduntur. Nam eodem modo Christus se nobis tradit per panem, ac si vellet dicere: Accipite, comedite, nec vilipendite. Nam id quod trado vobis, significat meum corpus, quod vobis do. Si igitur istuc do, & si corpus in cruce pendeat, tum pro vobis pendeat. Quin imò, quicquid ago & acturus sum, id totum est vestrum. Hæc dulcissima verba, si rectè perpendantur, magno erunt solatio. Neque hoc etiam frustra est, quòd verbum EST pro verbo SIGNIFICAT accipitur. Nam aliquando significatiuè dicitur: vt cum quis de atra nube dicit: Hæc est certa pluuia. Nam ventura pluuia multò sic indicatur certius, quàm si quis dicat: hoc significat pluiam. Similes loquendi modos passim offert scriptura. Genes. 40. Tres vites sunt tres dies, Item: Tria canistra sunt tres dies. Et sequenti capite: Septem spicæ plenæ, sunt septem anni fertiles. Talibus exemplis abundant sacra litera, cum tamen Romanenses ex omni scriptura, ne vnum quidem pro suo commento possint afferre. At neque hoc possunt Romanenses demonstrare, vbi Christus aliquod occultum ediderit miraculum, quod pugnet cum experientia. Cæcis ille restituit visum, mortuis vitam, leprosis mundiciem. Et hæc ita fecit Christus, vt plerique homines ea viderent, & credere cogèrentur. Sed Pontificia colluies exercet inuisibilia miracula. Nam è pessimo ardelione, & turpissimo arque

indoctissimo homine, faciunt Pontificij sanctum, &
 doctissimum Abbatem, aut Episcopum. Neq; enim
 postea experiuntur homines, eum factum esse san-
 ctiorē aut sapientiorē: sed tantum sanctior & pru-
 dentior esse creditur. Sic scilicet exercet Pōtifex miracula:
 Redimit & animas e purgatorio, aliquid de pœnā re-
 mittit, quæ Deus propter peccata immittit, (vt ipse ias-
 citat) sed hoc agit pecuniæ causa, vt qui etiam de corp-
 porali pœnā peccati aliquid remittit: quod tamen non
 apparet. Nam in bello & peste, quos Papa absoluit,
 ij nullam habent præ alijs, qui non sunt absoluti, præ-
 rogatiuam. Quocirca inter panem, quo vescimur, &
 inter Christum, quo per fidem fruimur, constituen-
 dum est discrimen. Nisi enim quispiam distinguat &
 credat, se nihil aliud accipere, quàm quod ore sumat,
 hic reus est corporis & sanguinis Domini, & come-
 dit ac bibit sibi iudicium. Nam edendo & comedens
 simulat se habere Christum, à quo propter suam
 infidelitatem alienatus est. Tu autem, bone Deus, mi-
 serere nostri. Nam atrox & horribilis est hæc infidelitas.
 Filij Israël, postquam e Tyrannide Pharaonis eli-
 sent exempti, obsaturati sunt pane cœlesti, & citò des-
 seruerunt viam, quam illis Deus per Moſen commo-
 strarat. Fecerunt enim vitulum conflatilem, & adorâr-
 runt, & immolârunt ei victimas, & dicebant: Ecce, hi
 sunt Dij tui, qui te eduxerunt ex Ægypto. At quare
 tō retrior est nostra abominatio, quod à verbis Christi
 Doctoris nostri tam citò recessimus: qui ait: Siquis
 dixerit: Ecce hîc aut illîc est Christus, nolite credere.
 Nos tamen panem leuamus, & dicimus: Hîc est Deus
 noster, qui nos suo sanguine redemit, Omnibus mo-
 dis

dis hæc opinio repudianda est: neq; illis credendum, qui dicunt: quod corpus Christi sit in pane, sicut flamma in ferro, nisi Christo velimus credere, horranti nos: si dicent: Ecce Christus est in cubili, nolite credere. Atqui hoc est verbum Dei, pie lector. Non viuit homo de solo pane, sed de quolibet verbo, quod egreditur ex ore Domini. Neq; dicit Dominus de hoc auxilio, sed, de quolibet verbo. Nos autem omnia verba, quæ Christus in vltima sua Cœna protulit, relinquamus, & hæc sola retineamus: HOC EST CORPVS MEVM, & HIC EST CALIX NOVI TESTAMENTI IN MEO SANGVINE. Equidem de horum verborum intellectu tot libri sunt conscripti, vt vnus homo intra tempus longissimum non possit omnes perlegere. Sed hæc est peccatorum nostrorum pœna, vt talium librorum autores habeamus: quia fontem aquæ viuæ, Dominum Deum deseruimus, & ad cisternas veteres nos conuertimus. Omnia propter verba Dei, & sola verba Dei iubemur audire. Nihil est liberum nobis, nihil in potestate nostra. Dicit enim Dominus: Oues meæ vocem meam audiunt, peregrinam vocem non audiunt. Quid tu igitur ausis conari, vt facias, aut loquaris ex teipso, cum istud à Domino sit prohibitum: Si enim ovis es Christi, eos non audies, qui in istam loquuntur sententiam. Nam verbum Dei hoc prohibet. Quid istuc iuuat fratrem tuum: aut quid promouet, si maximè omnes hostias consecratas comederis, & omnium calicum vina ebiberis? Si dicas, præceptum te habere, quod iubeat hoc facere in memoriam Domini, non conueniet. Quid enim nobis agendum sit, hoc Christus in ea Cœna sufficienter exposuit,

posuit, quinque totis capitibus, à decimotertio vsque ad decimumoctauum, sicut ea Ioannes Euangelista conscripsit. Audi, Audi Israël, verba Domini Dei tui. Hæc dicit Dominus: Quicquid horum minimo non feceritis, hoc neque mihi feceritis. Cauete vobis à Pseudoprophetis, & à Pseudochristis, qui multos seducunt. Dixerunt olim, ego sum Thomæ, ego sum Scoti, Hieronymi, Augustini, Francisci. At omnes veniunt & dicunt: Ego sum Christus: sed circumuenient fratrem suum, & multi ex his auidi sunt, & amatores sui: quæ autem Dei sunt, ea deserunt, & nihilominus ea, quæ charitatis sunt, præ se ferunt. Ex illorum fratribus cognoscetis eos, dicit Dominus. Sed in hoc scient omnes, quòd vos mei discipuli sitis, quando vos mutuo dilexeritis. Illi loquuntur ad gratiam populis: reticent veram doctrinam, quæ iubet, ne quenquam lædamus, sed patienter feramus persecutionem: ne resistamus malo, sed bonitate nostra malum superemus: ne contradicamus, si quis nostra nobis bona iniuste eripit, sed totam substantiam ei relinquamus, qui dimidiam exigit. Huius doctrinæ nusquam meminerunt Romanenses, & concionem in monte meminerunt itidem omittunt, in qua Christus vitam Christianam præscribit, & omnia declarat, quæ supra in Cœna illa vltima prolixè commemorantur. Hæc res non docentur, aut certè negligenter docentur, & secundum traditionem humanam, sine fructu, sine Spiritu: quo si careamus, verborum Christi meminisse haudquaquam possumus. Is enim tantisper non aderit præsens, quantum nos illum adesse crediderimus. Nisi enim ego abiero (inquit) paracletus non veniet. Et hæc sunt,

pie lector, quæ ad te scribere voluimus, parati de vero
esu corporis Dominici, & vero potu sanguinis, prope
diem aliquid amplius commentari. Ora pro me, ne
deficiat fides nostra: sed vt nos, tanquam veræ ouiculus
la: veri pastoris, non autem mercenarij, vocem audias
mus. Scripta est Epistola anno 1521. & missa ex Hol
landia ad præstantissimum Theologum, penes quem
omne tum stabat arbitrium interpretandi Scriptur
ram, Edita autem anno 1525. Nunc tu perge, pater Ca
rolstadi.

CAROLSTADIUS.

Vdistis ex hac Batauina Epistola, quæ opi
nionis meæ fuerint incunabula, quæ primæ
huius sententiæ meæ semina, quæ saluberr
rima doctrinæ fomenta. Nunc vt etiam ins
telligatis, quibus incrementis aucta sint, & quomodo
paulatim vires acquisiuerit hoc doctrinæ genus: repe
tam ex ipsius Cinglij libris, paulo altiùs, omnem histo
ria seriem. Igitur edita Exegesi à Cinglio, & à multis
lecta, postulauit ipse à Senatu Tigurino, vt nouæ suæ
Cœnæ institueretur celebratio. Sed in pleno Optimar
um confesso, opposuit se illi Scriba oppidanus, qui
refutatis Cinglij argumentis, perspicue docebat, non
esse à verbis Christi, tam claris atque perspicuis, teme
rè recedendum. Quæ enim Cinglius afferret, ea non
sufficere probationi, sed parabolas tantum esse, & simi
litudines: qualis illa sit de semine in agrum iacto,
Matth. 13. Deturbatus hinc ab arce sua, Cinglius (non
ne vera sunt Cingli, quæ dico? annuit: nam ita scri
ptum

Haldrich. Zuingl.
in lib. cui Titul.
Subsidium Eucharistiae.

ptum reliquit) è Senatu discessit, & de toto negotio accuratius meditari coepit: sed nihil tamen inuenit, quod non ante suo libro inseruisset. Appetente demum 13. Aprilis, visus est sibi in somno Cinglius iterum concertare, cum suo aduersario, Scriba oppidano, atque ita repente obmutescere, vt, quæ animo suo concepisset, ea non posset effari. Ibi demum ex improbitate apparuisse quendam (ater an albus fuerit, ignorat Cinglius) qui hæsitantem his verbis confirmauerit: quin ignaue, respondes, quod Exod. 12. scribitur: Hodie phase Domini est: hoc est, transitus. Vt primum igitur hoc nocturno viso monitus, et è somno expertus gefactus fuit Cinglius, statim è lecto prosiliit, & magna animi læticia gestijt (quis enim non gauderet Angelum sibi demitti cœlitus, à quo rationem daret corrigendi Euangelium?) tum Mosaicum volumenprehendit: & cognito nouæ Cœnæ Cinglianæ fundamento, eodem die suggestum conscendit, veterumque istud de Phase Domini, magno cum auditorum fructu, enarrauit. Celebrati sunt ab eo tempore multi conuentus, multa instituta colloquia, libri et sermones multi passim editi, in quibus omnibus vniuersaliter actum, quæ nam via Cingliani cum Lutheranis reconciliari, & fraterna vtrinque amicitia iniri posset. Verùm Lutherus, & qui cum illo faciebant, omnem prorsus amicitiam respuebant: & sæpenumerò palam profitebantur, se neque velle, neque posse familiaritatem vllam colere cum eo homine, cuiuscunque tandem sit conditionis, qui etiam rustici testamentum de lana caprina factum, ausit peruertere. Multo verò minus pacem sancire cum illis, qui nouum omnipotentis

Christi Testamentum, sanguine immaculati agni confirmatum, vitare non reformident. Quod si vestra patientia abuti vellem, magnis certe verborum anfractibus, demonstrare possem, quid in hac controversia hinc inde agitatum vulgatumque sit: quot editi libri, quot habita colloquia, quot instituta disputationes, quot peracta certamina. Sed cum frustra haec omnia ex temporum praeteritorum memoria repeti iudicem, prolixiori enumeratione prudens supersedebo. Nam filius hic meus, Ludouicus Lauaterus, certaminis huius historiam omnium diligentissime conscripsit: unde, qui volunt, reliqua poterunt colligere. Et si autem plerumque tantum delibat homo timidus, ut canis e Nilo bibens, & sapiuscule loquitur perplexus: tamen satis ex illius verbis cognosci potest, ubi lateat anguis in herba. Age vero, mi Cingli, frater optatissime, testimonium mihi & veritati perhibe, ut sciant hi, qui adsunt, vtrum vera an falsa dixerim.

INTERPELLATIO CINGLII.

Go vero veniam incivilitatis rogo, quod sermonem Antesignani mei temere interpello. Nam quae hic Carolstadius protulit, ea sunt ita vera, ut si negare vellem, tamen conscientia reclamante non possim. Tot enim visa, tot somnia, tot apparitiones nullo modo tacitus praeterire possum: non ignarus, quorum hominum ludibrijs me exponam, quos contemptus subeam, quas sannas incurram. Sed quia de honore Dei agitur, cuius

160 *Acta Concil. National. super*
 ius reuelationes non sunt dissimulanda, necessario
 dicendum est, quod iubet conscientia. Nunc tu Prae-
 ceptor Carolstadi, vt coepisti, ita porro loquere.

*ORATIO CAROL-
 STADII CONTINVATA.*

Vm igitur hic consors meus Cinglius, ab
 exteris hominibus mirifice exagitaretur,
 quibus ille nihilominus suam opponeret
 alacritatem animi, et feruorem calami, sicut
 supra audiuitis in historia Scribae oppidani: ideo fa-
 ctum est, vt ille aliquantò redderetur commotior: &
 sicut de illo testatum fecit publicae historiae conditor,
 domi suorum animos concionibus accendit, ita vt
 anno 31. intestinum bellum excitaret, in quo ipse
 (Thomae Monetarij exemplo) armatus, contra hos
 stem in aciem processit, atque vnus ex antesignanis
 fuit. Praelio commisso, Cinglius in prima acie occubuit:
 it: & vnâ cum ipso Guolphgangus & Reiplinus, Ab-
 bas Monasterij Capelle, Conradus Fabri commendat-
 or Rusnacensis: & praeterea sedecim ministri Eccles-
 siae. Desiderata sunt etiam in eodem praelio sex millia
 hominum. Chronicon Basiliense refert, Cinglij cada-
 uer repertum, in quatuor fuisse discerptum partes, &
 flamma in cineres redactum. Hac ratione Cinglius,
 martyr Sacramentarius factus est, & coram Deo suo
 vitam praeteritam morte honestis. exornauit. Acci-
 dit haec mors anno & die, quem carmen hoc indicat.

Ioan. Sleidan. lib 8.

Vuolfgang. Kyris
 ander in lib. de pers
 fecut. Eccles. circa
 finem. Prateol. lib.
 10. cap. 15. Christia.
 Vurstis. ib. 8. cap.
 11. Chron. Basil.
 fol. 602.

*HeLVetIa ZIngLI Doctor, pastor qV e CoLabr
 VnDena OCoobr Is passVs In astra Volas.*

Vixit temporibus Cinglij, Ioannes Oecolampadius, Heidelbergensis: qui Græcum sibi nomen fecit, cum prius cognominatus esset **Hauſſſchin**, quasi dicas, domus splendorem. Hic cum intelligeret, testimonia, è iure Canonico prolata, quibus Cinglij doctrina, sicut & Orthodoxus ille consensus, innitebantur, haberi contemptim: coepit ex Patribus colligere alia testimonia, quibus suam opinionem confirmaret. Nam Cinglius, quòd rebus bellicis distineretur, lectioni Patrum minus vacare poterat: & quia visis noturnis de sua religione fiebat certior, testimonijs veterum Ecclesiae Doctorum non indigebat. Itaque Oecolampadius novos colores è Patrum scriptis quasi uit, tropos, figuras, schemata & mysteria concinnauit, quibus meam & Cinglij opinionem posset confirmare. Itaq; hic sanctissimus & optimus vir, posteaquam de morte Cinglij audiuit, magna cum animi tristitia paucos post dies insecutus est, & idem cœlum conscendit, in quod Cinglius et Carolstadius, & prior ipsius Berengarius, peruenit. Cæterum, singulorum vitam, hoc bello Sacramentario præclaram nauarint operam, nimis erit prolixum. Nam isti omnes, quos hic à sinistris mihi adstare videtis, nobis ducibus stipendia meruerunt, & in hoc bello communibus armis hostem Lutheranum, Confessione Augustanae addictum, fortissimè oppugnaverunt. Et sicut ego Pronomen, hoc, Cinglius verbum **EST**, egregio glossemate declarauimus: torquendo, retorquendo, fingendo, coquendo, recoquendo: ita Oecolampadius nomen **CORPVS** est interpretatus, pro signo corporis. Campanus

Ioan Schutz.
cap. 50.

verò sic exponit: quasi Christus dicat, Hic panis est
 corpus, non meum, sed à me creatum: & proinde me-
 um nominatur. Suencofeldius hortatur, vt ex oculis
 amoueamus verba Institutionis, si veram velimus
 assequi sententiam. Sed & Lasco pronomen *HOC*
 non ad panem, sed ad totam actionem Sacramenti, re-
 ferendum censet. Blaurerus affirmat, vocem *CORPVS*
 significare totum Christiani populi gregem. Bullinge-
 rus verba: *HOC EST CORPVS MEVM*, interpretatur,
 quasi Christus dicat: Hoc est ob signatio mei corporis.
 Bucerus antequam hanc meam sententiam recan-
 tasset, scripsit ista verba esse protestationem, & memo-
 riam factorum Christi. Petrus Martyr omnem ver-
 borum ordinem inuertit, dicendo: corpus meum est
 hoc, nempe cibus spiritualis. Calvinus, & qui cum illo
 sentiunt, etiam si apertè dicunt, verba Institutionis
 ita accipienda esse, vt sonant, & insuper scribunt, verè
 & substantialiter adesse corpus: tamen in idem conspi-
 rant, & omnino nobiscum faciunt. Dicunt enim verè
 adesse, spirituali non autem corporali modo, seu loco
 cali situ. Christi enim essentiale corpus esse in caelo,
 neque in pluribus, quàm in vno loco subsistere, neque
 alibi, quàm in caelo quarendū esse. Equidem morem
 hunc sanè laudabilem, & à Maioribus nostris accep-
 tum, scio nostris esse hominibus, vt singuli aliquid
 momenti inueniant, quo piā opinionem confirment:
 sicut aliàs faciunt legum interpretes, qui singuli glos-
 sam excogitant, vt obscuram legem explicent. Siue
 autem Significatiui sint, siue Tropistæ, siue Energicæ,
 siue Arrabonarij, siue Adessenarij, Metamorphistæ,
 Iscarioristæ, Neutrales, Sacramentarij, Iconoclastæ,

seu quocunque nomine appellentur: certum est, nul-
lum inter nos esse discrimen, & nos omnes inter nos
congruere, & similia esse nostra omnia. Nam hinc om-
nis nostra recidit oratio, ut verba Christi, in suo Testa-
mento ita intelligantur, uti sonant. Cæterum silentio
præterire haudquaquam possum, quod anno 1566. in
Gallia non tantum logomachia, sed acerrimum bel-
lum inter nostros extitit, quod etiamnum hodie du-
rat. Gliscere cœpit hoc ipsum pridem in Germania.
Sed quia nonnulli nostrum metuunt, ne quid detri-
menti capiat doctrina Sacramentaria: idcirco nondum
erupit isthic tumultus. Hoc uti verum esse intelliga-
tis, legã vobis, quid de his dissensionibus scribat Clau-
dius Sanctesius, in examine doctrinæ Calvinianæ &
Bezana: ubi hæc verba ponuntur. Cœperunt, in-
quit, anno 66. Lugduni Calvinistæ ab alijs defectio-
nem facere, autore Ludouico Alemanni Italo, aperire
oculos, & intueri verborum effascinationes atque
præstigias, quibus suorum mentibus illudunt impos-
tores Calviniani (noli fremere Caluine, vel minari:
Beati, cum dixerint omne malum, &c.) Nam si quis
scripta Caluini & Bezae diligenter obseruauerit & con-
tulerit, triplicem opinionem de re, quam acquiramus
in Coena, deprehendet. Vnam, quæ videatur ipsissi-
mam carnis & sanguinis substantiam polliceri: alte-
ram, quæ nudam ac meram gratiam per Mediatoris
Christi carnem, quasi percolari ad nos effingat: terti-
am, quæ nihil noui fateatur ex Coena referri, quod
non alibi & antea comparetur, præter panis & vini
pauillum. At Lodoicus cum suis asseclis, sine ver-
borum inuolucris & circuitu, maluerunt ad primam

Præcol. lib. 10. cap.
11. Etlenchi. Hære-
ticorum.

» Cinglij opinionem redire, quæ simpliciter & ingenui
 » concedit, spiritualiter tantum Christum in Cœna man
 » ducari, & beneficia omnia merito passionis eius sui
 » mi potius, quàm per fidei imaginationem somnare,
 » se veram ipsam carnem Christi degustare, quàm non
 » propius re ipsa attingant, iuxta Caluini doctrinam,
 » quàm summi cœli verticem. Has ergo positiones de
 » dit, quarum prima est. 1. In Sacramento Cœnæ, nulla
 » nobis ad edendum aut bibendum datur substantia
 » corporis & sanguinis Christi. 2. Neq; etiam per fidem,
 » seu incomprehensibili modo, vt vocant. 3. Quia hoc
 » totum imaginarium, & repugnat apertis. Dei ver
 » bo. 4. Hanc autem manducationem corporis & san
 » guinis Christi, spiritualem tantum esse contendimus.
 » 5. ad quam p̄ij veram fidem ac pœnitentiam afferre
 » debent, gratiarumq; actionem beneficiorum, quæ
 » accepimus à Deo per Christum. 6. Christus licet à suis
 » is fidelibus non sit absens: tamen illius substantiale
 » corpus constanter affirmamus non esse præsens in hac
 » Cœna. Caluinistarum Synagoga Ludouicum illum
 » cum suis complicibus conatur omnibus modis à reue
 » landis suis mysterijs, & verborum effascinationibus
 » reuocare, aut violentia opprimere, quasi iam sola rez
 » gnum in Gallia possideat. Ille magis & audacius cre
 » pat verbum Dei, quàm ipsa: tuetur se pacificationis pu
 » blicæ edicto, quo se in libertatem conscientie asserat:
 » sibi iuris tantum esse ostendit redeundi ad primam
 » Cinglij sententiam, quantum alijs fuit, deserta Eccles
 » sia Romana, in hanc vel illam se statim abeundi. Glos
 » riatur insuper, magis ingenuè se agere cum mundo
 » quem nolit verborum ambagibus, & ambiguitatibus
 » falsis

fallere, neq; quicquam Caluini consensionē cum Tigurinis afferre, neq; sectam alienam ab intima Caluini doctrina introducere: cum ab eo scriptum didicerit, Christum sola gratia & virtute nobiscum mansurum in aeternum: ab eodemq; videat distingui duplicem praesentiam & absentiam corporis Christi: realem siue substantialem, quæ cœlo contineatur, & Spiritualem, siue, vt ita loquamur, virtualem, quam collocat in Coena. Ecclesiae Caluinianæ Rabini, qui Lugdunum occupant, breuem conscripserunt & sparserunt admonitionem, qua student demonstrare, & refellere Ludouici errorem, & in ea mirè amplificant substantiæ carnis Christi participationem: sed eum vendunt, cum ad fidei imaginationem resoluuntur, & substantiæ, toto cœlo à nobis remotæ, ymbra cogitatione sectentur. Hactenus Sansonius.

Sed quoniam Tigurini, & Calvinus inter se dudum conspirarunt, & concordem sententiam iam olim praesentes pacti sunt: idcirco spero ego, ipsos in Gallia, & cæteris nationibus, hanc opinionum diversitatem facile composituros, & post communibus viribus, literalem sensum sacri illius testamenti ita oppugnatos, vt omnes mortales intelligant, neq; Christum Mariæ filium suæ Ecclesiae adesse, vsq; ad consummationem seculi, prout nugantur Vbiquitarij: neque carnem & sanguinem illius in Coena exhiberi vescitibus & bibentibus, vt ipdem cõminiscuntur. Senex hic rhenone mucido, aut Iouis dipthera amictus, & bardocucullo Sarmatico tectus, quem mihi à tergo proximum videtis, Caspar Suencosfeldius est,

Syncretizontes.

nobilis Silesius, qui & ipse in hoc conuentu præfens
 adesse voluit, iussitq; pauca suo nomine proponere.
 Nam etsi Sacramentariorum fidei articulos non ap-
 probat per omnia: tamen in hoc articulo doctrinæ, qui
 est de Cœna Domini, vndequaq; nobiscum sentit.
 Et hanc ille sententiã, non ex verbo Dei prædicato,
 sed ex ore cœlestium Prophetarum, & viri ignoti per
 insomnium arripuit. Eandem in illis 80. libris, quos
 scripsit, aliquoties repetit, in primis verò in eo tractatu,
 quem de Cœna Domini conscripsit. Editus est hic li-
 ber à Tigurinis, qui suo illum calculo approbãrunt &
 confirmãrunt. Etsi autem sectatores Suencofeldij quid-
 dam, in plerisque articulis à se inuicem dissident, anti-
 misq; sunt disiunctissimis: in hac tamen sententiã om-
 nes permanent constantes, quòd Cœna Domini frus-
 entibus nihil aliud conferat, quàm panis buccellam, &
 vini sorbillum. Adsunt verò alij nonnulli, qui magno
 numero Suencofeldium hunc comitati sunt: Bern-
 hardus Rotomanus, Balthasar Pacimontanus, Meno-
 Simon, quondam Abbas, dignitate Princeps, Ioannes
 Bockholdus Leidensis, ex sartore Baratro factus rex
 Monasteriensis, David Georgius Gandauus è Flan-
 driã, primùm pictor encausticus, postea Princeps Mo-
 narchiæ Ecclesiasticæ, & Thomas Monetarius, Nico-
 lai Storckij discipulus, alter Gedeon, & orbis terrarum
 reformator. Hi causam acturi sunt suorum filiorum
 in hoc confessu, si necessitas id postulare videbitur.
 Et hi, vt scitis, hodie varijs appellantur nominibus. Vo-
 cantur enim Anabaptistæ, Münceriani, Apostolici,
 fratres hortenses, Nudipedes, Spirituales, Cathari, Tar-
 centes, Eucheræ, Enthusiastæ, Adamitæ, Menonitæ
 Tibi

Conr Gesnerus in
 Biblioth.

De his omnibus
 vide Præcol. in
 locis suis, Catal.
 Hæret.

Controuers. de S. Cœna Domini. 167

Tibbe, Malsappi, Liberi, Adiaphori, Hutitæ, Ambrosiani siue Pneumatici, Melchioritæ, Monasterienses, Davidgeorgiani, Clancularij, Manifestarij, Baculares siue Stebleri, Ollarij, Batemburgici, Pacifici, Ægidiani, Libertini, Quintianistæ, Sabbatharij, Communias habentes, Condormientes, Eiulantes, Polygamistæ. Hi omnes & suo & suorum nomine vobis per me indignant, quòd de Christi præsentia in sua Cœna nihil prorsus sentiant: sicut hoc ipsum in colloquijs Helueticis, & nuper admodum in nouitia ciuitate Frankenthalij aperte docuerunt. Nam pro symbolo fraternæ coniunctionis habent, & magnopere gloriantur, quòd ipsi huius certaminis Sacramentarij primi instauratores extiterint in Belgio: non autem Cinglijs in Heluetia, aut ego in Saxonia. Feci tamen, quod potui, & hanc ambitiosam opinionem illorum animis exemi. Ostendi enim, hanc laudem ad Simonem Magum & Arrium, Maiores nostros, pertinere, quibus nos posteri nequaquam eam inuidere debemus. Itaq; pacati nunc illi degunt, & ex animo latantur, quòd non in hoc tantum, sed etiam in altero seculo, Sacramentariorum cœtui connumerandi sint, & vnum corpus nobiscum futuri: sicut ipsa Cœna Domini, ad hoc ipsum dicitur communicatio. Præter hæc etiam alij aduenerunt Clancularij, & neutrales Sacramentarij, penè innumerabiles, qui, etiam si nobiscum faciunt: tamen animum suum prodere erubescunt, & neutram partem damnare volunt. Nam vbi de Cœna Domini fit mentio, humeros ipsi attrahunt, nares crispant, supercilija contrahunt, caput mouent: vt se sapientes ac prudentes viros esse doceant. Hi vt plurimum

Plutarch in vita
Solonis sect. 50.

plurimum homines sunt præstantes, qui iudicant, & fronte illorum non apparere, quid in sinu occultent. At boni viri ipsos vident introrsum turpes, speciosa pelle decoros. Cum autem legibus sapientissimi Solonis cautum sit, ut qui in seditione civium neutri parti adhæret, is omnium honorum aditu prohibeatur: idcirco nos istiusmodi clandestinos Sacramentaria publicè hîc proponatur: donec ipsi tam aperti & candidi fiant, ut aut nobiscum fateantur, *EST*, idem valere quod *SIGNIFICAT*: aut cum aduersarijs dicant: *EST*, manere *EST*, etiamsi fractus illabatur orabis, Prolixiorem me fuisse, quàm decuit, non inficio. Sed istud non tam verborum, quàm rerum ipsarum multitudinè atq; copiæ attribuetis. Nunc finem orationi meæ impono, & Saracenorum Legatis dicendi potestatem facio. Nam illos non nihil tædij ex nostra prolixitate percepisse video. Si qui tamen sunt, qui nobis nostra sententia nondum satis innotuit, his nos quoquo tempore & loco, satisfacturos pollicemur.

*H*æc locuto Carolstadio, processit in mediam coram nam Legatus Regis Persarum, cum socijs Saracenis & Turcis: atq; huiusmodi orationem habuit.

ORATIO SARACENORUM, PERSARUM ET TURCARUM.

Ta est P. C. ut dixit Carolstadius noscitur. Nam magnum nobis ista sermonis prolixitate tædium peperit: non nos Legati, à serie historica, & rerum arduarum

duarum dijudicatione abhorreamus, sed quod veritas orationem, vt simplicem, ita breuem esse cupiamus. Equidem, si vnus Mahometis, magni Prophetæ Dei, verba de Cœna Domini, ex Alcorano, vnde hæc tota Sacramentaria opinio proficiscitur, fuissent deprompta: facile quiuis mediocriter oculatus peruidere potuisset, quæ nam vera esset sententia. Nam Alcoran-
ideo cœlitus Prophetæ commissus est, vt hominibus Azoara 26.
CONTRARIETATES suas exponat, & viam rectam credentibus patefaciat. Magnum profectò Dei beneficium, quod Alcoranum dedit, qui religionis dissidia tollat, & vbi Iesus Mariæ filius perplexè & obscure locutus est, verum verborum eius sensum explicet. Ita autem Alcoranus de hac re narrat: Viris al- Azoara 13. fol. 44.
bis vestibus indutis, à Iesu, Mariæ filio, quærentibus,
an Deus super omnes mensam cœlestem ponere potens est: Iesus ipse respondit: Si creditis in Deum, ipsum timere. Illis autem dicentibus: Volumus inde comedere, ad nostrorum cordium confirmationem, vtrum te verum dixisse sciamus, eum nostro testimonio confirmemus. Deum inde sic exorat. O Deus, mensam nobis cœlestem, quæ sit nobis Pascha, omnibus præsentibus scilicet, atq; cæteris, atq; miraculum tribue. Quem Deus exaudiens, inquit: Illis eam præbebo. Sed quisquis deinde incredulus factus fuerit, eum, præ cunctis gentibus, pœnis atq; miserijs affligam.

Pauca sunt hæc verba, quæ ex ore Gabrielis Archangeli Muamedes percepit. Cum autem clara & perspicua sint, nos ea hîc retinenda, & ab omnibus obseruanda ducimus, vt pœnam vitemus, quam
Y Deus

Azoar 32.

Deus minatur omnibus, quicunque legem Muhameticam, suis ipsorum glossis interpretari, nefario ausu conantur. Etsi autem, non ea de causa huc aduenimus: (Nam ne Prophetis quidem de eo libro, coelitus misso, absque indignatione Dei, & magni illius Prophetæ Muhamedis disputare licet, ut Alcoranum nostrum glossaria enarratione interpretentur:) tamen, ut nosster consensus, & Saracenicæ Alcorani cum Carolistæ dii opinione, æquanimis concordia in hoc negotio pateat: operæ precium erit, ut præcipuos articulos, qui hic obseruandi veniunt, obiter saltem percerneamus.

Azoar. 4. & 6.

1.

Ioannes Cantacuzenus orat. 4. cont. scilicet, Muæ.

Azoar. 4.

Initio autem, Christus in his verbis, nomine magni Prophetæ, nequaquam pro Deo vero, nobis agnoscendus exhibetur. Quanquam enim alijs in locis hoc ei testimonium perhibet Alcoranus, quod Prophetarum omnium, alio super alium sublimato, vni tantum Christo Mariæ filio, Deus propriam animam communicauerit, & vim atque virtutem præ cæteris præbuerit: quam illi laudem paucissimi ex Sacramentarijs (sicut ex ijs, qui Muhamedi ex ipsis nominant, indies experimur) concedunt: tamen ipsum hoc loco nudum constituit hominem, qui gratiam à Deo patre, & mensam cœlestem suis precibus, non propria autoritate largiri possit, sed impetrare cogatur. Quare cum consubstantialis Patri Deus non sit, & cui potestas in cœlo & terra sit tradita, ideo neque Sacramentum instituere, neque vim aut virtutem Sacramento propriam tribuere, ac multo minus corpus & sanguinem suum dare vescentibus & bibentibus potest. Atque hoc, cum vnicum sit fundamentum non

Azoar 12. 13. 16. 27.

29. 31. 35. 47. 49. 82.

sic

stræ confessionis, de absentia corporis & sanguinis Christi à sua Coena, in hoc quoq; fundamento, cuiusque scriptoris Sacramentarij consensum positum esse arbitramur.

Deinde, Coenæ huius actio non ita crasse à Muhamede describitur, vt à Barbaris piscatoribus, qui corpus & sanguinem, nouum testamentum & communicationem corporis illam appellitant: Sed absque figuris atq; schematibus mensa coelestis vocatur, vt quoddam discrimen sit inter hanc & alias mensas terrenas. Nam sicut cibus spiritualis vocatur à Sacramentarijs: eodem sensu ab Alcorano mensa coelestis nominatur. 2.

Qui porro finis huius coenæ sit, aperte declarant verba Alcorani: quòd ad confirmationem cordium nostrorum quidem sit instituta, sed non ad eam, quæ naturali participatione fit: sicut quidam aduersus veteres Sacramentarios scriptitasse, supra è Simone Maggo, Muamedis nostri fratre, commemoratum est. Nam sicut verbum prædicatum, & circumcisio hominem confirmat: ita & hæc mensa coelestis animam humanam, Iesu Mariæ filio non vnit, sed nescio quorum foederum recordari facit. 3.

Et ne quis cogitet, hanc cordis confirmationem, aliquo naturæ indigere adminiculo, sicut aliàs corporis panis & vino refici & corroborari solet: aut ne id credat quispiam, quod captus humanus comprehendere non potest, idcirco Alcoranus scriptum interpretatur, dicendo: vt te verum dixisse sciamus, nostro testimonio quoq; confirmemus. Nam quicquid rationi nostræ aduersatur, id omne pro falso ducendum 4.

dum atq; reiiciendum est. Ita enim comparatus est Alcoranus per omnia, vt nihil in eo sit scriptum, quod cum recta ratione non optimè congruat. Et hæc cogitatio Vtricum Cinglium, fratrem nostrum, in Colloquio Marpurgensi, vt fama certa accepimus, eo impulit, vt apertè de Mysterijs Dei diceret: Deum non proponere hominibus incomprehensibilia.

5. Præterea, ne quis in animis hominum relinquatur scrupulus, adhuc multo apertius declarat Alcoranus, quæ nam illa, & qualis sit mensa: nempe, quæ nobis sit Pascha. Quibus verbis liquidò affirmat, corpus & sanguinem Christi, in Cœna Muhammedica nihil differre ab agno Paschali, qui significabat Christum, nulla adhuc carne vestitum, neq; dum è virgine Maria vel conceptum vel procreatum. Idcirco Achmedes Saracenus, in eo colloquio, quod contra Archiepiscopum Gazensem, de Cœna Domini instituerat, panem vocat exemplar corporis Christi, perinde atq; sacrificium hirci, quod Iudæi offerunt. Sed cum Archiepiscopus ille à sententia Mahometica disideret, hisce verbis sese opposuit Achmedi, & Tropos istiusmodi, ante annos ducentos & quinquaginta sic elusit: Absit, inquit, vt nos exemplar corporis Christi appellamus, sanctam communionem, aut nudum panem, aut figuram, aut imaginem, quin imò corpus ipsum verum, & sanguinem Christi Dei nostri. Sic enim credimus & profitemur iuxta vocem ipsius Christi, quam ad discipulos in Cœna illa Mystica, tradens eis panem viuificantem, pronuntiabat: accipite, comedite, hoc est corpus meum. Hactenus Samona. Sed nihil commotus fuit hac interpellatione Achmedes, & aliter

Dialogus Beati Samonæ & Achmed, Saraceni de Cœna extat tomo 4. Biblioth. Sanctæ fol. 439. Impress. Paris. anno 75.

riter Epifcopo Samonæ reſpondit: Heus, inquit, Epif-
 ſcope, ex te audire velim, quamobrem vos Sacerdo-
 tes Chriſtiani illuditis: dum panem ex farina coctum,
 minutim partientes, corpusque Chriſti nominantes,
 vobis ne iſtis illuditis, an illis, in quos habetis impe-

Ex quibus verbis apparet, vnde profecti ſint hi
 tili: Deus piſtus, toſtus, impanatus, paniceus, in hor-
 to creſcens, & ſimiles. Neque enim hæc recens ſunt
 nata vocabula, ſed ante aliquot centena annorum, à
 Mahometicis excogitata, crebrisque ſermonibus uſur-
 para. Sicut & hoc illorum eſt inuentum, cum dicunt:
 figura, exemplar, Tropus, Paſcha, & hoc genus alia.
 Quod ſi tu Vlrice Cingli, (liceat hoc mihi pace tua di-
 cere) eo tempore, quo ad arma proſiluiſti, ſaltem Al-
 corani noſtrum inſpexiſſes diligentius, quam prom-
 ptum & facile tibi fuerat, Scribam iſtum oppidanum
 conuincere, & verba Alcorani obijcere, dicendo: pa-
 ra nobis menſam cœleſtem, quæ nobis ſit Paſcha.
 Quid hîc albo aut atro opus erat Genio? qui ſomni-
 anti ſuggereret: hodie Phaſe Domini eſt. Iudicent hîc
 omnes viri ſapientes & boni, an non Mahometicus
 Alcoranus de menſa cœleſti, multò loquatur clariùs,
 quam omnes Sacramentarij. Mea certe ſententia, ſi
 probe perſpectus & exploratus fuiſſet Alcoranus,
 qui eſt liber ambiguitatis expers, verba Chriſti haud-
 quaquam ita miſere eſſent diſcerpta: vt aliud Prono-
 men hoc, aliud verbum, eſt, aliud nomen, corpus,
 aliud denique Pronomen, MEJV M, in aciem produceret.

Sunt verò & alia argumenta, quibus abſentiam
 Chriſti ab hac Coena ſtabilire poſſumus: & eorum

Zuinglius paſſim
 in ſuis ſcriptis,
 Boquinus.
 Viretus lib. 13.

Azoar. 42.

Azoar. ii. fol. 37

hoc præcipuum, quòd Alcoranus noster docet: Christum non esse mortuum. Iudæi, inquit Alcoranus, Christum Mariæ filium, Dei nuncium peremisse perhibentur. Sed nunquam eum, imò sui similem suspicantes interfecerunt: quia Deus incomprehensibilis & sapiens, eum ad se commigrare fecit. Et hæc opinio nobis communis est cum Cerdone, Marco, Manete, Saturnino & Basilide. Neque enim credimus, verum esse, quod Christus dicit: Accipite, comedite: hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur: Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur. Nihil traditum est, nihil effusum est, nihil præter panem & vinum adest: nihil aliud in hac mensa cœlesti quaritandum est.

Azaos. 33. fol. 110.

Accedit huc, quòd Mahometani dicunt: articulum fidei, de ascensione Christi, non concedere vllam in Cœna præsentiam: cum ille in Paradisum raptus sit, vel in præsentia creatoris vitam agat, vsque ad diem em nouissimum. Nam ita Alcoranus loquitur: Filium Mariæ, inquit, simul & ipsam, hominibus miraculum facientes, ipsis locum bonum, & aquis amœnum habitandum præbuimus. Declarat hanc sententiam alius liber Authenticus, his verbis: Christus ascendit ad astra, ibique in carne viuit, in præsentia creatoris vsque ad aduentum Antichristi. Ad confirmationem nostræ sententiæ, in medium allatæ, de certo & circumscripto loco, in quem Iesus Mariæ filius, post emigrationem ex hac vita receptus est, duo hæc adduxisse testimonia nunc temporis sufficiat. Idem enim Calvinus ipse credit, quod nos credimus: quando annis ab hinc triginta, idem Genevæ & Tiguri publicè

Sumula contra Sacracen. mox ab initio fol. 3.

Controvers. de S. Coena Domini. 175

professus est. Nam disertè inquit: Præsertim verò tollenda est quælibet localis præsentia imaginatio. Nam cum signa hæc in mundo sint, oculis cernantur, palpantur manibus, Christus, quatenus homo est, non alibi, quàm in cælo, nec aliter, quàm mente & fidei intelligentia quærendus est. Miretur autem quispiam, qui factum sit, quòd ter Maximus ille Muamedes nostrum ad dexteram Dei, sed primum in Paradisum terrestrem, et insecutis temporibus in septimum cælum, quod ipsius Dei proprium domicilium est, tandem collocare voluerit.

Causas, si paulisper, dum à me narrentur, attenderitis, vobis quàm paucissimis explicabo. Muamedes Propheta ut alia sua omnia ab alijs, ita doctrinam de Deo corporeo, & forma humana, ab Audæo Syro, Vadianis & Anthropomorphitis mutuatus est. Ad eum autem immani magnitudine, & tam vasta mole Deus nostrum præditum esse nobis tradidit, ut ferè casum nostrum superet: id quod haud obscure ex Dei nostrum ministrorum ineffabili planè magnitudine conjecturare poteritis. Nam vehiculum, siue solium, in quo Deus portari solet, à septem Angelis semper sustentatur, quorum quilibet toto hoc mundo millies centos existit, & habent singuli septuaginta millia caput, & in quolibet capite septingenta millia ora, & in quolibet ore mille septingentas linguas, Dominum quem continenter portant, septingentis millibus idiomatis laudantes. Sunt præterea tanta cervicis amplitudine, ut si continuè volaret avis, vix mille annis ab una aure perueniret ad alteram: ut patet ex libro apud

Niceph. lib. 11. cap. 14. & lib. 13. cap. 10. Histor. Tripart. lib. 7. cap. 11.

Richard. in Constitutio. legis Saracenic. cap. 14. pag. 164.

Liber doctrin. Masum. fol. 193.

Saras

Saracenos tantæ authoritatis, quantæ sunt apud Christianos Evangelia. Si ergo ministrorum immensitas tanta est, quantam, obsecro, putabimus ipsiusmet Dei esse? Deo nostro quæ dextera? Sub hanc potuisset Muamedes, si vnquam quicquam imprudenter, vel inconsideratè loquutus fuisset, scripsisset, vel ordinasset Iesum Mariæ filium collocare, vt ibidem, sicut Tyrus ille Maronianus patulæ sub tegmine fagi, ita Iesus sub extensæ sub tegmine dextræ molliter recubaret.

Considerans autem Muamed, quod Iesus Mariæ filius, purus putus homo, similis aliorum omnium (de eo enim, quod supra ex Alcorano retulimus, Deum ipsi animam suam communicasse, &c. quia Sacramentarijs videtur eo nomine, Christo nimirum tribui, vobiscum non amplius digladiamur) idcirco illum coelo exclusit. Nam cum septem sint Cœli (nos hîc stultitas Astronomorum demonstrationes nihil moramur) 1. ex aqua viridi, 2. ex aqua clara, 3. de Smaragdo, vt loquitur Azoar, 4. de auro purissimo, 5. de Hyacintho viridi, 6. de nebula lucida, 7. de splendore ignis. Et cum iter à nobis vsque ad infimum cœlum sit quingentorum annorum, & consequenter tantundem vix ab vno quoque ad proximum cœlum: quomodo purus homo, hoc imensum iter biduo triduoque, aut vna & altera horula possit conficere? Et, vt maxime in cœlum ascendere voluisset & potuisset: tamen iuxta Physici corporis proprietates, adhuc vix tertium attingisset cœlum: neque ante nouissimum diem eò penetraret, sed tanquam Mysozum postremus, ad Calendes Græcas in supremum veniret. Vt ergo sanctissimus Iesus, Mariæ filius, rerum abs se præclarè gestarum præmittat

Azoar Elenidch,
h. 4.

Liber de colloquio
Muamed. & Iu. 190-
rum fol 139.

Controuers. de S. Coena Domini. 177

praemium, homo terrestris, terrestrem Paradisum citra
moram acciperet, in Paradisum à Muhamede in suo
Alcorano translatus perhibetur. Et planè assentimur
Sacramentarijs, Christum in certo loco hæere, pro
pter Physici corporis proprietates. Si enim ianuis clau
sis ad discipulos suos ingredi non potuit, nisi socij nos
stri Cingliani illum per rimam inducerent: vel Caluis
nus illi integras fores aperiret, ne tenellum corpus vlt
lam pressuram pateretur: vel, nisi Martyr illum per fe
nestram introduceret: quomodo nobis persuaderi pa
tiemur, illum tot coelos, tantum non adamantinos, pes
netrare potuisse? Nolite, nolite, inquam, fratres sto
machari, quòd paulò apertius de Iesu Mariae filio,
et usque humana natura verba facio, vt quæ, sicut nos
sentimus, cum diuina nunquam sit coniuncta: vel, si
cut vos sentire videmini, coniunctam quidem, sed
nec diuinam per vnionem personalem ex gratia quic
quam humanæ communicasse, neque humanam vel
minimum diuinarum proprietatum accepisse. Certè,
si quod res est, fateri volumus, vnam & eandem tue
mur opinionem. Nos quidem lucubrationum ves
strarum lectione nò admodum occupamur. Si quan
do autem ex Sacramentarijs Antitrinitarij fiunt, &
deinde ad nos deficiunt, solent quædam capita doctrin
æ ex ore, vel libris præceptorum suorum excepta,
secum adferre, quæ & legimus, et cum nostris, an cons
sentanea videantur, conferimus. Cuiusmodi est illa
sententia, quæ nostrum sensum egregiè confirmat, &
quam Confessionis loco, non ita pridem quidam euul
gavit: eam descriptam vobis prælegam, vos deinde iu
dicare. De die (inquit) nouissimo, nemo scit, ne

Prateol. lib. 11. cap.
18. catal. hæret.

Rudolph. Gualt.
homil. 1. 2. in 13.
caput Marci,

Angeli quidem, nec ipse filius, nisi solus Pater. Ad
 dum se quoque communi huic ignorantiae subijcit,
 nihil suae diuinitati & omniscientiae derogat, sed pro
 hominis assumpti conditione loquitur. Scimus enim
 in Christo duas naturas agnosci debere: Diuinam ni-
 mirum, qua Patri coaeternus, & consubstantialis est:
 & humanam, quam praefinito tempore ex Maria vir-
 gine assumpsit. Quod ad diuinam vero, nihil illum lae-
 tere potest: & iuxta hanc hominum cogitationes quos-
 que non semel arguit, vt Euangelica historia testatur.
 Quoad humanam vero, quae nostris peccatis expians
 dis seruire debuit, ihs quoque infirmitatibus subiacet,
 quae ex peccato in nobis obortae sunt. Iuxta hanc era-
 go sitit & esurit, pauper & egens non habet, quo ca-
 put reclinet, fatigatur, dolet & contristatur ad mor-
 tem, lachrymas fundit, & multa ignorat. Qui iuxta di-
 uinitatem omnes creaturas pascit, omnibus imperat,
 & extra omnem infirmitatem atq; corruptionem pos-
 situs, nihil etiam ignorat. Huc facit, quod Lucas puer-
 rum Iesum, vt aetate, ita etiam sapientia profecisse scri-
 bit: qui tamen, quoad diuinitatem, ipsa est sapientia.
 Et probe obseruanda est, ista naturarum distinctio,
 quae per idiomatum communicationem multos Scri-
 pturae locos, recte intelligere docet, quos si iuxta litem
 ram accipias & pertinaciter vrgeas, veteres haereticos
 reuocabis, & vel diuinitatem Christi, vel humanitas
 tem in dubium adduces. Et hodie in re Sacramenta-
 ria, & ascensionis Christi articulo hoc multis imponit,
 quod inter naturas Christi non recte distinguunt. Ho-
 ctenus socius. Non singula verba huius testis nunc
 ponderabo: de Iesu Mariae filio nihil scio (nam liberat

Ioan. 2.
 Matth. 9.
 Ioan. 19.
 Matth. 8. & 26.
 Ioan. 11.
 Luc. 19.

Luc. 2.

Watt Frig.

licet etiam res inauditas & nouas, etiam nouis vocabulis exornare) quem Lutherani, propter personalem vnionem, omniscium faciunt, plane tacebo: de nouis Agnoetis, qui veterum, ante annos mille ducentos ab Orthodoxis, vti volunt vocari, damnatorum opinionem, quæ à Nicephoro verè riuus Arriani dogmatis appellatur, de nihilscientia Christi sepultam, denuò hoc seculo resuscitauerunt, non mussabo: cum & Simon ipse Magus, hanc suam sobolem præterire, & ne authorem Trophonium & Theodosium, aut Contobalditas nominare quidem dignatus sit. Hanc autem salebrâ transilire, nec possum, nec debeo, quòd multos memini diuinitatē & humanitatem Christi in dubium adducere, propter rem Sacramentariam & ascensionem Christi. Quòd autem obliquè miseros Lutheranos perstringat, nostramq; communem opinionem de Cœna & ascensu Christi tacitè comprobet, cuius mediocriter oculato, liquido apparet: ideoq; de impotentia Iesu Mariæ filio nunc plura non dicemus. Porrò quomodo, quando, aut qua de causâ, ex circumscripto loco Paradisi terrestri in summum cœlorum euaserit, doctrina Muamedica non adeo manifestè tradit. Sunt, qui illum à Deo accersitum, & duce Gabriele Archangelo per Elmparac, Muamedis iumentum, nocte vna per tot cœlos aduectum, ad Deum penetrasse existiment: eò quòd Alcoranus dicat, Deum hominibus Iesu & Mariæ translationibus miraculum fecisse. Alij iudicant, quòd cum esset abstinētissimus, voluptatem & splendorem, cum primum formosissimas virgines, coniuges, Ganymedes, & quæ habet Muhamedicus Paradisus, aspernatum,

Isidor. Hispal. lib. 8.
cap. 5 Etymologia.
24. q. 3. Parag.
Quidam.
Niceph. lib. 8. cap. 5.

Azoar. 2. 5. 9. 19. 28.
46. 47. 48. 54.

impetrasseque orationibus, vt illum ad se in cœlum
 Deus reciperet. Vt sit, hoc constat, Christum ite-
 rum in certo & circumscripto loco nunc vitam agere,
 vsque ad aduentum Antichristi. Si in hoc inter nos
 conuenit, non est, vt de alijs scrupulosius inquiramus.
 Cæterum, quia & in hoc articulo, Iesu Mariæ filio,
 plus quàm par sit, tribuere videmur, indubitanter cre-
 dendo, quòd apud Dominum nostrum propè com-
 moretur in cœlo: Deus autem coram se semper habet
 at tabulam de Smaragdo viridissimo, & calamum scri-
 ptorium, cuius longitudo itineris quingentorum an-
 norum, latitudo verò, octuaginta itineris annorum,
 octuaginta dentes habet, qui nō cessant scribere, quies-
 quid sit in mundo, vsque ad diem iudicij. In tabula
 scriptum est, quicquid fuit, est, & erit in cœlo & terra.
 Hanc tabulam Deus per diem et noctem centum sex-
 aginta vicibus inspicit, & semper erigit & deponit,
 quem vult. Si ergò Iesus Mariæ filius Deo assisset,
 an non in tabula illa legere, & sic contra veterum &
 recentiorum Agnoëtarum fidei articulum, omnia scis-
 re potest? Nolumus à vobis dissentire, sed huic ob-
 iectioni ita volumus respondere: quòd Iesus Mariæ
 filius literas Arabicas, quibus Deus vtitur, nesciat: aut
 si hæc ratio infirmior est, quàm vt cordatiores sibi ita-
 tam Iesu Mariæ filij inscitiam persuaderi patiantur,
 confugiemus, more nostro, ad proprietates Physi-
 corporis, cuius oculi tanta acie haud sunt præditi, vt
 saltè calamum, nedum tabulam, aut quæ in ea con-
 scripta sunt, penitus perspicere queat. Videtis, Patres
 conscripti, quàm Alcorani nostri omnia, ad amussim-
 cum vestris sententijs congruant, rationique humane

Liber doctrin. Ma-
 ham. fol. 191.

hæc multo magis consentanea sint, quàm illa, DEVM
esse Spiritum, & extra omnem locum, nihilominus
tamen habere DEXTRAM localem. Imperis
multitudo, facile hæc nostra assequi potest.
Quod animaduertentes socij nostri, Papistæ, & nos
stram Saracenicam fidem de Deo adumbrare volens
tes, ferè in omnibus suis templis, (sicut nos ipsi in
Hungaria, à nobis expugnata, sæpè oculis nostris
contemplati sumus) senem proluxa barba in solio ses
dentem, à dextris Iesum Mariæ filium in paulo hu
miliori sedili, virginemq; Mariam ad lauam, in pau
lo sublimiori, pinxerunt: Et secundum præceptum
Decalogi, de non faciendis imaginibus, in publica re
citatione potius omittere, quàm simplices de opinio
ne corporei & localis Dei diffidere, maluerunt. Spe
ramus fore, si Carolstadij peregrinus & ignotus mo
nitor, vel Cinglij ater aut albus Genius, denuò re
uersi fuerint, quod vel in vocula HOC, vel vocula EST,
non multum operæ sint collocaturi. Dicent enim,
amplectimini Alcoranum, qui est liber ambiguitatis
expers: hic docebit vos viam rectam, vt Paradisum
possidere, & gehennæ pœnas euadere possitis. Quare,
aut illi consimilia nobis commonstrent in suis Biblijs,
aut hanc nobis laudem tribuant, quod Sacramentarijs
in opinionem à nobis didicerint, & nostri Alcorani
verbis & rationibus eandem apertissimè confirmare
possint. Nam si Christus non est verus Deus, sed Dei
seruus, suis quibusdam ornatu priuilegijs: si Christus
mensam coelestem nobis ad confirmationem cordis
um præparauit: si mensa illa rationi congrua est, &
agni Paschalis, aut alius hostiæ ritu, rem absentem de

notat: Si in certo cœli loco confidet, vnde ei discedere non licet, ante diem nouissimum, quomodo nos articulum de absentia Christi à Coena, voce Gabrielis Archangeli, & magni illius Prophetæ, confirmatum, non defendamus? Quomodo non manibus pedibusque in sententiam Cinglij abeamus? Aut cur latum vnguem ab isthac opinione Calvinica recedamus? Quod superest, vos omnes, qui huic Concilio adfueris, maximoperè oratos volumus, vt si qui vestrum huic sententiæ iam subscribunt, aut posthac subscripturi sunt, illi candidè agant, neq; in hac professione ne quicquam dissimulent. Nam hodie multi inuentuntur, qui Christi corpus verè & substantialiter in Coena adesse scriptitant: neq; credunt tamen id verum esse. Dicunt enim, vera fide non esse alibi querendum Christi corpus, quàm in certo quodam paradisi loco, vbi inter beatos Angelos obambulet. Et quanquam affirmant, Dei filium suas proprietates communicasse Mariæ filio: tamen prædicationem verbalem, & titularem esse statuunt. Muamedes nosster, ita versipellis, ita malignus, ita malitiosus haudquaquam fuit, vt aliud in pectore clausum, aliud in lingua promptum haberet. Is enim, vt primum hanc Sacramentariam opinionem animo concepit, siue ab Archangelo, siue à Monachis, Sergio & Ioanne, quorum ille Arrianus, hic Nestorianus fuit, ita condofectus, statim verba testamenti paraphrasticè, ne locus ambiguitati relinqueretur, sic exposuit, & Coenæ huius definitionem talem constituit: quod sit mensa cœlestis, testimonio rationis nostræ stabilita, ad confirmanda corda, qualis etiã fuerit agnus Iudaicus.

Fortaliti. fidei. lib.
4. consider. 1. Act. 2
fol. 99.

Controvers. de S. Cæna Domini. 183

Hæc ingenua est confessio, quæ virum bonum & candidum decet. Nam bilingues isti, de quibus dixi, circulatorum & Agyrtarum similes sunt, qui arte & suco quodam hominibus imperitis ora sublinunt, & palpum obrudunt. Si quis Alcorani sententiam ex animo amplectitur, is liberè profiteatur, quid sentiat, vt ne alij duplici lingua in errorem perducantur: sed vt sciant, quantum fidei cuiq; scriptori sit adhibendum. Porro, si nobis Saracenis Laconica breuitas non tantoperè probaretur, possemus complura in medium proferre argumenta, quibus liquido demonstraretur, Sacramentariam opinionem nostram esse, vel hoc vno maximè argumento, quòd non ita pridem quidam Sacramentarij, publicè editis chartis, iudicio & suffragio Imperatoris Turcici, Cinglianam de Cæna sententiam confirmatam esse, gloriati sunt. Constat enim nobis, Turcicum Imperatorem nostrum, cum attentè audiisset mercatorem quendam explicantem Lutheranam & Cinglianam sententiam, tandem pronunciaisse, sibi Cinglianam magis probari. Eadem ratione, sibi quidam Sacramentarium mirè placent, quòd Auerroys, qui aliàs Aboolis Benroist vocatus, Philosophus Cordubensis, circa annum Christi 1149. ex Sarazeno factus Christianus, ob tam tantum causam à Religione Christiana ad suum Mahometinum reuersus est, quòd Christiani Deum suum, quem colunt, deuorarent. Sed hæc prolixius commemorandi aliam occasionem intentus expectabo. Vos autem, qui nobiscum sentitis, maximoperè admonitos oratosq; esse volumus, vt in hac concepta opinione firmiter persistatis, & Sacramentariam Religio-

Vide D. D. Kennis-
tium in libro de
fundamento Cæs-
næ in fine.

ligionem, literis, libellis, picturis, ita vt cœpistis, propa-
 garetis: aut ferro & armis, more Mahometico, propa-
 gnetis. Hoc studium religionis vestræ, & hanc aui-
 morum vestrarum alacritatem, nostri Reges & Prin-
 cipes compensare, & vicissim de vobis bene mereri
 annitentur.

*F*nita hac oratione Legati Persici & Saraceni: Ca-
 codemon in medium profilyt, faciem mentitus Arch-
 angeli. Is pro confirmanda opinione Sacramentaria, in
 hunc modum verba fecit.

ORATIO DIA- BOLI.

Dan. 7.
 Apoc. 12. 20.

Genes. 3.

Matth. 26.
 Marc. 14.
 Luc. 22.
 1. Cor. 11.

DVas aiunt fuisse tantum religiones, iam
 inde à condito mundo: quarum alteram,
 antiquus ille dierum cum filio & Spiritu
 sancto constituit, alteram serpens anti-
 quus excogitauit. Ambas autem sic aduersari sibi in-
 uicem dicunt, vt quantum à Diabolo Deus, tantum
 mea religio, à diuina illa mente discrepet atq; discor-
 det. Nam, vt primum antiquus ille dierum legem tu-
 lit, & homini dixit: De hac arbore non comedes: ibi
 serpens antiquus aduersam religionem protulit, ac dis-
 xit: De hac arbore omnino comedes. Eadem ratione,
 cum filius antiqui dierum testamentum conderet, &
 Christianis diceret: Accipite, comedite, Hoc est cor-
 pus meum: ibi serpens antiquus processit, & per Si-
 monem Magum, omnesq; posteros illius, ad Lami-
 bertum Danæum vsq; diuersam sententiam propo-
 suit.

Controvers. de S. Coena Domini. 185

fuit, ac dixit: Nolite credere. Nam hoc non est corpus Christi, neque antiquus ille dierum, neque filius Christus, si omnes suae potentiae nervos intendat, hoc efficeret, ut corpus & sanguis, in Coena adesse possint. Haec Lutheranorum & Ubiquitariorum de verbis est sententia. Sed falluntur miseri. Nostra enim sententia de carne & sanguine Christi absentibus à pane & vino Sacramenti, à Christi ipsius, & antiqui illius dierum sententia, minimè discordat. Quare consensus vestrum maximopere laudo & approbo: quod in hac à me rectè inuenta, & nuper per me Carolstadio & Cinglio in somnis instillata, atque ab ipsis resuscitata salutari doctrina, tam constantes atque æquanimis permaneris. Hortor autem vos, ut in hac professione, porro etiam synceris atque constantibus animis perduretis, & tam vos Carolstadiani vestrum dogma Nestorianum, quam vos Romanæ Ecclesiæ Legati Canonem Missæ, posthac integrum, sartum tectumque retineatis. Nam in hoc cardine salus & incolumitas regni mei versatur. Ad me quod attinet, omnibus ego ingenij viribus, & tota animi contentione in id elaborabo, ut beneficio huius Sacramentariæ religionis, meus perduellis, Nazarenus ille crucifixus, vestrum sibi metipsi prædixisse experiatur, quando vaticinatus est, filium hominis sub adventu suo nullam esse reperturum in terris fidem.

Sicut enim abominationem illam magnam, de qua Daniel, Nazarenus & Paulus, eius discipulus, prælagierunt, non sine laude & magno fructu complevit: ita et hoc negocium Sacramentarium mihi peragendum sumpsit. Et quemadmodum nunc olim, excitato

Luc. 17.

Dan. 9.
2. Thess. 2.

Arrio, Ubiquitatem & omnipotentiam Christi oppu-
 gnauit, & Mahometis ope atq; armis (nam Arrius
 iste Mahometis fuit præcursor & antesignanus) rem-
 circiter annum Nazarenis sexcentisimum, eo perdu-
 xi, ut filius Mariæ in vniuerso Orientis orbe, à Sara-
 cenis Deus abnegetur: in Occidente verò à Mona-
 chis & Pontificibus non agnoscat summus Pontifex,
 mediator inter Deum & homines: ita & hisce
 etiam nouissimis temporibus, opera Carolstadiano-
 rum Christi personam, Lutheranam & Brentianam
 Ubiquitatem, & ope Pseudocatholicorum Christi
 meritum, & auxilio Iesuitarum vtrumq; exrenuabo,
 oppugnabo, annihilabo. Neq; iam est, ut aduentum
 suum moretur Christus. Nam verum se fuisse vatem
 iam nunc experietur, quando ferè nusquam locorum
 vlla est fides. Cæterum vos Carolstadianos &
 Iesuitas ego nunc hortor & moneo, ut vosmet pro
 Christianis, & quidem optimis omnium geratis. Sa-
 tis enim est, animo impietatem tegere, & ore pietatem
 simulare: satis mihi, quod vestra corda explorata
 habeo, etiamsi vos aliud loquamini, quàm reuera sensu-
 titis. Hoc tamen silentio haudquaquam prætereun-
 dum arbitror (quod tamen bona vestra venia dictum
 volo) me nondum eò impudentiæ prolapsus esse,
 ut scribere aulim, Confessionem Augustanam, quam
 vocant, ab initio statim Cinglianæ religionis sociam
 fuisse. Crassum hoc est, filij mei, Ambrosij Vrotsij
 mendacium, quòd multos à cultu religionis nostræ
 deterret. Nam procul dubio multi ad nostras partes
 accederent, nisi tam foeda & putida mendacia manibus
 palparent. Dicunt enim Lutherani de nobis
 mentis

mentiri idem esset, quod peregrinas callere linguas, Cingliani omnium optimi interpretes futuri essent. Quare vos iterum atq; iterum monitos volo, ut paratius, aut saltem aliquantò cautius posthac mentiamini, & Augustanam Confessionem missam faciatis, tamq; doctrinam apprehendatis, quæ à Simone Maggo, & posteris illius in hunc vsq; diem propagata est. Quid enim hoc sit rei, quòd quidam ex vobis amicitiam fraternam Lutheranorum tantopere expetunt? Quid ad nos, etiamsi Lutherani consensum nostrorum Orthodoxum literis & linguis condemnant. Nam senex iste septuagenarius, quem hìc astantem videtis, & qui fraternitatem istam tanto verborum lenocinio suadet, virgines constuprare, & immaturis puellis vitium offerre melius nouit, quàm de rebus Theologicis dissertare. Quid? An vos amicitiam illorum expetitis, qui testamentum Christi pro vero agnoscunt? An credendum iudicatis homini, dicenti: **HOC EST CORPVS MEVM: HIC EST SANGVIS MEVS:** Cauete obsecro ab ista colluue credulorum & simplicium hominum. Si enim altera vita utrosque vestrum dissociabit, cur hæc vita vos coniungat? Ego certe hoc affirmare possum: Si Lutherani vobiscum conuersentur, multos fore, qui etiamsi nunc saucijs, & cauterio notatis conscientijs, vestram opinionem sectantur: consuetudine tamen & consortio illorum seducti, à nostra religione discedant, Cinglianissimum deserant, doctrinam Sacramentariam opprimant, feres Turcæ apertas iterũ claudant, homini Christo impotenti nimium tribuant, vires regni mei imminuant, varicinium illud, de quo dixi, præpediant. Quæ omnia

nia ne fiant, operam date sedulam. Quantum ad me
ego vicissim de vobis bene mereri studebo, et diligen-
tiam hanc vestram sempiternis præmijs, in regno meo
propediem cumulatissimè compensabo.

*C*um Lucifer orationem suam finisset: Præses iterum
surrexit, & in hanc sententiam verba fecit.

ORATIO PRÆ- SIDIS.

Diuti auxilio, & ope Dei Optimi Maximi,
pro cuius gloria hos conuentus egimus, co-
rem cœptam deduximus: vt iam nihil sit res-
liquum, nisi vt huic negotio Colophonem
addamus, & consensum hunc nostrum, de absentia
veri corporis Christi à sacræ Cœnæ symbolis, vel tan-
dem concludamus. Nam per Dei gratiam, ita inter
nos conuenimus: vt neminem ex hoc amplissimo cœ-
tu esse credam, qui non manibus & pedibus, in ean-
dem nobiscum sententiam concedat. Soli adhuc ex
omnibus restant Lutherani Hæretici, qui haud dubie
nobis noua facessent negocia. Veruntamen, si rem ip-
sam penitus perspiciamus, planeq; cognoscamus, non
videtur opus fore, vt multum temporis & operæ, in il-
lorum nanijs percipiendis, infumamus. Nam de hoc
nulli est dubium, quin veteri quadam dicendi consue-
tudine, ad suū illud redeant: OS DOMINI LOCUTUM
EST: HÆC DICIT DOMINVS: HOC EST CORPVS
MEVM. Ad eò enim pertinaces sunt, isti Vbiquitarij
ἐστωδίαται, vt prius vitam amittant, quàm à liturgi-
sententia

sententia verborum Christi, vel latum vnguem recedant. Itaque opera inanis est, quæ in illis audientis impenditur: cum inuicta sit, & inexpugnabilis hæc pertinacia, quæ Dei verbo nititur. Deinde victi sunt Lutherani numero, iunctisque vmbone phalangibus. Nam Romanenses, & Iudei, & Ethnici, & Patres Ecclesiæ, & Mahometistæ, & Lucifer ipse tam belle atque egregie inter se consentiunt: vt si maximè Lutherani dissimilem, & nostro consensui Orthodoxo plausibilem aduersam doctrinam afferant, nihil tamen obtineant: cum multitudo idem sentientium longè præpoleonat. Nam quantum ad nos attinet: nunquam illi nos in suam pertrahent sententiam: & prius cælum terræ miscebitur, quàm nos isthanc mammosam Dianam amplectamur. Cum enim à consuetudine corporum naturalium recedamus nos, qui certi sumus, Christi corpus esse verum & naturale corpus: cur demonstrationes, rationi humanæ consentaneas, non mordicus retineamus? cur istam nouam in Ecclesia meretriculam verba nobis dare patiamur? Adhæc, noua ista opinione, quam illi ex doctrina, nescio quorum Patrum suxerunt, prorsus nihil indigemus. Quid enim ad nos illa, quæ complures Lutherani Vbiquitariani, præsertim duo isti Doctores, Chemnitius & Marbachius, ex Patrum scriptis male intelligendo collegerunt: & quæ ipsi libris in lucem editis, passim hactenus promulgauerunt? Quod si etiam inauditos Vbiquitarianos condemnaremus, & anathemate feriremus: nihil sane acciderit ipsis noui. Nam etiam antehac Concilium Tridentinum Vbiquitarianorum consubstantiationem, & Hypostaticè naturarum vnionis definitio-

Danzus contra fratres Tubingenses fol. 69.

nem atque Ubiquitatem manifestè damnauit, & in-
 ruditos Ubiquitarios Pontificij Anathematis fulmine
 percussit. His de causis nullam ego pro Lutheranis
 Hæreticis & Augustanæ Confessionis sectatoribus,
 in hoc quidem Concilio, facerem audientiam. Verum
 tamen cum cogito mecum, quàm malè apud summos
 & imos ordines audiant Patres Tridentinæ Synodi,
 quòd disputationes cum Lutheranis conferre recusa-
 runt: & cum cogito, quàm parum illi suam causam
 hac ratione promouerint: idcirco statuo illos esse au-
 diendos, & aliquantulum temporis eis non deneganda:
 dum: ne vulgus hominum, quod opinionibus duci so-
 let, hinc occasionem rapiat approbandi Ubiquitario-
 rum opinionem, & nos deserendi. Intelligitis, ni fallor,
 vos præfracti Ubiquitarij Hæretici: quibus de cau-
 sis Patres huius Concilij vos inauditos possent, si velle-
 rent, condemnare: Sed dum potius considerant, quid
 se deceat, quàm qua pœna vestram pertinaciam mul-
 tent, ideo luce crastina vestram sententiam propona-
 tis: hac tamen lege, vt omnino breuitati studeatis, &
 rerum summas tantum attingatis. Ideoq; parati estote, et
 respondete nobis, an isthuc consensum approbare, an
 verò in vestra opinione pertinaciter velit insistere.

Hæc Oratione habita & audita, Concilio fuit dimissa
 & singuli in sua abierunt hospitia: Lutherani autem
 totam noctem precibus & supplicationibus in somnum
 tribuerunt. Nam Iesum Christum, in cuius nomine, con-
 tra morem Sacramentariorum genua sua flectebant, &
 capita denudabant, assidue precibus inuocabant: ut is
 constantiam eis largiri vellet, & suam in ipsis fidem au-
 gere. Cum autem tempus iustum perorandi illis esset
 deneg.

denegatum, & intra angustos cancellos redacti Lutherani: idcirco partes dicendi commiserunt quibusdam optimatibus, ut pro se apud Patres Concilij huius breuiter dicerent. Orto die omnes in Curiam & locum Consistorij se contulerunt. Primus ibi in medium processit Gabriel Archangelus: qui pro sacrosancta & indiuidua Trinitate verba in hunc modum fecit.

ORATIO GABRIELIS ARCHANGELI.

Deus ille vnus & Trinus, verus, sempiternus, omnipotens, conditor cœli & terræ, & omnium, quæ in ijs viuunt & mouentur: sanctus ille, sanctus, sanctus, inquam, exercituum Deus Deorum, Dominus Dominantium, Rex Regum, fortis & terribilis, Deus zelotes: visitans iniquitates Patrum in tertiam vsque & quartam generationem: ob cuius vocem cœli & terræ intremiscunt: cui nulla res creata, præter solas Diabolicas, contradicit: cuius verbum manet in æternum, pereunte cœlo, pereunte terra. Deus ille, inquam, Pater Filius & Spiritus sanctus, me huc ad vos consentientes Orthodoxos demisit, mihiq; imperauit, vt suo nomine quædam in hoc coetu proferam, & seueriter vos de rebus maximis commonefaciam. Primum igitur Dei Patris nomine hæc iussus sum dicere: quod ipse inuestigabili consilio, mera clementia & misericordia, nullo cuiusquam merito, adductus, Prophetam in hunc mundum

Deut. 6.
Exod. 34.
Genes. 22, 17, 35-37
2, 3, 33, 46.
Exod. 15, 20.
Esa. 6, 40.
Deut. 10, 7.
1, Paral. 18.

Exod. 16.
Deut. 15.
A Cor. 7.

Matth. 3 17.

Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
1. Cor. 11.

mundum miserit : cuius in ore verbum suum posuerit, addita hac horrenda comminatione : quod grauitur vlturus sit eum, qui hunc Prophetam audire noluerit. Cumque diuina & vera Maiestas suis promissis stetit : & imaginem suam, nempe filium suum, in has terras misisset, quod non in angulo, sed in ripa Iordanis, ad quam ex omnibus locis infinita hominum multitudo confluebat, hunc promissum Prophetam manifestaret, & de caelo locutus sit, dicendo: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est, hunc audite. Filius igitur diuinæ Maiestatis verbum, in ore suo à patre impositum, cum in omnibus Concionibus, tum vero imprimis in suo Testamento, quod ad salutem generis humani instituit, discretè & perspicuè elocutus est: cum diceret: Accipite & manducate, hoc est corpus meum : Accipite & bibite, hic est sanguis meus. Atque hæc verba Pater coelestis pro suis verbis agnoscit : quæ ipse filio suo mandaret, ut sic proferret. Hinc crebræ illæ voces natae : quibus Dei Filius inter concionandum vtitur: Mea doctrina non est mea: sed eius, qui misit me : Et qui misit me, verax est : & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. Item, quicquid Pater præcepit mihi, id locutus sum: & de meo nihil locutus sum. Quapropter diuina & sempiterna Maiestas hoc filij sui Testamentum ratum ac firmum habet : & in eo sensu accipi & intelligi vult, quem verba ipsa tam perspicua atque dilucida requirunt. Cæterum eadem hæc Dei maiestas, & infinita sapientia, vos nequaquam vult cælare: quod ipsa, veluti mentium humanarum perspectrix, et quæ omnia nouit, antequam fiant, etiam hoc prouidet, quod homi-

Controvers. de S. Cæna Domini. 193

num impiorum consilia tendant. Neque enim hoc so-
lum est propositum vestrum, vt hoc Orthodoxo con-
sensu vos Dipnosophista Testamentum Filij Dei es-
ueratis: sed vt etiam diuinam maiestatem mendacij
coarguatis. Quid enim hæc verba sibi volunt, cum
ita dicitis? Si corporalis præsentia citra vllum loci si-
tum, vera est in Cæna, tum Deus est mendax, quia
vult contradictoria? Quin imo hoc etiam Deus in vos
bis prospicit, quod vos cupiatis omnipotentiam illius
annihilare. Quorsum enim ista cogitationes? Que-
rimur vos dicere, corpus Christi esse in multis locis,
quodq; Dei potentiam obijciatis, cum hoc ex illarum
sifererum genere, AD QVAS DEI POTENTIA SE-
NON EXTENDIT: nempe, vt multis locis eodem
tempore corpus humanū salua natura sua diffundat.
Et alibi affirmat NULLA vi id fieri posse. Nouit quip-
pe Deus, quā longè & latè se extendat sua dextra, &
quod vos illam studeatis decurtare, ac more Anthro-
pomorphitarum & Mahometicolarum, certo loco cir-
cumscribere. Hos vestros cuniculos, & hæc machi-
nationes occultas, viri simplices a prima fronte non
animaduertunt: sed sola Dei omniscientia facile per-
spicit, quid vos in animis vestris subdolè occultetis.
Fuerunt sanè omnibus temporibus multæ hæreses,
quæ Maiestatem diuinam aut abnegârunt, aut contu-
melijs affecerunt: sed nulla earum tamen adeo fuit
profligata, vt mendacem & impotentem faceret De-
um, & Dei dexteram locum esse certum tam impu-
denter affirmaret. Etsi autem tetra ista, & abominan-
da peccatorum vestrorum species, omnium homi-
num flagitia superat: & Optimus Maximus Deus æ-

Beza Apolog. 3.
fol. 22. & 35.

Petrus Martyr con-
tra Stephan. Gar-
dinerum Vintoni-
ens. Episcop. ob-
iectione vadeo.
Nicol. Sauderus
lib. 7. de visibil.
Monarch. Eccles.
fol. 661.

quo iure, vos posset sempiternis, in hoc & futuro seculo, poenis afficere : tamen is, pro singulari sua bonitate & clementia, vobis adhuc parcit, vosque iterum atque iterum commonefacit, vt filium audiatis, & omnipotentiam diuinam in dubium ne voceris, ne ue dexteram Dei immensam meriamini, sed vt vos conuertatis, & offendicula viteris, & vel tandem tot animas in errorem abducere desistatis. Hoc si feceritis, bene & vobis & alijs consuletis : sin minus, hoc meo docti iudicio & praesagio, scitote, breui fore, vt nulla cum voluptate experiamini, vtrum Deus Prophetae suo Christo verbum suum in ore posuerit, & vtrum verax sit, an secus : quid item omnipotens illius maiestas possit, & quò vsque sese extendat. Quae res cum vobis sit futura magno incommodo, & sempiterno detrimento : agite boni Dipnosophiste, diligenter apud animos vestros perpendite, quid haec verba sibi velint, cum Deus us inquit : Qui eum non audierit, hunc vlciscar. Sed enim ipse Filius Dei, verus Emanuel, admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, cuius imperij non est finis, super quo requiescit spiritus sapientiae, & intellectus, & consilij, & fortitudinis, & scientiae, & pietatis : is, inquam, Filius Dei, perinde vt & Pater, me ad vos Orthodoxos syncretizantas mittit, atque haec vobis mandata referre iubet : Mirari se, quid vobis, praesertim Catholicis, & Carolstadianis, in mentem venerit : vt Testamentum Christi, quod ille tanto desiderio & tam bene deliberata re, non inter pocula (vbi hodie plerunque de illo disputari solet) sed in Coena nouissima verbis paucis & perspicuis disertè inscribitur, & iam ad dexteram Dei considens isdem verbis

Esa. 7. 9. 11.
Matth. 2.

Luc. 22.

1. Cor. 11.

restitu

restauravit: vt, inquam, hoc Testamentum tam presra-
ste & temere in quaestionem vocetis, & aliter, atque
ille sentiens dixit, vos interpretari audeatis. Quae enim
haec per Deum immortalem est audacia? quae teme-
ritas? quod editis de hac quaestione libris, tam contu-
meliose & offendiculosè loqui, & scribere de Christo
non dubitatis? Etsi enim diuina Christi maiestas volu-
isset verbis picturatis vti, & fucum hominibus facere,
(quod certe noluit: cum nullus in ore eius sit repertus Esa. 53.
dolus) tamen hoc eum fuisse facturū in Testamento, 1. Petr. 2.
& vltimae suae voluntatis declaratione, non est verissi-
mile. Nam haec obscure loquendi ratio in Testamen-
tis, a viris bonis aliena est. Quae enim ista leuitas, ver-
bis obscuris & perplexis ita loqui in Testamento, vt
inter heredes iurgia & dissidia existant? Certum est fu-
isse multos ardeliones, qui in extremo vitae fine, verbis
& factis sese turpissimos dederunt. Sed de nullo ta-
men historiae prodiderunt, qui haeredes suos Testa-
mento perplexo ludificare, & lites post mortem suam
feminare voluerit. Quae igitur impudentia, quod vos
Cinghiani & Sacramentarij hanc inauditam, et nouam
testandi rationem, Deo Opt. Maximo audetis impin-
gere? & de aeterna Dei sapientia deterius soletis pro-
nunciare, quam de pessimis nebulonibus, qui inter
homines possunt existere? Quid enim? An non cla-
ra sunt & perspicua haec: Accipite & comedite: Hoc
est corpus meum: Accipite & bibite: Hic est sanguis
meus? Et quae nam caro haec? Aut, qui nam sanguis
hic? Vtrum caro & sanguis agni Paschalis in Testa-
mento veteri? vtrum typus carnis & sanguinis Chris-
ti? Minime gentium. Nam haec caro, & hic sanguis

Testamenti est? Hæc caro in cruce pependit: hic sanguis pro peccatis totius mundi effusus est. Neque vero Christum hoc mouet, quod vos Syncretizantes, verba tam perspicua, tam dilucida, tam aperta cerebris vestris vertiginosis neque vultis neque potestis comprehendere. Si enim audetis Deum Patrem arguere mendacij, quasi is sibi contradicat: quid quaeso in filio Dei & Mariæ, in vnâ personam nullo modo separabilem assumpto, non audebitis attentare? Si Dei Patris omnipotentiam cogitatis redigere in ordinem: qui non etiam omnipotentiam Filij Dei & filij Mariæ oppugnetis? Si dexteram Dei loco astringitis, quomodo credatis, Christum hominem super omnes cælos esse euectum? Nam quæ sunt istæ mentium vestrarum cogitationes? quæ peruersæ opiniones de Maiestate Christi? Christus (dicitis) à nostris corporibus tam remotus est, quàm cæli sunt à terra. Item: Diuinum aliquid non est datum humanæ naturæ. Et: Humanæ naturæ dicere aliquid datum à Christo, est merus ac manifestus Nestorianismus. Et: Humanam naturam dicere, aliter considerari posse, quàm in abstracto, crassissima est ignorantia. Præterea: Christum hominem esse immediatè in cælis cælorum, & gloriæ am ac Maiestatem diuinam habere, dico falsam, blasphemam, impiam, & omnibus modis execrandam vocem. Item: Non adoro hominem cum Deo, nec humanitatem in Deitate, sed adoro λόγος carni vnitum. Caro Christi etiam in ipso λόγος non est adorabilis. Caro Christi non tam longè lateque præsens est, quàm ipsius imperium patet, quia gloriosius est cuiusquam procul omnibus imperare, quàm si præsentia ipsa imperat.

Beza Apolog. 3.
fol. 12.

Idem fol. 17.

Fol. 24.

Fol. 29.

Fol. 46.

Controvers. de S. Cœna Domini. 197

perantis requiratur. Hinc illæ lachrimæ: ô terq; quas
 terq; miseri consentientes. Certè hæ cogitationes ves-
 træ tam peruersæ, odium irreconciliabile inter vos
 & Deum excitant, & vos à Deo opifice & Seruatore
 vestro longissimè auertunt. Sed nihilominus tamen
 firma & perpetua sunt, quæ Christus homo de sua
 Maiestate loquitur; cum inquit: Data est mihi omnis Matth. 28.
 potestas (omnipotentia) in cœlo & in terra (omni- Matth. 11.
 præsentia) Omnia sunt mihi tradita à patre: A modo Matth. 26.
 videbitis filium hominis venientem in nubibus cœli, Marc. 14.
Luc. 22.
Matth. 24.
 CVM VIRTUTE MVLTA, ET MAIESTATE: &
 mittet angelos suos. Vbi duo aut tres congregati in no- Matth. 18.
 mine meo: ero in medio eorū. Ero vobiscū vsq; ad con- Matth. 28.
 summationem seculi. Filius HOMINIS habet potestatē Matth. 9.
 in terra dimittendi peccata. Pater filio dedit potesta- Ioan. 5. & 17.
 tem facere iudicium, quia filius hominis est. Glorifica
 me Pater apud temetipsum claritate, quam habui,
 priusquam mundus fieret apud te. Hos igitur sermo-
 nes tam manifestos, & perspicuos de Maiestate filij
 hominis, vos Sacramentarij consentientes relinquitē
 intaminatos atq; incorruptos; neq; præsentiam Chris-
 ti corporis, vel in Cœna, vel apud fideles & pios ho-
 mines, tam friuole abnegate. Memineritis potius sa-
 luberrimæ admonitionis, quam Deus ex ore Dauidis
 Prophetæ sui facit, & quam vnus è vestro grege mala
 conscientia, in testimonium aduersus se suosq;, hisce
 verbis expressit.

Gentium furor unde tantus hic est?

Psal. 2.

Sic frustra populos tumultuari?

Sic Reges properare concitatos?

Sic vnâ inq; Deum, inq; præpotentis

Bb 3

Regis

Regis à Domino caput perunctum
 Facta hec impia Principes mouere?
 Horum, nunc age, nunc iuuabit (aiunt)
 Diruptis semel euolare vinculis,
 Et curuo inga mox fugare collo.
 Sic illi: At Deus, ex poli supremo
 Ridens vertice, spectat, hos furor es:
 Haudq; terribiles ferocientum
 Minus omnibus excipit cachinnis:
 Donec horribili furore feruens,
 Ipsos praecipiti furore fractos,
 Voce terreat, intonans tremenda.
 At hunc, inquiet, in Sione regem
 Designauimus: hunc placet sacris
 Nobis imperium tenere montis.
 Tunc ego intrepidus Dei perenne
 Edictum memorabo: namq; nobis
 Hac vero pater est locutus ore:
 Tu mi filius (inquit) hac beata
 Luce te genui. Ecquid est, quod optes?
 Posce tu modò. Nam tibi vniversas
 Concessum simul vndiquaq; gentes,
 Et laxi spacia obtinere mundi.
 En scepro tibi ferreo licebit,
 Mentis conterere omnium rebelles:
 Idq; tam facile ac labore nullo,
 Quam potest figulus rotata vasa
 Leni frangere, cum libebit, ictu.
 Ergò deposito furore tandem
 Nunc Reges sapite, oro: Principesq;
 Qui vasti imperium tenetis orbis.
 Nunc Deum veriti colatis vltro:
 Et vestro pariter Deo exhibete,

Controvers. de S. Coena Domini. 171

Mixtos laticia & tremore, cultus.

Nunc amplexibus obuijs receptum

Ipsius quoq; filium fouete:

Ir am ne semel eius asperetis.

Qua postquam semel arserit, necesse est

Vos mox funditus interire totos.

At contra omnibus o modis beatos

Illos, qui Domino Deoq; fidunt.

Et hæc sunt, quæ nomine Dei Patris, & Dei filij
iussus sum dicere. Nunc ea etiam addam, quæ Deus
Spiritus sanctus per me vobis cupit innotescere. Ne-
que enim minus ille vobis irascitur, quàm Deus pa-
ter & Deus filius, quòd in verbis testamenti Christi
explicandis, à nativo & proprio sensu ad tropicum &
alienum receditis. Cum enim Spiritus sanctus sit æ-
ternus, immutabilis, & verax Deus, aut ipsa potius
veritas: idcirco iuxta promissiones filij Dei, ipse suos Ioan. 14.
Euangelistas & Apostolos in omnem veritatem per-
duxit, in eaq; conseruauit. Quare à scopo veritatis ne-
que linguis, neq; literis illi vnquam aberrârunt, sed
decretis, quæ in arcano Dei consilio fuerunt facta,
sepe per omnia conformes præstiterunt. Eisdem dis-
tina Spiritus sancti maiestas huc impulsit, vt remotis-
simis locis seiuncti Euangelistæ & Apostoli, cum vs-
que in India, alter in Ægypto, tertius in Italia consi-
deret, vbi sententias inter se conferre non poterant,
nihilominus vno eodemq; ore de Christi testamen-
to perspicue & dilucide sint locuti. Neq; enim quis
quam Euangelistarum (quæ res plena est miraculi)
aliter de testamento Christi dixit aut scripsit, quàm
ipse testator locutus est, & S. S. postea dictauit. In
quâ nam igitur schola didicistis: vel, in quod collo-
quium

quium cum Deo venistis, viri Sacramentarij, vt melius sciatis de Christi testamento loqui, quàm filius Dei, qui est in sinu æterni patris, aut Spiritus sanctus, qui à Patre & filio æternum procedit. An non putatis Spiritum sanctum potuisse vel vnum è quatuor Evangelistis, aut vnum saltem è duodecim Apostolis excipere, qui verba testamenti sic interpretaretur, vt posteriori Simonis Magi interpretati sunt, siquidem vera esset isthac sententia, quam vos Sacramentarij, allatam è vestris cerebris, testamento filij Dei affingitis? An hoc non est Spiritum veritatis in ludum literarium deducere? aut quis non intelligit, quòd vos Sacramentarij vosmet extollatis supra omne id, quòd est, & dicitur Deus? An vos maiori possitis Deum afficere contumelia, quàm hac ipsa, quòd Spiritum Dei vultis docere, à quo debebatis discere? Quamobrem Evangelistarum iste consensus perinde vobis indicio atq; indubio argumento sit, quòd Spiritus sanctus illorum animos ita gubernauerit, vt verba testamenti aliter quàm secundum literam accipi non possint: sicut vicissim dissensiones huius testamenti, certo sunt & palpabili argumento, quòd Spiritus Dei animos illorum nunquam mouerit. An non enim varijs modis in interpretatione verborum Christi, vos Dipnosophistæ luditis? an non varietas declarationis testatur, eam non ex verbis testamenti allatam, sed aliunde sumptam esse? Carolstadius ludit in Pronomine τὸ, idq; δακτυλῶς; ad personam filij Dei refert astantis: quasi ipse per ἀφ' ἐνδοξου, aliud agendo, & seipsum digito monstrando, hæc verba dixisset. Cinglius ludit in verbo ἔστιν, idq; non ὑπακτινῶς intelligit, sed προσ-

Carolstadius.

Cinglius.

guit

gnificat *μετ' αὐτῶν*. Oecolampadius occupatus est in enarratione vocabuli *CORPVS*, idē intelligit *τῷ πινού* seu figuratum corpus. Caluinus nugatur de efficacia, & vigore corporis absentis ad salutem, quod vocat *τὸ πινού* corpus, hoc est, quod non ore, sed contemplatione fidei percipi possit. Valentinus Crotoaldus narrat propositionem istam: Hoc est corpus meum, ita ordinandam, corpus meum est hoc, videlicet panis (nam hunc demonstrat) & cibus, sed panis & cibus spiritualis & viuus, qui de cœlo descēdit, sicut Ioan. 6. dicitur Langus, verē discipulus Crotoaldi, hanc opinionem approbans, causam reddit, quia in Græca lingua articulus efficit, vt ea vox, cui is adiectus sit, subiecti, & altera prædicati locū obtineat: Articulū verò hoc adiectū esse corporis nomini. Ioannes à Lasco, per hoc intelligit actionem Cœnæ Domini. Suenckfeldius ordinem verborum Testamenti Christi inuertit, ad hunc modum: Corpus meum est hoc, videlicet, panis seu cibus spiritualis. Alij aliter accipiunt: sicut ipsi etiam consentientes supra haud dissimulant. Quæ autē hæc opinionū est sentina? quæ multis ceptis lerna? quæ monstrosa sententiarum Empusa? Quid enim? an vos Sacramentarij statuitis, immutabilem Dei Maiestatem non posse quatuor verba per homines, à se illustratos, aperte, & vnanimi ore proloqui? Certè, nisi aduersarius ille Spiritus sancti, malus & inconstans Spiritus, hominum animos obsideret, & penitus excæcasset, vel ex his saltem glossematibus, iam dudum debuissent homines animaduertere, qui nam anguis in herba lateat. Nam Spiritus

Oecolampadius.

Crotoaldus.

Ioannes Langus
in Annotation. in
Apolog. Iustini
Martyris.

Polonus à Lasco.

Suenckfeldius.

tum Dei ab his præposteris, & peruersis opinionibus quàm longissimè abesse, vel cæcus videat. Quare maior habēda erat fides Deo Patri, qui verbum suum posuit in ore filij, & filio ipsi, qui illud verbum dilucidè enarrauit, & Spiritui sancto, qui Euangelistas in omnem veritatem perduxit: maior, inquam, habenda erat fides, quàm istis impostoribus, qui verborum præfatis alijs non modo in errores, sed etiam in vitæ sempiternæ discrimen adducunt. Quapropter in vosmet ipsos viri Cacodoxi descendite, & Deo ac veritati celestium oraculorum honorem exhibete, atq; ad Ecclesiam Christi, à qua recessistis, reuertimini. Sin autem hoc consilium meum temerè respuitis, & Deum hostem quàm patrem habere mauultis, & omnino cum Diabolis condemnari cupitis, quæso obtestorq; vos, nolite tanto sanguine vestras onerare conscientias. Nam Omnipotentis Dei Maiestas sanguinem illum innocentem, quem vos in exitium seducitis, à vobis requiret. Eo enim (proh dolor) iam progressa res est, vt nesciant miselli homines, quid credendum sit, aut quid de omnipotentia illius statuendum, aut vbi Christus Seruator hominum quærendus. Hæc vobis Deus loquitur, Deus fortis & Zelotes, qui damnat & neminem seruat, præter eos, qui verbum illius custodiunt conseruantq;.

Vbi finem orandi fecisset Gabriel, processit in medium Helias, olim igneo curru in cælum subuectus. Is suo & omnium Prophetarum nomine, in hunc locutus est modum.

ORATIO HELIÆ
PROPHETÆ.

Iehoua, ô Silo, ô Emanuel, ô fili Davidis, quàm verum illud verbum dixisti, multos Reges & Prophetas videre & audire præoptasse, quod Apostoli tui viderunt & audiuerunt. Si enim nobis, adhuc vita mortali frustibus, istuc contigisset, quàm propensam verbis tuis fidem habuissemus? quàm procul ab omni glorsarum interpretatione alieni fuisset? quàm promissis animis testamentum tuum acceptissemus? quàm deniq; gratis mentibus tuam Maiestatem celebrissemus? Sed ita tibi placebat, vt nos tum per ænigmata tantum, & quasi per transfennam hæc intueremur. Veruntamen confitemur vnanimis, in hoc confessu, quòd testamentum tuum sit verum, & secundum verba tua simpliciter accipiendum, minimeq; ita itelligendum, vt Sacramentarij, & falsarij huius testamenti, interpretantur. Neq; enim hanc animi nostri sententiam, è Scrutinio Burgensis, neq; è libris Galatini, neq; vllis Cabalisticis aut Thalmudisticis hausimus atq; excerpisimus, sed ex verbo Dei, quod nescit fallere, arripuimus atq; expressimus. Ita enim sacrae de te loquuntur literæ.

Aspexisti me in forma hominis, qui in excelsis 2. Sam. 7.
est Iehoua Deus. 1. Paralip. 17.

Tantum in te est Deus, & non est absq; te Deus Esa. 45.
(præter te non est Deus) verè tu es Deus absconditus, Deus Israël Saluator (Iesus.)

204 *Acta Concil. National. super*

Pfalm. 45.

Vnixit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ con-
sortibus tuis.

Pfalm. 8.

Heb. 2.

Filiū hominis coronasti gloria & honore, &
constituisti eum super opera manuum tuarum: Om-
nia subiecisti sub pedibus eius. In eo, quod omnia ei
subiecit, nihil dimisit non subiectum ei. Omnia subie-
cit sub pedibus eius. Cum autem dicat, omnia subie-
cta sunt ei, palam est (hoc dici) excepto eo, qui subie-
cit ei omnia.

Pfal. 97.

Heb. 1.

Pfalm. 99.

Adorate eum omnes Angeli, Exaltate Dominū
Deum vestrum, & adorate scabellum pedum eius,
quoniam sanctum est.

Dan. 7.

Antiquus dierum dedit filio hominis potestatem,
& honorem, & regnum: Et omnes populi, tribus &
linguæ (exceptis consentientium) ipsi seruiunt: pos-
testas eius, potestas æterna, quæ non auferetur, & re-
gnum eius, quod non corrumpetur.

Esa. 7.

Matth. 1.

Luc. 1.

Esa. 9.

Ecce virgo concipiet, & vocabitur nomen eius
Emanuel.

Paruulus natus est nobis, filius datus est nobis
& vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius,
DEVS fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis.

Esa. 12.

Requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus
sapientiæ & intellectus, Spiritus consilij & fortitudi-
nis, Spiritus scientiæ & pietatis.

Quod si hæc omnia velim verbis exornare: &
Prophetarum testimonia, cum verbis Apostolorum
conferre: an non putatis, vos Dipnosophistæ, eandem
fore nostram, quæ illorum est sententia? an non cre-
dis

ditis nos maiestatem filij hominis, contra argumenta
vestra luculenter posse defendere? Quàm enim pers
picuè nos Prophetæ loquamur de omnipotentia filij
Davidis, seu filij hominis, non ne id ex his, quæ iam dis
xi, euidenter apparet? Quàm contrà malitiosè hanc
Maiestatem filij Davidis imminuant omnes Sacra
mentiperdæ, non ne ex illorum Orationibus & Cas
codoxo consensu iamdudum nobis omnibus patuit?
Sed quoniam aperta est, & dilucida nostra Confes
sio, & quoniam breuitatis omnino est habenda ratio:
idcirco reliquis percensendis iam consultò supersede
bimus. Etli enim prolixè verba cum illis faciamus,
qui Prophetarū oracula malunt ad Patriarchas, quàm
ad Iehouam & Emanuelem nostrum referre, & qui
diuina decreta & sancita, tropis solent peruertere: ta
men nihil proficimus. Neque enim dubium est, quin
etiam Euangelistæ & Apostoli, quibus tamen, velut
oculatis testibus, meritò fuerat omnis adscribenda fide
des, hisce Sacramentiperdis, tanquam surdis fabulam
sint narraturi.

Postquam Prophetæ tacuissent, venerunt in Concionem
mediam quatuor Euangelistæ: quorum primus senten
tiam dixit Matthæus, idem Euangelistæ & Apostolus.
Alter ab illo Petrus Apostolus, pro se & Marco Euange
listæ. Tertius Paulus Apostolus, qui suo & Luca Euange
listæ nomine perorabat. Fuit autem tale initium Ora
tionis Matthæi.

ORATIO MATTHÆI
EVANGELISTÆ ET APO-
STOLI.

Ego Matthæus vocatus Apostolus, & in annum vsque quartum discipulus veri, omnipotentis Dei, Iesu Christi, pridie eius diei, qua passus & mortuus est Christus, affui & interfui Hierosolymis, illi Cœnæ: in qua Filius Dei, vnâ cum discipulis suis, agnum paschalem, primum stans, comedit: qui erat typus & imago mortis Christi: postea sedens, solitam Cœnam cum iisdem cœnauit: & postremò, de more Iudæorum, poculum gratiarum actionis circumtulit: de quo dixit, quòd nolit porro amplius bibere. In hoc igitur solenni epulo audiui & vidi, quo ritu, & quibus verbis, nouum ille Testamentum constituerit, & ordinauerit. Sumpto enim pane & vino, in manus suas, & actis gratijs ea distribuit omnibus, qui aderant: & perspicue absque omni inuolucro dixit: Accipite, comedite, hoc est corpus meum: Accipite & bibite, hic est sanguis meus: Hoc facite in mei commemorationem. Quòd autem Dominus & Deus meus, Iesus Christus, primum agnum paschalem, deinde consueta Cœnam sumpsit, & omnium postremò Testamentum suum instituit, ideo factum esse memineritis, vt doceret nos Apostolos Christus, sacram illam Testamenti noui Cœnam longè, longè, inquam, à vulgaribus cibis, & veteris etiam Testamenti figuris distare. Ita enim postulant verba institutionis, tam clara tamque perspicue
nec

nec non ordo epularum: & quod Filius Dei, nihil vnquam falsi prolocutus est. Cum autem scirem, filio hominibus datam potestatem in cœlo & in terra, ideo verbis istis noui Testamenti simpliciter, vt æquum erat, acquieui. Quid enim opus erat, in verbis tam dilucidis, veluti in scirpo nodum quarere? aut cur ego verbum Dei, quod suo fructu nunquam caruit, in dubium deuoarem? Quod si Christus Seruator corpus suum, à Cœna remotum, voluisset typo significare, potuisset nobis relinquere agnum paschalem. Nam hic nos de morte Christi multò melius poterat commonefacere, quàm istud nouum Testamentum. Cogitate enim apud animos vestros, si paterfamilias vincitum agnũ, coram liberis suis iugulet, & iuxta ignem asslet, assatumque mensæ inferat, & epulandum porrigat, simul Concionem de morte Christi instituat, quantos illa res in animis spectatorum possit commouere affectus: quos motus, quas cogitationes excitare? Sed in nouo Testamento longè aliter est comparatum. Ideoq; Christus tam disertè inquit: Ille, ille meus sanguis est, qui est noui Testamenti sanguis. Certissimum autem est, sanguinem noui Testamenti non esse figuram, non vmbra, non Symbolum, non typum, non sanguinem taurorum aut hircorum, sed esse proprium sanguinem Filij Dei. Nam vt filius ostenderet, se velle, vt certò, firmiter & seriò credamus id, quod in poculo benedictionis in Cœna exhibeatur & ore sumatur, esse verum suum sanguinem: primò demonstratiuè affirmauit, hic est ille sanguis meus: deinde manifestissimam addidit declarationem, est ille meus sanguis, qui est noui Testamenti sanguis. Preterea

Hebr. 8. & 9. & 13.
Actor. 20.
1. Ioan. 1.
1. Pet. 1.
Zachar. 9.

rea idem planius repetiuit & confirmauit, vt non dubitaremus, esse maximè seriam affirmationem. Est (inquit) ille meus sanguis, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Quis obsecro hinc somniet esse typum, aut figuram, aut symbolum, aut quod vinum pro nobis in remissionem peccatorum effundatur? Singularem autem, & planè diuino consilio Iesus Opt. Maximus noui testamenti mentionem facere voluit, vt ex collatione vtriusque melius intelligi possit, quid in Cœna ore sumatur. Equidem verus Testamentum sanciebatur cum Deo et populo: Cum Deo quidem, immolatione victimæ, & asperzione sanguinis super altare: Cum populo verò, quòd idem sanguis, qui Deo immolatus fuerat, in populum spargerebatur, vt ita fœdus illud vno, & eodem sanguine, & cum Deo confirmaretur, & cum populo sanciretur & obsignaretur. Neque enim aliud fuit, quo fœdus illud veteris Testamenti cum Deo confirmabatur: & aliud deinde, quo fœderis illius applicatio & obsignatio fiebat in populo, sed vno & eodem sanguine vtrumque Testamenti Præceptor, Dominus & Deus meus, dixit: se sanguinem suum effundere in remissionem peccatorum, propterea quòd ipse fœdus noui Testamenti effusione sui sanguinis sanciat, & confirmet cum Patre. Quia verò fœdus seu Testamentum illud voluit etiã nobiscum, discipulis suis, sancire, nobis illud applicare, nobis obsignare, vt certum haberemus pignus: ideo fecit illam sanctionem, applicationem & obsignationem nobiscum, eodem illo sanguine, quòd est noui Testamenti sanguis: cuius effusione Testamēta

mentum illud cum æterno Patre sancitur & confirmatur. Nam Iesus Christus, Emanuel noster, mediator noster, sponsor noui Testamenti, vno & eodem proprio sua sanguine inter vtramque partem fœderatorum agit, vt cum vtraque parte fœdus illud sanciat, confirmetur & obligetur. Et sic vocauit sanguinem noui Testamenti duplici respectu, nempe Dei & nostri. Respectu Dei, quia per effusionem illum intulit in sancta sanctorum, vt ita erga Patrem nouum illud Testamentum, seu fœdus sanciret & confirmaret: Respectu nostri dicitur, & est sanguis noui Testamenti, quia illum ipsum sanguinem, quem in sancta sanctorum intulit Christus Iesus, ad nos etiam asfert, vt eo ipso nouum illud Testamentum, quod cum Patre sancitum & confirmatum est, nobiscum etiam sanciat, confirmetur & obligetur. Et sicut Deus in veteri Testamento modum oblationis sua voce definiuit, vt scilicet fieret aspersione: ita magni consilij Angelus in nouo Testamento planè nouum, singularem & peculiarem modum instituit & mandauit, dicens: Bibite ex hoc omnes: hoc enim, quod ex poculo benedictionis ore vestro sumitis, est ille meus sanguis, qui est sanguis noui Testamenti.

Quæ igitur hisce oculis vidi, & quæ hisce auribus audiui, & quæ animo meo veraque fide apprehendi, & quæ postea in officio meo Ecclesiæ Palæstinæ prædicauit, & quæ auditores mei simpliciter, & citra omnem Iudaicam incredulitatem arripuerunt, ea demum in literas & historiam Euangelicam retuli, & ad sempiternam memoriam posterorum transmisi. Nam postquam Christo, iam dudum humanis miseris ex

Exod. 24.
Num. 19.
Psalm. 51.

Irenæ. lib. 3. cap. 1.
aduers. hæres.

Ioseph lib. Antiq.
Iud. lib. 20. cap. 7.

Euseb. hist. Eccles.
lib. 3. cap. 24. Nices-
phor. lib. 2. hist. Ec-
cles. cap. 45.

Chrysostr. in oper.
impert. in Matthæ.

Aquinas ex D. Hiero-
nyim. in ca. aur.

Hieronym. in cata-
log. vir. illustri.

Euseb. lib. 5. cap. 10.

Theodor. lib. 2.
Collectan.
Nicephor. lib. 17.
cap. 26.

Matth. 16.

empto, et super omnes cœlos euecto, magi & latrones
in Iudæa crudelissimas cædes & latrocinia commit-
terent, statui ego tum illis locis excedere, & alibi Chri-
stum annunciare, sed prius tamen summam habitatum
Concionum literis Hebræis comprehendere, ut audie-
tores mei haberent omnium verborum & operum
Christi historiam. Sicut autem auditoribus necesse
erat, ad confirmationem fidei, Euangelion predicari,
sic & CONTRA HÆRETICOS SCRIBI perneccesse
erat. Igitur hoc Euangelium meum postea Hierony-
mus quidam Berrhœæ in Syria, reperit apud Christi-
anos Nazaræos: idque descripsit, Pantænus etiam, misi-
sus à Demetrio Alexandrino in Indiam, quo in loco
Diuus Bartholomæus docuit, inde secum Alexandria
am Ægypti transtulit. Quid? quod etiam in Cypro
in monumento Barnabæ, eiusdem manu scripta his-
toria tum fuit reperta? Atqui in his omnibus codicibus
institutio sacræ Cœnæ iisdem verbis descripta les-
gitur. Quod si alia fuisset verborum Testamenti huius
sententia, sanè absque fanaticorum hominum &
Suuermorum glossa, de illa pios homines comone-
facere voluissem. Si enim à fermento Pharisaorum
potui dehortari Christianos: cur non etiam à fermento
Cinglianorum deterruissem? Falsarius certè essem,
& Apostata, non Apostolus Christi, si aliter docuis-
sem aut scripsissem ego, quàm Dominus meus esset
locutus: aut etiam sacrilegus impostor essem, si aliud
animo sentirem, & aliud ore loquerer, aut manu scri-
berem. Equidem scriptum meum Ecclesiæ reliquit
tanquã depositum: quo illa sese tueatur ac muniat
uersus Hæreticos. Itaque in verbis meis etiam non
inimicos

in isto, neque ab illis latum unguem recedo, neque
vllum consortium cum Sacramentiperdis illis in eter-
num initurus sum. Moneo etiam & hortor omnes,
quicupiant in Christo manere, & qui gloriosum illi-
us aduentum ad nouissimum iudiciũ læti expectant,
vbi sibi ab isto doctrinæ sterquilinio, & his nugis ho-
minum diligenter caueant.

ORATIO SIMONIS
PETRI PRO SE ET MAR-
CO EVANGELISTA.

 Vid vobiscum agamus viri Syncretizans
tes: aut quorsum verba apud vos faciamus,
qui certo scimus, quod nullam habeatis nob-
bis fidem: Quomodo enim nobis credatis
miseris Apostolis & Euangelistis, qui Maiestatem
ipsius Dei mendacem cupitis facere? Vos ne assentis
remini nobis, qui nos inauditos condemnastis, & do-
ctrinam nostram pro impia habuistis, vestroque ana-
thematate perculistis? Sed vtut sit, me certe Christi &
Euangelij nostri coram hac generatione adultera, & Marc. 8.
praua minimè pudet. Neque hoc primum est, quod
ego Simon Petrus ab iniquis & crudelibus Concilijs, Actor. 9.
inauditus condemnor. Nam idem mihi meisque col-
legis etiam antehac obtigit, quod hodierno die mihi
obtingit. Nihilominus tamen, præsciũs licet euentus
um iratorum, intrepido animo veritatem sum profes-
sus, & in os inimicorum dixi: oportere plus obedire
Deo, quam hominibus. Notum igitur sit vobis vnũ

uerſis, qui hinc confediſtis, viri Sacramentarij, quod ego etiam vltimæ illi Cœnæ, de qua Matthæus modo verba fecit, vnâ cum cæteris aſſedi, & hiſcæ auribus audiui, quibus verbis nouum ille Teſtamentum inſtituerit. Et quanquam ego inter omnes Apoſtolos fui maximè animo & lingua præcipiti, & ferè primus, quide rebus omnibus non intellectis, & meum caput excedentibus, quæſtiones moui, aut temerè reprehendi: tamen Chriſto nouum hoc foedus & Teſtamentum condenti, abſque vlla hæſitatione aſſenſus ſum. Sciebam enim Chriſtum eſſe ſapientem, veracem, & omnipotentem. Igitur quicquid ex Chriſto audiui atque accepi, hoc non ſolum Iudæis, ſed aduenis & ſparſim incolentibus Pontum, Galatiam, Cappadociam, Aſiam & Bithyniam, poſtremo etiam Romanis fideliter enarraui. Ac licet ipſemet nullam conſcripſerim hitoriã Euangelicã: tamen meo nomine id fecit filius meus, & (vt à primis Chriſtianiſ appellatur) meus interpres, & filius meus comes, ac ſeruus Filij Dei viui, Marcus Etrangelista. Sic enim de illo referunt veteres & vobis partim noti Scriptores Eccleſiaſtici. Cum diuinum illud verbum, (inquiunt) Romam veniſſent: conſeſtim Simonis, vnâ cum ipſo, potentia extincta eſt atque deſtructa. At contrã, tantus pietatis ſplendor, mentibus illorum, qui Petrum audiebant, illuxit, vt non ſuffecerint illis ſemel audita, nec contenti fuerint, non ſcripta diuinæ prædicationis doctrina, ſed Marcum, cuius Euangelion circumferretur, omnigena obſecratione obteſtati ſunt, vt commentarios ipſis doctrinæ eius, quam verbo traditam accepiſſent, literis comprehenſos relinqueret: nec deſiſſet

1. Petr. 1.
Euseb lib 3. cap. 1.
hist. Eccles & lib.
2. cap. 14.
Epiphani. hæref. 27.
1. Petr. 5.
Irenæus lib. 3. cap.
1. Euseb. lib. 3. cap.
39.
Euseb. hist. Eccles.
lib 2. cap. 15.
Niceph. histor. Eccl.
lib. 2. cap. 15.

fraterunt, donec viro persuaserint, atq; ita causam de-
derint Euangelio, quod secundum Marcum nomi-
natur, conscribendo. Aiunt autem rectè me cum ex
instinctu Spiritus sancti factum hoc cognouissem,
delectatum esse virorum istorum voluntate, & scri-
ptum hoc Euangelion Ecclesijs, autoritate mea ad les-
gendum consumasse. Et alius ait: Me dictasse Marco
Euangelion suum, atq; vt id deinceps in Ecclesijs les-
geretur, sanciuisse.

Nicephor. hist. Ec-
clesi. lib. 2 cap. 45.

Sed quorsum ista vobis commemoro, quæ scri-
ptores Ecclesiastici de me, meoq; filio, nunc olim sunt
commentati? Eò nimirum, vt vos nihili homines in-
telligatis, quid ego de S. Cœna docuerim & statue-
rim: & quomodo Ecclesia Apostolica meam doctrin-
am acceptarit, atq; intellexerit. Quod si alia mihi fuis-
set mens, aliusq; intellectus verborum Testamenti
huius, quod fecit filius Dei viui, quàm ego credidi &
docui: cur Marcus filius meus, iisdem verbis ac totis-
dem syllabis, quibus vtitur Matthæus, substantiam
huius Cœnæ descripsisset? Gloriamini quidem vos
detestandi Sacramentarij, & subinde iactitatis, nescio
quod fundamentum doctrinæ, & nescio quem Or-
thodoxum consensum. Sed obsecro vos, in quo nam
fundamento, aut quo nam consensu Christi, Aposto-
lorum & Apostolicæ Ecclesiæ, illa omnia consistunt?
Nos certè, quod credidimus, id etiam docuimus, &
verbis expressis atq; apertis, vnanimi ore, & iisdem li-
teris, omnia nostra conscripsimus. Manet igitur nos-
ter consensus, manet nostrum fundamentum, ma-
ner lapis ille angularis Ecclesiæ, qui est Christus. Ve-
stra autem multiplex interpretatio, & deprauatio
D d 3 verboz

A. A. 15. verborum Christi interibit. Quod si vel ego, vel alius
 quispiam Apostolorum, de sententia verborum Chris-
 sti, in S. Coena, dubitasset: certè in Concilio Ierosoly-
 mitano potius illam quæstionem inter nos agitalles-
 mus, quàm illam de sanguine & suffocato. Minus es-
 nim in hac, quàm in illa quæstione litum est: propter
 rea, quòd is, qui non dijudicat inter carnem sangui-
 nemq; Christi, & alios cibos, sibi manducat iudicium.
 Sed, vt rem in pauca, sicut iussistis, conferam, & finem
 orationi meæ addam, scitote vos Scoliodoxi consens-
 tientes, quòd neq; ego, neq; filius meus Marcus ex il-
 lorum simus grege, qui post acceptam Spiritus sancti
 gratiam, aufint verbum & omnipotentiam Dei, in
 controuersiam deducere, & Angelum magni consilij
 in ordinem redigere, causamq; ex illo perquirere, cur
 non hoc, aut alio modo sit locutus. Semel nos secessio-
 nem ab illis fecimus, qui dicunt: Durus est hic sermo,
 quis potest capere illum? Atq; iterum dicimus: Domi-
 ne, quò ibimus? tu verba vitæ æternæ habes. Equidem
 mea, & filij mei Marci doctrina est hæc: Hoc est cor-
 pus meum: Hic est sanguis meus: & huic doctrinæ as-
 sentiuntur omnes, qui Simonem Petrum sequuntur.
 At Simonis Magi asseclæ, & primogeniti Diaboli,
 Ebion & Cerinthus, non consentuntur Eucharistiam
 esse carnem Saluatoris, & ideò vobis consentientibus
 dicimus: Inuentio illa vestra sit vobiscum in perditio-
 nem. Non est vobis pars neq; sors in ratione (testa-
 menti filij Dei.) Corenim vestrum non est rectum
 coram Domino Deo. Resipiscite igitur ab ista malitia
 vestra, & rogate Deum, si forte (nam contra conscie-
 entiam in Spiritum sanctum peccatis) remittantur vo-
 bis

Ignatius in Episto-
 la ad Smyrneas.
 Theodoretus Dia-
 log. 3. Polymorph.
 A. A. 8.

his cogitationes cordium vestrorum. In felle enim amaritudinis, & colligatione iniquitatis vos videmus esse.

ORATIO PAULI
APOSTOLI, ET LUCÆ
EVANGELISTÆ.

Vanquam ego, singulari reuelatione & ^{1. Tim. 6.}
Spiritus sancti inspiratione excitatus, non ^{2. Tim. 3. 4.}
pauca præuidi, atq; prædixi de nouissimis
temporibus, & illorum periculis: quòd nis
mirum, illa ætas aliquando sit affutura, cum homines
sanam doctrinam non sustinebunt, sed iuxta concu
piscencias suas coaceruabunt sibi Doctores: ij præfer
tim, quibus pruriunt aures, & qui à veritate ad fabu
las deflectunt, & qui à fide desciscunt, attendentes Spi
ritibus impostoribus, cauterio notatam habentes con
scientiam: tamen ex omnibus meis præuisionibus,
hoc non potui apud animum meum coniicere, aut
imaginâdo consequi, quòd Angelus tenebrarum se in ^{2. Cor. 11.}
eum lucis Angelum posset transformare, vt dicente
Deo cœlitus: Hic est filius meus dilectus, hunc audis
te: & filio Dei affirmante: Hoc est corpus meum: &
Apostolis, qui illud audiuerunt, id ipsum docentibus
& scribentibus, & successoribus Apostolorum firma
fide isthuc credentibus, post Simonem Magum exis
terent tamen, qui contrarium docendo, dicerent:
Hoc non est corpus tuum, sed tantum corporis tui, in
cœlo à terra absentis, externum symbolum siue si
gnum, Est enim hoc longè certissimum, & extra om
nem

nem probationis aleam positum, quòd filius Dei, iam super omnes cœlos subuectus, & in dextera virtutis Dei collocatus, hoc suum testamentum verbis expressis, evidentissimè confirmauerit, ac denuò interpulauerit. Quomodo igitur Sathanas quenquam hominum ita dementare potuit, vt alium sensum in verbis testamenti, quàm genuinum quærat: vt omnipotentiam Dei, & dexteram eiusdem, nec non & Maiestatem filij hominis, multis verbis disputet: vt ignotis peregrinis, & atris genijs fidem habeat: sicut fecere Carolstadius & Cinglius? Ita enim ex ipsorummet verbis & oratione suprâ percepimus. Meo quidem tempore, cum aliqui negarent, Eucharistiam esse corpus Domini, & cum Corinthij omnis generis corruptelas, & abusus testamenti huius, in Ecclesias suas introducerent: statuebam ego potentiam Sathanæ plurimum inualuisse, & vehementer angebar, ne ipse, tanquam Deus huius mundi, hoc Ecclesiæ Dei testamentum auferret, atq; ex oculis eximeret, aut certè id corrumpere. Itaq; tempora illa iudicabam valde periculosa esse. At obsecro vos, quid ego nunc cogitem, aut quid loquar? quando Sacramentarij non modò contumeliosè de hoc testamento loquuntur, & scriptitant: sed etiam Maiestatem Dei in infinitas captiunt: O tempora, o mores: Quis non exclamet, fratem de rebus perijisse? Certè si vllum fuit tempus, quo Christi aduentus modis omnibus fuit expetendus, id nunc appetijt. An enim verum non est, o cæci & cæcorum duces, quòd Deus in veteri & nouo testamento, de multis fidei articulis, animi sui voluntatem par-

fecit, addito seверо p̄cepto, vt inde voluntatem eius
perdiscamus? At dicite vos mihi vnum articulum,
quem Deus filius toties iisdem verbis, per locupletis-
simos testes, in caelo & in terra repetiuerit: qualis est
ille de S. Coena Domini articulus? Nam vt omnis ob-
scuritas & ambiguitas tolleretur, & vt omnis erroris
ocasio, & materia litis p̄cideretur, & vt Ecclesia
non tantum verba institutionis, sed simul etiam ge-
neralem sensum, & germanam interpretationem, ex
ipsius Christi ore acceptam, & ipsius voce traditam
haberet, ipse his institutionē Coenae sua voce tradidit
& repetiit. Semel quidem in Coenaculo Hierosolymita-
no, in ea nocte, qua proditus est. Ibi enim suam il-
lam traditionem a duobus fidelissimis testibus, Mat-
thaeo & Marco, vt iam primum audiistis, signa-
ri, & quasi in acta publica referri curauit. Iterum vero
eandem institutionem, post ascensionem, ad me-
ipsum sua voce, ad dexteram virtutis Dei sedens, re-
petiuit, & in illa repetitione, quid in verbis illis inter-
pretandum censeret, luculenter declarauit. Quin imò
hanc ipsam repetitionem (dubio procul propter vos
consentientes factam) similiter a duobus testibus, me-
scilicet, & Achate meo Luca, literis & scripto, ad me-
moriā totius posteritatis, in Ecclesia propagari vo-
luit. Quid igitur vos ab illis repetitionibus disceditis,
& aliam interpretationem alibi quaeritis? nā vos non
modo ingrati, sed etiam contumeliosi estis in hanc
tam accuratam diligentiam, & paternam sollicitudi-
nem filij Dei vnici, p̄ceptoris mei, qui solus potest

Matth. 26.
Marc. 14.

Luc. 22.
1. Cor. 11.

Apocal. 5.

Quare non iniquo feretis animo, vos Cacodoxi,
E e quòd

quod coram vobis liberius loquor, & animi mei sententiam tam aperte profero. Nam magnitudo rei hoc postulat, vt in hoc grauissimo certamine nihil dissimulem, quod ad veritatem astruendam pertinet. Est enim diuini iudicij reus, qui corpus Domini non recte diiudicat. Dico igitur, & absq; omni verborum circuitione dico atq; affirmo, si vos Syncretizantes crederetis posse filium Dei Iesum, vera loqui, Iesu omnem potestatem in coelo & in terra esse dariam, fieri non posse, vt tot obscuris, tot inconcinnis, tot dissimilibus, atq; inter se pugnantibus glossematibus, cuiusmodi sunt Carolstadij, Cinglij, Oecolampadij, Caluicij, Crotoaldi, Lasci, Suenckfeldij, Anabaptistarum & simillimum interpretamenta, toties repetitam Christi declarationem reijceretis. Hoc qui nequit olfacere & subodorari, infans est, & puer centum annorum morietur. Qui autem isthoc sentiscit atq; intelligit, neque verum Deo honorem habet, neq; ab errore suo discedit, neq; veritatem profitetur, hic maledictus erit, sicut Propheta loquitur. Sed mirum est vos Syncretizantes, contra praecipuum, & normam verborum Ecclesiae Doctorum, ab ea proprietate verborum recedere: quae neq; in manifestum scripturae locum, neque in vllum fidei articulum impingit. An non aequius est, intellectum ducere captiuum, in obsequium Christi: an non satius & laudabilius est, verbo Dei acquiescere, quam tropis illud subuertere? Nam quod dicitis, literalem sententiam verborum testamenti, pugnare cum articulis symboli, de ascensione & sessione Christi ad dexteram patris, nihil dicitis, sed vosmetipsos, & alios vobiscum, in fraudem & errorem inducitis.

Ma. 65.

Neq;

Nec enim Christus institutionem Cœnæ suæ mihi tum dictavit, cum adhuc mortale ævum inter homines degeret: sed cum iam dexteræ Dei assideret: & iam super omnes cœlos ascendisset. Si enim ascensus iste, & sessio Christi ad dexteram virtutis Dei, aliquid impedimenti afferat præsentia eiusdem, in sacra Cœna, haud dubie Christus id mihi, Doctori gentium, in tertio illo cœlo difertè enarrasset. Cur enim Simoni Mago hanc figuratè docendi, & per typos rerum absentium loquendi rationem, potius com monstrasset, quàm mihi: si ista docendi loquendiq; ratio minus absurda est, quàm mea? Cur Apostolus gentium minus loqueretur apertè minusq; perspicuè, quàm Simon Magus? Et quæ obsecro hæc est, tam diluta Theologia, vel potius Philomorica Phantasia, quòd Sacramentarij dicunt, literali sensu verborum Cœnæ destrui vtrumq; articulum fidei, de ascensu & sessione Christi post ascensum: cum tamen Christus post ascensum, iam sedens ad dexteram virtutis Dei, iisdem verbis testamentum suum conceperit, mihiq; dictauerit, quibus in vltima illa Cœna fuit usus? Quare stulti sunt, & per quàm ridiculi homines, qui oculis suis patiuntur offundi has dipnosophistarum nebulas. Ego quidem Cœnæ huius institutionem non descripsi more historico, vt ceteri fecerunt Evangelistæ, sed cum aliqui abusus in Ecclesia Corinthiorum accidissent, verba duntaxat testamenti eò repetiui, vt haberent Corinthij formam sanorum verborum, quibus in hac Cœna vterentur, & quibus errores, & corruptelæ schismaticorum refutarentur. Quòd si quis adhuc est tam obtuso ingenio, vt filium Dei neque in terris, neque

Heb. 1.
Ephes. 4.
Matth. 7. 6.
Marc 14.
Luc. 22.

Act. 22.
Galat 3.
Ephes. 3.

Matth. 11. 23.

in caelis, loquentem possit, aut velit assequi, hic periculum, ignotum aut album atrumve genium audit, necesse est. Nam quia rationis vestrae dictamen capere non potest, quomodo Christus in S. Coena, & sua Ecclesia, secundum humanitatem suam, adesse possit: & quia vos huic dictamini caecae rationis plus fidei tribuitis, quam Christo ipsi, sanè hoc ipso iudicio vosmet, tanquam sorices proditis.

Quis enim statuatur, vos ulli articulo fidei, captum vestrum excedenti, certo assentiri? si nihil credendum arbitramini, nisi quod humanae rationi sit consentaneum. Itaque stulte agitis, quod acumen ingenij vestri, potius in verbis Coenae, & testamento Christi, quam in articulo, de creatione omnium rerum, exercetis. Nam si viam & modum monstraueritis, Deus sit usus, cum caelum & terram ex nihilo condideret: etiam credemus, vos posse modum docere, quo Christus Dei filius, assumptam suam carnem nobis possit in Coena sua exhibere. Quod enim Christi caro verè adsit cum pane, hoc nobis verum est: licet vos modum ignoretis, neque eum peruersis capitibus vestris comprehendere, & nos docere possitis. Sed & eadem carne Christus adest suae Ecclesiae, neque hinc abest, certo caeli loco affixus, ut vos fingitis. Sic enim & Apostolis suis adfuit, Evangelion annunciantibus. Nam illi egressi praedicauerunt, *ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἐκείνου ἐκείνην ἑκείνην* per signa sublequentia. Sic mihi consolator affuit in carcere, & quidem peculiari & visibili modo, cum ore tenus mihi loqueretur. Hinc illa ex ore meo profecta est oratio, cum

Mare. 16.

Act. 23.

cum scribo alibi: Ex hoc, quod contigit ipsi tentatum esse, potest etiam ijs, qui tentantur, succurrere. Heb. 2.

At obsecro vos, quomodo posset Christus nobis miseris & afflictis, hac ratione succurrere, si iuxta nos vos Agnoetas nescit (quò ad naturam tentatam siue humanam) quid ærumnæ patientur Christiani? Equidem Christus ideo mortuus est, ideoque è morte resurrexit, ut vivis pariter ac mortuis dominetur. Et quod nam hoc imbellè est dominium, illis non posse præstare, ante diem novissimum: quibus dominetur quispiam? Christus, ut ego docui, super omnes cœlos ascendit, ut impleret omnia. Vobis verò implet Christus spacium octo pedum, & quantum vero naturali corpori competit. An non hæc est misera rerum omnium impletio? Sed video quorundam, è vestro coetu, suffugium: quo elabi cupiunt ex aliorum manibus, ne fraudes illorum ab imperitis facile deprehendantur. Nam vestrum aliqui, ne videantur omni Testamentamento servatoris nostri, Christianos velle spoliare, corpus quoddam spirituale fingunt: quo illi fruantur, qui Cœna Domini, & pane & vino spiritualiter vescuntur. Vnde autem istud corpus spiritale prodit? aut è quibus cavernis Sabaudia caminarijs proreplet? An non Christus expressè dixit: Comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditum est? An non dixit: Bibite, hic est sanguis meus, qui pro vobis effusus est? Vtrum spirituale corpus, an corporale est mortuum? Vtrum spiritualis, an corporalis sanguis est effusus? Et quis non videt, quadam metamorphosis animam Cerdontis, Prochianitarum, aut Apellis, aut Manichæorum, aut Valentini, aut Apollinaris, aut

Theolog. Heidelbergens. in sua confessione de tribus Artic.

Rudolph. Gualth. hom. 112. in 13. cap. Mar. Niceph. hist. Eccles. lib. 18. cap.

50. Matth. 18. & 28. Rom. 14.

Ephes. 4.

August. de hæres. cap. 21. Philastr. in catal. hæret. Euseb. hist. Eccles. lib. 5. cap. 13. Irenæus lib. 3. cap. 4.

Priscilliani, in vos immigrasse: qui vnà cum illis stuitis, et ex ore illorum pronuntiatis, in Cœna Domini corpus spirituale, non naturale, typicum non verum, phantasticum, non viuum exhiberi? Quæ autem hæc infania est, quòd Christo, sedenti ad dextram Dei, & iubenti, vt comedatis corpus suum, in mortem pro vobis omnibus traditum, vos nihilominus spirituale corpus comminiscimini? Quæ hæc est petulantia Diabolica, quòd Christo in cœlis loquente, de carne, vos loquimini de Spiritu? Dicetis, hoc ab omni ratione esse alienum, quòd Christus loquitur? At obsecro vos, cur non cogitatis, non discedendum à manifesto Dei verbo, quando absurditas tantummodo in iudicium rationis impingit? An nescitis, quòd de Deo, & rebus diuinis, non sunt fingendæ opiniones, ex nostris phantasticis ratiocinationibus, & imaginationibus? Sic enim sentiendum de Deo & rebus diuinis, captum humanum superantibus, sicut ipsemet in suo verbo, nobis præscripsit.

Venio nunc oportunè etiam ad spiritualem vestram manducationem, quam vos spiritali vestro corpori addidistis. Si enim vos censetis Christum & Apostolos, in extrema illa Cœna fuisse ebrios: certè Christo debebatis credere, postquam omni mortalitate deposita, super omnes cœlos euectus est, & ad dexteram virtutis sedet: vnde sua mihi reuelauit mysteria, & de diuersis manducationum generibus me instituit, aliosque instituire præcepit. Nam primum dixit de esu panis & potu vini: deinde expressè addidit de esu carnis seu corporis, & potu sanguinis: & tertio de spiritali manducatione, quæ fiat in commemoratio-

Ephes. 4.
Heb. 7.

Ephes. 4.
Heb. 7.
Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.

nem mortis Domini. Et quomodo potuiſſet diſertiùs loqui, de Cœna ſua Seruator Chriſtus? Inſecutiſ quiſdem temporibus, extiterunt quidam Eccleſiæ Doctores, qui de hac triplici manducatione ſeparatim, non autem coniunctim docuerunt & ſcripſerunt. Quæ ſane docendi ratio vos, præpoſteros rerum arbitros, faceret turbare potuit. Sed æqui iudees, & qui ſe patiuntur erudiri, nihil inde accipiunt incommodi. Nam triplex iſte manducatio, cui tria hæc ciborum genera coniungi debent, niſi quis velit ſibi manducare iudicium. Nihil enim aliud eſt Cœna Domini, quàm panis & vinum, corpus & ſanguis, fides & gratiarum actio, Qui aliud quærit in Cœna Domini, aut aliam Cœnæ rationem inſtituit, iſ inſanus eſt, blaſphemus eſt, ſacris legus eſt: neque Ieſu Chriſti, ſed ipſiſſimi Diaboli Cœna fruitur. Cum autem omnipotens Dominus meos, quem nihil latet, utcunque noui & præſci Agnoſcæ inſaniant, non ignoraret, fore quosdam immundos porcos, qui roſtris ſuillis Teſtamentum eius ſubuerent, & qui præſentiã corporis & ſanguinis, in Sacramentalibus ſignis pernegarent: idcirco voluit etiam hæc verba, ſuo Teſtamento per me inferi. QVIS QVIS 1. Cor. 11. ederit panem hunc, aut biberit de poculo Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Et adhuc clariùs: Qui edit & bibit indignè, iudicium ſibi ipſi edit & bibit, non diſiudicans corpus Domini. Nam hæc verba tam clara, omnem dubitationem tollunt, & dilucidè oſtendunt, quòd indignè ſumentes Cœnam, non ſolummodò elementa, ſed verè etiam, verum corpus Chriſti & ſanguinem eius accipiant. Quomodo enim poſſint rei eſſe corporis et ſanguinis, aut quomodo

modo sibi iudicium sumere, qui de pane illo comedunt, & de calice illo bibunt indignè, si corpus & sanguis Christi, in pane & vino non adsint? Obiicitis quidem vos, boni viri, me de indigno panis & poculi non autem de veri corporis & sanguinis Christi vultu scripsisse ad Corinthios. Sed ò malitiosos hostes Testamenti Filij Dei. An verò sententia illa absolute à me posita est? Minime omnium, sed per particulam illatiam (vt loquimur in Scholis) annexa est verbi institutionis, vnde etiam deducitur, dependetque: vt iam non liceat vobis, quiduis in quemuis de quouis comminisci. Nam particula illa *ose*, quæ consequentiam ex verbis institutionis deducit & infert, rationem, quomodo & quare illi, qui panem hunc Cœnæ manducant, hac ipsa manducatione rei fiant violati corporis et sanguinis Christi: quia scilicet panis ille, est corpus Christi, quod pro nobis traditum est. Ex quo facile possetis (si præiudicia vestra vosterque quaterque miseros non excæcassent) colligere, quòd ego verba illa, in sua & propria sententia, intellexerim. Neque verò obscure locutus sum, etiam de discretione & diiudicatione eius cibi, qui in Cœna Dominica exhibetur, & ore vescentium sumitur. Illum namque cibum, ita à reliquis cibus omnibus volui discerni, vt hic cibus iudicetur corpus Domini. Quomodo verò hoc? Quia de hoc cibo Filius Dei seruator meus expressè pronunciauit dicens: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Quicquid igitur alij de hoc cibo, qui in Cœna Dominica exhibetur, & ore vescentium sumuntur, sentiant & stantur, & quamcunque ei excellentiam supra vulgares cibos tribuant, nisi eum iuxta verbum

bum Filij Dei dijudicent, quòd, scilicet, sit corpus Do-
 mini: ij non rectè dijudicant, sed manducant sibi iudis-
 cium. Et certè observasse vos oportebat, quod aperte
 dixi de cibo Coenae Dominicae, cur etiam indigni il-
 lum manducant. Hæc enim ex perpetuo contextu
 disputationis meae de Coena, si sententia cum præce-
 dentibus, et cum ipsis verbis Institutionis connectan-
 tur, manifesta & certa sunt. Et vt maximè isthæc om-
 nia, quæ huc vsque à me commemorata sunt, & quæ
 egomet à Christo ipso in tertio cælo didici, essent ob- 1. Cor. 10.
 scura & similia ænigmatum: tamen ea, quæ sequun-
 tur verba, omnes pios commonere & commovere
 debuerunt, vt veram Christi corporis præsentiam in
 Symbolis Sacramenti statuerent. Ita enim scribo:
 Non ne poculum benedictionis, cui benedicimus,
^{κοινωνία} sanguinis Christi est: & panis, quem frangi-
 mus, non ne ^{κοινωνία} corporis Christi est? Quid. n. ali-
 ud est ^{κοινωνία}, quàm participatio. Nam ita etiam quis-
 dam antesignanus vester vocabulum istud interpre- Caluinus.
 tatur: & occultus quidam huius antesignani discipu-
 lus, non aliter id ipsum accipit: cum ita scribit: **Das**
Brot / das wir brechen / ist die Auftheilung des
Leibs Christi: Panis quem frangimus, est distribu-
 tio corporis Christi. Et quidem hanc interpretatio-
 nem alius prior rectè & verè tradidit, vbi scripsit:
Das Brot das wir brechen / ist der außgetheilte
Leib Christi. Panis quem frangimus, est distribu-
 tum corpus, seu distributio corporis Christi. Et ne
 quisquam ex phanatica Simonis Magi posteritate,
 pro sua temeritate, & quiduis fingendi libidine, ver-
 ba mea sinistra interpretaretur: ego singulari consi-
 lio,

Philip. in respon-
 ad articulos Vvor-
 matienf. & Ratif-
 bonenf.
 Lutherus in libel-
 lo Visitationis.

lio, & instinctu Spiritus S. verba præcedentis sententia ita posui, vt non obscure totam institutionem referrent, atque exprimerent. Nam vt quilibet intelligeret, illa mea verba exponenda & dijudicanda esse ex verbis institutionis, & non contrà: ideo sic scripsi Corinthiis: Tanquam prudentibus seu intelligentibus loquor, vos ipsi iudicate, quod dico. His ostendere volui, iam antea scire & intelligere Corinthios meos, quæ de κοινωσία corporis & sanguinis Christi cum pane & vino dicturus essem. Vnde verò scire, aut intelligere, aut etiã dijudicare hæc poterant. Dubio procul ex illa traditione, quam præfens ipsis exposueram, dicendo: Ego quod a Domino accepti tradidi vobis &c. Quando ergo vocati poculum εὐλογίας, cui benedicimus, volui referre & exprimere illa verba institutionis, vbi dicitur: Accipit panem, similiter & poculum, ac benedixit, seu gratias egit. Neque verò propter hanc benedictionem, qua ipsi Deo in actione Cœnæ gratias agimus, vocare volui poculum εὐλογίας. Nam disertè locutus sum, dicendo: εὐλογούμεν, vt benedictionem ad ipsum poculum referrem. Ita cum dicerem: Panis quem frangimus: volui exhibitiva verba institutionis exprimere, vbi dicitur: Fregit ac dedit discipulis. Quia verò seruator, & præceptor meus iussit, vt id, quod exhibebat, sumeret, cum inquit: Accipite, comedite: idcirco ego vti volui vocabulo κοινωσίας, quo idem à me exprimeretur. Et quòd redemptor meus addidit explanationem, quid illud esset, quod in Cœna exhibebat, & ab Apostolis sumebatur, inquit: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, id ego nominaui κοινωσίας

2 Cor. II.

corporis & sanguinis Domini. Quid ergo in re tam manifesta coniecturis opus est? quid opus, ut alius quidam interpretetur verba mea de vita, de vigore, de efficacia corporis Christi, quod longissimè à nobis dissitum sit: & quo defluente in nos, dicamur corporis Christi participes fieri: quia vita illa defluens in nos, sit quasi abstractum quiddam à substantia corporis Christi? Quid opus, ut alius participationem illam corporis Christi ita definiat, quasi fides, auertens se à Symbolis Coenae, ascendat supra omnes caelos, atque ibi Christum in maiestate sua apprehendat? Quid opus, ut alius dicat: Si mihi Geneuae existenti, tradita gleba, donetur ager, in Saxonia situs: dico me ea ratione participem fieri agri: hoc est, ius acquirere & habere in agro, seu ad agrum illum. Sic sexcentis modis Sacramentaria Anabaptisticaeque leuitas, & insconstantia ludit: omniaque fingit ac refingit. Atqui norunt pii homines, vocabulum *κοινωνία* nequasquam remouere, aut excludere substantiam ex illa actione, cuius est *κοινωνία*. Alibi ego à me scriptum esse memini, quod Spiritus sanctus habitet in vobis, & illam habitationem vocauì *κοινωνία* Spiritus. Si fanaticus essem, non autem Apostolus: si non Theologus essem, sed teratologus: tum sentirem Spiritum sanctum essentia sua non habitare in credentibus: sed illam essentiam longissimè à nobis esse remotam, & eius loco abstractum aliquid à substantia Spiritus sancti, dona scilicet, & virtutes esse tantum in nobis. Sic eleemosynas, quae pauperibus sanctis colligebantur, appellauì *κοινωνία*. Num verò ideo non ipsam substantiam eleemosynarum contribuendam

Calvinus.

Martyr.

Beza.

Rom. 8.

1. Cor. 6.

2. Cor. 13.

Rom. 15.

2. Cor. 8.

& mittendam esse censui. Sanè ego per ^{novam p. cor}poris & sanguinis, nihil aliud intellexi, quàm duas esse res in Eucharistia: panem & corpus, vinum & sanguinem: easque verè & substantialiter exhiberi, & sumi ab omnibus, Cœna utentibus. Erant adhuc multa hoc loco dicenda, quæ pro Christi gloria, & integritate illius testamenti possunt apprimè facere: sed quia frontem perfricavistis vos Sacramentiperdæ, quando aperte scribitis, verba Institutionis esse pauca & inuazida, atque ex oculis remouenda, & sinistro tantum oculo intuenda, dextro oculo ad omnium temporum Religionem directo: quid quæso ego hîc aliud agam, aut quid mediter, nisi vt hanc causam Domino Seruatori meo commendem? Hic enim propediem Testamenti sui violatoribus grandem impinget dicam: quòd illi tot tropis, tot figuris, tot schematibus, tot typis, Filio Dei Testamentum suum peruerterint. Quo in iudicio videant hostes Christi, quid huic quæsitores respondeant. Nam valde metuo, ne pro suis glossarijs interpretamentis, à testatore Christo præmium in sempiterno carcere Diaboli accipiant.

Quod autem ad Euangelistam Lucam attinet, meum discipulum & collegam: sciatis vos Synodici Cacodoxi: quòd in eadem ille sententiâ etiamnum permaneat, quam olim à me didicit: & quòd ipsidem verbis utatur in Cœnæ descriptione, quibus ego vti soleo. Quare proluxa oratione sibi super sedendum ipsemet censet: propterea quòd Apostolicam Ecclesiâ de Cœna Domini rectè sentire iudicat: & quòd se meum profitetur discipulum, utpote cuius ego in Epistolis aliquoties mentionem facio. Hoc vnum de

Vide Selnecker. in
29. confutat. accusa-
tion. Sacrament.
fol. 382.

Rom. 2.
u. Timoth. 2.

Controuers. de S. Cœna Domini. 229

let viro optimo & mihi: quod iste Burgundus L L. Prateol. lib. 2. catal.
Licentiatus, cum se in Bartholo, aut Baldo, aut potius Hæret. cap. 22.
in Martiale versari, aut aliquod lasciuum Epigramma
de sua Candida fingere crederet, non erubuit affirma-
re: quod aut Lucas Solœcismum fecerit: aut alius Eu-
angelion illius corruperit, & deprauarit eo in loco, vbi
Cœnam Domini Lucas describit. Sed præstat audire
ipsam virum, tam honestè, & tam præclarè de doctrinâ
nostra sentientem. Qui pro vobis effunditur calix, &c. ἵ (inquit) ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Cum hæc
verba, si constructionem spectemus, necessariò non
ad sanguinem, sed ad poculum pertineant, neque tam
men de vino (nedum de poculo) intelligi possint: aut
manifestum est Solœcophanes, cum dicendum fuerit,
τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον: aut cum hæc essent ad mar-
ginem annotata ex Matthæo aut Marco, postea in
contextu irrepsissent: quod eò quidem facilius est ad-
missum, quod cum in superiori versiculo adscriptum
esset, ἵ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, hoc est, quod pro vobis da-
tur, simile quiddam videtur adijciendum fuisse, vbi
agitur de sanguine. Sed neque hoc additur apud Pau-
lum, qui tamen videtur ex hoc loco descripsisse Cœ-
næ institutionem: neque causam video, cur Solœco-
phanes Lucas vsurparet. Omnes tamen nostri vetus-
ti codices ita scriptum habebant. Hactenus Licentia-
tus plusquam licentiosus, Nam idem sibi in corrigendo
Luca existimat; quod Henr. Stephano, in emen-
dando Herodoto, aut Thucydide, aut Plutarcho, aliis
iisq; autoribus licere vidimus. Certè intra mille annos,
proximè elapsos, nemo vnquam ex Hæreticis fuit
tam desperatæ malitiæ homo, vt ad suum dogma pro-

Theod. Beza in 12.
caput Lucæ,

1. Cor. 11.

pugnandum, auderet Spiritum sanctum, aut Euang-
 gelistam insimulare inscitiae, eumque pro indocto
 Grammatico proclamare: praeter hunc Poeticum sus-
 risconsultum, qui post tot annorum secula conatur
 Spiritum sanctum docere Grammaticam. O caelum,
 o tellus, o maria: quae haec est impudentia mali illius
 Spiritus, aduersantis Deo in omnibus? quae haec nos-
 trorum hominum caecitas? qui non animaduertunt,
 quid iste Spiritus machinetur mali? Certè nisi oculos
 aperiat vobis Christus, breui futurum esse dico, vt
 amittatur Deus, amittantur sacra Biblia, & vniuersa
 Europa errore Antitrinitariorum, quasi diluui-
 o quodam, inundetur. Tanta enim est huius Sacramen-
 tarij Spiritus audacia, vt nihil non aduersus Deum,
 Dei que verbum ausit machinari & meditari. O ple-
 ni omni dolo & versutia, filij Diaboli, inimici omnis
 iustitiae, cur non desinitis inuertere vias Domini re-
 ctas? Et ecce nunc manus Domini super vos, & erit
 & Deo dignam conuersionem.

Actor, 13.

C*um Apostoli & Euangelista, suas orationes absoluif-
 sent: processerunt in medium Sancti Martyres, &
 Confessores, Doctoresq; Ecclesiae: quorum nomine vnus
 quidam verba fecit coram Patribus, in hanc sententiam.*

ORA

ORATIO SANCTO-
RVM MARTYRVM ET DO-
CTORVM ECCLESIAE.

Hic non poteſt, quanta ſpe & qua Spiritus
exultatione nos Sancti Martyres, & Con-
feſſores Dei, Eccleſiæque Doctores, ho-
ſtes omnium Hæreticorum atque Hære-
ſeon, in hac Synodo comparuerimus. Sperabamus
enim omnes, qui à læua dextraque in magna adſta-
mus copia, fore, vt pro gloria diuini nominis, pro ad-
ſtruenda veritate, & pro cauendis omn̄is generis cor-
ruptelis, quę in hanc doctrinam de Chriſti Testamen-
to irreperunt: deniq; ad teſtificandã animi ſententiã
bonum & laudabile opus perficeremus. Sed dum ve-
ſtras audimus ſententias, viri Sacramentarij, magno
afficimur tremore, magna triſtitia: quòd neque vos
iuſtam inſiſtitis viam, neque nos recto tramite vultis
incedere. Nam in hoc doctrinæ Chriſtianæ articulo,
non modo breuitatem requiritis, quæ certè neceſſitas
trei poteſt plurimum afferre incommodi: ſed etiam
hoc vultis, vt falli ſimus teſtes, & ſacrilegi, & falſarij:
& vt Chriſtum arguamus mendaci, & dicenti Chri-
ſto: Hoc eſt corpus meum, audacter obſtrepamus &
dicamus: Hoc non eſt corpus tuum. Quid autem ali-
ud à nobis poſtulat, niſi vt eam doctrinam fidei, pro
qua vitam amiſimus, & ſanguinem noſtrum profudi-
mus, in hac Synodo reuocemus? At certè iſthuc tam
agre nobis facit, vt præ lachrymis vix poſſimus ver-
ba facere: neque vobis Cacodoxis ſentientibus
iuſto

I.

Quare Patres de
Cœna Domini
loquentes, non
ſemper ſint iſdem
phraſibus uſi.

iusto responso obuiam ire. Itaque præscriptæ à vobis breuitati consulturi, paucis, quantum fieri potest, dicemus: quæ sit nostra omnium sententia, de verbis Testamenti Christi.

Ac in initio profite mur quidem, quòd nos in nostris libris, quos posteritati reliquimus, non semper eodem modo, neque iisdem semper verbis loquimur, & scribimus de Testamento Filij Dei. Nam pro diuersitate auditorum, quibus nos accommodauimus, & pro diuersitate Hæreticorum, qui non iisdem semper ar-
 uersis Testamentum Christi oppugnarunt, etiam di-
 uersis loquendi formulis vsi sumus. Quis enim tam alienus est à sensu præteritorum temporum: vt ex his-
 toria Ecclesiastica nesciat, quàm varijs machinationibus Diabolus aperta, & dilucida Christi verba per suos ministros fuerit adortus? Nemo enim Hæreticus vnquam fuit, qui non etiam Christi Testamentum conculcauerit. Sed quòd Sacramentarij hinc inferunt, nos ista loquendi varietate Christi Testamentum obscurare voluisse: quasi aliud nostrum peculiari ratione interpretaretur *uoculam*, *HOC*, aliud *verbum*, *EST*, aliud *nomen*, *CORPVS*, aliud denique *Pronomen*, *MEVM*: sicut faciunt Sacramentarij: certè in eam grandem nobis inferunt iniuriam. Nam diuersitatem verborum, diuersitati Hæreticorū, quibus cum nobis negociū fuit, esse adscribendam, ex illorum merore ne cognouistis. Quàm enim multi fuerunt, omnibus temporibus, ad hanc vsque artem, qui se Christo naria Hæreticorum successione percepistis? Miramur tamen illorū non esse factam mentionem, quorū

rūm alij Scriptores non sunt obliti: vt sunt Gnostici, Artotyrita, Hydroparastata: & de quibus Papa, Iulius Primus, circa annum. 358. ad Episcopos Ægyptiacos, in hæc verba scripsit: Audiuimus quosdam Schismatica ambitione detentos, qui contra diuinos ordines, lac pro vino, in diuinis sacrificijs dedicant, alios intinctam Eucharistiam populis, pro complemento porrigerent, quosdam expressum vinum, alios pannum linteum, musto intinctum per totum annum reseruare, & in tempore sacrificij, in aqua lauare, & partem offerre. Quod si Patribus fuisset contra hos, tam multos atque diuersos Hæreticos, agendum & scribendum iisdem omnino verbis, quomodo obsecro id præstare omnes & singuli potuissent? Exinde factum est, quod Patres, diuersis e sacra Scriptura petitis sententijs ac testimonijs, contra Hæreticos vsi sunt, & quod ipsi etiam diuersa, non tamen discrepantia, aut contraria, de sacra Cœna protulerunt. Nam interdum loquuntur de externis Symbolis, panis & vini, quale sit ipsorum munus & officium in Cœna: vt, scilicet, sint signa, seu Symbola visibilia, quibus inuisibilis præsentia corporis & sanguinis Christi repræsentatur, & per illa externa media exhibeatur percipiaturque: aliquando de Spirituali seu salutari vsu illius cibi, hoc est, de Spirituali manducatione, quæ non est communis fidelibus & infidelibus: non raro & recte de figurata, & sola Spirituali manducatione absque elementis externis, ex cap. Ioan. sexto: sæpe etiam de amolienda & excludenda Capernaitica laniena loquuti sunt. Sin autem Patrum sententiæ, quas illi pro diuersitate temporum & personarum, aliter atque ali-

Epiphan Tom. 2.
Hæref. 26. August.
de Hæret. cap. 28.
Theodoret. lib. 1.
Hæret. fab.
Distinct 2. Parag.
Cum omne.

Vide fundament.
Chemnitij cap. 10.

ter protulerunt, sine iudicio, et sine discrimine circumstantiarum, confusè & promiscuè referuntur: tum necesse est, magnam in animis imperitorum hominum perturbationem existere. Nullius enim Hæreticorum ingenium tam perplexum est, ut suam opinionem ex dictis aliorum, sinistrè detortis, non conetur defendere. Cum autem præcisa sit nobis ansa de his rebus omnibus copiosius dicendi: mihi mandatum est, ut ex singulorum scriptis, ubi ipsi ex professo de sacra Cœena loquuntur, breuiter ostendam, quæ cuiusque fuerit de hac controuersia fides & sententia.

II.

Patres docuisse, Eucharistiam duabus rebus constare.

Ignatius ad Smyrnens. Iustinus Apolog. 2. Theodoret. Dialog. 3. Pol. Irenæus lib. 4. cap. 34. August. in sentent. Prosper.

Confitentur igitur liberè atque apertè, quod cibum & potum, qui in mensa Domini exhibetur, Eucharistiam semper nominarint: & vnâ cum Irenæo constanter affirmarint, illam Eucharistiam constare non vnâ tantum re seu substantia, sed ex duabus rebus. Et Augustinus expressè docet, Sacramentum confici & constare, non vno tantum, sed duobus. Quæ autem sint illa duo, seu duæ illæ res, explicat idem Irenæus, cum dicit, vnâ esse terrenam, alteram cœlestem. Quantum ad terrena attinet, panem, putâ, & vinum, nulla est hodiernis, sicut etiam antiquis temporibus, inter nos disceptatio: sed de re cœlesti non idem sentitis nobiscum, vos, Cæcodoxi consentientes. Sunt enim (quod scimus) qui cœlestem rem gratiarum actionem seu sanctificationem dicunt: quidam verbum promissionis, non aliter, quâ de communicatione meritorum Christi, interpretantur: alij verò Symbolicam esse significationem, totis viribus contendunt. Sed ne statum coniecturali, aut libris diuinationum, aut aliquo Oedipo opus sit: Irenæus

neus clarè & disertè rem coelestem nominat, corpus & sanguinem Christi: quem Augustinus secutus, apertius loquitur. Hoc est (inquiens) quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus: Sacramentum hoc duobus confici, duobus constare: visibili Elementorum specie, & invisibili Domini nostri Iesu Christi corpore & sanguine. Et ne Protheus in vocabulis, corporis & sanguinis, ambiguitatem causari, aut suffugium captare posset, Irenæus Irenæus lib. 5. addit hanc explicationem: Sanguis (inquit) non est nisi à venis & carnibus, & à reliqua hominis substantia, quæ verè factum Dei Verbum, sanguine suo nos redemit. Et alius: Carnes cum panibus comedi præcepit, ut nos intelligeremus, illud ab eo mysterium dicitur, quod simul panis & caro est. Et ne per coelestem rem, ex qua simul cum terrena Eucharistia constare dicitur, aliquis contendat, intelligi tantum vini, virtutem, efficaciam vel fructum, quæ dignam participationem huius Sacramenti consequitur: idcirco alius nostrum, qui & ipse Maiorum suorum longè fuit observantissimus, his verbis hanc sententiam distinctè explicuit: Tria (inquit) in Sacramento Altaris attendere debes. 1. speciem panis. 2. veritatem carnis. 3. & virtutem gratiæ spiritualis. Quod videmus, est species panis & vini: Quod s v b illa specie credimus, verum est corpus, & verus est sanguis Christi, quod pendit in cruce, & qui fluxit de latere.

Quum autem quidam inficiari non possint, Eucharistiam constare duabus rebus: contendunt, duas illas res à se inuicem esse disiunctissimas: & panem in terra, corpus verò Christi in certo quodam loco cœli

Irenæus lib. 5.

Hesychi lib. 2.

in Leuit. cap. 8.

Bernhard. in sermon. de Coena Domini.

III.

Patres senserunt, duas res illas Sacramenti in terra coniunctas esse.

236 *Acta Concil. Oecumenici, super*

consistere, atque ideo vocari rem coelestem. Illas vero
 duas res coniungi & vniri in Eucharistia, non secun-
 dum substantias, sed vel significatione, vel virtute &
 efficacia corporis longissime dissiti. Hostes hi sunt
 Christi, qui Christi hominis praesentiam, neque in ter-
 ra, neque in Coena ferre possunt: ideoque nugantur, se
 Maiorum autoritate facere, quicquid incredibile vani-
 tate iactitant. At vero tota antiquitas sententiam su-
 am de Eucharistia, duabus rebus constante, tam pers-
 picue explicat, vt commentum hoc Calvinistarum
 locum habere non possit. Haereticos enim, Nestoria-
 um & Eutychem, eorumque patres & nepotes, qui in
 vna persona Christi non agnoscebant duas Naturas
 integras & distinctas & impermixtas, sed vel diuinam
 vel humanam naturam negabant, vel eas separabant:
 Patres hi ferme omnes, vno ore refutant, ex dogmate
 de Coena Domini Iesu Christi. Afferunt enim hys
 postula in Christi, constare duabus naturis, nec disjunc-
 ctis, nec confusis, sed coniunctis, atque vnitis: sicut
 Eucharistia constat duabus rebus, externa, scilicet,
 Elementorum specie, & inuisibili corpore & sanguine
 Christi. Quod si hi Patres sensissent, vel docuis-
 sent, Eucharistiam ita constare duabus illis rebus, vt
 secundum substantiam prorsus non sint simul, vel
 coniunctae: sed sint a se inuicem disiunctissimae, &
 longissimo interuallo separatae, ac tantum vel signifi-
 catione, vel relatione, vel virtute & efficacia dicantur
 coniunctae, nullo modo potuissent, similitudine ab Eue-
 charistia ducta, refutare commenta Haereticorum, qui
 vel vniam naturam seu substantiam tantum in hypo-
 stasi Christi agnoscebant: vel duas ipsius naturas se-

De his vide Alfonso de Castro lib.
 4. Parag. Christi.
 aduersus haeres.
 & Iustin. Apologi.
 2. August. in sensu.
 ret. Prosperi. Chry-
 sosto. ad Caesari.
 Monach. Gelas.
 Pap. cont. Nest. &
 Eutychem.
 Theodoret. Dias-
 log. 2.

patres

parabant & seorsim ponebant: vel fingeant diuinam naturam in Christo esse, non per substantiam, sed per virtutem & efficaciam peculiarem. Nam illa Hæreticorum blasphemia deliria magis adiuuissent Patres, atque hac similitudine comprobassent, id quod huius Synodi Hæretici haudquaquam dissimularunt. Patres enim ita sentiunt, Eucharistiam duabus constare rebus, pane & corpore, vino & sanguine: sicut persona, Christi constat duabus naturis, distinctis quidem, non autem separatis, aut disiunctis, sed coniunctis seu vnitis: modum tamen vnionis utrobique non statuunt eundem. In Christi enim persona inseparabilis, & hypostatica seu personalis est duarum naturarum vnio, qualis in Eucharistia non sit. In eo verò conuenit coniunctio duarum naturarum seu substantiarum, & in persona Christi & in Eucharistia: quod sicut in persona Christi (Quemadmodum Patres, hac similitudine vnionis personalis duarum naturarum in Christo, vnionem Sacramentalem panis & vini cum corpore et sanguine Christi explicarunt:) ita etiam in Eucharistia, non sit vna tantum natura seu substantia, sed duæ distinctæ quidem, non autem separatae seu disiunctæ, sed secundum substantias, verè & incomprehensibiliter coniunctæ atque vnite: licet modus vnionis non sit idem. Et August. hæc addit: Quia (inquit) omnis res illarum rerum naturam & veritatem in se continet, ex quibus conficitur. Hæc demonstratio sententiæ illius, quomodo veteres intellexerint Eucharistiam constare pane & corpore, vino & sanguine Christi, tam euidenter, tam perspicuè & luculenter: animam nostrum ostendit & illustrat, vt nulla ratio

Chrysost. Homilia de passione Christi. Cyprianus sermone de Cœna Domini. Theodor. ret. Dialogo 2.

ne eludi possit, nisi quis ex luce tenebras facere, & Sophista istius artem, *κατα, ου κατα*, profiteri velit.

IIII.

Patres senserunt,
corpus Domini
non tantum esse
in Caelo.

August. ad Neo-
phitos.

Luc. 22.

1. Cor. 11.

Chrysostr.

Idem in Sermo. de
Encarnijs.

Idem Homil. 24.
in 1. Cor.

Quid enim? an hi Patres vnquam docuerunt aut scripserunt, illam rem coelestem, qua simul pertinet ad constitutionem Eucharistiae, a pane & poculo Domini longissime & remotissime abesse? Certe hoc neminem dicentem ipsi arbitrantur, nisi qui aut monumenta antiquitatis ignorat, aut ipsissimo patre mendacij longè sit mendacior. Tradunt enim, simul cum pane & in poculo adesse ipsam substantiam corporis & sanguinis Domini. Equidem Beda ille venerabilis, citat hunc nostrum Augustinum dicentem: Hoc accipite IN pane, quod pependit in cruce: Hoc accipite IN calice, quod est effusum de latere Christi. Erit enim illi mors, non vita, qui mendacem putauerit Christum. An non elegans haec est verborum Christi paraphrasis? An non est illustris hac commendatio? Alius nostrum explicans Paulina verba, poculum benedictionis est participatio sanguinis Christi: Hoc, inquit, quod IN poculo adest, illud est, quod ex latere Christi fluxit: & illud participamus. Et mox: Quando poculū illud in manibus tenemus, glorificamus Deum, & obstupescimus ad donū illud ineffabile, quod, scilicet, *αυτο τοϋτο*, hoc ipsum effundit, & non solum effudit, sed omnibus nobis hoc ipsum distribuit. Et in alio etiam loco: Sanguis IN cratere, in tuam purificationem ex immaculato latere haustus est. Idem ille Pater saepius vocat *τα ποσειδες*, quando loquitur de ijs, quae in externa actione Coenae Domini proponuntur & tractantur. Quando corpus Christi propositum videris, dic tecum, propter hoc corpus, caelum & quae

& quæ in eo bona sunt, accepturum me spero. Hoc corpus cruci affixum est, verberatum est: sed mors te victum non est: hoc corpus Sol crucifixum videns, radios auertit: propter hoc corpus, velum templi scissum est, & petrae, & vniuersa terra tremuit. Et alibi idem ait. Mensam Dominicam, vicem præsepis exple. Nam & in hac reponi corpus Dominicum, non quidem fascijs inuolutum, sed Spiritu sancto vndeque vestitum. Hoc etiam Canon Nicenus, quem Hæretici supra allegarunt, expressè dicit: In sacra mensa Domini duo esse *προνεµεµα*, quæ præsentia adsunt, & proposita sunt: panem, scilicet, & poculum: deinde ipsum agnum Dei, cum precioso suo sanguine & corpore. Et in sacra illa mensa, non tantum ea, quæ exterioribus sensibus exposita sunt, attendenda & obseruanda esse, sed mentem esse eleuandam, vt fides cogitet de illis etiam, quæ sensibus non apparent: scilicet, de præsentia ipsius corporis & sanguinis Christi. Quorsum vero mentem vult attolli? Num vt à præsentia externa actione Cœnæ auersa, super cœlos cœlorum expatietur? Aut vbi nam fides debet præsentiam Christi cogitare? Num tantum in cœlo comprehensam? Canon certè hoc non dicit, sed expressè & disertè affirmat, mentem ita esse eleuandam, & fides ita debere cogitare, vt agnoscat in illa ipsa sacra mensa, agnum Dei cum corpore & sanguine suo positum esse, in qua panis & poculum proposita videntur, & externa Sacerdotum actione tractantur. Ac quando parum quid de externo pane & poculo sumimus, tum nos simul reuera etiam accipere corpus & sanguinem Christi, quæ in mensa illa adesse, fides ex verbo

Idem in Orat. de Philogonio.

Cuthbertus Tonnallus Angliæ Episc. lib. 1 de Eucharistia ex fragmentis Nicenis in Vaticana biblioth. vertit.

Alfonfus Pisanus in actis Concil. Nicen. fol. 62.

Gregorius Nestorius in quadam homil.

verbo agnoscit. Huic sententiæ ad stipulatur alius, dicens: Hic est sanguis meus, qui effunditur, & non alius iste, & alius ille, sed vnus idemq; & iste & ille. Cras igitur fundetur, ex hoc meo latere, quem vos modo bibitis & videtis in calice.

V.

Patres senserunt, post consecrationem duas res in Sacramento adesse.

Et quò evidentius ac clarius sententiam suam de duabus rebus in Coena præsentibus, terrena nimirum & cœlesti, hoc est, pane & corpore, vino & sanguine, hi Patres coram vobis consentientibus testarentur, vnanimiter scripserunt: ante consecrationem esse vnã tantum substantiam, scilicet panis & vini: quando autem verbum & institutio Christi ad illa Elementa accedat, tunc non, vt antea, vnã tantum substantiam & nuda Elementa ibi adesse: vt Simonis Magi impia posteritas, blasphemè contra vnanimem antiquissimæ, veræ & Apostolicæ Ecclesiæ mentem, nungatur: sed simul etiam ipsum corpus & sanguinem Christi adesse. Panis iste, inquit hic piissimus Pater, panis est ante verba Sacramentorum. Vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi. Item: Ante verba Christi calix est aquæ & vini plenus: vbi verba Christi operata fuerint, sanguis ibi efficitur, qui plebem redemit. Et alius: Non vt vulgarem panem & vulgare poculum hæc sumimus: sed quemadmodum per verbum Dei caro factus Iesus Seruator noster, carnem & sanguinem habuit, pro salute nostrã: sic etiam per verbum precatõis, & gratiarum actõis, sacratam ab ipso alimoniam, quæ mutata nutrit nostras carnes & sanguinem, illius incarnati Iesu carnem & sanguinem esse dicimus. Nam Apostoli in suis scriptis, quæ vocantur Euangelia, sic sibi Iesum mandasse

Ambrosius lib. 4. cap. 4. & 5. de Sacramento. Dist. 2. Pars 1. rag. Panis.

Chrysof. in homil. li. de passione Christi.

tradiderunt, ſumpto pane actiſque gratiſ dixiſſe :
Hoc facite in mei memoriam, hoc eſt corpus meum.
Similiter, ſumpto poculo: Hic eſt ſanguis meus. Item Iuſtinus.

alius. Ipſe Chriſtus ornat & conſecrat menſam hanc.
Non enim homo eſt, qui id, quod proponitur, faciat
Chriſti corpus & ſanguinem, ſed ipſe Chriſtus, qui
pro nobis crucifixus eſt. Sacerdotis ore verba pro-
feruntur, & Dei virtute conſecrantur & gratia, hoc
verbo, quod dicit, hoc eſt corpus meum, ea quæ pro-
ponuntur, conſecrantur. Et ſicut illa vox: Crescite &
multiplicamini & implete terram, ſemel quidem di-
cta eſt, ſed omni tempore ſentit effectum, ad genera-

tionem operante natura: Ita & vox iſta ſemel quidem
dicta eſt, ſed per omnes menſas Eccleſiæ, uſque in ho-
diernum, & uſque ad eius aduentum præſtat Sacra-
mento firmitatem. His ſubſcribunt alij: Panis initiô
communis panis eſt, ſed ubi myſterium ſanctificaue-
rit eum, corpus Chriſti & nominatur & EST corpus
Chriſti. Sic etiam Theodoretus loquitur: Poſt conſe-

crationem (inquit) panem nominamus corpus Chri-
ſti, & calicem ſanguinem Chriſti, non quòd Elemen-
ta excidant à proprietate ſuæ naturæ, ſed quòd ſint
myſtica Symbola, quibus credimus, nos accipere cor-
pus & ſanguinem Chriſti.

Quòd autem quidam craſſiſſimi Capernaïtæ, ad
aurem uſque oggannire ſolent, Phyſici corporis pro-
prium eſſe, vt conſpiciatur ab attrèctantibus, iſs ſancti
Patres reſpondent, donum corporis & ſanguinis Chri-
ſti eſſe ineffabile & inuiſibile. Modò enim Chryſo-
ſtomi ſententiam audiuiſtis. Quando poculū illud in
manibus tenemus: glorificamus Deum, & obſtupe-

Iuſtinus.

Gregorius
Niſſenus.

Theodoretus
Dialog. 2.

VI.

Patres ſcripſerunt,
corpus Chriſti in-
uiſibile in Sacra-
mento exhiberi.

scimus ad donum illud ineffabile: quod, scilicet, ^{utro}
 787, hoc ipsum effudit, & hoc ipsum nobis omnibus
 distribuit. Et noster ille heros, Augustinus, aliquoties
 es repetit, in Eucharistia duas esse res, quarum altera
 sit visibilis: externa scilicet Elementa, panis & vini:
 altera verò inuisibilis, corpus scilicet & sanguis Do-
 mini: non quod sua natura corpus Christi sit inuisibi-
 le, aut quod in cœlo sit inuisibile, sed quod in Cœna
 Dominica modo inuisibili, cœlesti & incomprehensibi-
 bili adsit. Ita enim inquit Augustinus: Eucharistia
 constat visibili Elementorum specie, & inuisibili Do-
 mini nostri Iesu Christi corpore & sanguine. Et ite-
 rum: Nos IN specie panis & vini, quam videmus, res
 inuisibiles, id est, carnem & sanguinem Christi hœnos
 ramus. Huic aliis antiquior accedit, qui ita scribit:
 Panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non
 effigie, sed natura, & Omnipotentia Verbi, factus est
 caro. Et sicut in persona Christi humanitas videba-
 tur, & latebat diuinitas: ita Sacramento visibili inefa-
 fabilitate diuina se infudit essentia, vt esset religioni citis-
 ca Sacramenta deuotio, & ad veritatem, cuius corpus
 Sacramenta sunt, sincerior pateret accessus, vsque ad
 participationem Spiritus.

August. in sententia
 Prosperi.

Cyprianus in Ser-
 mone de Cœna
 Domini.

VII.

Sententia Patrum,
 de dextera Dei,
 quod non sit cer-
 tus locus in cœlo.

Basiliius in opere
 de Spiritu sancto,
 cap. 6.

Neque est, vt hîc obiiciat quispiam, sanctissimos
 hosce Patres, sua re cœlesti & inuisibili, Ascensionis
 & Sessionis Christi ad dextram virtutis Maiestatisq;
 diuinæ fuisse oblitos: alioquin longè aliter de præsen-
 tia eius in Cœna locuturos fuisse. Equidem omnes
 Patres omnium optimè nouerunt: quod sedere ad dex-
 teram Dei, non sit versari in certo loco, sed pari pos-
 sentia cum Deo regnare: & ob eam causam maxime
 in Cœna

in Cœna præsto esse, sequæ Cœna vtentibus, corpora
liter communicare posse. Et ideo agnoscunt fatentur
que, stupendum esse miraculum, quod vnum & idem
corpus Christi, in cœlo esse & simul etiam, (licet alio
modo) in terris, in omnibus illis locis, vbi Cœna eius
iuxta ipsius institutionem celebratur, possit adesse.
Quia ipse dicat: Hoc est corpus meum, edite: hic est
sanguis meus, bibite. Hinc verè aureum illud os ex
clamat. O miraculum, ò Dei benignitatem, qui cum
Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo, om
nium manibus pertractatur, ac se ipsum tradit, volens
tibus ipsum accipere & amplecti. Fit autem nullis
præstigijs, sed apertis & circumspicientibus circum
stantium oculis: quia scilicet *cum* illis rebus, quæ vis
dentur, simul adesse creditur, corpus & sanguis Chris
ti. Et iterum: Christus ascendit, non tantum ad hoc
aspectabile cœlum, sed ad ipsum supremū, thronum: *Idem homil.
24. 1. Cor.*
eò enim corpus illud subuexit. Hoc ipsum corpus nos
bis dedit, & amplecti & manducare: quod magnæ
charitatis est. Sed audite etiam, quomodo Chrysosto
mus hæc explicet: *Mysterium Cœnæ, inquit, tibi fe
cit ibi terram, cœlum: subuola igitur ad portas cœli,
imò cœli cœlorum: & circumspice, & hunc videbis,
quæ dicta sunt (scilicet de Eucharistia.) Quod enim
ἐκείνῃ, ibi in cœlis cœlorum preciosissimum omnium
est, τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς γῆς δὲ ἐξω κείνων: hoc tibi ostendam
propositum esse in terra. Sicut enim in regijs, quod
augustissimum est, non sunt parietes, non tectum au
reum, sed ipsum regium corpus, sedens in throno: Ita
& in cœlis ipsum regis CORPVS omnium augustissi
mum est, & illud tibi nunc licet IN TERRA videre.*

244 *Acta Concil. Oecumenici, super*

Non enim Angelos, non Archangelos, non cœlorum, sed ipsum, qui horum Dominus est, *ὁ θεὸς υἱός*, tibi ostendo. Animadvertis nunc, quomodo id, quod in cœlis omnium preciosissimum est, *IN TERRE* non conspicias modo, sed tangis: nec tangis modo, sed & manducas, & eo accepto, domum redis. Idem Chrysostomus, loquens de Helia, qui sublatuſ in cœlum, melotem suam Elifæo reliquit: subiungit hæc verba: Quid igitur, si vobis demonstravero aliud: quid, quod licet illo multo sit maius, omnes carmen, qui sacris mysteriis imbuti sumus, hoc recipimus: Helias nempe, melotem quidem discipulo reliquit, Filius autem Dei ascendens, *SVAM NOBIS CARNEM* dimisit: sed Helias quidem melotem exiit, Christus autem *CARNEM* suam nobis reliquit, & ipsam habens ascendit. Hęc ille. Ex quo factum iaro bitror, quod veteres ac recentes Hæretici in hoc Concilio causam significarunt, ob quam noster iste Chrysostomus tam perspicue & evidenter de præsentia Christi in Cœna suo tempore docuerit. Cum enim temporum illorum Hæretici dogma Sacramentarium acerrime propugnarent: ideo Chrysostomus sua doctrina Orthodoxa pedem illis opposuit. Alibi enim dicit. Id ipsum semper offerimus, nec nunc quidem alium agnum, crastino alium, sed semper id ipsum. Nec quia in multis locis offertur, multi sunt Christi, sed unus. Et hæc doctrina non tantum in Græca & Orientali, sed etiam in Latina & Occidentali Ecclesia sonavit. Nam & hic noster Ambrosius Mediolani idem docuit, cum ait: Num quia in multis locis offerunt hoc sacrificium, multi Christi sunt: Nequaquam: sed unus ubique

Idem homil. 2 ad
popul. Antiochen.

Idem homilia 17.
ad Hebræ.

Ambrosius in cap.
10. ad Hebr.

Controuers. de S. Cæna Domini. 245

vbique est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus, vnum corpus. Sicut .n. qui vbique offertur, vnum corpus est, & non multa: ita etiam vnum sacrificium, quod exemplar & recordatio est eius sacrificij, quod in cruce oblatum est. Et hanc sententiam ius quoque Pontificum approbavit. Sed Cyrillus noster dicit, quia λόγος incorporeus est, non esse esibilem: atque ideo mysterium Cœnæ ex carne Christi constare, cuius, quia est corporea substantia, propria sit manducatio. Quia vero scrupulus inde oritur, quomodo, videlicet, caro Christi sine partitione in omnibus Cœnis possit adesse: ideo Cyrillus hoc ipsum explicat: In quatuor (inquit) partes vestimenta diuisa sunt, & tunica sola indiuisa remansit, quod mysticæ cuiusdam rei signum esse dixerim. Nam quatuor orbis partes ad salutem reductæ, indumentum verbi, id est, carnem eius impartibiliter inter se partitæ sunt. In singulis enim partibus liter transiens vnigenitus, & animam & corpus eorum per carnem suam sanctificans, impartibiliter atque integre in omnibus est: cum vnus **VBIQUE** sit, nullo modo diuisus. Certè Pontificum Canones, aliquoties Augustini sententiam repetunt, his verbis: Non partes de illo facimus, sed manet integer & totus in cœlo, manet integer & totus in corde tuo. Bernhardus etiam hic ita olim concionabatur: Vnde hæc nobis piissime Domine, vt nos vermiculi, reptantes super faciem terræ, nos, inquam, qui puluis & cinis sumus, tibi præsentem habere mereamur, præ manibus, præ oculis, qui totus & integer sedes ad dexteram Patris: qui etiam vnus horæ momento, ab Ortu solis vsque ad Occasum, ab Aquilone vsque ad

De consecr. Dist. 2.
Parag. in Christo
Cyrillus ad Reginas.

Idem lib. 12. cap.
32. in Ioan.

De consecr. dist. 2.
Parag. Qui manducat.

Bernhardus in homili. de Cœna Domini.

246 *Acta Concil. Oecumenici, super*

Austrum, præsto est **OMNIBVS**, vnus in multis, idem in diuersis locis. Vnde hoc, inquã: certe non ex debito, nec merito nostro, sed ex voluntate tua, & dulcedine tuæ beneplacito. Et mox: Gratulare (inquit) sponsa, gaude incomparabiliter: præidentem habes, & rectorem sponsum in præsentis exiliij militia: pignus habes: arrham tenes, quibus foeliciter sponso vnaris in patria: in terra sponsum habes in Sacramento, in coelo habitura es sine velamento: & hîc & ibi veritas: sed hîc palliata, ibi manifestata. Quin etiam in Patrum liturgijs sic orabatur: Attende Domine Iesu Christe, Deus noster, de sancto domicilio tuo, & de throno gloriæ regni tui, & veni ad nos sanctificandum, qui superius cum Patre sedes, & hîc **INVISIBILITER** nobiscum ades: atque dignare valida manu tua communicare nobis impollutum corpus tuum, & venereabilem sanguinem, & per nos vniuerso populo. Ac ne quis excipiat, dubitari de authoritate illarum liturgiarum: certè in priore parte prorsus eadem sunt verba, quæ noster Chrysostomus alibi vsurpauit. Idem etiam sententiam posterioris partis sæpè repetiuit: vt cum dicit, Christum ipsum, qui crucifixus est, adesse huic suæ Cœnæ, proposita consecrare, & præbere communicantibus suum corpus & suum sanguinem. Cum manum, (ait Chrysostomus) videris, porrigentis nobis corpus Domini Sacerdotis, arbitrari nos oportet, non Sacerdotis, sed Christi manum ad nos porrigi, dicentis: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Et Pontificum Romanensium doctissimus inscripsit: Qui licet in Patris dextera sit constitutus, in eadem

Precatio extat
Tom. 4. Biblioth.
sanctæ Parisi. imp.
press. Anno 75. fol.
92.

Chrysost. in homil.
de prodicione Iudæ
& de Encarnijs.
Homili. 57. in Matt.

Leo in Epist. ad
Anastasi.

eadem tamen carne, quam sumpsit ex virgine, Sacramentum propitiationis exequitur.

Tantum autem ab his sanctissimis Patribus abfuit, negare aut præsentiam Christi in signis Cœnæ, aut Apostolicam illam doctrinam de Christo implente, & VBIQVE, Apostolis prædicantibus, COOPERANTE, vt etiam vocabulo, VBIQVE, sint vsi. Modo enim Cyrilli huius Confessionem audiuitis, dicentis: In singulos partibiliter transiens vnigenitus, ac animam & corpus eorum sanctificans PER CARNEM IMPARTIBILITER atque integre IN OMNIBVS EST, cum vnus VBIQVE sit, NVLLO MODO DIVISVS. Et alius diligentissimorum scriptorum Græcorum imitator, ait: Igitur sanctum Christi corpus indiuisibile est, & diuiditur & communicatur in quatuor partes orbis, vniuscuiusq; animam sanctificans cum corpore, per carnem suam vnigenitus & integer in omni bus est, existens VBIQVE. Et hic Ambrosius: Num quia in multis locis hoc sacrificium offertur, multi sunt Christi? Nequaquam: sed vnus VBIQVE est Christus, & hic plenus, & illic plenus existens. Et recentiores scriptores, qui sobriè pieque, & in timore Domini philosophati sunt, sanctissimorum Patrum verba imitantur, ex quibus vnus veræ Ecclesiæ sententiam ita expressit: Vbicunque sanè Christus est, Christus incarnatus est, incarnatus autem, sine corpore non est, Et magna est fides, Christum cognoscere CORPORALITER esse, vbi Sacramentaliter est. Sed maior est, cognoscere eum absolute VBIQVE corporaliter esse.

VIII.

Patres senserunt, Christum secundum humanam naturam esse vbiq; Ephes. 4. Marc. 16. Cyrill. lib. 12. cap. 32. in Ioan. Theophilaet. in Ioan.

Ambrosius in to. cap. ad Hebr.

Iacob. Fab. Stapulensis in 14. cap. Ioan.

Hinc

IX.

S. Patres Christum secundum humanam naturam in terris presentem adorant.

Nazianzen. de Gorgonia sorore.

Ambros. lib. 5. cap. 12. de Spiritu sancto.

August. in Psalm. 95. Chrysostr. homil. 24. in 1. Cor.

Hinc etiam factum esse existimeris, quod hi Patres Christum Deum & hominem, imò carnem Christi non tantum in cœlo, sed in ipso etiam altari, ubi tractabantur mysteria, adorârunt, sancteq; venerati sunt. Externa quidem elementa panis & vini eos non adorarunt, ipsi iudicare potestis: sed indicare voluerunt, se certo statuere, Christum cum vero suo corpore et sanguine presentem adesse, non in cœlo tantum, sed etiam, ubi Cœna Domini iuxta ipsius institutionem, celebratur.

X.

Quibus Aduerbijs vti sint sancti Patres de Cœna Domini.

Vti sunt etiam optimi hi Patres in describenda Cœna Christi Aduerbijs his, verè, CORPORALITER, REALITER, & similibus æquipollentibus vocibus, ad ostendendum, ipsam substantiam & naturam corporis & sanguinis Christi, non figura quadam, aut typo quodam, nec sola efficacia aut virtute, sed verè adesse, exhiberi & accipi. Hilarius his formulis virtutem verè, naturaliter, corporaliter, & per carnem. Cyrillus his: corporalis unio, participatio naturalis, non tantum spiritualiter, sed & corporaliter, secundum carnem substantialiter, reuera. Paschasius, realiter. Augustinus inuisibiliter. Irenæus & suprâ ingenuè factus est, Eucharistiam duabus rebus constare, externis scilicet, Symbolis, atque ipso corpore & sanguine Christi: & nunc iterum affirmat, CORPORA NOSTRA hanc Eucharistiam, quæ duabus illis rebus constat, percipere. Hinc alius astipulatur, qui ait, in manducatione corporis Christi in Cœna, corpus & animam operas suas coniungere: verba eius sunt: CARO corpore & sanguine Christi vescitur, vt anima de Deo saginatur. Non possunt enim separari in mercede, quas opera

Irenæus lib. 4. cap. 34.

Tertullia. in lib. de resurr. carnis.

Controvers. de S. Cœna Domini. 249

coniungit. Augustinus item, vt passim, ita & hîc loquitur manifestissimè: Nos, inquit, mediatorem Dei & hominum, hominem Iesum Christum, carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fidei corde & ore suscipimus. Eadem verba Gregorius ille, magnus Ecclesiæ Doctor, repetiuit, cum inquit: Quid sit sanguis agni, iam non audiendo, sed BIBENDO didicistis, qui super vtrumque postem ponitur, quando non solum ORE corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Leo Papa, huius collega, ita scripsit: Sic sacræ mensæ communicare debetis, vt nihil PRORSVS DE VERITATE corporis & sanguinis Domini AMBIGATIS. Hoc enim ORE sumitur, quod fide creditur. Vtinam vos cacodoxi consentientes tam facile veritatem apprehendere possentis: quàm facile hi Patres sancti præsentiam Christi in Symbolis Cœnæ demonstrare possunt. Quid enim clariùs dici possent, quàm hoc? O quot modò dicunt, vellem formã & speciem Iesu Christi videre, vellem vestimenta ipsa, calceamenta videre: Ipsum ergo VIDES, ipsum TANGIS, ipsum COMEDIS, &c. Et iterum: Hoc facis, cum ad mensam Domini accubueris, illa ipsa die, qua dignus habitus es CARNEM EIVS LINGVA ATTINGERE. Et paucis interpositis: Ne igitur hæc fiant, purifica DEXTERAM TVAM, LINGVAM TVAM, LABIA TVA, quæ facta sunt vestibulum, per quod aditum facit ad nos Christus. Audis tu ista hæc pessima bestia Beza, quid de orali perceptione corporis & sanguinis Christi, vniuersa sancta antiquitas senserit & scripserit. Et cur non desinis igitur blasphemare Deum: quòd scorti tui, Candidæ, pudenda

August. lib. 2. contra aduersar. legis cap. 9.

Gregorius homilia Paschal. 22.

Leo 1. Papa Serm. 6. de Ieiunio.

Chrysof. homil. 83. in Matth.

Idem 27. homil. in 1. ad Corint.

mundiora sint, quàm piorum ora, qui corpus & sanguinem Christi comedunt atque bibunt?

XI.

S. Patrum sententias de corporali presentia nullo glossemate posse eludi.

Extant præterea in horum Patrum scriptis, de substantiali presentia, exhibitione & sumptione corporis & sanguinis Domini, tam clara, perspicua & manifesta testimonia, ut ea vel noui, vel antiqui Sacramentarij, nullo artificio aut conficito glossemate possint eludere: nisi manifestam vim faciant & verbis & argumentis horum Patrum. Docuerunt enim constanter & sincere, Christum non tantum spiritu, seu diuinitate per fidem, sed etiam participatione illa, quæ fit in Cœna, vniri nobis corporaliter naturaliter, & participatione naturali. Hæc enim sunt & fuerunt ipsorum verba, quæ non de modo, sed de ipsa natura, seu substantia corporis Christi intelligenda veniunt. Non enim tum defuerunt, qui Patrum manifestas sententias interpretationibus vanissimis inuoluere, atque obscurare conantur. Dicunt enim, Christum vnica tantum coalitione, spirituali scilicet, vniri nobiscum, quæ vocetur corporalis, hoc est, vera. Sunt etiam, qui corporalem vnionem restringunt tantum ad incarnationem: quia scilicet eandem naturam, quam in nobis habemus, excepto peccato, Christus assumpsit. Alij participationem corporalem seu naturalem ita interpretantur: quod commoda seu beneficia spiritualis vnionis, per consequens redundant etiam ad corpora nostra. Illi verò præ cæteris sibi mirifice placent, qui dicta Maiorum hoc sophismate eludere posse videntur: Ideo scilicet Christum dici naturaliter corporaliter, & participatione naturali esse in nobis, quia vita, quæ in carne eius longissimè à nobis disita residet,

per

per canalem Spiritum in nos transfundatur: ita vt spiri-
tuales proprietates, quibus nostra natura propter pec-
catum spoliata est, ex Christi humanitate, sed longis-
simè dissiata, nobis communicentur. Sed hi Patres sen-
tentias suas ita perspicuè proposuerunt, vt nullis ver-
borum inuolueris, nullis sophismatis locus sit. Cyril-
lus iste tres modos vnionis nostræ cum Christo diser-
te tradidit: videlicet, vnionem vnîus sancti Spiritus,
participatione per fidem, qui sua gratia Spiritum nos-
trum reformat: & vnionem, quæ fit habitudine, affe-
ctu, & pietatis consensu, seu conformitate: & vnio-
nem distinctam à duabus prioribus: cum docet, Chris-
tum non tantum spiritu & diuinitate esse in nobis,
nec tantum vigore & efficacia carnis suæ, verum etiam
CORPORALI SEV NATVRALI participatione
carnis suæ. Et ne ad solam incarnationem restringa-
tur, expressè dixit, participationem illam fieri in Cœ-
na Dominica. Hilarius noster clariùs eadem scribit,
Distinctè enim ponit hæc duo: Primum, nos esse in
Christo per incarnationem: quia (vt verba eius habent)
naturam nostræ carnis, excepto peccato, iam in-
separabilem sibi homo natus, assumpsit. Deinde, Chris-
tum in nobis esse NATVRALITER: quia ea natura,
quam nobis assumpsit, se rursus nobis coniungat, par-
ticipatione carnis eius in Cœna. Verba eius hæc sunt:
Naturam carnis suæ, ad naturam æternitatis, sub Sacra-
mento nobis communicandæ carnis admiscuit, & nos
VERE sub mysterio carnis corporis sui sumimus.
Atque ita Christus est in Patre, per naturam diuinitatis,
nos in eo per corporalem eius natiuitatem, ille rur-
sus in nobis per Sacramentorum mysterium. Hæc

Cyrillus lib. ii. cap.
26. in Ioan.

Hilarius lib. 5. de
Trinitate.

Hilarij verba de solis & nudis Symbolis, de sola efficacia, de sola proprietatum transfusione, de voluntatis conformitate seu consensu, de qualitatium similitudine, intelligi non posse, sequens illa Hilariana argumentatio evidentissimè ostendit. Quia enim scriptura tradit, Patrem esse in Christo, & Christum in nobis, Arriani inde sic colligebant: Sicut Christus est in nobis, ita Pater est in Christo. Christus autem non natura, non substantia carnis suæ est in nobis, sed tantum vigore & efficacia, obsequio scilicet & consensu voluntatis: Ergo & Pater est in Christo, non ipsa substantia, seu natura diuinitatis, sed tantum vigore suo & efficacia. Hilarius vt confunderet Arrianos, probauit, Patrem esse in Filio, non tantum per efficaciam, sed etiam per substantiam & naturam diuinitatis. Nam ostendit, Christum secundum carnem, non tantum vigore & efficacia esse in nobis, sed per ipsam carnis suæ naturam & substantiam: idque probat ex communicatione & participatione carnis Christi, quæ in Cœna Dominica fit. Manifestè enim affirmat, Christum in mysterijs carnem suam, quam à nobis assumpsit, nobis rursus communicare, & nos carnem illam manducando & hauriendo *REVERA* sumere: Atque ita non naturaliter tantum esse in Christo, per ipsius incarnationem, sed et Christum esse naturaliter in nobis, per communicationem & participationem carnis suæ in Cœna. Quòd si more Arrianorum fingamus, hac communicatione, Christum non ipsa substantia seu natura carnis suæ in nobis esse, sed tantum carnis suæ vigore & efficacia in nobis consistere, certè Hilarius Arrianos non modo non refutauit, sed heresin etiã ipsorum.

ipforum confirmauit, & hostibus Christi arma submis-
 nistrauit. Apertè autem seipsum declarat, cum die-
 cit Hilarius: Quomodo Christus per Patrem uiuit: eor-
 dem modo, & nos per carnem eius uiuemus, Et signifi-
 canter addit: Si ergo nos naturaliter secundum car-
 nem per eum uiuimus, id est, naturam carnis eius ad-
 epi sumus, quomodo non naturaliter secundum spi-
 ritum in se Patrem habeat, cum uiuat ipse per Patrem.
 Dixit etiam: Christum in nobis carnalibus, per car-
 nem manentem habemus, hoc est, non tantum in ani-
 ma per Spiritum, verum etiam in corpore nostro, per
 carnem suam manet. Sed ad Cyrillum nostrum re-
 deo, qui alibi tradidit, spiritualem nostram coniun-
 ctionem cum Christo, duobus modis fieri. 1. Fide, per
 Spiritum, seu diuinam naturam: & charitate, hoc est,
 efficacia. Idem etiam magna asseueratione confirmat,
 esse nobis praeterea aliã rationem coniunctionis cum
 Christo, secundum carnem scilicet. Idem refutanda
 sibi sumit Arriani cuiusdam verba eiusmodi: Non car-
 ro Christi, sed Deitas, uitis nuncupatur, quia corpora
 nostra non dependent à carne Christi, ut palmites à
 uite. Deitas ergo filij uitis est, vnde per fidem pende-
 mus. Respondet Cyrillus: Quoniam arbitratur fide
 tantum ac dilectione, non carne nos Christo coniun-
 gi, ostendimus, peruersè ab eo sacrarum literarum sen-
 sum exponi: non tamen negamus, fide & charitate,
 nos Christo spiritualiter coniungi. Sed nullam nobis
 coniunctionis rationem, secundum carnem cum illo
 esse, id uero pernegamus. Illam autem coniunctionis
 rationem, ita explicat Cyrillus. Mystica igitur bene-
 dictio in nobis *γινώσκῃς*, hoc est, quando omnes de

Cyrillus in Ioan.
 lib. 10. cap. 13.

In cap. 15. Ioan.

Idem lib. 10. cap.
 13. in Ioannem.

vno pane illo participamus, corporaliter quoque facit Christum, communicatione carnis suæ, habitare in nobis. Et tandem his verbis concludit. Vnde considerandum est, non habitudine solum, quæ per charitatem intelligitur, Christum in nobis esse, verum etiam participatione naturali. Si quis autem contendat, Cyrillum per hæc vocabula, intelligere spirituales tantum diuinitatis inhabitationem, vel quæ in sola efficacia consistat, is eundem verborum suorum certissimum interpretem est habiturus. Inquit enim eodem loco: Sicut, si quis liquefactam ceram, alij ceræ liquefactæ, ita miscuerit, vt vnum quid ex vtrisque factum videatur: Sic communicatione corporis & sanguinis Christi, ipse in nobis est, & nos in ipso. Alibi clarius. Christus, inquit, spiritualiter nobis, vt Deus, diuinæ naturæ participatione & spiritus gratiæ, hoc est, efficacitæ, vnitur: CORPORALITER verò, per benedictionem mysticam nobis, vt HOMO, vnitur. Et iterum: Vni Christo per corpus suum coniuncti in nobis spiritum accipimus. Et hæc est corporalis vnio ad Christum, quæ participatione carnis eius acquiritur: cuius vnionis vinculum Christus est, qui Deus simul & homo est. Spiritualis verò vnio est, qua Spiritu sancto accepto, & inter nos quodammodo, & cum Deo vnimur. Magnus ille noster Chrysostronus, multus est in hoc argumento tractando: passim enim triplicem nostri vnionem docuit. 1. Fide per Spiritum. 2. Charitate, quæ cum reliquis donis est opus efficacitæ diuinæ & conformitatis: Præterea verò contendit, aliam adhuc arctiorem esse vnionem nostri cum Christo: quod, scilicet, non spiritu tantum & efficacitæ, sed reuera ipsius

Cyrillus lib. 11. cap. 27. in Ioan.

Ibidem cap. 16.

Chrysostr. in Matt. hom. 85.
In Ioan. hom. 45.
Ad Antiochen. 69.
& 61.

ra ipsius carni seu corpori uniamur: vt ita nos cum eo, quasi in vnam massam traducamur, per escam illam, quam ille nobis in Coena largitur, dicens: Hoc est corpus meum. Non autem ita largitur se nobis, vt caro Christi à nobis toto caelo distet & disiuncta sit, sed vt nos corpus ipsius manducantes, ipsum totum in nos habeamus. Sed praestat ipsum audire Chrysostomum sic dicentem: Vigilandum est, non enim paruum supplicium indignè communicantes expectat. Cogitata, quanta indignatione aduersus proditorem, aduersus eos, qui crucifixerunt ipsum, mouearis. Et caue, ne tu quoque corporis & sanguinis Christi reus efficiaris: Illi acerbissimè trucidarunt, tu post tot tantaque beneficia, sordida suscipis omnia. Non enim sufficit ipsi, hominem fieri, flagellis caedi, sed nos secum in vnam, vt ita dicam, massam reducit, NE QVE ID FIDESOLVM, SED REIPSA NOS CORPVS SVVM EFFICIT. Qua igitur re mundio rem esse non oportet eum, qui hoc sacrificio participaturus est? Quos radios solares non deberet excedere manus illa, quæ hanc coronam pertractat? Os, quod igne impletur spiritali, lingua, quæ cruentatur hoc admirabili sanguine? Veniet in mentem tibi, quo sis honore honoratus, qua mensa fruaris. Ea namque re nos alimur, quam Angeli videntes tremunt, nec absque pauore, propter fulgorem, qui inde resilit, aspicere possunt, & nos in vnam cum illo massam reducimus, Christi corpus vnum, & caro vna. Quis loquetur potentias Domini? Auditas faciet omnes laudes eius? Quis pastor vnquam membris suis, oues suas nutriuit. Multæ matres post partum, alijs nutricibus infantes dederunt, quod

Idem in 26. cap.
Matth. homil. 33.

quod ipse facere noluit: SED PROPRIO CORPORA
 NOS ALIT, ET SIBI CONIUNGIT ATQUE
 CONGLUTINAT. Consideremus autem, inquit,
 licet aperte ad omnes pertineat. Nam si ad naturam
 nostram descendit, patet, quoniam ad omnes: quod illi
 ad omnes, & ad vnumquemque profectio. Sed cur
 non omnes lucrum inde consecuti sunt, inquit? Id
 certe non illius causa, qui maximè hoc optat, accidit:
 sed eorum culpa, qui ipsum suscipere nolunt. Singulis
 enim fidelibus per hoc mysterium se coniungit, &
 quos peperit, non alijs nutriendos tradit, sed ipse suos
 diuosissimè alit. Hac etiam re tibi persuadeas, carnem
 illam tuam assumpsisse. Tanta igitur charitate atque
 honore affecti, non torpeamus. An non videtis, quanta
 infantes animi alacritate mamillas accipiunt? qua
 pressione infigunt papillis labia? At non minore cupi-
 ditate, nos quoque ad hanc mensam, & ad huius cas-
 licis spiritualem accedamus papillam: imò maiori des-
 siderio, quasi lactentes pueri gratiam spiritus suga-
 mus. Vnus sit nobis dolor, vna moestitia, si hoc ali-
 mento spirituali priuemur. Non sunt humanae virtus
 tis hæc opera, quæ tunc in illa Cœna conficit: ipse nunc
 quoque operatur, ipse perficit, ministrorum nos ordi-
 nem tenemus. Obsecro obtestorque vos, quotquot in
 hoc confessu adestis: an hæc Chrysostomi verba non
 sint luculenta? An non evidens hoc est veritatis tes-
 timonium? Etsi enim similitudines de cera & massa,
 non prorsus idem sint cum hac coniunctione: ostendunt
 tamen, ipsarum substantiarum coniunctionem
 arctissimam, quæ propterea vocatur naturalis & corp-
 oralis, licet non fiat modo corporeo & naturali. Hæc
 enim

enim vnio supernaturalis & cœlestis est, vbi non est ratio vel continui vel contigui, vel permixtionis, sed est incomprehensibilis: quam tamen Patres credunt, quia verba Testamenti clarè eam tradunt: Accipite, manducate, hoc est corpus meum.

Cum autem veteratores veterrimi, Valentinus & Marcion, cum toto suo sodalicio, non tantum im-
pie disputarent, sed obstinatè etiam assererent, solam animam capace[m] esse vitæ æternæ: carnem verò humanam, natura seu substantia sua malam, & à malo principio ortam: vel certè ita vilem & abiectam, vt non sit capax regenerationis, incorruptibilitatis, salutis & vitæ æternæ, sed in nihilum sit abitura: idcirco sancti Patres sic statuerunt, hunc errorem, tam tetrum, tamque horribilem, certius meliusque confutari non posse, quàm ex doctrina de participatione corporis & sanguinis Christi naturali vel corporali: sicut hoc ipsum ipsimet Hæretici, iam antè dissimulare non potuerunt. Animaduertite autem vos consentientes, quòd Irenæus fundamentum suæ doctrinæ, non idem quod vos, ponit: Corpora, scilicet, nostra percipere tantum externa Symbola corporis Christi: & solam animam percipere corpus Christi: ex anima verò postea virtutem etiam redundare ad corpus nostrum. Ita enim Irenæus argumentatur. Quemadmodum, qui est à terra panis, percipiens vocationem Dei, iam non communis panis est, sed Eucharistia ex duabus constans rebus, terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra, percipientia Eucharistiam, quæ, scilicet, duabus illis rebus constat, iã non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Et iterum: Calicem, qui est crea-

XII.

Sanctos Patres per naturalem & corporalem participationem corporis Christi in Cœna refutasse Martianos & Valentinianos.

Irenæus lib. 4.
cap. 34.

tura, sanguinem suum testatus est: & panem, qui est
 creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra au-
 get corpora. Quando ergo & mixtus calix, & fractus
 panis accipit verbum Dei, fit Eucharistia corporis &
 sanguinis Christi, ex quibus augetur & consistit nos-
 træ carnis substantia. Quomodo negant carnem esse
 pacem esse donationis Dei, quæ est vita æterna: quæ
 & sanguine & corpore Christi nutritur, & membrum
 eius fit: sicut Apostolus ait: Quoniam membra sumus
 corporis eius, de carne eius & ossibus eius: non de spi-
 rituali aliquo & inuisibili homine dicens hæc: spiritus
 enim neque carnem neque ossa habet: sed de ea dispo-
 sitione, quæ est secundum hominem, quæ ex carnis
 bus & nervis consistit, quæ de calice, qui est sanguis
 eius, nutritur, & de pane qui est corpus eius, augetur.
 Hæc Irenæus ideo affirmavit fieri, quia Eucharistia,
 constat duabus rebus, externis scilicet Symbolis, &
 ipso corpore & sanguine Christi: & quia corpora per-
 cipiunt, non vnam tantum Eucharistiæ partem, sed illam
 Eucharistiæ, quæ constat duabus rebus. Locutus
 est autem noster hic Irenæus, non de naturali & corpo-
 poreo nutrimento, & augmento, ad hanc vitam per
 concoctionem cibi & mutationem eius, in nostri corpo-
 ris substantiam: sed loquitur de consistentia, nutrimen-
 to & augmento regenerationis, incorruptibilitatis,
 salutis, & vitæ æternæ, non animæ tantum: sed ipsius
 nostræ carnis, quæ per hanc participationem corporis
 & sanguinis Dei, à sua imbecillitate reuocata, ad illius
 proprietatem, hoc est, ad vitam æternam reformatur,
 & ad incorruptionem deducitur, & quæ ad vitam
 & ad immortalitatem ascendit: Sicut inquit Cyrillus,
 Quis

Controuers. de S. Cœna Domini. 259

Quin imò mystica illa benedictio (ita enim Eucharistiam appellat) totum hominem, in seipsum attrahit, & gratia sua replet: sicut parum fermenti totam massam fermentat. Hoc idem vult etiam Augustinus: *Cibus ego sum grandium, non tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* Alius item ex nostro grege, Non (inquit) aliud agit participatio corporis & sanguinis Domini, quàm vt in id, quod sumimus, transeamus. Ex quibus omnibus à me commemoratis par est intelligi, vnigeniti proprietatem, hoc est, vitam in nos ingredi, & in nobis permanere, per illam naturam, qua frater noster, & consubstantialis nobis est, per sanctissimum scilicet corpus, & sanguinem suum. Equidem Cyrilli nostri sententiæ valde sunt perspicuæ: vt recipientes (inquit ille) corpus & sanguinem Domini, hoc modo ipse in nobis, & nos in ipso inueniamur: & ipsum largitorem immortalitatis in nobis habeamus; atque ita vitam in nobis habeamus, illi carni coniuncti, quæ viuifica effecta est. Scio, quid nunc vestris animis obrepat, viri Disprophistæ. Nam vbi has tam manifestas Patrum sententias auditis, excipere soletis, quòd sola anima fide recipiat corpus & sanguinem Domini: & quòd postea ex animo vigor redundet ad corpus nostrum. At Orthodoxi Patres, sicut modò demonstrauius, clarè docent, corpus & sanguinem Christi, non tantum ore cordis seu animæ, verum etiam ore corporis accipi. Ita enim Cyrillus de hac re loquitur: Oportuit certè (ait) vt non solum anima per Spiritum sanctum in beatam vitam ascenderet, verum etiam vt rude atque terrestris hoc corpus, cognato sibi gustu, tactu & cibo ad

Et lib. 9. cap. 12.

August. lib. 7. cap. 10. Confession.

Cyillus lib. 3. cap. 36. in Ioannem.

Lib. 4. cap. 17.

Lib. 4. cap. 14.

Lib. 4. cap. 14.

Tertullian. in lib.
de resurrectione
carnis.

immortalitatem reduceretur. At hoc Cyrilli de pane & vino non potest intelligi, cum sit proprium carnis Christi viuificæ. Omnium verò euidentissime, Tertullianus ille noster, veterum sententiam contra illos, qui carnis salutem negabant, differint: Quòd, scilicet, caro sit ministra seu famula animæ, hoc est, quasi mediu(m), cuius ministerio, (sicut Cyprianus loquitur) ipsa anima ad communionem Dei deducatur, & salutis particeps fiat. Verba Tertulliani supra ipsimet Hæretici recensuerunt, eamque ob rem, nos eadem repetere, non opus esse existimamus.

XIII.

S. Patres ex corporali participatione præsentis corporis Christi resurrectionem nostræ carnis confirmasse,

Esa. 59.
Ephes. 4.
Deut. 4.
Ioel. 2.

Cyrillus lib. 11. cap.
27. in Ioannem.

Chrysoft. hom. 24.
in 1. ad Cor.

Cæterum hæc, quæ hæctenus in medium attulimus, Patres neque ociosè disputarunt, neque scrupulose rimati sunt: sed inde & salutem carnis credentiu(m), atque resurrectionis probarunt, & dulcissimas consolationes sumptulerunt. Cum enim humana natura, propter peccatum à diuinitate, quæ est fons vitæ, esset diuisa & abalienata, ita vt diuina maiestas, si absque medio agat, cum humana nostra natura, sit sicut ignis incidens in stipulam: idcirco Filius Dei nostram assumpsit naturam, sine peccato, & illam primum in sua persona ita sanctificauit, vt non tantum viuentem, sed viuificam illam redderet: postea per illam naturam, qua frater noster, & nobis consubstantialis est, se arctissimè nobis coniungit, vt ita reducamur ad vnionem Dei Patris, & ad fontem vitæ. Nexus enim vnionis nostræ ad Dominum Christus, nobis quidem, vt homo, per mysticam benedictionem: Deo autè Patri, vt Deus naturaliter, vnitus. Alius vero addit: Quia prior natura carnis, peccato corrupta, amissa vita, mortii subiecta fuit, ideo Christus alteram

vita

vt ita dicam, maſſam introduxit, ſuam propriam ſcilicet carnem, quæ natura quidem eadem eſt cum noſtra, ſed à peccato libera, & vitæ plena. Et hanc communicat omnibus, vt ea nutriti, priorem mortuam deponamus, & ad vitam immortalẽ per hanc menſam refringamur. Quæ omnia breuiter ego per cenſere voſ lui, vt eò clariùs conſpiciatur, & diligentius conſideretur, quàm multiplices doctrinas, omni conſolatione plenas, hi Patres ex propria & natiua inſtitutionis ſententia, de vera & ſubſtantiali præſentia, exhibitione & ſumptione corporis ac ſanguinis Domini in Cœna hauſerint, arripuerint, expreſſerint: quæ omnes è meſſe dio tollerentur, nobiſque eriperentur, ſi Patres finxiſſent, ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti, à Cœlo, & omnibus Eccleſiæ membris immenſo interuallo, longius, quàm cœlum à terra diſtat, remota & diſiuncta eſſe, & corpora noſtra tantum panem & vinum in Euchariftia percipere.

Quoties autem hi optimi Patres, etiam de indignorum manducatione verba fecerunt, quàm obſero manifeſtè locuti ſunt: quàm aperte ſuam ſententiam declararunt? Auguſtinus contra peſſimos cum veteres, tum recentes Hæreticos, ita ſcripſit: Indignè quiſque ſumens Dominicum Sacramentum non efficit, vt quia ipſe malus eſt, malum ſit, aut quia non ad ſalutem accipit, NIHIL ACCEPERIT. Corpus enim Domini & ſanguis Domini NIHILO MINVS ERAT, etiam iſs, quibus dicebat Apoſtolus: qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Non enim indigne eſt, cum de Sacramenti integritate quaritur & ſanctitate, quali fide imbutus ſit ille, qui Sacramentum accipit.

XIIII.

S. Patres manducationem imperitorum aperte aſſeruiſſe.

Auguſt. contra Donatiſt. lib. 5. cap. 8.

Ibid. lib. 3. cap. 4.

Cyprianus in Ser-
mone de lassis.

Origenes in Psalm.
37. & homil. 5 in di-
uers. Basil. de Ba-
ptif. cap. vlt. & Re-
gula 172. Ambros.
in 11. cap. 1. ad Cor.
Chrysoft. homil. 3.
ad Ephes. August.
cont. Petilia. lib. 2.
cap. 47. Collat. con-
tra Donatist. cap. 6.
sermon. 11. de vers.
bo Domini. Cont.
Fulgent. lib. 9. Psal.
10. & Epist. 163.
Theodoret. in cap.
11. Cor. Chrysoft.
homil. 83. in Matth.
& cap. 11. Corin.

cipit. Interest quidem plurimum, ad salutis viam, sed
ad Sacramenti quaestionem nihil interest. Hinc & alii
us dixit. Apostolus contumacibus & pertinacibus
denunciat dicens: Quicumque ederit panem, aut bibe-
rit sanguinem Domini indigne, reus erit corporis &
sanguinis Domini. Spretis tamen his omnibus atque
contemptis, vis infertur corpori eius & sanguini, plus
modo in Dominum manibus atq; **ORE** delinquant,
quam cum Dominum negauerunt. Et quid pluribus
testimonijs opus est, quando omnes Patres, vno ore,
nulla circuitione vsi, ingenuè confessi sint, indignos
in vsu Coenae Dominicae & **MANIBVS ET ORE** su-
mere non tantum externa Elementa panis & vini, sed
etiam corpus & sanguinem Christi, cuius rei sunt.
Et cur inficiarentur, indignos non accipere verum
corpus & sanguinem Christi, qui tanto consensu do-
cuerunt, mensam Domini vtrique, & Iudae & Petro,
VNAM FVISSE, sed non ad vnum vtrique valuisse:
& de ipso pane & de ipsa Dominica manu & Iudam
partem, & Petrum partem accepisse? An non haec lu-
ce meridiana clariora sunt? Et tamen sunt homines,
qui Mundo persuadere conantur, Solem in meridie
non lucere.

XV.

S. Patres in verbis
institutionis
τὸ ἅγιον
vigent,

Porro in hac doctrina fidei de Coena, piissima ani-
mationem, nec naturae ordinem, nec Religionem Chri-
stianae plerumque inimicam Philosophiam Iudaeorum,
Ethnicorum, Hereticorum, aut Muhamedis blasphem-
a deliria in consilium adhiberet; sed simpliciter infu-
steret verbis illis Christi, quibus ille in postrema Coe-
na, deinde repetenda ad dexteram Patris residens, de
pane

Controuers. de S. Cœna Domini. 263

pane pronunciat: Hoc est corpus meum: & de vino:
hic est sanguis meus. Atque hæc verè à me dicit testas

tur Cyprianus, inquit. Inter conuiuas Dominicæ
mensæ animalis homo non recipitur. Quicquid car-

*Cyprian. in sermo-
ne de Cœna Do-
mini,*

ro & sanguis dicitur, ab hoc cœtu excluditur, nihil fa-
cit, nihil prodest, quicquid humana subtilitas molitur.

Omne quicquid à suis rationibus deuium videtur, fa-
tientes huius seculi ad dementiam referunt, & à veris-

rate reputant alienum, SED VERITAS AB ERRO-
RIBUS HOMINIBVS COMPREHENDI NON POS-

*Epiphanius in An-
corato.*

TVTIT. Idem hoc dicit Epiphanius. Videmus, quod
Seruator in manus accepit, & ubi gratias egisset, dixit:

Hoc meum est, & hoc & hoc: & videmus, quod non
æquale est, nec simile, non corporeæ imagini, non in-

uisibili Deitati, nec lineamentis membrorum. Hoc
enim est rotundæ figuræ, & expers sensus, quantum

ad potentiam, & voluit per gratiam dicere: Hoc me-
um est, & hoc & hoc: & nemo non fidem habet ser-

moni. Qui enim non credit ipsum veracem esse, sicut
dixit, IS EXCIDIT A GRATIA ET SALUTE.

*Chrysof Homil:
83. in Matthæ.*

Quod autem audiimus, id credimus: quod sit ipse
CORPVS ET SANGVIS. Huic subscribit etiam os
nostrum aureum. Credamus vbique Deo, neque con-
tradicamus ei, etiamsi sensui & cogitationi nostræ vi-

deatur absurdum esse, quod dicit, superetque & sensu
& rationem nostram verbum ipsum, quod in om-
nibus & præcipuè in mysterijs faciamus, non illa so-
lummodo, quæ pro oculis posita sunt, aspicientes, sed
verba eius quoque tenentes. NAM VERBIS EIVS
DEFRAVDARI NON POSSVMVS, SENSVS VERO
NOSTER DECEPTV. FACILIMVS EST.

Quos

Cyrrillus lib. 4. cap.
13. in 6. cap. Ioan.

Omnes Sacramen-
tarij à Cyrillo gra-
phicè & venuste
depicti.

Quoniam ergo ille dixit : Hoc est corpus meum, nul-
la teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis in-
tellectus id perspiciamus. Omnium verò optime de
hac re locutus est noster Cyrillus, qui & suorum tem-
porum Sacramentarios, nostrosque etiam omnes, à
Carollstadio & Cinglio, vsq; ad Sturmium & Dana-
um viuentes & mortuos tam graphice depinxit, vt
nullus Apelles id melius præstare potuerit. Ita enim
inquit : ANIMVS ARROGANS ET MALIGNVS,
QVÆCVNQVE CAPTVM BIVS SVPERANT,
TANQVAM FRIVOLA AVT FALSA MOX RE-
IICIT. Oportuisset sanè discipulos, qui diuinam Sal-
uatoris potestatem, tot miraculis perceperant, eius ser-
moni credere, & si quæ difficultia videbantur, humiliter
inquirere & petere eorū elucidationem. Ac contra
hi de Deo non sine magna impietate con-
clamant : QVOMODO hic potest nobis suam carnem
dare? Nec in mentem venit, nihil esse impossibile
apud Dominum. Sed nos magnum quæso ex pecca-
tis aliorum profectum faciamus, ET FIRMAM FI-
DEM MYSTERIIS ADHIBENTES, nunquam in
tam sublimibus rebus, illud QVOMODO AVT CO-
GITEMVS, AVT PROFERAMVS. Iudaicum enim
hoc verbum est, ET EXTREMI SVPLICHII CAVS-
SA. Aliorum igitur culpa non queramus QVOMO-
DO, sed operis sui viam & scientiam illi soli conceda-
mus. Nam quemadmodum, quamuis nullus nouit
quid nam secundum naturam sit Deus, iustificatur tamen
per fidem; sic etsi operum eius rationem ignoret
SI CERTA TAMEN FIDE OMNIA ILLVM POS-
SE NON DVBITET, non contemnenda prohibita
hæretus

huius præmia consequitur. Qui enim sapientia & virtute adeo excellit, quomodo non operabitur ita miraculose, vt operum eius ratio mentem nostram effugiat: Non ne vides, etiam humano ingenio & industria facta, sæpenumero captum nostrum superare? QVOS MODO IGITVR ÆTERNO SUPPLICIO DIGNI NON ERVNT, QVI RERVM OMNIVM OPIFICEM, DOMINVM, ITA CONTEMNVNT, VT QVOS MODO IN OPERIBVS EIVS DICERE AVDEANT? QVEM TAMEN TOTIVS SAPIENTIÆ LARGITOREM non ignorant, quem omnia posse, ipsa nos docet Scriptura. Hæc Cyrillus. Sed audiamus etiam Ambrosij sententiam, qui ait: In hac disputatione, QVOD ET QVOMODO panis Cœnæ sit corpus Christi, non est quærendus naturæ ordo: cum idem illud corpus, non iuxta naturæ ordinem, sed ex Spiritu sancto conceptum, & ex virgine natum sit. Hæc Patrum pia simplicitas Deo semper grata & probata fuit: sicut impia & temeraria curiositas ab eodem fuit reprobata & condemnata.

Verum enimvero, etiã hoc necessè esse iudicârunt sancti Patres, vt huic veræ Orthodoxæ & Catholicæ Confessioni de Cœna Domini, etiam perspicua quorundam vocabulorum adderetur declaratio: quibus illi in hoc negotio vtuntur: qualia sunt, signum, figura, Symbolum, Typus, Antitypus, & similia. Non enim ignorant, multos esse Sacramentarios, qui non tantum propter hæc vocabula sibi in suo dogmate mirifice placeant, sed etiam imperitæ multitudini egregie imponant, quasi erudita antiquitas his vocibus ostendere voluerit, se nunquã credidisse præsentiam

Ambros. de his qui
initiantur ministris
rijs.

XVI.

corporis & sanguinis in Coena, sed tantum nuda signa
 absentis, & longissimè disiti corporis statuisse. Sed
 manifestam illis fieri iniuriam ex supra dictis patuit,
 ubi demonstratum est, Orthodoxis Patribus nunquam,
 ne per sominum quidem in mentem venisse, Chris-
 tum tam procul à signis Coenæ abesse, quam procul
 coelum à terra distet. Nam cum duo essent genera ho-
 minum, quibus cum illi de Coena Domini disce-
 rendo agebant: ideo factum est, ut non vno & eodem
 modo semper de Coena Domini loquerentur. Quipa-
 pe antiquissimi Hæretici, posteri Simonis Magi, ne-
 gabant in Eucharistia esse corpus & sanguinem Dñi:
 eos verè, ut Patres confutarent, docebant, Eucharistiã
 duabus rebus constare, visibili & invisibili, terrena &
 coelesti, pane & corpore, vino & sanguine. Dum au-
 tem pro causæ veritate hoc obtinere contendunt, &
 de præsentia, exhibitione & sumptione naturali, cor-
 porali & orali participatione corporis Christi in Coe-
 na, tam clarè & magnificè concionantur, ut Eleme-
 torum quasi obliti, vix aliquid de pane & vino agno-
 uisse videantur. Aliud hominum genus fuit æquè ac
 Simonianum istud peruersum, qui Patrum dictis, pro-
 tuendo transubstantiationis portentoso dogmate ab-
 utebantur. His ergo pij doctores opposuerunt has app-
 ellationes, Symbolum, figura, typus: non ut tollerent
 veram præsentiam, sed ut testarentur, se sine transub-
 stantiatione agnoscere in Eucharistia duas res. Ele-
 menta panis et vini, deinde corpus et sanguinem Chri-
 sti. Et cum appellationibus istis signorum & figura-
 rum vtuntur, manifestum est, illos tantum de vna parte
 Eucharistiæ fuisse locutos, de externo & visibili
 Elemento

Ignatius in Epist.
 ad Smirnen. Theo-
 doret. Dial. 2. Po-
 lymorph. Irenæus
 lib. 4. cap. 34.

Elemento seu ſigno vel Symbolo, quod eſt panis & vinum, non autem de Sacramento. Hoc veriſſimum eſſe omnes ſani teſtantur, nec diſſimile oſtendi uſquã poteſt. Patres etiam ipſi, vt Hæretici omnium temporum confutarentur, rationem appellationum ſignorum explicant. Hinc Auguſtinus: Signacula rerum diuinarum ſunt viſibilia, ſed res inuiſibiles in eis honorantur. Et alibi hanc ſententiam repetit: In ſpecie panis (inquit) & vini, quam videmus, res inuiſibiles, hoc eſt, carnem & ſanguinem honoramus. Idem diſputat contra quendam Hæreticum: panem ita eſſe ſignum corporis Chriſti, ſicut ſanguis eſt ſignum animæ, quia, ſcilicet, anima carnis eſt in ſanguine: falſum autem eſt ſanguinem tum primum dici animam, quando anima ſeu vita ab eo ſeparata eſt. Beſſarion Patriarcha Conſtantinopolitanus, qui claruit Anno, &c. 1473. citat hanc ſententiam Auguſtini: Chriſti (inquit) corpus & veritas & figura eſt. Veritas quidem, in quantum virtute Spiritus ſancti ex ſubſtantia panis & vini corpus efficitur: figura verò eſt illud, quod exterioribus ſenſibus ſubiacet. Ibidem citat Hilarij Diaconi Rom. cuius mentionem Hieronymus facit, hanc ſententiã. Corpus Chriſti, quo in altari participamus, figura eſt, quatenus panis & vinum exterioribus apparent ſenſibus. Veritas autem eſt, quatenus corpus & ſanguis in veritate cordis creditur.

Auguſt. de Cate. chif. rudibus.

Idem cap. 12. conſ. Adimant.

Deut. cap. 12, Leuit. 17,

Beſſarion in libro de Euchariftia.

Quum autem ſanctorum Patrum haud degeneres filij Orthodoxi animaduertent, dubitationem de præſentia & manducatione veri corporis & ſanguinis Chriſti oririſſin Coena, non rectè intellectis vocabulis à Maioribus ipſorum uſurpatis, vt typorum & figurarum,

XVII.

Patres quædam vocabula à maioribus uſurpata, repudiãſſe, ne abſentiam corporis Chriſti videãtur ſtaſiſſe,

Euthim. in Pano-
plia Orthodox.
fid. Damasc. lib. 4.
cap. 14. de fide Or-
thodoxa.

Theophilaet. in 16.
cap. Matth. & 14.
Marc.

XVIII.

S. S. Patres typos
veteris Testamenti
& sacrae Coenae ac-
curatè distinxisse.

Cyprianus in ser-
mone de Coena
Domini.

rum, eam illam ipsam ob causam repudiarunt: vt ex
Euthimio Monacho Zyगतino, Damasceno & Theo-
philacto manifestè constat. Verba Damasceni sunt
hæc. Non est typus panis & vinum, corporis & sang-
guinis Christi, sed ipsum corpus Domini Deificatum
seu glorificatum, seu naturæ diuinæ vnitum, dicente
Domino: Hoc est, non typus corporis & sanguinis,
sed corpus & sanguis. Alius: Non dixit Christus, hoc
est Symbolum, sed hoc est corpus meum, demonstra-
tiuè, ne quis putet, ea quæ cernuntur, typum esse. Et
iterum: Hoc est corpus meum, hoc, inquam, quod sus-
mitis. Non enim figura tantum & exemplar quoda-
dam Dominici corporis panis est, &c.

Tantum igitur absuit, vt sanctissimi Patres hisce
vocalibus, figura, typus, & id genus alijs, præsentiam
Christi negare voluerint, vt potius disertè atque accu-
ratè distinxerint inter ea, quæ in veteri Testamento
figuræ fuerunt futuri & absentis corporis Christi, &
inter Eucharistiam, rei præsentis Symbolum. Inter
Sacramentales epulas (ait vnus) obuiauerunt instituz
ta antiqua & noua, et consumpto agno, quem antiqua
traditio proponebat, Magister inconsumptibilem ci-
bum apponit discipulis: immortalitatis datur alimentum,
à communibus cibis differens, corporalis substantiæ
retinens speciem: sed virtutis diuinæ inuisibili effici-
entia, probans adesse præsentiam. Significata olim à
tempore Melchizedech prodeunt Sacramenta, man-
ducauerunt de eodem pane secundum formam visibi-
bilem, sed ante illa verba cibus ille communis, tan-
tummodo nutriendo corpori commodus erat. Sed
postquam à Domino dictum est: Hoc est corpus me-
um, hoc

um, hoc facite in mei commemorationem. Quoties
 cunque his verbis & hac fide actum est, panis iste su-
 per substantialis, ad totius hominis vitam salutem pro-
 ficat, medicamentum & holocaustum ad sanandas in-
 firmitates, & purgandas iniquitates existens. Et Am-
 brosius noster loquens de Eucharistia, instituit colla-
 tionem inter illam & inter Manna. Considera, in-
 quit, vter præstantior sit panis Angelorum, an caro
 Christi, quæ utique est corpus vitæ. Ac tandem con-
 cludit: Potior itaque est lux quàm umbra, veritas quàm
 FIGVRA, corpus auctoris, quàm Manna e cælo. Alius
 de Eucharistia loquens, inquit. Tantum interest inter
 panes propositionis & corpus Christi, quantum inter
 umbram & corpora, inter imaginem & veritatem, in-
 ter exemplaria futurorum, & inter ea, quæ per exem-
 plaria figurabantur. Cyrillus. Panes (inquit) propo-
 sitionis, sanctissimum Christi corpus, quo ad vitam
 omnes aluntur, prorsus significat. Augustinus. Man-
 na typus est escæ spiritualis, quæ resurrectionis Domi-
 ni veritas facta est, in Eucharistiæ mysterio. Ambro-
 sius iterum. Manna & aqua e petra vocantur SPIRI-
 TVALIA, quia HABVERVNT IN SE FIGVRAM
 futuri mysterij, quod nunc nos sumimus in commemo-
 ratione Christi Domini. Theodoretus vocat panem
 nem, Symbolum & signum, sed ita, vt sicut persona
 Christi constat diuina & humana natura: Ita Eucharis-
 tia constet pane & corpore Christi. Nequaquam
 autem intellexit Symbolum corporis absentis. Et
 in 1. ad Corinth. Conferens agnum paschalem & Eucharis-
 tiam, dicit hanc esse typi illius archetypum. Chry-
 sostomus noster, conferens sanguinem agni & san-

Ambros. de his qui
 iniant. myster.
 cap. 9.

Hieronym. ad Tit.
 cap. 1.

Cyrill. hb. 4. cap.
 28. in Ioan.
 August. hb. quaest.
 Vet. & Non Testam.
 quaest. 95.

Ambros. in cap 10.
 1. ad Cor.

Theodoret. Diale.
 1. & 2.

Chrysostr. in 6. cap.
 oan.

guinem Eucharistiæ, inquit: Quod si eius figura tantam habuit vim in Ægypto, longè magis veritas. Hic sanguis in figura peccata purgabat, sanctū sanctorum mundabat, in qua figura, si tantā habuit vim, si vmbra ita mors horruit, quantoperè quæso ipsam formidabit veritatem? Vtinam ij, qui in Ecclesia Filij Dei tam atrox scandalum: & horribilem perturbationem suis typis & figuris præbuerunt, Patrum mentem paulo melius cognouissent.

XIX.

S. S. Patribus vocabula Typus, figura, Symbola, idem significare, quod Mysterium.

1. Cor. 2. & 4.

Chrysoft hom. 87. in Matth.

August. ad Neophyt.

Quod enim sancti Patres de Symbolis, typis & figuris prolixè concionantur, hoc idem de mysterijs de Sacramenti, de mysticæ benedictionis, cibique mystici appellationibus intelligi volunt. Baptismum quidem & Cœnam Domini frequentius (sicut interdum etiam alia religionis nostræ abstrusiora) vocarunt mysteria & mystica. Quamobrem? vtrum causa absentia, quod res ipsas abesse à signis statuerint? Minimè omnium: sed quod crederent, mysticas res ratione humana non intelligi, neque sensibus comprehendenda & dijudicanda. Ita Paulus inquit: Loquimur sapientiam Dei in mysterio: & sumus dispensatores mysteriorum Dei. Sic etiam Chrysostomus loquitur: In mysterijs Baptismi & Cœnæ Domini, non ea tantum, quæ sensibus subiacent, aspicienda esse, sed præcipuè reddenda esse ea, quæ verbo traduntur ibi adesse & donari, licet sensibus & rationi absurda videantur, superentque sensum & rationem nostram. Et Augustinus. Hoc quod videtis in altari Dei, etiam transacta nocte vidistis, sed quid esset, quid sibi velit, quam

magnæ rei Sacramentū contineret, nondum audistis, Quod ergo vidistis, panis est & calix, quod vobis etiam oculi vestri renunciant: quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus Christi, vinum est sanguis. Idem reddens rationem: quare appellat Sacramentum Baptismi, inquit, quia aqua cernitur, sed qui non videtur Spiritus operatur. Et Chrysostomus vocat tremenda mysteria non propter significationem absentis corporis & sanguinis, sed quia verbum tradit, & fides credit hoc, quod IN poculo Domini fluxit. Cyrillus dicit, in mysterijs, non quærendum esse quomodo illud fieri & esse possit: sed simpliciter & firmiter esse credendum, quod verba Christi fieri & esse pronunciant & affirmant, quia mysteria sint. Vocabula igitur mysterij & Sacramenti, nequaquam absentiam significant.

Chrysost. in 11. cap. 1. ad Cor.

Cyrillus lib. 4. cap. 13. in Ioannem.

Tanta denique diligentia fuerunt in asserenda præsentia corporis & sanguinis Christi, vt etiam causas excogitarent, cur Christus sub his speciebus, panis videlicet & vini, carnē & sanguinem accipi voluerit. Ambrosius in libris de officijs, inquit: Fortè dicas, quomodo vera caro, quomodo verus sanguis, quia similitudinem non video carnis, nō video sanguinis veritatem? Primò omnium dixi tibi de sermone Christi, qui operatur, vt possit mutare & conuertere genera & instituta naturæ. Deinde, vbi non tulerunt sermonem Christi discipuli eius, sed audientes, quia carnem suam daret ad manducandum, & sanguinem ad bibendum, recedebant: solus tamen Petrus dixit: Verba vitæ æternæ habes, & ego à te quomodo recedam? Ne igitur

XX.

S. S. Patres causas afferunt, cur Christus Dominus sub pane & vino corpus & sanguinem exhibere voluerit. De consecrat. dist. 2. Parag. Fortè dicas,

Ioan. 6.

igitur plures hoc dicerent, & ne veluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia redemptionis, ideo in similitudine quidem scilicet corporis & sanguinis accipis Sacramentum, sed verè naturæ scilicet corporis & sanguinis, gloriâque virtutemque consequentis. Ego sum, inquit, panis viuus, qui de cœlo descendî. Theophilactus sic: Non enim figura tantum Domini corporis est. Sed quomodo, inquis, non videtur caro? Hoc fit propter nostram infirmitatem, ne abhorreamus. Et Gratiani glossator: His de causis sumitur corpus Christi sub alia specie, & non sub sua visibiliter, vt scilicet fides habeat meritum: & ne esset horror carnis & sanguinis crudi: & ne ridiculum fieret paganis: denique quia istæ duræ species sunt magis amicæ naturæ humanæ, vt quibus principaliter corpus nutritur. Et hi sancti Patres subinde hac similitudina vsi sunt, vt quemadmodum panis nutrit, sustentat, conseruat & confirmat corpus ad vitam naturalem: Ita corpus Christi in Cœna exhibitum & sumptum nutrit, sustentat & confirmat vtrumque, animam & corpus, ad vitam æternam. Facile hinc colligi potest, quod Patres præsentiam Christi in Cœna firmiter crediderint. Nam quid alioquin opus fuerat tot causas excogitare, inuisibilis præsentia corporis & sanguinis Christi? Satis puto superque constare ex hæcætenus dictis & commemoratis: quod Patres hi Orthodoxi literalem verborum Christi, in sacra Cœna sententiam, absque omnibus figuris & tropis acceperint explicuerint, atque alijs etiam voce & scriptis tradiderint. Statuerunt enim in sacra Cœna verum corpus verumque sanguinem adesse & distribui vescantibus: vt illo

Theophilact in 14.
cap. Marc.

Distinct. 2. de cons.
secrat. Parag. Fortè
ext. in gloss.

Controuers. de S. Coena Domini. 273.

vt illo sacro epulo anima pascatur ad vitam sempiternam. Neque illos ab hac fide auertere potuit Christi in caelum ascensus, neque ratio, neque curiosa causarum inuestigatio. Simpliciter enim Christo affirmant fidem habuerunt: cum scirent, simplicem huiusmodi fidem Deo gratam esse: & humani ingenij sapientiam coram Deo nihil aliud, quam stultitiam esse. Fuerunt certe hi Martyres & confessores adeo addicti verbis Christi, & tam acres *ἐπιτοσίωλον*, cum in Testamento, tum in omnibus Christi dictis: vt ne iota quidem ab illis amitterent. Spiridion isthic, peruetus Ecclesiae Doctor, cum in coetu quodam Episcoporum audiuisset Triphyllum Lodrensem Episcopum, allegantem verba Christi, quibus ille paralytico dicit: Tolle grabbatum tuum & ambula, & pro grabbato dicentem scimpodium: perquam moleste id tulit. Non tu quidem, inquit, praestantior es eo, qui dixit grabbatum: qui igitur, malum, pudor est iste, verbis illius cum decoro non uti? His dictis in conspectu omnium, Episcopali sede exurgens, fastum & supercilium eorum, qui orationem affectata sese efferrent, contrahere conatus est. Non haec senilis morositas fuit, sed reuerentia, quae verbo Dei debetur. Quid autem Spiridionem nunc putatis apud animum cogitare de vocibus: quorum glossarias interpretationes, in verbis sacrae Coenae tam varias, tamque multiplices audiuit? Adfunt in hoc frequentissimo conuentu, Ignatius, Iustinus, Tertullianus, Cyprianus, Irenaeus, Nyssenus, Nazianzenus, Cyrillus, Basilus, Epiphanius, Augustinus, Hieronymus, Ambrosius, Theodoretus, Chrysostomus, Hilarius, Hefychius, Gregorius,

Nicephor. lib. 8.
cap. 48.

Sozomen. lib. 1.
cap. 11.

Simeon Metaphra
stes tom. 5.

274 *Acta Concil. Oecumenici, super*

Gelasius, Leo, Euthimius, Damascenus, Theophylactus, Bernhardus, Gratianus: qui à vobis postulant, ut vnā proferatis ex eorum scriptis sententiam: in qua expressè negetur, quòd in Eucharistia non sit sanguis & corpus Christi: quòd hæc à signis Sacramentalibus tam procul absint, quàm procul ab ìma terra distat supremum cœlum: quòd corporalis præsentia sit commentum, cuius ipsum Sathanam pudeat: quòd sit diabolicum figmentum, horrendū monstrum, crudele flagitium, etiam vetustatis iudicio: vel si corporalis præsentia citra vllum loci situm vera sit in Cœna, quòd Deus sit mendax, quia velit contradictoria: vel ubi de orali manducatione & naturali participatione egerunt, quòd concubinarum pudenda, imò pars magis diuersa, mundior sit, quàm illorum ora, qui simpliciter verbis Christi inhaerentes, credunt se præsens ipsius corpus ore suo accipere: aut sicubi de potestate & potentia, Christo Iesu veraci data, locuti sunt, quòd talem instituerint comparisonem, qualis hæc est: Sicut maritus frigidus, & male calceatus (ut vulgò dicitur) habet quidem potestatem in vxorem suam, sed non habet potentiam, &c. quòd denique docuerint, Deum omnipotentia sua non posse facere, ut corpus Christi simul sit in pluribus locis: vel, quòd dextera Dei sit certus locus: ut interea tacitè sexcentos huiusmodi flosculos, quibus vos scripta vestra publica exornatis, præteream. Nisi igitur vos, viri consentientes, vnā eiusmodi sententiam è scriptis Patrum, quos dixi, proferatis: apertè ipsi protestantur, quòd nihil vnquam commercij cum vestra doctrina habuerint, neque etiamnum habeant, neque vnquam habituri

Selnecc. accus. 29.
fol. 382.

Chemnie. de Vni-
one duarū Natur.
cap. 24. fol. 342.

Controuers. de S. Cæna Domini. 275

sint, dum spiritus illorum rexerit artus. Et vt maxime aliquid reperissetis in Pseudoapostolorum Asiaticorum scriptis, quod pro vobis videretur facere: tamen firmam illis fidem nequaquam habere debuissetis: sed eorum scripta ex verbo Dei diiudicare. Pater erat, qui dixit: Neque quorumlibet disputationes **QVAM VIS CATHOLICORVM ET LAVDATORVM** hominum, veluti Scripturas Canonicas habere debemus: vt nobis non liceat salua ipsorum honorificentia, quæ illis deberetur hominibus, aliquid in eorum scripturis improbare atque respuere, si forte inuenerimus, quod aliter senserint, quam veritas habet. Et iterum: Noli meis literis, quasi Canonicis scripturis deseruire: sed in illis & quæ non credebas, cum inueneris, incunctanter crede: in istis autem, quod certum non habebas, nisi certum intellexeris, noli firmum tenere. Quod si vos, Cacodoxi, hoc consilium Patrum non ignoratis, neque tamen ei paretis: quæ malitia hæc est? sin autem nescitis, quæ obsecro hæc ignorantia est? aut quæ Diabolica est audacia, Testamentum Filij Dei clarum, incertis Patrum glossis obscurare? Quid? quod ipsi met Patres non ignorarint, se esse homines, qui labi, errare & decipi possint? Ideoque suis sententijs & verbis neminem voluerunt stare: sed solo verbo Dei acquiescere. Vetusissimus quidam ex Patribus, ita de se dixit: Negare (inquit) non possum, nec debeo, sicut in ipsis **MAIORIBVS**, ita multa esse in tam multis opusculis meis, quæ possunt iusto iudicio, & nulla temeritate culpari. Et alius recentior inquit: Nullus omnino scriptor Orthodoxus, ad hunc vsque diem, tam Felix existit: vt non cum venia legendus sit. Vt enim de

Distinct. 9. Parag. Neque.

Distinct. 9. Parag. Noli.

Distinct. 9. Parag. Negare. Augult. lib. 2. ad Vin. Vid. Erasmi. Rot. in Epistola ad Archiepif. Hispanensem Tom. 9. fol. 830 & in Apolog. aduers. Mona. Hispan. Tom. 9. & Tom. 5. fol. 363. in explic. Psalm. 38.

Nicephor. lib. 4.
cap. 34.

August. ad Quod.
cap. 86.

l. q. 1. Parag. Si quis.

Eusebius lib. 4.
cap. 36.

Alfonf lib. 3. ad-
uers. hæref. Parag.
Beati.

Sozom. l. 3. cap. 1.

Socrat. l. 1. cap. 6.

Niceph. l. 8. cap. 8.

Niceph. l. 17. ca. 27.

Prateol. 6. cap. 14.
Catal Hæretic.

Basilii Epistola
41. ad Max. Philo.
Ruffinus de adult.
librorum Orige-
nis.

cæteris sileam, in Rom. Pontificum, in Hieronymi & Augustini scriptis inueniuntur, quæ sententiam habent simpliciter Hæreticam. Hæc illi. Non possum hoc loco præterire silentio, quod ne ipsi quidem Patres dissimulât: multos illorum in manifestos errores fuisse prolapsos. Quid enim? an non Origenes, præter alias Hæreses, etiam Arrianismum defendit: & huic Sacramentariæ doctrinæ latissimam senestram aperuit? An non Tertullianus, ipsissimus Montanistam fuit: qui etiam cum Anthropomorphitis statuit, Deum esse corporeum? An non Cyprianus cum Donatistis, Anabaptismum defendit? an non Irenæus, teste Eusebio, Chiliasta fuit? Quid? quod idem cum Bernharo & Theophylacto, Armenorum & Græcorum errorem: nempe, nullam animam ante diem iudicij beatam esse, pertinaciter asseruit: Sed & Epiphanius valde suspectus fuit, de hæresi Anthropomorphitarum: & Eusebius Arrianæ opinionis approbator erat: & Theodoret. in quinta vniuersali Synodo Constantinopolitana, Nestorianismi cõdemnatus est. Præterea Fulgentius etiam Donatista fuit: qui duo esse principia, & duo Baptismata affirmabat. Certe & Basilii de Dionysio sic scriptum reliquit: Non omnia huius viri laudamus: varius est in scriptis suis. Ruffinus item scribit de libris Clementis Rom. Sunt inquit, & alia nonnulla libris Clementis inserta, quæ Ecclesiastica regula non recipit, tum quædam sunt, quæ cum Eunomij dogmate consentiunt. Et de Cyrillo Hierosolymitano dicit: quod aliquando in fide, sapientius in Confessione variârit. Sexcenta huius farinae exempla adduci poterant: sed ego his paucis nunc contentus

tentus ſum. Quid igitur mirum, ſi alicui ex Patribus etiam de Euchariftia incommodior ſententia excidit? Num propterea fidei articulus inde procudendus erit? Abſit: procul abſit, vt hoc faciamus. Quinimò hoc potius præter ſupradicta, de ſcriptis Patrum cogitemus: quòd illa non ſolum à veteribus Hæreticis, ſed etiam à Monachis indoctis, mirificè fuerint corrupta & deprauata. Nam Eusebio teſte, Clementis ſcripta iam ſuo tempore adulterata fuerant. Et Euagrius conſequitur, Hæreticos ſanctorum Patrum libros deprauaſſe, & Pſeudepigraphis ſuis pluribus impoſuiſſe, & in ſuum errorem induxiſſe: ideoque Gelafius Papa, multa eiufmodi monumenta aut inter Apocrypha reiecit, aut quaſi ab Hæreticis conficta & adulterata damnauit. Atque hoc crimen deprauationis librorum ſanctorum Patrum in Concilio Florentino, præſente Eugenio & Palæologo, à Græcis obiectum eſſe Latinis, annotauit Æmylius. Quin etiã Chriſtianiſſimi Regis in orbe Chriſtiano Orator, non ita pridem publico ſcripto teſtatus eſt, Patriarchas et Episcopos Græcorum eiufdem criminis etiamnum ream agere Romanam Eccleſiam. De quærelis Tritheimi & Ludouici Viris & cenſuris Eraſmi, & Beati Rhenani in annotationibus in Tertullianum nihil dicam: ne nimia ſermonis prolixitate vobis moleſtiam afferam. Quòd ſi vos, conſentientes viri, hæc quæ iam à me ſunt expoſita, apud animos veſtros diligenter perpenderitis, proculdubio puduiſſet vos ex Patribus Orthodoxis Sacramentarios facere: quaſi illi contra apertum & dilucidum Chriſti Teſtamentum, contra vocem Apoſtolorum, contra decreta Niceni & Epheli

Euseb. lib. 3. cap. 35.

Euagr. lib. 3. cap. 31. histor. Eccles.

Distinct. 15. & 16.

Æmil. lib. 10. Hist. Gall.

Nicolaus Nicolai lib. 4. cap. 36. legationis orientalis.

Tritheim. de ſcrip. Eccl. in Aug. Lud. Viues in præf. in lib. Auguſt. de de ciuit Dei.

Eraſ. Roterod.

Beatus Rhenanus.

ni Concilij, in quibus ultra 500. fuerunt Episcopi, denique contra sententiam totius Ecclesie Catholice, cum Simone Mago negarent, Eucharistiam esse carnem Domini. Sed quia Christi & Apostolorum verba vobis aduersantur: ideo vos mutilata quedam S.S. Patrum verba excerpistis: quibus fucum dogmati Simoniaci facturos vos esse confidebatis. Nam hunc esse morem Sacramentarijs, docet Vincentius ille, qui ab insula Lirina nomen accepit, in eo libro, quem pro Catholice fidei antiquitate & veritate, aduersus profanas omnium hæreseon nouitates, anno circiter 461. edidit. Ibi enim vos Chamitas Sacramentarios graphice depinxit: cum inquit: Qui sub alieno nomine hæresin machinantur concinnare: captant plerunque veteris cuiuspiam viri scripta, paulò inuolutius edita, quæ pro ipsa sui obscuritate dogmati suo quasi congruant: vt illud, nescio quid, quodcunque proferunt, neque primi, neque soli sentire videantur. Quorum ego nequitiam duplici odio dignam iudico: vel eò, quod Hæreseos venenum propinare alijs non pertimescant: vel eò etiam, quod sancti cuiusque viri memoriam, tanquam sopitos iam cineres, profana manu ventilant: & quæ silentio sepeliri oportebat, rediuitia opinione diffament, sequentes omnino vestigia autoris sui Cham: qui nuditatem venerandi Noë, non modo operire neglexit: verum quoque irridendum ceteris enunciauit. Ex quo tantam læsæ pietatis meritis offensam: vt etiam posteri ipsius peccati sui male dictis obligarentur beatis illis fratribus, longèque dissimilibus, qui nuditatem ipsam reuerendi Patris, neque suis temerare oculis, neque alienis patere voluerunt: sed aucti,

Vincentius Lirinensis. Papyrius Masonus lib. 1. Hill Francorum.

2. q. 7. Parag. Plerunque.
15. q. 4. De crimine.

auerſi, vt ſcribitur, texerunt eum, quod eſt erratum Genef. 9.
ſancti viri nec approbaſſe, nec prodidiſſe: atque iccirco
beata in poſteris benedictione donati ſunt. Haec
Lyrinenſis. Dicatis, quod durius & acerbius in
vos inuehar: quod delicata veſtra aures ferre poſſint.
At ſcietote, viri Scoliodoxi, quod malo nodo malus
ſit querendus cuneus: & quod immitem requirit me-
dicum, aeger intemperans. Veſtra igitur culpa ſit, non
noſtra: quando vehementius vobiſcum agimus: vt
qui lenes aliàs & perquam humani ſumus, et fines mo-
deſtia, niſi poſtulate neceſſitate officij noſtri, nun-
quam transgredimur. Error enim vt Canones do-
cent, cui non reſiſtitur, approbatur: & veritas, cum Diſtinct. 82. Parag. Error.
minimè deſenſatur, opprimitur: Negligere quippe, eum
poſſis perturbare peruerſos, nihil eſt aliud, quàm fo-
uere: **NE QVE CARET SCRVPVLO SOCIETAS**
TIS OCCVLTAE, qui manifeſto facinori deſinit ob-
uiare. Et iterum: Non ſolum ille proditor eſt veritas tr. q. 3. Parag. Nolite.
tis, qui transgrediens veritatem, palàm pro veritate
mendacium loquitur: ſed etiam ille, qui non liberè ve-
ritatem pronunciat, quàm liberè pronunciare oportet:
aut liberè veritatem non defendit, quàm liberè de-
fendere conuenit, proditor eſt veritatis. Equidem Ca-
nonici Iuris hæc ſunt regulæ: à quibus ſi procelloſum
Sturmij ingenium abhorret, age vnum ille eſt ſuis Pa-
tribus audiat: quorum dicta melius intelligit, quàm
verba Apoſtolorum & Eccleſiæ Patrum. Obiurgas-
tiones (inquit Cicero) nonnunquam incidunt neceſ- Cic. lib. 1. Offic.
ſaria: in quibus vtendum eſt forte, & vocis contentio-
ne maiori, & verborum grauitate acriore. Neque ve-
ro me magnoperè commouet, quòd à Sturmianis irri-
demur:

280 *Acta Concil. Oecumenici, super*

demur: quando istas hominum nugas & faces acerbis admonemus. Nam & ludibria nequã Luciano rum ferre didicimus: & nosmet isthoc Gregorij verbo consolari possumus: Si ab increpatione iccirco res- ticemus, quia contra nos insurgere DERISIONIS O D I A formidamus, iam non lucra Dei, sed nostra quærimus, &c. Quibus Gregorij verbis etiam hunc Augustini locum, pro Colophone addimus, vt intel- ligatis, nunquam nos in vestram & Simonis Magi sententiam esse concessuros. Ita enim Augustinus: Si quis de quacunque re, quæ pertinet ad fidem, nobis annunciauerit, præterquam quod in scriptis Euange- licis accepimus, anathema sit, siue sit Episcopus, siue Apostolus, siue etiam Angelus de cælo. Dixi.

Gregor. Magn. lib. 21. Moral.

August. contra lit. Petilian. lib. 3. cap. 6.

*ORATIO MARTINI
LUTHERI, DOCTORIS THEO-
LOGIÆ.*

Ego Martinus Lutherus, seruus Iesu Chri- sti, animo & ore confiteor, quod eandem ego doctrinam iam vobiscum amplectar: quam vos p̄j Martyres, & confessores Doctoresq; Ecclesiæ, proluxa oratione vestra repeti- uistis. Idem enim sentio, quod vos sentitis de præsentia controversia, quæ in verbis Testamenti Christi hodie existit. Neque enim me tam vestra mouer authoritas, quod scio, vos antiquissimos Ecclesiæ Christianæ Doctores esse: quàm doctrinæ ipsius veritas: quod inteli- ligo, vos expresso Dei verbo libenter acquiescere, & sancti

sancti Spiritus oraculis firmiter insistere: neque latum
vnguem, à voce Pastoris nostri velle recedere. Equis
dem Dei verbum nullo. apud pios indiget humano
præsidio, nullo firmamento, nullo adminiculo. Ne
que vllius hominis testimonium valet, quantalibet il
le autoritate, sanctimonia, & hominum opinione ni
ratur: nisi id verbo Dei suffultum sit, & sanctis oracuz
lis, tanquam fundamento suo insistat. Sic enim vos
prij Patres ipsimet docuistis. Noli (inquis tu Augusti
ne) meis literis, quasi Canonicis scripturis deseruire,
sed in illis, & quæ non credebas, cum inueneris, in
cunctanter crede, in istis autem, quod certum non ha
bebas, nisi certum intellexeris, noli firmum tenere.
Neque quorumlibet disputationes, quamuis Cathoz
licorum, & laudatorum hominum, veluti scripturas
Canonicas habere debemus, vt nobis non liceat, fals
ua honorificentia, quæ illis debetur, aliquid in eorum
scriptis improbare, atque respuere, si forte inueneris
mus, quod aliter senserint, quam veritas habet. Et ite
rum: Audiuī quosdam dicentes. Si non inuenero Euz
angelion in antiquis, non credam. Talibus autem ego
dico, QVIA MIHI ANTIQVITAS CHRISTVS IE
SVS EST, cui non obedire, manifestus & irremissis
bilis interitus est. Igitur huic vestro tam salutari consi
lio morem gerendum esse censui: ac proinde veram
Testamenti sententiam, primò omnium ex verbis E
manuelis nostri rectè addidici: deinde confessiones
vestras cum iisdem contuli: & veras eas esse, verbisq;
Christi consentire, deprehendi. Ideoque in eandem
vobiscum sententiam libens concedo. Si enim aliter
vos loqui velletis, ac Deus locutus est, nossem ego,
Nn quo

August. in Prolog.
lib. 3. de Trinit. Dis
tinct. 9. Parag. No
li. Id. in Epist. ad
Fortunat. Distinct.
9. Parag. Neque

Ignat. in Epist. ad
Philadelph.

quo loco vel Angelus de cœlo euangelizans, nedum homo quispiam mihi habendus esset. Equidem doctrina de Cœna Domini, peculiaris est Christianæ Religionis articulus: quorum nullus figmentis, tropologicis, allegoricis, Symbolicis, typicis, aut humanitatis excogitatis verbis, aut glossis constat: sed omnes proprijs, natiuis, & perspicuis verbis, sententijsque expressi, in sacra Scriptura leguntur & demonstrantur: ne quis de illorum mente ac sensu dubitare, & in fide hæsitare possit. Cum ergo & hic articulus de Cœna Domini, à duobus Apostolis, & duobus Euangelistis, ex ore Christi, ante & post ascensum illius perspicue & luculenter sit conscriptus, & Christianæ Ecclesiæ traditus: cur ego à vestra sententia, quæ in verbo Dei fundata est, temerè recedam? Mihi certe religio est à verbis Apostolorum & Euangelistarum recedere. Et cur, obsecro, alium illis sensum affingam, quàm ipsa verba requirunt? Quòd si horum testimonium obscurare velimus, vnde, obsecro, dogmatis huius fundamentum petemus? aut ubi sedem huius doctrinæ collocabimus: si locos illos destruamus, in quibus Testamentum Christi ex professo traditum, ac repetitum est? Vel igitur ex peregrinis locis, qui de Testamento nouo non loquuntur, constitutum erit: vel dogma, siue fidei articulus erit, sine certo, perspicuo, & indubitato fundamento, nitens priuatis hominum speculationibus? Quare, vt rem in pauca conferam, primò omnium verbis ipsis Testamenti insisto, quæ dicunt: Accipite, manducate, hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus: Deinde vestris quoque sententijs, quatenus cum hoc verbo

verbo Dei consentiunt, non inuitus subscribo. Et ab hac Confessione mea, nullus Diabolorum, nulla vis inferni, nulla tyrannis vnquam me dimouebit: neque vlli tropi, aut figuræ, aut schemata, hoc solatium, quod Christi corpus & sanguis mihi afferunt, vnquam mihi eripient. Moneo etiam & hortor omnes pios, vt ab hoc fermento Sacramentariæ Doctrinæ sibi diligenter caueant: nisi laqueis Diaboli irretiri, & tandem cum Serueto, Blandrata, Alciato, Francisco Davidis, Gentili, Gribaldo, Syluano, Neysero & similibus, ad Turcicam religionem deficere cupiant. Noui enim, noui, quid monstri alat hæc religio Sacramentaria. Eamque ob rem horum temporum vates sui, sed vtis nam mendax: cum ante 52. annos sic scripsissem.

Videbitis, quando quidem illi nolunt recta incedere semita, neque verbum Dei fide colere, aut simpliciter modo, secundum literam amplecti, sed sophistica ratione & arguta subtilitate illud excutere, & sub dictas men rationis humanæ reuocare: videbis, inquam, quò tandem impietatis sint prolapsuri, vt etiam negent Christum esse Deum. Nam æquè stultum rationi humanæ videtur, si quis dicat, Homo est Deus: ac si quis dicat, panis est caro: & quia vnum horum negant, breui futurum est, vt etiam alterum inficientur. Hoc enim quærit Sathanas: qui illos à sacra Scriptura ad rationis dictamen abduxit: vt omnes veteres hæreses ex Orco reuocet.

Luth. secunda parte contra Cœlest. Proph.

Vix hac Lutherus contulerat: cum subito ingens in Prætorio tumultus extitit: quem Præses Concilij hisse verbis celeriter sedauit.

*ORATIO PRÆ-**SIDIS.*

Olite sic tumultuari, viri consentientes: neque tantoperè commoueamini, ista Lutheri ferocia: sed cogitare potius, qui vos sitis, & quare hîc sitis. Tu Præfectorij, & vos Satellites, istum feroculum hominem, & sua opinione Prophetam, manibus pedibusq; constringite quadrupedem: atque hinc celeriter abripite, atque in eum locum compingite: quò neq; compluribus die, quid sit, toti Concilio, tam superbè, tamque audacter pedem opponere: & nescio quid ominari sinistri, de nostro consensu tam laudabili, tamque Orthodoxo. Nunc silentium rursus date: vt, quid isti velint Vbiquitarij, possitis cognoscere.

*ORATIO DISCIPV-**LORVM LVTHERI.*

VÆ vnquam natio, aut quod genus hominum vnquam fuit tam barbarum, tam ferum, tamque alienum ab omni iure ac iustitia, vt inauditum hominem in re maxime ardua condemnarit? Summi Pontifices & Sacerdotes Hierosolymitani, etsi patris sui Diaboli erant similes filij, mendaces & homicidæ: tamen Christum in suo Prætorio audiebant, priusq; illud crucifige, crucifige, clamando ingeminarent. Ipse etiã iudex iniquissimus,

Ioan. 8.
Matth. 29.
Luc. 22, & 23.

mus, Pilatus, inauditum Christum condemnare non Marc. 15.
luit: sed instituto examine, causam prius cognoscere, Ioan 15 19.
quàm incognitam iudicare voluit. Quid? quòd Chri- A&or. 4.
sto iam in cœlum subducto, Pontifices Iudæorum,
viui Cacodæmones, Apostolos prius ad se in curiam
vocant, ibique causam iubent dicere, antequam illos
condemnent? Quæ igitur est ista crudelitas? quanta
hæc immanitas? quòd idem Luthero non licet in hoc
libero Concilio, quod licuit Iudæo, et Turcæ, & Ethni-
co & Hæretico, vt suam de proposita quæstione sens-
tentiam, pro libitu, & pro rei necessitate exponat?
Quæ hæc vis est, tam inclementer aliquem protrus-
di ex hoc Prætorio? Dicat aliquis, doctrinam Luth-
eri satis euidenter patescere è libris eius polemicis:
vbi suam ille de Cœna Domini sententiam satis su-
perque declarauit. Verum est hoc quidem. Nam quæ
Lutheri sit de Cœna Christi sententia, abundè satis il-
le in suis libris exposuit. At quot sunt è vestro grege,
Patres cacodoxi, qui sententiam Lutheri cupiunt per-
uertere: qui scripta illius audent deprauare et corrump-
ere, qui ex Luthero conantur Cinglium facere? sed
ne vos idem possitis attentare: nos illius discipuli, ve-
stris conatibus maturè obuiam ibimus. Nam duas
hic habemus Epistolas, anno 57. Magdeburgi pro-
mulgatas, quas Lutherus contra Sacramentarios scri-
psit. Eas igitur vobis prælego nunc, vel inuitis: etiam
si illa vobis disrumpantur. Quippe ex his vel solis fa-
cile intelligetis, quàm ille fuerit Cinglio deditus. Nos
sic, obsecro, tumultuari: vt quod Lutherus scripse-
rit, per silentium cognoscatis: ego pergami: vt ut vos
tumultuemini.

OPTIMO ET SYN-
CERO SERVO CHRISTI, DO.MINO IACOBO PROVEST, THEOLOGO
*Licentiatō, Ministro verbi in Brema,
fratri suo charissimo.*In Confessione fi-
dei de Eucharist.
Magdeburgi anno
57. apud Ambros.
Kirchner.

Scribo comiti Phrisiæ consolatorias, vt petis. De in-
de mendacia Carolstadij, quæ antea misisti, Princi-
pi tradidi. Et arbitror Comiti à Principe esse scriptum.
Ego quoq; idem tibi significavi literis, quod scio certe.
Miror, si non acceperis. Porrò quòd Sacramentarij sa-
ctant, me esse Marpurgi victū, faciunt more suo. Sunt
enim non solum mendaces, sed MENDACIOSI
IPSUM, fucus & simulatio. Quod testatur Carolsta-
dius, & Cinglius ipsis factis, & verbis suis. Vides aut-
tem hos Marpurgi reuocasse in articulis positis ea, quæ
de Baptismo, Sacramentorum vsu, similiter externo
Verbo, & alia, quæ hætenus editis libris pestilenter
docuerunt, Nos nihil reuocauimus.

Ac cùm victi essent, etiam in Cœna Dominica,
noluerunt reuocare hunc articulum, etiam si viderent,
se non subsistere. ME TVEBANT ENIM PLEBES
SVAS. Et quî non vincerentur? cùm Cinglij vnicum
& totum argumentum fuerit, corpus non posse esse
sine loco & dimensione. Cui ego ex Philosophia opa-
posui, ipsum cœlum esse naturaliter sine loco, tam ma-
gnum corpus, & dissoluere non potuerunt. Oecoa
lampadij verò vnicum fuit argumentum: Patres ap-
pellant signum, ergo non est corpus ibi. Multis verò
verbis

Controuers. de S. Cœna Domini. 287

verbis promiserunt, se velle nobiscum eatenus dicere, Christi corpus veraciter in cœna esse præsens (at spiritaliter) tantum vt fratres dignaremur appellare, & simulare ita concordiam? Hoc quod Cinglius palam lachrymans coram Landgrauio & omnibus rogabat, dicens, in hæc verba: Non est genus hominum, in toto orbe terræ, cum quibus mallet pacem & concordiam fouere, quàm cum Vuittenbergenlib. *Es seind keine Leut auff Erden / mit denen ich lieber wolt eins sein / denn mit den Wittenbergern.* Summo studio & contentione egerunt, vt viderentur nobiscum concordēs, ita vt hanc vocem nunquã ex me possent ferre: **VOS HABETIS ALIUM SPIRITUM, QUAM NOS. ARDEBANT TOTI, QUOTIES HÆC AUDIEBANT.** Tandem id concessimus, vt articulo vltimo ponitur, vt fratres quidem non essent, sed tamen charitate (quæ etiam hosti debetur) nostra non spoliarentur. Ita indignissimè affecti sunt, quòd fratris nomen non potuerunt obtinere, sed pro hæreticis discedere: tamen sic, vt pacem interim haberemus mutuis scriptis, si fortè Deus illis aperuerit cor. Hæc securè narrabis. Si ego sum Christi prædicator, imò si Christus est veritas, hæc etiam verba scribo, vt habeas, quod mendacibus, si nolint quiescere, opponas. Incredibili humilitate & humanitate sese gesserunt erga nos. Sed, vt nunc apparet, **OMNIA FICTE**, vt nos traherent in simulatam concordiam, & participes ac patronos facerent svi erroris. O astutum Sathanam, sed sapientio rem Christum, qui seruauit nos, Ego iam desij mirari, si impudenter mentiantur.

288 *Acta Concil. Oecumenici, super*
tur. Video eos aliud non posse: atque gloriolus isto casu,
videns eos, Sathana regnante, iam non infidels, sed pa-
lam se mendacijs prodere. Anno M. D. XXXI.

Martinus Lutherus.

Altera Epistola.

VENERABILI IN
DOMINO VIRO, IACOBO

PROBST, ECCLESIAE BREMENSIS

*Doctore, fratri suo in Christo cha-
rissimo.*

GRatiam & pacem, &c. Senex decrepitus, piger,
Gfessus ac iam monoculus scribo, mi Iacobe. Et
qui sperabam, mihi nunc emortuo requiem, vt mihi
videtur, iustissimam dari, quasi nihil vnquam egerim,
scripserim, dixerim, fecerim, ita obruor scribendis, die-
cendis, agendis, ferendis rebus. Sed Christus est om-
nia in omnibus potens & faciens, Benedictus in seculis
la, Amen. Quod scribis, Helueticos in me tam effe-
rate scribere, vt me infoelicem, & infoelicis ingenij hos
minem damnent, VALDE GAUDEO. Nam hoc pez-
tium, hoc volui meo illo scripto, quo offensi sunt, vt tes-
timonio suo publico testarentur, sese esse hostes meos.
Hoc impetraui, & vt dixi, gaudeo. Mihi satis est
in foelicissimo omnium hominum vna ista beatitudo
Psalmi primi.

Beatus vir, qui non abiit in consilio Sacramentariorum.
Nec

Controuers. de S. Cœna Domini. 289

Nec stetit in via Cinglianorum.

Nec sedit in cathedra Tigurinorum.

Habes, quid sentiam. Cæterum, quod petis, ut pro te orem, quod facio. Tu vicissim pro me ores quæso. Et sicut ego non dubito, tuas pro me orationes valere: ita rogo, ne dubites, meas pro te valere. Etsi ego prior abiero (quod opto) traham te post me. Si tu prior abieris, trahes me post te, quia vnum Dominum confitemur, & expectamus Salvatorem cum omnibus sanctis. Louanienses iam publico scripto cœpi tractare, quantum Dei dono potero. Iratus enim sum in ista bruta plus, quàm deceat me Theologum et senem, sed Sathanae ministris oportet occurrere, etiamsi vltimo spiritu in eos flandum sit. Vale & cogita, mihi te esse non modò ex veteri & familiarissima amicitia, sed propter Christum, quem vnà mecum doces, charissimum. Peccatores sumus, sed ille est iustitia nostra, qui viuuit in æternum, Amen. Saluta tuam, tuas, nostras omnium nostrum nomine. XVII. Januarij, Anno M. D. XLVI.

T. Martinus Lutherus. D.

Hanc igitur præceptoris nostri sententiam, et nos, qui viuum audiuius docentem, & qui libros eiusdem mortui legimus, & qui formulæ Concordiæ subscripsimus: hanc, inquam, sententiam de Cœna, in formula Concordiæ comprehensam, pro vera agnoscamus: ideoque eam vnà cum sancto Luthero, toto pectore vnanimis & concordis amplectimur: eandemque, quoad viuemus, retinebimus, fouebimus, propagabimus, constanter, syncerè, incorruptè. stra

fra autem maledicta sit omnis concordia, quæ vero amore gloriæ & Maiestatis magni Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi, & synceritate eius doctrinæ destituta est. Deo quippe magis obediendum est, quàm hominibus. Et, qui patrem, matrem, fratres, sorores, liberos & homines quoscunque, vel seipsum etiam, pacem ciuilem, gloriam huius seculi, tranquillitatem priuatam, nominis celebritatem, opinionem scientiæ, & alias res caducas, plus diligit, quàm me, non est me dignus, inquit Emanuel noster, & Doctor Ecclesiæ uiuus, & vnicus. Habemus enim expressum mandatum, quod iubet cauere à falsis Prophetis: & non dicere falsum testimonium. Væ igitur, væ, & iterum væ ijs, qui dicunt malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, corpus figuram & umbram, & umbram corpus. Mendacium est abominatio coram Deo. Veritate autem Deus minus delectatur.

*D*igressis è Concione Lutheri discipulis, prodijt Paulus simplex Anachoreta, quem deinceps sequuntur Iacobus Faber Stapulensis: qui omnium priorum Philosophorum nomine verba fecit.

PAVLVS SIMPLEX ANACHORETA.

Ruffia Aquileiens.
lib. 7. hist. Eccles.
cap. 3.

Eferunt authores historiæ Ecclesiasticæ, interfuisse Concilio Niceno, quendam argutum Dialecticum, & celebrem Philosophum: qui suis argutijs & Sophisticis gratiis

phis multum negotij congregatis in eo Episcopis exhibuerit. Tandem verò ex confessoribus quendam simplicissimæ naturæ virum, qui nihil sciret, nisi Iesum Christum & hunc crucifixum, processisse in medium: & à confessoribus Patrum petiuisse, vt sibi liceret pace illorum, cum impio & arguto Philosopho intrituere colloquium. Patres verò illius Concilij diu isthanc rem homini simplici renuisse: ne quid causæ communi noceret illiterata simplicitas. Sed cum ille indefinenter propositum suum vrgeret, tandem consensisse Patres, vt in suo instituto pergeret. Re igitur ad colloquium perducta, sola fidei simplicitate et Symbolo Apostolico conuictum fuisse erroris à viro simplice hunc argutissimum Philosophum, & mirabili quadam ratione conuersum. Quod cum ita sit, maxime moperè vos, Patres sancti, oro, vt potestatem faciatis mihi homini indocto & simplici, vnam quæstionem proponendi, & rem expeditu facilem ex hisce Sacramentarijs percontandi. Neque enim propterea in medium processi, quòd ego potissimum præ vobis me aliquid posse arbitratus sim: aut quòd ab his nugis hominum aliquid cupiam discere: meamque Religionem de Cœna Domini abijcere: aut quòd Orthodoxam fidem velim dubiam reddere: sed eò quæstionem meam institui proponere: vt intelligam, quibus artibus & machinis illi viros simplices, ac mei similes, à luce veritatis soleant in errorum tenebras abducere: & à proprietate verborum, planaque via, in salebras troporum & schematum præcipitare. Igitur sic quærendum ex illis duxi: Quomodo fieri possit: vt robustus Heluetius, aut præpinguis Batauus (nam ab hoc ge-

nere hominum doctrina Sacramentaria hæc nouissimis temporibus restaurata est) facilius possit omnes cœlos perrumpere , & Christum certo aliquo loco comprehensum arripere: quàm Christus. cui omnis in cœlo & in terra data est potestas, ad illum possit in terram descendere : Creditis enim vos Sophistæ, si panem aut buccellam de libo panis in vestris Ecclesiis frangatis, eoquæ deglutito, forbillun vini exhauriat: quod illo ipso momento sursum feramini, & citius aërem, omnesque cœlos penetretis, quàm Saga Theſſalica inuncta atque incantata pala, aut Magus seu necromanticus quispiam, adiurato pallio possit aërem tranare. Nam sicut Mahometes super Elmparac fuit : ita vos super vestrum illud, *SURSUM* corda, aut fortè citius, quàm Mahometes, potestis cœlos transcendere, ibique Christi canem spiritu ali manducatione percipere : & vno momento rursus descendere : nequæ tamen referre, qua figura Christus sit præditus, aut quàm cœli plagam obtineat: aut quot milliaribus Christi domicilium à terra absit: aut vtrum Mahometes verè dixerit, quingentorum annorum iter illuc à nobis esse. Equidem & vos arguti estis Philosophi, & subtiles Mathematici: qui locorum intervalla & distantiam, à terra, & vnus Planetæ ab alio, vsque ad primum mobile, examussim demonstrare nostris. Cum igitur tot vestrum sint, qui sursum ac deorsum ferimini, & quibus ergastulum Christi notissimum est: idcirco oro vos, vt istarum rerum euidenrem rationem me condoceratis. Nihil enim ego ex Orthodoxis Patribus, de isthac re vnquam cognoui. Et quidem dici non potest, quanta me teneat huius rei admira-

admiratio: quomodo, ſublatis cordibus, & ſpiritibus
veſtris in cœlum, interim habeant corpora veſtra in
terris, omni orbata Spiritu & corde, tanquam ſtipides,
& caudices, aut trunci ficulnei. Mihi certe credibilius
videtur, quòd Chriſtus poſſit ad vos citius deſcende-
re, quàm vos ad illum aſcendere: præfertim, cum iux-
ta humanam naturam acceperit omnem, in cœlo &
terra poteſtatem: & iuxta Apoſtolũ, aſcenderit ſuper
omnes cœlos, *VT OMNIA IMPLERET.* Quare iterũ
atq; iterũ vos oro atq; obteſtor: vt ad propoſitam quæ-
ſtionem reſpondeatis: & per quem nam ſic ſurſum fe-
ramini, & quomodo in Paradifum ſubducamini, mihi
explicetis. Memini equidem, ſæpius hoc percontari
me ex auditoribus & diſcipulis veſtris: vbi ſit dextera
Dei, ad quam Chriſtus ſit collocatus: quomodo ab illo
excipiantur: cur tam citò ab eodem dimittantur, quaſi
veredarij: quid item culpæ Chriſtus meruerit, quòd
datam ſibi olim poteſtatem in cœlo & in terra, rurſum
amiſerit: qui denique ſit corporum ſtatus, anima in
cœlum ſubducta. Sed ad hæc omnia nihil mihi quæ-
renti reſpondere potuerunt iſti Beccelſeni: ac ne gry-
quidem. Proinde vos mihi interrogandi & conſulens
di fuiſtis: qui Sacramentariæ doctrinæ inſtauratores
eſtis: & modos in alijs rebus omnibus egregie explis-
care nouiſtis: eoſdemque ex alijs cognoſcere ſubinde
expetitis. Quòd ſi recuſaueritis mihi reſpondere, &
nodum iſtum ſoluere: tum fanè omnem ve-
ſtram doctrinam pro meris nugamentis iam deinceps habitus
rus ſum.

ORATIO IACOBI FABRI STAPULENSIS.

Intellectum est mihi ex Orationibus vestris, viri Dipnosophista, quod fundamentum religionis vestrae, cui Sacramentum hæc opinio inserta est, Philosophia potissimum nitatur. Ego vero, qui & ipse Philosophiae instituta didici, & præcepta Aristotelis memoria teneo: longè à vestra opinione dissentio. Itaque Lutetia Parisiorum (quo in loco agrè olim vixi: propterea quod ante Lutherum illic fermentum Romani Antichristi subodoratus essem) hùc profectus sum: vt meam vobis de Cœna Domini sententiam apertè & perspicuè declarem. Noui enim & egomet, & vnà mecum omnes pij Philosophi, quòd Deo loquente, nobis sit accendendum, & auscultandum: & quòd illo affirmante, nobis sit credendum, et Deo affirmanti assentiendum. Igitur ego & omnes pij Philosophi mecum, sic de Cœna Domini loquimur, scribimus & sentimus.

Stapulens. in cap.
14. Ioan.

OMNEM MODVM COGNOSCIMVS. Corporalem præsentiam post gloriosam resurrectionem eius apprehendebant Apostoli: sed hæc præsentia modus, non erat ille, de quo dicebat: Cognoscetis, quòd ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. Nam ipsi corporalem eius præsentiam, extra se esse videbant, & se extra eam. Sed ipse in patre erat, & in ipsis, & ipsi in eo ABSQVE MODO. Nam diuinè & superintelligibiliter, ET SI FIDE INTELLIGIBILITER. Quid

Quid enim diuinitatem excludere potest, quæ absque modo ubique est? De qua etiam Propheta dicit: Si ascendero in cælum, tu illic es: Si descendero in infernum, ades. Et quid non est in ea, quæ ambit & continet omnia? Qui fide capit, Patrem esse Deum, & Filium Dei, esse Deum, verè cognoscit, quòd Filius in Patre est, & Pater in Filio, & quòd aliter esse non potest. Et gaudet, quòd eius rei cognoscendæ non est modus, & rationem, ceu stultam admodum ac deliram, videt, quæ semper modum earum rerum, quarum non est modus, quærere vult, ac idcirco in vanum fatigatur, & frustra laborat: perinde ac si oculus contenderet videre sonum, qui ipsi est inuisibilis. Diuina hæc & sublimia mysteria, sonus, fides, auditus, ratio, oculus, vt ad sonos auris videt, & cæcus est oculus, sic ad diuina fides videt & ratio cæca est. Quòd si ratio quærat a fide, quæ nimirum magistra est, cum de diuinis agitur, cum Filius sit in Patre, & in omnibus sanctis, qui sunt in cælo & in terra, an etiam corporaliter sit? Quid nisi SED ABSQUE MODO, nisi dicas diuino & incomprehensibili modo, QUI NON TAM MODVS, QVAM NON MODVS DICI DEBET. Et mirum si id fides non diceret, cum videat simul in India, Africa & Europa, locis innumeris, Filium Dei in corpore sacramentaliter esse. Quòd autem diuini sacramentaliter modus est. Quomodo ergo si (scilicet fides) subtrahat modum, non videat VBIQUE Filium Dei corporaliter, sed sine modo, ac supra omnem modum esse? Vbicunque sanè Christus est, Christus incarnatus, incarnatus autem sine corpore non est, ET MAGNA EST FIDES, COGNOSCES

RE CHRISTVM, CORPORALITER ESSE, VBI
 SACRAMENTALITER EST. SED MAIOR EST,
 COGNOSCERE EVM ABSOLVTE VBI QV
 CORPORALITER ESSE. Nam hoc est sine modo
 cognoscere, illud cum modo. Fides autem, quæ est
 absque modo, maior est, quàm quæ modum habet, &
 illud quodammodo propter hoc est, vt contractum
 propter absolutum. De quo absoluto cognoscendi
 modo, qui si est ab omni modo absolutus, non est mo-
 dus, dicit Dominus Apostolis, cognoscetis, quod ego
 sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis. Et
 iterum: Si Pater cum ipso est, quomodo vadit ad Pa-
 trem? vadit ad Patrem sine modo. STVLTVM EST
 AVTEM MODVM QVÆRERE, VBI NON EST
 MODVS. Vadit ad eum, qui cum ipso est, in quo ipse
 est, & qui in ipso est. Et hoc fides capit, non intelli-
 gentia, quia qui credunt, & non intelligunt, ij verè
 credunt. Qui autem intelligere volunt, aut quærunt
 impossibile, aut fidei paucitate laborant, & exclama-
 re debent ad Dominum: Domine, adauge nobis fi-
 dem, &c. vbi cum saniorib. Maiestatisque Filij Dei
 magis amantibus, quàm vos consentientes esse intel-
 ligo, sese de his rebus piè & sobriè philosophanti ob-
 tulerit occasio, prolixior me fore polliceor.

D I X I.

CVm Orationem suam Stapulensis absolvisset, vene-
 runt in Concionem p̄ aliquot Iurisperiti: qui &
 ipsi suam de Cena, & Testamento Christi sententiam de-
 clarare cupiebant. Facta potestate dicendi, vnus ex illis
 prose, & socijs suis sic orare cepit.

ORAS

ORATIO IURISCONSULTORVM.

AVdiuimus nos Iurisperiti, quid in hac Synodo, huc vsque de Testamento Christi, & vltima testatoris voluntate à vobis in vtramque partem dictum disputatumque sit. Et quanquam intelligimus, istius quaestionis consuetudinem propriè non ad nos, sed ad Theologos pertinere: neque nostri esse officij, aliena à nostra professione tractare, & relictis causis forensibus, nos temere ingerere negotio Ecclesiastico: tamen quia Christiani sumus, & veritatem nostræ fidei scire debemus, & de ea rationem petentibus reddere iubemur: & quod tractationem de Testamentis propriè ad Iurisconsultos pertinere scimus: quod item Deum ipsum merà Testamentis politicis, ad Testamentum Christi argumentum ducere videmus, vt videlicet, quod legitime & religiose fit in Testamentis hominum, illud maiori religione seruetur in Testamento Filij Dei: quod denique animaduertimus, apud vos consuetudines cacodoxas, hoc in more positum esse, vt Iurisconsulti frequenter ad diiudicationem sacrarum controuersiarum adhibeantur, & nonnunquam desertatione sua, è foro in templum transeant, sicut fecere Calvinus, Olevianus, Beza, Danaeus, Isebrandus Balckius, & similia hominum sterquilinia: ideo non intempestiue nos facturos esse iudicauimus, si nostram sententiam de præsentì controuersia declaremus. Cum enim Augustanæ Confessionis sectatores

Iohan. Schuz
caus. 34.

tores simus: & formulæ Concordiæ subscribamus: nihil à persona nostra alienum faciemus; si confessionis & subscriptionis nostræ causam reddamus. Oramus autem vos, viri consentientes: vt in optimam partem velitis (si modo potestis) accipere hoc nostrum propositum: neque aliter interpretari, quàm quòd nos aperti & synceri homines hoc vnice expectamus: vt Testamentum Christi, non minus factum tectum conseruetur, quàm cuiusquam alterius hominis confertuari solet & debet.

M. Chemnitius in
Fundam. de coronâ
cap. 6.

Habent autem Iureconsulti, multas veras, graues & honestas sententias: quòd voluntas testatoris, & cuiuscunque disponentis, colligenda & diiudicanda sit ex ipsis verbis Testamenti, atque ideo ab illis, quando manifesta & clara sunt, minimè esse discedendum, dicunt: sed illa in propria, naturali & potiori significatione esse accipienda. Verba legis sunt: Cum in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti voluntatis quæstio. Item: Non aliter à significatione verborum recedi oportet, quàm cum manifestissimè est, aliud sensisse Testatorem. Nam quorsum sunt nomina, nisi vt demonstrent voluntatem dicentis? Item: Si contrarium volebat, nulla erat difficultas, ita disponere. Sunt & hæc verba legis: Eo casu valere Testamentum, qui ex verbis concipi possit. Imperator inquit: verba Testamenti diligenter esse consideranda, & alibi rationem reddit: Ne dum nimia vtimur circa huiusmodi sensus subtilitate, iudicia testantium defraudentur. Verba verò in Græcis constitutionibus sunt significantissima, *Ἰδὲν ἀκριβέστερον τοῖς τῆς διαθήκης ἐπισημώσαντες ἑμῶσι.* Significat enim verbum *ἐπισημώσαντες*

rum, cum religione quadam dicere, & quasi iuramento confirmare. Atque inde translatum est ad extrema morientium mandata, quibus cum obtestatione amicorum & heredum fidei aliquid, quasi sub religione committunt, addita imprecatione, nisi pareatur: sicut exempla extant apud Herodotum, Demosthenem, Lyfiam & Aeschinem: atque propter hanc causam Imperator censet, verba Testamenti attentè, summa cura & exacta diligentia esse ponderanda & consideranda. Atque hæc Emphasis vocabuli pulchrè conuenit ad Testamentum Filij Dei. Similia dicta multa extant apud nostros Doctores, quæ testantur, quàm religiosè obseruanda & ponderanda sint verba in Testamentis, seu vltimis hominum voluntatibus. Tradunt enim, non recedendum esse à verbis Testamenti, imò à rigore verborum Testamenti, sed singula verba esse ponderanda, quia non liceat illis vel addere, vel detrahere. Et grauisimum illud dictum sapientissime repetunt: Quòd videlicet, in dubio tutius sit, non recedere à verbis, sed illis tenaciter inharere, sine extranea interpretatione. Et inharere verbis definiunt: Non aliter interpretari, quàm verba loquuntur. Item: magis verba esse ponderanda & sequenda, quàm mentem imaginariam & incertam: & rationes addunt: Non esse recedendum à verbis testatoris, quia talis præsumatur fuisse intentio, qualem proprietas verborum importat. Et non esse credendum, testatorem id velle, quod non dixit. Item: Non præsumere debemus, testatorem aliud voluisse, quàm verbis expressit: nam si contrarium volebat, nulla erat difficultas scribere. Non igitur credimus testatorem velle, nisi

illud, quod exprimit: ad hoc enim datus est nobis sermo, ut præstò fiant voluntatis iudicia: & quia verba sunt signa eorum, quæ in mente gerimus, ideo illud, quod à testatore in scriptura, seu dispositiua verborum prolatione omittitur, habetur pro omisso: et quod scriptura testamenti non dicit, nec nos dicere debemus. Nihil itaque aliud inquiri debet, nisi illud, quod in instrumento Testamenti scriptum est. Sed finibus verborum debemus esse contenti, quia nulla dispositio ultra egreditur, quàm verba patiantur. Lector itaque Instrumenti, habet solutionem quæsitam. Item. Quod testator non loquitur, velle non præsumitur. Talis enim voluntas debet ex verbis concipi, quia nullum maius & certius est mentis nostræ testimonium, quàm qualitas inspecta verborum, ideo talis censetur mens loquentis fuisse, qualem verba prolata demonstrant. Hæc omnia sunt verba Iureconsultorum. Grauiissima etiam sunt hæc dicta Doctorum. Plerumque fallimur, dum legis rationem per coniecturas nos affectatos arbitramur. Item: Homines sæpè errant, in coniecturanda mente testatoris, propter nimiam subtilitatem. Et Baldus asserit, multos decipi, qui non ponderant verba Testamentorum, quæ in se pondus magnū habent, ad cognoscendū quid est. Tradunt itaque, verba, quæ possunt naturaliter & ciuilitè, verè & fictè, propriè & impropriè accipi, debere in dispositionibus potius naturaliter, quàm ciuilitè, verè & propriè potius, quàm impropriè & in dubio accipi: quia in dispositionibus verba debent in potiori significatione accipi. Addunt etiam, paria esse, aliquid fieri vel contra, vel præter formam pacti seu voluntatem testatoris.

toris. Et Baldus citat ex Boëtio: Eius quod multipli-
citer exponitur, veritas ignoratur. Item, tradunt, in-
terpretationem seu declarationem, etiam in illis casibus,
in quibus permittitur, ita debere fieri, vt verbis
conueniat, nec ab ijs, cum clara sint, recedatur: aliàs
enim reiicitur, quia interpretatio, seu declaratio ver-
borum non dubiorum, quæ scilicet illis non congru-
it, non censetur esse declaratio prioris dispositionis, sed
nova & alia dispositio: quæ sententia diligenter obser-
uanda est, ne ita tentemus interpretari Testamentum
Filij Dei, vt aliud Testamentum nobis ipsi fingamus.
Huc etiam non ineptè accommodari possunt, quæ
Rhetores $\pi\epsilon\gamma\iota\ \tau\omicron\upsilon\ \epsilon\eta\ \tau\omicron\upsilon$ tradunt, vt quod Cicero inquit:
Cum scriptum est aperte, tum iudicem legi parere,
non interpretari legem oportere: indignissimū enim
esse, quam rem verbo & literis mutare non possis, eam
reipla & iudicio commutare. Item: Non oportere
de eius nos voluntate argumentari, qui, ne id facere
possēmus, iudicium nobis reliquerit suæ voluntatis.
Scriptori enim, neque ingenium, neque operam, ne-
que vllam facultatem defuisse, quò minus posset aper-
te scribere id, quod cogitaret. Item, Iudices certum
quod sequantur nihil habituros, si semel à scripto res-
cedere consueuerint, atque ita & ipsis iudicibus iudi-
candi, & ceteris ciuibus viuendi rationes perturba-
tum iri, si semel à legibus recessum sit. Nam & Iudi-
ces, neque quid sequantur, habituros, neque quo pas-
seto alios improbare possint, quod contra legem fece-
rint, si ab eo, quod scriptum est, recedant. Quod igitur
Quintilianus inquit, quid interest, nullę sint, an in-
certæ leges? Hoc, nos Iesus Christus Saluator amet,

rectè ad vos consentientes etiam accommodatur. Quid enim interest, nullum sit, an incertum Testamentum Filij Dei? Reddi autem incertum, si à propria & naturali verborum sententia discedatur, ostendunt totam variam, inconstantes & dissentientes interpretationes, de quibus in hac Synodo, præsertim vero Gabriel legatus nomine sancti Spiritus abundè edocuit.

Quæ huc vsq; commemorauimus: ea talia esse dicimus & credimus, quæ in hominis Testamento conseruando, necessario & seueriter sint perpendenda & consideranda. Nam, qui secus faciunt, eos non pro Iurisperitis, sed pro Iurisperditoribus habemus atque agnoscimus.

Quod si ergo istas cautelas in hominum Testamentis tam religiose obseruauimus: cur obsecro easdem in Testamento Christi tam oscitanter negligamus? Certè, qui Christiani sunt, & nobiscum sentiunt: illi verbis Testamenti inhærent. Hoc nisi etiam à nobis fiat, quid, obsecro, erimus aliud, quàm falsarii, qui contra suam conscientiam (quod Deus prohibeat) Deum & homines ludificare, & rem eò perducere conantur: vt nemo bonus posthac fidem nobis sit habiturus. Enimuerò, si vos viri consentientes ij essetis, qui perhiberi vos vultis: iamdudum blasphemias contumelias, quibus Testamentum Christi afficitis atque perturbatis, agnouissetis: & vestra glossemata, vestrasque tropologias, quibus sacrificium missaticum pro viuis & defunctis, & vnã carnis speciem, & transubstantiationem, & locum cœli definitum, & absentiam Christi, à Cœna stabilitis, has, inquam, glossarias tropologias, & hæc nugamenta iam dudum abiecerissetis. Sed

Sed nos Iurisconsulti facile prouidere possumus, nunquam vos ab hac opinione uestra discessuros esse: quia infamiam, nescio quam, metuitis, & ne posthac alij diffidant uobis, quòd tam mala fide in re sacra egeritis: id uerò pertimescitis. Nihilominus tamen animorum nostrorum sententiam uobis proponere uoluimus: ut uos ad seriam pœnitentiam exhortaremur: & de extremo iudicio, in quo respondebitis etiam iusto Iudici, uos præmoneremus. Testes enim illic contra uos erimus, quòd tantum fidei non retinueritis in Testamento Christi asseruando, quantum nos (absit uerbo gloria) in hominum Testamentis custodiendis adhibere solemus.

*H*isce à Iurisconsultis in Concione dictis, solus adhuc post iannam Prætorij, latitabat Philippus Melanthon olim fides Lutheri comes: post, illo iam mortuo, transfuga. Cùm autem trepidus illic adstitisset: & quò se uerteret, nesciret: Præses Concilij, hisce uerbis hominem pusillanimum in medium protraxit.

PRÆSES AD PHILIPPVM MELANTHONEM.

PT quis tu es, inquit, qui ita iuxta postes latitas, & totus trepidas? Progredere in medium: & si quid habes, quod ad hanc causam pertinere iudicas, age proferas.

*H*ic Philippus in eum, qui sequitur, medium, respon-

Clemens

Lementissime D. Praeses, & vos clarissimi
viri consentientes, Ego sum Philippus ille
magnus, siue Melancton, qui olim pro
licetio & Symbolo vsurpabam hanc vo-
cem Prophetæ: Loquebar ò Iehoua de testimonijs tu-
is in conspectu regum, & non confundebam. Nunc
autem vbi verba huius confessus audij, ita animo ex-
territus sum, vt quod orationis meæ initium capiam,
aut in quo desinam, planè nesciam. Omnia membra
mihitremunt: comæ arrectæ, & vox faucibus hæret.
Igitur legam vobis, quæ olim adhuc viuo Luthero,
mea fuerit sententia de Calvinismo. Nam quantisper
vivebat Lutherus, & frenum Philosophiæ meæ inijs-
ciebat, tantisper nihil ausus fui apertè pro Cinglij do-
ctrina afferre. Ita autem ad quendam amicorum meo-
rum tum scripseram.

REVERENDO VI- RO, DOCTRINA ET PIETA-

TE PRÆSTANTI, MARTINO GORILIZ
tio Pastori Brunsvicensi.

In Confes. fidei de
Eucharistia anno
57. edita Magdeb.

Quantum attinet ad factionem Zuinglij, iubeo
te bono animo esse. Ego agnouij coram audia-
tis antesignanis, illius sectæ in colloquio Marpurgensi
si habito, animo 1529. QVAM NVLLAM HABES
ANT DOCTRINAM CHRISTIANAM, TANTVM
PVERILITER PHILOSOPHANTVR. Ideo non pos-
terunt durare. OMNIS ENIM PLANTATIO, QVÆ
NON EST EX DEO, ERADICABITVR. *Cum totis
sex*

sexcentis annis disputauerint, nihil adferunt præter hanc vocem: caro non prodest quicquam. Hanc nusper torquent ad Christi carnem. Vidistis quid ego collegerim de hac re, vnde meam sententiam cognosces re potes. EGO MORI MALIM, QVAM HOC AFFIRMARE, QVOD ILLI AFFIRMANT, CHRISTI CORPVS NON POSSE, NISI IN VNO LOCO ESSE. Ideo constanter arguas eos publicè & priuatim, cum erit occasio. Vituperes hoc quoque in eis, quod de vsu Sacramentorum nihil dicunt.

EPISTOLA PHILIP-
pi Melanthonis, ad Ioannem
Oecolampadium, de Coena
Domini.

DOCTISSIMO VI-
RO D. IOANNI OECOLAM-
PADIO, SVO AMICO, PHILLIPPVS
Melanthon.

 Liquot accepi tuas Epistolas, quæ quoniam extant in eis multæ non obscure significationes veteris tuæ erga me beneuolentiæ & voluntatis in amicitia constantissimæ, valde gratæ mihi fuerunt. Nam meus animus idem est erga te, qui fuit semper. Ego autem admiratione doctrinæ & virtutum tuarum incensus, semper

& amavi te plurimum, & singulari quadam pietate colui. Atque utinam ea essent tempora, ut frui hac nostra amicitia possemus. Sed incidit horribilis dissensio de Coena Domini, quae veterem consuetudinem officiorum, quibus inter nos certare solebamus, impedivit, benevolentiam verò erga te meam, non laebet. Itaque, si quid in me desideras officij, tempora magis, quam fidem meam accusare te velim. Quod ad causam quam agis attinet, valde doleo ea de re dissensionem exortam esse, quae à Christo ad glutinandam charitatem instituta est. Scis autem, me haecenus magis exitisse spectatorem huius fabulae, quam actorum. Et multas graues habui causas, cur non admiscuerim me tam odioso certamini. Interea nulla alia curam vllius rei animum meum magis exercuit, quam actio negotij. Et non modò cogitavi ipse, quid in vtraque parte dici possit, sed inquisivi etiam veterum ea de re sententias. Ego enim nolim alicuius noui dogmatis in Ecclesia, vel author vel defensor existere. Cum omnia quae in vtraque parte firmissima videntur, expendi, dicam pace tua, non tamen eo in sententiam tuam. Nullam enim firmam rationem inuenio, quae conscientiae discedenti à proprietate verborum satisfaciatur. Nihil autem ad hunc diem de hoc negotio scripsi, quia videbam futurum quicquid scriberem, ut me alibi legari à Luthero tanquam domesticum testem, iniqui iudices dicerent. Nihil authoritatis in nostra sententia futurum erat, quia in alterius gratiam scripta videretur. Sed spero te melius de meis moribus sentire.

ἔχθρος γὰρ μοι κἄνος ὁμῶς αἰῶνα πύλαις
 ὁ Χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δ' εἶπεν.

Quae

Qualiscunque enim sum, certè nunquam amaui Epicureos istos, cuiusmodi multi sunt hoc tempore, qui religionem irrident, & quibus voluptati est, de maximis rebus homines fallere. Semper, vt scis, stultus diosus sui doctrinæ Christianæ: fuitq; ob eam causam mihi curæ, vt eam diligenter cognoscerem: nec sine paruo negotio, dum quæro quid sequi tuto possim, exercitavi me ex scholasticis disputationibus, partim etiam ex amicorum meorum disputationibus, cuius rei nonnulla extant testimonia. Quod si gratiam aucuparer, non ignoro, quàm multos magnos & eruditos viros habeat vestra factio, horum amicitiam non contemnerem. Itaque si mihi vestra sententia, de Cœna Domini placeret, simpliciter profiterer. Vos absentis Christi corpus, tanquam in tragœdia repræsentari contenditis: ego de Christo video extare promissiones: Ero vobiscum vsque ad consummationem sæculi, & similes, vbi nihil est opus diuellere ab humanitate diuinitatem, proinde sentio hoc Sacramentum veræ præsentia testimonium esse. Quod cum ita sit, sentio in illa Cœna præsentis corporis *νοῦν ὄντα* esse. Cum proprietas verborum cum nullo articulo fidei pugnet, nulla satis magna causa est, cur eam deseramus. Et hæc sententia de præsentia corporis, conuenit cum alijs scripturis, quæ de vera præsentia Christi apud nos loquuntur: nam illa est indigna Christianis opinio, quod Christus ita quandam cœli partem occuparit, vt in ea, tanquam inclusus carceri, sedeat. Tu colligis absurda multa, quæ sequantur hanc sententiam. Colligis etiam quasdam veterum sententias, quæ pro te videntur facere. Sed absurda minus offendunt eum,

eum, qui meminerit de rebus coelestibus ex verbo Dei, non ex Geometria faciendum esse iudicium, quibus tentatus didicerit, nullam esse rationem, quae conscientiam satis docere possit, cum à verbo Dei discesserit.

In ijs locis, qui citantur ex veteribus, agnosco quamdam esse dissimilitudinem, sed tamen ex his, si quis prudenter eliget grauissimorum authorum dicta, inueniet pleraque, quae ostendunt hanc, quam nos sequimur, veteris Ecclesiae, quatenus nobis nota est, communem fuisse sententiam: tamen si tu quidem homo disertus, quosdam locos nimis callide interpretaris, & ad tuam causam detorques. Veteres cum de resurrectione disputant, allegant Coenam, nec in epistola meo quidem iudicio: significauit enim Christus Apostolus, se resurrecturum esse, quia sui corporis ^{non uisibilem} instituit. Necessse enim erat, ut uiueret corpus, quod nobis impartendum erat. Quod si veteres sensissent absens corpus representari, quomodo inde probarent resurrectionem: quia etiam si non resurrexisset Christus, tamen absens corpus & consumptum representari potuit, sicut in fabulis Hector representatur. Sed non institui nunc disputationem: tantum haec scripsi, ut meam erga te beneuolentiam perpetuam cognosceres, neque tamen uolui, quid sentiam, dissimulare. Teque rogo, ut consideres, quantam rem, quamque periculosam susceperis. Verum illud est, nimum aliter tercendo amitti veritatem, atque haec multo magis periclitatur in his tam violentis concertationibus. Quare satius esset hac de re aliquot bonos viros in colloquium unam venire. Video quae semina harum disputationum

tationum sparsa sint in Veterum libris, sunt & in quibusdam nuper natis ante hunc tumultum. Video causam vestram præsidij ingeniorum niti, & vos habere studia theatri, non tantum manifesta, sed occulta etiam, quæ haud scio, an efficacius vobis suffragentur, quam manifesta. Satis nota est mihi tua modestia, quare non arbitrabar opus esse, vt te admonerem, vt cogitares homines ingeniosos & prudentes, interdum labi posse, & in negotijs spiritualibus imprimis periculosa est ingenij fiducia. Scis scriptum esse: Abominatio apud Deum est, quicquid est sublime in mundo. Et multo plures sunt, quam putentur, qui tantum ea amplectuntur in religione, quæ ingenijs eruere ac comprehendere potuerunt. Postremò te rogo, vt hanc meam Epistolam, optimo atque amicissimo scriptam animo, boni consulas. Vale Spiræ. Anno M. D. XXIX.

Hæc tum mea erat Confessio & doctrina fidei. Neque ego aliter tum docebam in Scholis, neque aliter scribebam, aut sentiebam: donec tandem, mortuo Luthero, in medium processi, & me non minus acutum Philosophum esse docui, quam Cingliani erant. Nam hi præ cæteris in defensione dogmatis sui, singularem opinionem ingenij, eruditionis, & exquisitæ cognitionis Philosophiæ consecuti sunt. Itaque Epistolæ aliquot ad eos misi, quorum nomina tum præcipue inclarescebant, & qui Cingliano spiritu erant afflati: sed clam feci omnia, & sæpe verbis vsus sum contrarijs, quemadmodum hoc Epistolæ meæ testificatur, & consilia, quæ Electori Palatino & alijs

310 *Acta Concil. Oecumenici, super*
communicati. Ea haud dubie in horum consentien-
tium & Orthodoxorum virorum manibus erunt.

PRÆSES AD PHILIPPUM.

Desine Vespertilio, et te ad Protheos et Ver-
tumnos istos Neutarum partium reci-
pe: qui vno ore calidum & frigidum es-
sas: qui vna manu panem, altera lapidem
ostentas: qui dextrum pedem in calceo, sinistram in
pelui habes: qui aliud stans, aliud sedens loqueris. Chri-
stus, qui est *καρὸς ἡ ἀλήθεια*, via & veritas, te tam versipela-
lem, tamque mutabilem, & flexiloquum hominem
iusto iudicio plectet.

Nunc vos Patres Conscripti, quoniam adves-
tiscit, abite singuli in vestra hospitia: & cras summo
diluculo in atrium redite, vt colophonem huic adda-
mus negotio.

*Concione dimissa, omnes in sua recipiunt se hospitia: &
primo mane iterum in Palatii atrium reuertuntur:
ibi facto silentio, Praeses Concilij huiusmodi Oratiuncu-
lam habuit.*

ORATIO PRÆ- SIDIS.

Quod igitur bene vertat: & Orthodoxo
consensui nostro foelix faustumque sit:
postquam maior pars nostrum, de Coena
& persona Christi, probe conuenit: nihil
aliud

aliud nunc restat, quàm vt exiguum istum coetum
Vbiquitariorum à nostro consortio excludamus; eosque
tanquam Hæreticos, anathemate feriamus. Cur
enim plures cedant paucioribus? Cur vos Iesuitæ,
vos Iudæi, vos Ethnici, vos antiquissimi Hæretici Ec-
clesiæ, vos Turcæ, vos Cingliani, quorum omnium
infinita est multitudo, tam exiguo hominum numero
locum in vestra Ecclesia detis? Cur vos potius illos,
quàm illi vos audiant? Equidem vestra, vt video sen-
tentia, in omnibus totius terrarum orbis gentibus ac
populis suos habet assertores, suos defensores, suos
Patronos, suos propugnatores: vestrum dogma iam
inde ab Apostolorum temporibus, nunquam prorsus
ex Ecclesia deleri, aut extirpari potuit. Vestra religio,
cum acutissimo rationis humanæ iudicio, & cum ve-
terum Philosophorum decretis, exquisitissimè conue-
nit. Hanc enim doctrinam amplectuntur fortissimi
heroës: hanc tuentur Duces: hanc armis defendunt mi-
lites: pro hac optimi quique pugnant, qui rem armis
strenuè gerere, quàm de articulis religionis scrupulo-
sè ex sacra Scriptura disputare malunt. Quare & ego
Sacramentariorum sententiam approbo: contrariam
reijcio & damno.

Cum autem operæ pretium sit, decreta huius Oec-
umenici Concilij, in sempiterna posterorum memo-
ria extare: idcirco huic Angelo Masarello, olim sa-
cro sancti Concilij Tridentini Notario, mandavi, vt
interea Canones conscriberet, qui totum hoc negoti-
um de Coena Domini, & de persona Christi breuiter,
summa tamen perspicuitate, complecterentur. Quare,
tu Notarie, progredere in medium, et quos conscri-
psisti Canones, recita.

Ans

**ANGELVS MASSA
RELLVS NOTARIVS.**

*Sacroſancta Synodus Oecumenica, ex omnibus Genti-
bus & Religionibus in Spiritu ſuo congregata, ſuper
controverſia exorta de Cœna Domini, & de perſona Chri-
ſti, hæc fecit Decreta.*

**CANONES HVIVS
CONCILII DE COENA DO-
MINI, ET DE PERSONA
Chriſti.**

CANON I.

Si quis dixerit: In diſputatione de Cœna
Domini, vrgenda verba Inſtitutionis, eâ-
que ſecundum literam, vt ſonant, accipien-
da eſſe: Anathema ſit.

II.

Si quis dixerit: Vlla vi diuina fieri poſſe, vt
corpus Chriſti ſimul & ſemel ſit in duobus
aut pluribus locis: Anathema ſit.

III.

Si quis dixerit: Indignos ore manducare
& bibere in Cœna, corpus & ſanguinem
Chriſti: Anathema ſit,

III. Si

III.

Si quis dixerit: Sacramenta noui Testamenti, quo ad substantiam, aliquid amplius continere & offerre, quàm Sacramenta veteris Testamenti: Anathema sit.

V.

Si quis dixerit: Christum ita ad coelos ascendisse, & ad Dexteram Dei confedisse, vt tamen nihilominus Ecclesiæ suæ in terris sit secundum humanam naturam præsens: Anathema sit.

VI.

Si quis dixerit: Dexteram Dei in Symbolo Apostolorum non significare certum locum in cœlis, sed solam omnipotentiam Dei: Anathema sit.

VII.

Si quis dixerit: Christo, vt homini (causa Vnionis personalis) communicatas esse diuinitatis proprietates REALITER, non autem verbaliter tantùm: Anathema sit.

VIII.

Si quis dixerit: Christum (propter Vnionem personalem) etiam secundum humanitatem esse Omnipotentem: Anathema sit.

IX.

Si quis dixerit: Christum (propter Vnionem personalem) non ea tantum, quæ ad Iudicis officium pertineant, verum etiam OMNIA nouisse, secundam suam humanitatem: Anathema sit.

X.

Si quis dixerit: Christum (propter personalem Vnionem) secundum humanam naturam omnibus creaturis presentem esse, & omnia ubique in toto terrarum orbe gubernare: Anathema sit.

XI.

Si quis dixerit: non ad solam Deitatem dirigendam inuocationem, sed humanam quoque naturam in Christo, propter Vnionem personalem, religioso cultu adorandam & inuocandam esse; Anathema sit.

XII.

Si quis dixerit: Deum sua essentia in omnibus creaturis esse & omnia in cælo & terra implere; Anathema sit.

XIII.

Si quis ullam posthac doctrinam susceperit aut approbauerit, quæ humanæ rationis iudicio repugnet; aut Aristotelis, aliorumque Phi-

Philosophorum placitis & axiomatibus con-
tradixerit: Anathema sit.

XIIII.

Quisquis Cinglianum dogma vi & armis
non propugnandū censuerit: Anathema sit.

*Post recitatos Canones adfr. emuere omnes. Ne quis
autem parum constans in sua sententia futurus videretur,
quisque è proxima loco arrepto carbone ardenti,
eod. in stygia palude extincto, his Canonibus propria
manu subscripsit. Atque ita dimissus est Conuentus: ea
tamen conditione, ut suo quisque loco maneret, donec ad
reliquos etiam articulos Religionis discutiendos, oppor-
tuno tempore à Preside rursus convocarentur.*

F I N I S.

1812754

ERRATA

Prior numerus paginam, alter lineam denotat.

Pagina 17. lin. 30. lege *populum*. 25. 21. *carmen*. 29. 5.
 Vuittembergici. 77. 6. *labore hoc*. 152. 17. *cæci*. 177. 16.
 quidem credendum. 200. 22. *palpabili*. 221. 31. *Apollinaris*.
 223. 9. est. Ibid. lin. 19. *fabruerent*. 238. 17. *hæc*. 255. 23. *veni-*
at. 256. 13. *tuam*. 260. 5. *asseruit*. 261. 6. *refingamur*. & lin.
 20. *obsecro*. 262. 25. *in ea*, & lin. 26. *religioni*. 271. 5. *aps*
pellet. 272. 17. *similitudine*. 273. 21. *oratione*. 275. 24. *soli*
 292. 16. *carncm*. 293. 3. *stipites*.

TYPOGRAPHVS LECTORI

*Quia liber hic sine titulo in meã venit officinã:
 imposui ei nomen Concily Nationalis: quod cum
 postea authori displiceret, mutavi in reliquis pa-
 gellis. Hoc ideo te monere volui, ne quod mea cul-
 pa accidit, id auctori tribuatur. Is enim missa ad
 me Prefatione Oecumenicum appellat. Vale.*